

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 215

**Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve
Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Bazı Kanunlarda Değişiklik
Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3159) ve
Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve
Teknoloji Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3159 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	7
- Genel Gerekçesi	7
- Madde Gerekçeleri	10
• Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu	18
• Muhalefet Şerhleri	33
• Teklif Metni	206
• Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	207
• Teklif Metnine Ekli Harita ve Koordinat Listesi	222
• Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metne Ekli Harita ve Koordinat Listesi	223

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.
Gereğini arz ederiz.

<i>Oğuzhan Kaya</i>	<i>Ahmet Çolakoğlu</i>	<i>Şahin Tin</i>
Çorum	Zonguldak	Denizli
<i>Ersan Aksu</i>	<i>Nilgün Ök</i>	<i>İbrahim Ethem Taş</i>
Samsun	Denizli	Antalya
<i>Seda Sarıbaş</i>	<i>Şengül Karşı</i>	<i>Necmettin Erkan</i>
Aydın	İstanbul	Kırşehir
<i>Ömer Özmen</i>	<i>Mustafa Oğuz</i>	<i>Yıldız Konal Süslü</i>
Aydın	Burdur	İstanbul
<i>Ruken Kilerci</i>	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i>	<i>Adem Korkmaz</i>
Ağrı	Isparta	Burdur
<i>Fahrettin Tuğrul</i>	<i>Sunay Karamık</i>	<i>Halil Uluay</i>
Uşak	Adana	Kastamonu
<i>Osman Mesten</i>	<i>Adem Yeşildal</i>	<i>Kemal Karahan</i>
Bursa	Hatay	Hatay
<i>Abdulkadir Özel</i>	<i>Ahmet Ersagun Yücel</i>	<i>Rabia İlhan</i>
Hatay	İstanbul	İstanbul
<i>Büşra Paker</i>	<i>Mahmut Rıdvan Nazırlı</i>	<i>Osman Zabun</i>
İstanbul	Elâzığ	Isparta
<i>Yüksel Coşkunyürek</i>	<i>İsmail Güneş</i>	<i>Orhan Erdem</i>
Bolu	Uşak	Konya
<i>Adem Çalkın</i>	<i>Mehmet Emin Şimşek</i>	<i>Yakup Oğöz</i>
Kars	Muş	Muğla
<i>Ercan Öztürk</i>	<i>Cevahir Uzkurt</i>	<i>Yahya Çelik</i>
Düzce	Niğde	İstanbul
<i>Yusuf Ahlatcı</i>	<i>Lütfi Bayraktar</i>	<i>Süleyman Özgün</i>
Çorum	Sakarya	Nevşehir
<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i>	<i>Mustafa Alkayış</i>	<i>Ertuğrul Kocacık</i>
Şanlıurfa	Adıyaman	Sakarya
<i>Lütfiye Selva Çam</i>	<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Meliha Akyol</i>
Ankara	Ankara	Yalova
<i>Veysel Tipioğlu</i>	<i>Cantürk Alagöz</i>	<i>Cüneyt Yüksel</i>
Kocaeli	Iğdır	İstanbul

<i>Şamil Ayrım</i>	<i>Resul Kurt</i>	<i>Ziya Altunyaldız</i>
İstanbul	Adıyaman	Konya
<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>	<i>Hikmet Başak</i>	<i>Burhan Kayatürk</i>
Bartın	Şanlıurfa	Van
<i>Mehmet Emin Öz</i>	<i>Kayhan Türkmenoğlu</i>	<i>Latif Selvi</i>
Erzurum	Van	Konya
<i>Ali İnci</i>	<i>Abdullah Doğru</i>	<i>Ferhat Nasıroğlu</i>
Sakarya	Adana	Batman
<i>Tuba Köksal</i>	<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i>	<i>Faruk AYTEK</i>
Kahramanmaraş	Kahramanmaraş	Adana
<i>Havva Sibel Söylemez</i>	<i>Refik Özen</i>	<i>Mehmet Ali Çelebi</i>
Mersin	Bursa	İzmir
<i>Kaan Koç</i>	<i>Cüneyt Aldemir</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>
Ardahan	Tokat	Osmaniye
<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i>	<i>Abdurrahim Fırat</i>	<i>Rümeysa KADAK</i>
Gaziantep	Erzurum	İstanbul
<i>Mestan Özcan</i>	<i>İrfan ÇelİKaslan</i>	<i>Zehranur Aydemir</i>
Tekirdağ	Gaziantep	Ankara
<i>Mehmet Baykan</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Suat Pamukçu</i>
Konya	Afyonkarahisar	İstanbul
<i>Hasan Arslan</i>	<i>İsmail Erdem</i>	<i>Ayhan Salman</i>
Afyonkarahisar	İstanbul	Bursa
<i>İbrahim Eyyüpoğlu</i>	<i>Mustafa Yavuz</i>	<i>Mervan Gül</i>
Şanlıurfa	Bursa	Siirt
<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Saffet Bozkurt</i>	<i>Ejder Açıkkapı</i>
Balıkesir	Zonguldak	Elâzığ
<i>Hakan Aksu</i>	<i>Zeki Korkutata</i>	<i>Erol Keleş</i>
Sivas	Bingöl	Elâzığ
<i>Mustafa Arslan</i>	<i>Nurettin Alan</i>	<i>Çiğdem Koncagül</i>
Tokat	İstanbul	Tekirdağ
<i>Ümmügülşen Öztürk</i>	<i>Yaşar Kırkpınar</i>	<i>Mehmet Sait Yaz</i>
İstanbul	İzmir	Diyarbakır
<i>Sadettin Hülagü</i>	<i>Osman Sağlam</i>	<i>Fehmi Alpaz Özalan</i>
Kocaeli	Karaman	İzmir
<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Sayın Bayar Özsoy</i>	<i>Abdurrahim DUSAK</i>
Konya	Kayseri	Şanlıurfa

Murat Kaya

Sakarya

Cemil Yaman

Kocaeli

Hasan Çilez

Amasya

Arslan Tatar

Şırnak

Muhammet Müfit Aydın

Bursa

Murat Baybatur

Manisa

Emre Çalışkan

Nevşehir

Nazım Maviş

Sinop

Mehmet Ali Cevheri

Şanlıurfa

Sami Çakır

Kocaeli

Ahmet Mücahit Arınç

Manisa

Fatih Dönmez

Eskişehir

Sevan Sivacioğlu

İstanbul

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3159 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine katılıyorum.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

17.06.2025

Yücel Arzen Hacıoğulları

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne (2/3159) katılıyorum, imzama koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

16.06.2025

Hulusi Akar

Kayseri

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3159)	
ESAS	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
TALİ	Çevre Komisyonu Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonu

GENEL GEREKÇE

2022 yılında ilan edilen Türkiye Ulusal Enerji Planı'nda, mevcut durumda %45 olan yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen elektrik üretimi oranının 2035 yılı itibarıyla %65 seviyesine çıkarılması hedefi konulmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesi özellikle rüzgâr ve güneş yatırımlarındaki artışa bağlı olup, hedefe ulaşılabilmesi için yenilenebilir enerji projelerinin hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir. Teklifte yapılan düzenlemeler ile hedefe makul sürelerde ulaşılması amacıyla bu projelere ait izin süreçlerinin daha sade, daha yalın ve süratli bir hale getirilmesi öngörülmektedir.

Benzer şekilde, 13 Mayıs 2024 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan “Yenilenebilir Enerji ve İlgili Altyapı Projelerine Yönelik İzin Verilmesinin Hızlandırılmasına İlişkin Öneri ve Rehberlik Dokümanı”, yenilenebilir enerji ve ilgili altyapı projelerinin izin süreçlerini hızlandırmak ve karmaşıklığını azaltmak amacıyla üye ülkelere çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır. Dokümanda, yenilenebilir enerji yatırımlarında izin süreçlerinin sadeleştirilmesi ve proje onaylarının daha hızlı yapılması gerektiği belirtilmekte; gecikmelerin enerji ve iklim hedeflerine ulaşmayı riske attığı ve projelerin maliyetlerini artırdığı vurgulanmaktadır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlarda ciddi bir artış yakalanmış olmakla birlikte, yeşil dönüşüm süreci kapsamında bu yatırımların daha da arttırılarak sürdürülmesi gerekmektedir. 2024 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin toplam kurulu gücü 115,9 GW'a ulaşmış olup, bunun 69,1 GW ile %60'ını yenilenebilir enerji kaynakları oluşturmaktadır. Bunun 19,8 GW kısmını güneş, 12,8 GW kısmını ise rüzgâr kaynaklı enerji santralleri oluşturmaktadır.

2024 yılındaki 349 TWh elektrik üretiminin 159,4 TWh'ı (%45'i) yenilenebilir kaynaklardan üretilmiştir. Bu sayede yaklaşık 32 milyar metreküp doğal gaz ithalatının önüne geçilmiş ve yaklaşık 12 milyar Amerikan Doları tutarında dış ticaret açığı önlenmiştir. Benzer şekilde, aynı üretim ithal kömürle karşılanmış olsaydı, 2024 yılı ortalama fiyatlarıyla 7,7 milyar Amerikan Doları tutarında yaklaşık 68,5 milyon ton kömür ithal edilmiş olacaktı. Görüldüğü üzere yenilenebilir kaynak kullanımı, yeşil dönüşüm için bir ihtiyaç olmanın yanı sıra enerjide dışa bağımlılığın azaltılarak enerji kaynaklı cari açığın düşürülmesi bakımından da stratejik bir öneme sahiptir.

Teklifte, Türkiye Ulusal Enerji Planı'nda belirlenen yenilenebilir enerji hedeflerine gecikmeksizin ulaşılmasını teminen, halihazırda 48 ayı bulan izin ve onay süreçlerinin sadeleştirilerek 24 ayın altına düşürülmesi hedeflenmekte ve ülkemizin enerjide yeşil dönüşümünün hızlandırılması ve emisyonların azaltılarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amaçlanmaktadır.

Ekonomik büyüme, sanayileşme ve nüfusun artışına bağlı olarak ülkemizin enerji talebi her geçen yıl artmaktadır. 2024 yılında elektrik talebi yaklaşık 349 TWh seviyesinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında yaklaşık 211 TWh olan elektrik tüketiminin, son 14 yıl içerisinde %65 oranında artmış olması, ülkemizin enerji ihtiyacındaki artışı sürekli kılacağını ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılan projeksiyonlar, elektrik enerjisi ihtiyacının yıllık %3,5 - 4 seviyesinde artacağını ve 2035 yılı itibarıyla 510 TWh seviyesine erişeceğini göstermektedir. Bu artışı karşılamak ve enerji arz güvenliğini sağlamak için yerli kaynaklara dayalı, sürdürülebilir ve çeşitli kaynaklardan oluşan bir üretim portföyü hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda, yerli ve yenilenebilir kaynaklara dayalı elektrik üretimi, Türkiye'nin enerji arz güvenliği politikasında stratejik bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

2024 yılındaki elektrik üretiminin yaklaşık 47,3 TWh'ı (%14'ü), yerli kömür santrallerinden elde edilmiştir. Bu sayede yaklaşık 9 milyar metreküp doğal gaz ithalatının önüne geçilmiş ve yaklaşık 3,5 milyar Amerikan Doları tutarında dış ticaret açığı önlenmiştir. Dolayısıyla, yerli kömüre dayalı elektrik üretimi, sadece teknik bir üretim tercihi değil; aynı zamanda ekonomik istikrar, milli çıkar ve enerji bağımsızlığı açısından da vazgeçilmez bir unsurdur.

Öte yandan, yenilenebilir enerji kaynakları doğaları gereği kesintili üretim karakterine sahiptir. Güneşli ve rüzgârlı olmayan dönemlerde bu kaynaklardan, kurak dönemlerde ise hidrolik kaynaklardan elektrik üretilmemektedir. Bu durum, iletim sisteminde frekans ve voltaj stabilizasyonunu zorlaştırmakta, ani üretim düşüşlerinin karşılanması için esnek ve güçlü bir baz yük kaynağı ihtiyacını doğurmaktadır. Bu noktada, yerli kömür santralleri sürekli üretim yapabilme yetenekleri sayesinde sistem dengesinin korunmasını sağlamaktadır. Bu santraller, yenilenebilir kaynaklardan gelen değişken üretimi dengelemek için esnek operasyonel yapılarıyla kritik bir görev üstlenmektedir. Özellikle kış aylarında, yenilenebilir üretimin düşük olduğu dönemlerde bu santraller şebekenin temel yükünü karşılamaktadır.

Bu durumun dikkat çekici bir örneği, 28 Nisan 2025'te İspanya ve Portekiz'de yaşanan geniş çaplı elektrik kesintisiyle görülmüştür. Yenilenebilir kaynaklardan üretimin yoğun olduğu bir anda üretim tesisleri devre dışı kalmıştır. Yaşanan bu olay, sürekli ve güvenilir üretim yapabilen enerji kaynaklarının sistemdeki önemini bir kez daha göstermiştir. Esnek yapıları ve istikrarlı çalışmaları sayesinde baz yük santralleri bu tür dengesizliklerin önlenmesinde önemli bir görev üstlenmektedir.

Benzer bir olayın Türkiye’de yaşanmaması ve iletim sisteminin güvenli şekilde çalışmaya devam etmesi için güvenilir ve sürekli üretim yapabilen kaynakların sistemde varlığını sürdürmesi büyük önem taşımaktadır. Baz yük santralleri, sürekli çalışabilen yapılarıyla sisteme denge sağlamakta ve ani üretim düşüşlerine karşı elektrik arzının devamlılığını sağlamaktadır. Yenilenebilir üretimin giderek arttığı bir yapıda, bu santrallerin verimli ve kontrollü şekilde işletilmeye devam etmesi hem sistemin operasyonel güvenliği hem de enerji arz güvenliği açısından stratejik bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Yukarıda belirtilen hususlardan hareketle, elektrik arz güvenliği ve fiyat istikrarı için büyük öneme sahip mevcut yerli kömür yakıtlı termik santrallerin, hammadde arz sorunları nedeniyle kapanma tehlikelerinin bertaraf edilmesine yönelik geçici mahiyette düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

Günümüzde, dünya üzerinde yaklaşık doksan çeşit madenin üretilip ekonomik olarak işletildiği bilinmektedir. Yaklaşık altmış çeşit madenin üretilbildiği ülkemiz ise sahip olduğu bu maden çeşitliliği ile bu konuda dünya ülkeleri arasında üst sıralarda yer almaktadır. Ülkemizin maden rezerv potansiyeli oldukça yüksektir. Ancak sahip olduğumuz bu maden çeşitliliği ve rezerv potansiyeline rağmen madencilik sektörünün gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payı %1,2 civarındadır. On İkinci Kalkınma Planında 2028 yılı itibarıyla bu oranın %2’ye çıkarılması hedeflenmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu oranın %5-8 arasında olduğu bilinmektedir.

Teklifle madencilik faaliyeti yürütülen alanlarda yapılacak rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin hükümlerin düzenlenmesi ile çevre ve insan hassasiyeti artırılarak madencilik faaliyetlerinin daha etkin ve verimli şekilde yapılması, maden arama ve işletme faaliyetlerine yönelik izin süreçlerinin öngörülebilirliğinin artırılması ve izin sürelerinin daha makul hale getirilmesi, yatırımcıların kazanılmış haklarının korunması, arama faaliyetlerinin daha nitelikli yöntemlerle yapılması ve teşvik edilmesi, işletme aşamasında yatırımcı tarafından verilen taahhütlerin gerçekleştirilmesine ilişkin ilave tedbirlerin alınması hedeflenmektedir.

Madencilik faaliyetlerinin gerektirdiği yatırımların ekonomik büyüklüğü göz önüne alındığında, bu yatırımların gerçekleştirilebilmesi için piyasa öngörülebilirliği kadar hukuki öngörülebilirlik de elzemdir. Madencilikte izin süreçleri, söz konusu öngörülebilirliğin en kritik unsurlarından birini oluşturmaktadır. Uygulamada, izin süreçlerinin makul sürelerde tamamlanamadığı, işletme ruhsat süreleri göz önüne alındığında bu sürelerin büyük bir bölümünün izin aşamalarında geçirildiği ve üretime uzun yıllar sonra başlanabildiği görülmektedir. Bu nedenlerle madencilik yatırımlarının planlanması zorlaşmakta ve madencilik, cazip bir yatırım alanı olmaktan çıkmaktadır. Bu durumun en büyük göstergeleri, gelişmiş ülkelerin aksine ülkemizde köklü yatırımcı sayısının düşük sayıda kalması ve ruhsat talep sayılarındaki düşüştür. Tüm bu hususlar göz önüne alınarak hazırlanan teklifle madencilikte izin süreçleri yeniden düzenlenmiştir. Buna göre Teklifle izin süreçleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne ruhsat verilmeden önce tamamlanacaktır. Çevresel etki değerlendirmesi süreçleri ve izin süreçleri arasında koordinasyon artırılarak yatırımların hızlandırılması öngörülmektedir. Diğer yandan kurumlar arası ihtilaf halinde IV. Grup ile stratejik veya kritik madenlere ilişkin izinlerin üstün kamu yararı gözetilerek Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında ve ilgili Bakanların katılımı ile teşekkül eden Kurul tarafından verilmesi amaçlanmaktadır.

Öte yandan arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı hâlinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğurabilen, kullanım alanı itibarıyla ve teknolojik gelişmelerle birlikte önemi artan, sanayinin hammadde ihtiyacını karşılayan, askeri amaçlar için kullanılan, ulusal güvenlik ve ekonomik refah için kritik rol oynayan, büyük ölçüde cari açığa sebebiyet veren stratejik ve kritik madenlere özgü düzenlemeler yapılmaması, milli menfaatlere ve kamu yararına uygun düşmemektedir. Teklifle, stratejik ve kritik madenlerin yasal çerçevesi belirlenerek bu madenlere ilişkin acele kamulaştırma imkânı ve stoklama yükümlülüğü getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bilindiği üzere maden arama faaliyetleri neticesinde toprak altındaki maden rezervi; tenörü, yoğunluğu ve üç boyutu ile belirlenebilmekte, bu sayede işletme faaliyet süreci tasarlanabilmekte ve madencilik yatırımlarının ekonomik sonuçları öngörülebilir hâle gelmektedir. Bu yönüyle arama faaliyetleri, madencilik süreçlerinin ilk ve en önemli halkasını oluşturmaktadır. Teklifte maden arama ruhsatı düzenlenebilmesi için yatırım teminatı şartı getirilerek doğası gereği önemli ölçüde emek, sermaye, teknik bilgi ve donanım gerektiren maden arama faaliyetlerinin, ekonomik güç ve teknik açıdan yeterli kriterlere sahip olan yatırımcılar tarafından yürütülmesi ve bu sayede ülkemizdeki maden arama faaliyetlerinin niteliğinin artırılması, arama ruhsatı döneminde; taahhüt edilen yatırımın gerçekleştirilmemesi hâlinde teminatın irat kaydedilmesi, asgari arama faaliyetlerinin yürütülmemesi hâlinde ise ruhsat iptali yaptırımı ile arama ruhsatlı sahaların atıl vaziyette bırakılmasının önüne geçilmesi, bu düzenlemeler sayesinde arama faaliyetlerinin daha etkin ve verimli yapılması amaçlanmaktadır.

Mevcut durumda işletme ruhsatlı sahalarda etkin şekilde işletme faaliyetlerinde bulunulmaması ve projede beyan edilen yıllık üretim taahhütlerine uyulmaması sonucunda madenlerin atıl vaziyette bırakılabildiği görülmektedir. Bununla birlikte, işletme projesinde beyan edilen üretim miktarlarının belirli bir oranda yerine getirilmemesi hâlinde idari yaptırım uygulanmasını öngören 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 24 üncü maddesinin on ikinci fıkrasındaki asgari üretim oranlarının da ülkemiz hedeflerini karşılamakta düşük kaldığı değerlendirilmektedir. Teklifte ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için asgari standartlarda üretim faaliyeti şartı getirilmektedir. Bu kapsamda madenlerin ülkemiz ekonomisine kazandırılması, sanayi hammaddeleri ile ülke elektrik ihtiyacını karşılayan madenler açısından arz güvenliğinin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır.

Madencilik faaliyeti yürütülen alanların çevre ile uyumlu hâle getirilmesine ilişkin çalışmalar genel olarak 3213 sayılı Kanunun ilgili hükümleri doğrultusunda ruhsat hukuku sonlandıktan sonra yapılmaktadır. Kanunun ilgili hükümleri doğrultusunda bir ruhsata dayalı madencilik faaliyetleri otuz yılı aşkın sürelerle devam edebilmektedir. Mezû Kanunda bu çalışmalar için tahsil edilen işletme ruhsat bedellerinin yüzde otuzunun kullanılabileceği belirtilmiş, sahada madencilik faaliyetleri devam ederken çevre ile uyum çalışmalarının yapılabileceğine ve bu bedellerin ayrı bir hesapta nemalandırılabilmesine ilişkin hükümlere yer verilmemiştir. Mevcut durumda; ruhsat sahiplerinden tahsil edilen çevre ile uyum bedelleri madencilik faaliyetlerinin nihayetinde yapılması gereken çevre ile uyum çalışmalarının proje maliyetini dahi karşılayamamakta ve çevre ile uyum çalışmaları aksamaktadır. Teklifte; rehabilitasyon bedelleri artırılarak ve rehabilitasyon yükümlülüğüne uyumu sağlamak için yeni yükümlülükler belirlenerek, madencilik faaliyetinde bulunan alanlarının etkin, verimli ve en hızlı şekilde çevre ile uyumlu hâle getirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 Listesinde yer alan faaliyetler ile ilgili Valilikler (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından yapılan değerlendirme sonucunda “ÇED Gerekli Değildir” ya da “ÇED Gereklidir” kararı verilmektedir.

Valilik tarafından yapılan inceleme değerlendirme sonucunda faaliyetin gerçekleştirilmesinde çevresel açıdan sakınca olmadığını ifade eden “ÇED Gerekli Değildir Kararı”, ismi dolayısıyla kamuoyu, sivil toplum kuruluşları ve mahkemeler tarafından yanlış anlaşılmakta, söz konusu faaliyetlerle ilgili çevresel etki değerlendirmesi yapılmadan, gereken önlemler alınılmadan faaliyetlere izin verildiği, bu faaliyetlerin ÇED sürecinin dışında tutulduğu, faaliyet sahiplerinin çevresel açıdan herhangi bir sorumluluklarının olmadığı gibi anlamlar çıkarılmaktadır.

Ancak ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 Listesinde yer alan faaliyetler için Çevresel Etki Değerlendirmesinin gerekli olup olmadığının araştırılması amacıyla tıpkı ÇED başvurusunda olduğu gibi Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar tarafından Proje Tanıtım Dosyası hazırlanmakta, hazırlanan dosya Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerine sunulmakta, ÇED sürecine tabi tutulan Proje Tanıtım Dosyaları İl Müdürlükleri tarafından incelenip değerlendirilmektedir. Sunulan projeye ilişkin Valiliklerce, “ÇED Olumlu” kararı sürecinde olduğu gibi ilgili kurum/kuruluşlardan görüş alınmakta, gerektiğinde ölçüm, analiz ve deney yapılması talep edilmektedir.

Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda çevresel açıdan gerekli taahhütler ve önlemler alınarak faaliyet göstermesinde sakınca bulunmayan projelere, Valilik (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından “ÇED Gerekli Değildir Kararı” verilmektedir. Başka bir deyişle, “ÇED Gerekli Değildir Kararı” verilirken de “ÇED Olumlu” kararında olduğu gibi bir süreç yürütülmektedir.

Proje sahipleri, ÇED sürecini müteakip verilen “ÇED Gerekli Değildir Kararı”na esas Proje Tanıtım Dosyalarında verdikleri tüm taahhütlere uymakla ve belirtilen tüm önlemleri almakla yükümlüdürler. Söz konusu projeler, ÇED İzleme Kontrol çalışmaları kapsamında denetlenmekte, verdikleri taahhütlere uymayan işletmelere 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesi doğrultusunda idari yaptırım kararı uygulanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile söz konusu “ÇED Gerekli Değildir Kararı” ifadesinin sebep olduğu yanlış anlaşılmalara engellemek, Ek-2 listesinde yer alan projeler için verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi Kararları” kapsamında bulundukları taahhütlere uymakta faaliyet sahiplerinin daha dikkatli ve duyarlı olmalarını sağlamak ve kamuoyu nezdindeki yanlış anlamaların önüne geçmek amaçlanmaktadır.

Ayrıca, mevcut durumda çevresel etki değerlendirmesi kararı nihayetlenmeden, arazi edinimi, orman izni, vasıf değişikliği, vb. gibi yatırım dönemindeki diğer izin süreçleri de yürütülememektedir. Dolayısıyla, çevresel etki değerlendirmesi kararı sürecinde geçen süre, sayılan diğer izinlerin de işlem süresini uzatmaktadır. Bu durum da yatırımların hayata geçmesinde gecikmelere sebebiyet vermektedir. Yapılan düzenlemeyle çevresel etki değerlendirmesi ile diğer izin süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütülebilmesi amaçlanmakta ve böylelikle aynı süre zarfında tüm izin süreçlerinde işlem yürütülebilmeye imkân tanınarak yatırımların hayata geçmesinin hızlandırılması planlanmaktadır.

Madde 2- Teklif; ruhsat bedeli tanımında yer alan çevre ile uyum teminatının çıkarılarak rehabilitasyon bedelinin ayrıca düzenlenmesi, çevre ile uyum faaliyetlerinin “rehabilitasyon” adı altında tanımlanması, izinler hakkında idareler arasında doğabilecek ihtilafların giderilmesiyle görevli Kurul müessesesinin ihdas edilmesi, rehabilitasyon bedeli hesabı ve tahsil dairesi tanımlarının yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 3- Madencilik faaliyetlerine ilişkin hükümlere göre arama ve işletme ruhsatı düzenlenebilmesi için bir izin yükümlülüğü bulunmazken ruhsat düzenlendikten sonra, fiilen arama ve işletme faaliyetlerine başlanılabilmesi için ruhsata konu arazinin durumuna göre orman izni, tarım dışı kullanım izni, mera tahsis amacı değişikliği gibi birtakım izinlerin alınması zorunludur. Bununla birlikte hem müracaat hem de ihale usulünde ilgililerin proje hazırlama bedeli, arazi etüt bedeli, ruhsat taban bedeli gibi birtakım masraf ve mali yükümlülükler katlanması, bazı teknik yükümlülükleri yerine getirmesi, ruhsatın düzenlendiği ilk yıldan itibaren her yıl için ruhsat bedeli ödemesi gerekmektedir. İşletme izni alınıp alınamayacağı belli olmayan sahalara için arama ve işletme ruhsatı edinme zorunluluğu yatırımcı açısından risk teşkil etmekte, yerli ve yabancı yatırımcıların madencilik sektörüne yönelmesini güçleştirmekte, ihale bedellerinin düşük kalmasına sebebiyet vermektedir.

Madde ile; ruhsat süreçleri ve madencilik faaliyetlerinin daha sağlıklı yürütülebilmesi için orman alanları ve ilgili mevzuat hükümleri kapsamında izin alınması gereken alanların koordinatlarının

Genel Müdürlüğe bildirilmesi, böylelikle idareler arasında ruhsat düzenlenmeden önce koordinasyon faaliyetlerinin daha sağlıklı hale getirilmesi, madencilikte izin süreçlerinin yeniden düzenlenmesi, bu kapsamda ruhsata konu alan için öncelikle ilgili kurumdan izin alınması, sonraki süreçlerde bu izin dikkate alınarak işlemlerin daha hızlı ve öngörülebilir şekilde yürütülmesi, emek, masraf ve zaman kaybının önüne geçilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Düzenlemeyle, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) tarafından ruhsat düzenlenmeden önce ilgili kurumlardan izin alınması, Orman Genel Müdürlüğüne verilecek izinlerin çevresel etki değerlendirmesi ihtisasına ve gerekliliklerine uygun çerçevede hazırlanması, böylelikle bu izinlerin çevresel etki değerlendirmesi sürecinde de esas alınması, üçüncü fıkra gereğince verilen iznin işletme ruhsatına geçiş ve temdit sürecinde ilgili idareyi bağlaması, gerekli mali yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve taahhütlerin alınması üzerine diğer işlemlerin tamamlanması öngörülmektedir. Ayrıca bu izin süreci dört ayla kısıtlanarak, izin süreçlerinin hızlandırılması sağlanmaktadır. Bu izin, madencilik faaliyeti bakımından bağlayıcı olmakla birlikte, ilerleyen aşamalarda madencilik projesinde yapılacak değişikliklere bağlı olarak ilgili idarenin proje hakkında değişiklik talep etme yetkisi saklı tutulmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla; Devlet ormanlarında Anayasanın 169 uncu maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanununun 16 ncı maddesinin ruhuna uygun olarak üçüncü fıkradaki ana kuraldan farklı bir uygulama öngörülmektedir. Düzenlemeyle Devlet ormanlarında MAPEG’e bedel aranmaksızın izin verilmesi, izinle birlikte izin alanında madencilik faaliyetlerine yönelik tasarruf yetkisinin madencilik faaliyetleri sonlanıncaya kadar MAPEG’e geçmesi, MAPEG’in kendisine verilen izin şartlarıyla bağlı kalmak kaydıyla bu alanları kendi mevzuatına göre ruhsatlandırabilmesi, arama ruhsatı döneminde yükümlülüklerini yerine getirerek işletme ruhsatı talebinde bulunmuş yatırımcıya ancak aleyhe yargı kararı, mücbir sebep veya önceden verilen izni geçersiz hale getirebilecek kısıtlayıcı yasal bir hüküm ortaya çıkması halinde izin verilmemesi öngörülmektedir. Buna bağlı olarak izin alındıktan sonra ÇED sürecinde, arama ruhsatından işletme ruhsatına geçiş aşamasında ve işletme ruhsatı temdit aşamasında Orman Genel Müdürlüğüne verilmiş ilk iznin dikkate alınması sağlanmaktadır.

Maddenin yedinci fıkrasıyla; madencilik faaliyeti için izin alınmış alanların sonradan ilgili kamu kurum ve kuruluşunun alan hakkındaki değerlendirmesinin değişmesine bağlı olarak izinli hâle gelmesi durumunda kazanılmış hakların korunması, mahkeme kararı olmaksızın idari işlemle madencilik faaliyetinin durdurulmaması amaçlanmaktadır. Ancak ruhsat düzenlendikten sonra sahada kültür varlığı tespit edilmesi halinde, ruhsat hukukunun bitimi beklenilmeksizin yatırım sahibine tazminat ödenmek şartıyla ruhsat hakkının sonlandırılabilmesi sağlanmaktadır. Tazminat hesabında işletme ruhsatı sahibinin yatırım maliyetlerinden, tesis ve teçhizatın amortismanına tabi değeri ve sahadan elde ettiği gelir düşülmektedir.

On birinci fıkrada yapılan değişiklikle ÇED sürecinde hukuki öngörülebilirliğin artırılması amacıyla süreç başında izin veren kurumların bu süreçte olumsuz görüş verememesi düzenlenmektedir.

Maddenin yirmi dördüncü fıkrasıyla IV. Grup madenler ile stratejik ve kritik madenlere dair alınması gereken izinlere ilişkin idareler arasında çıkmış ihtilafların yargı organlarına başvurulmasına mahal vermeden, ortak iradeyle çözülebilmesini teminen ilgili bakanlardan oluşan “Kurul” müessesesi düzenlenmektedir. Kurulun, ihtilafları anayasa hükümlerine bağlı olarak kamu yararı ilkesi çerçevesinde, hızlı ve masrafsız bir şekilde çözebilmesi, bu sayede yatırımcı açısından öngörülebilirliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Madde 4- 3213 sayılı Maden Kanununda, arama ve işletme faaliyetleri yönünden madenin grup ve cinsine ilişkin genel düzenlemelere yer verilmiş, istisnai birkaç düzenleme hariç olmak üzere bu faaliyetlerin yürütülmesi açısından grup, cins ve maden bazlı farklı uygulamalar öngörülmemiştir. Öte yandan günümüzde, dünya üzerinde yaklaşık doksan çeşit maden işletilmekle birlikte bu madenlerin

hepsi aynı önem ve önceliğe sahip değildir. Özellikle, arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı hâlinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğurabilen, kullanım alanı itibarıyla ve teknolojik gelişmelerle birlikte önemi ve talebi artan, sanayinin hammadde ihtiyacını karşılayan, askeri amaçlar için kullanılan, ulusal güvenlik ve ekonomik refah için kritik rol oynayan, büyük ölçüde cari açığa sebebiyet veren bazı madenler, diğer madenlere kıyasla daha önemli ve öncelikli görülmektedir. Nitekim uluslararası örnekler incelendiğinde bu madenlerin stratejik veya kritik maden olarak adlandırıldığı ve stratejik veya kritik madenlerin daha etkin, verimli ve ivedi şekilde aranıp işletilmesine ilişkin özel düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Madde ile, öncelikli olarak ulusal ve uluslararası alanda arz ve talep durumu, kullanım alanları, sektör ihtiyaçları, ithalat ve ihracat düzeyleri dikkate alınarak stratejik veya kritik madenlerin belirlenmesine ve bu madenler için kamulaştırma ve zorunlu stok tutulması yükümlülüğüne ilişkin usul ve esasların milli menfaatler ve kamu yararı doğrultusunda düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda bu madenlere ilişkin olarak acele kamulaştırma hakkı tanınmakta ve olası riskli durumlara özgü ihtiyaçlar gözetilerek Cumhurbaşkanına maden stoku yükümlülüğü belirleme yetkisi verilmektedir.

Madde 5- Teklifte çevre ve insan hassasiyeti artırılarak madencilik faaliyetlerinin daha etkin ve verimli şekilde yapılması, amaçlanmaktadır. Mevcut düzenlemede çevre ile uyum bedeli (yeni adıyla rehabilitasyon bedeli) ruhsat bedelinin bir payı olarak (ruhsat bedelinin %30'u) tahsil edilmektedir. Teklifte, ruhsat bedelinde %30 oranında indirim yapılmakta, bunun yanında rehabilitasyon bedeli ruhsat bedelinden ayrıştılarak ruhsat bedeli kadar bir tutarın rehabilitasyon bedeli olarak ödenmesi zorunlu hale getirilmektedir. Tahsil edilecek işletme ruhsatı bedelinde yapılan indirimin genel bütçe gelirlerinde sebep olacağı azalmayı telafi etmek amacıyla ruhsat bedellerinin genel bütçeye gelir kaydedilecek payı %50'den %70'e çıkarılmaktadır.

Ayrıca rehabilitasyon çalışmalarının masraflarını karşılayacak tutarda rehabilitasyon bedeli belirlenmesi, rehabilitasyon bedeli hesaplarında saklanan tutarın reel değerinin korunması amacıyla nemalandırılması ve bedellerin ödenmesine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde madencilik faaliyetine son verilmesi öngörülmektedir. Bunun yanında bu bedellerin yalnızca rehabilitasyon faaliyeti için kullanılabilmesi, herhangi bir devir yahut hacze konu olamaması, bu bedellerin mahiyeti gereği rehin veya temlik konusu edilememesi, dolayısıyla iflas masasına da dâhil edilememesi, üzerlerine ihtiyati tedbir konulamaması ve rehabilitasyon bedellerinin süresinde yatırılmaması hâlinde bu bedelin ferileriyle birlikte tahsil daireleri tarafından tahsil edilerek ilgili hesaplara aktarılması yönünde düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda sürdürülebilir bir madencilik anlayışı tesis edilerek rehabilitasyona ilişkin masrafların rehabilitasyon bedellerindeki artış ve nema gelirleri sayesinde kamu kaynakları kullanılmaksızın karşılanabilmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen beşinci ve yedinci fıkralarla rehabilitasyon süreçlerindeki farklılık gözetilerek ruhsat sahiplerinin ve hammadde üretim izni sahiplerinin yükümlülüklerini ihmal etmesinin sonuçları düzenlenmektedir. Yedinci fıkarda kamu kurum ve kuruluşlarına ait hammadde üretim izinlerinde rehabilitasyon yükümlülüğü asli olarak izin sahibine verilmekte ve rehabilitasyon çalışmalarının tek elden organize edilmesi ve yönetilmesi ile rehabilitasyon işlemlerinde uzmanlaşmanın sağlanması amacıyla bu çalışmaların Tarım ve Orman Bakanlığınca da yapılabilmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda Tarım ve Orman Bakanlığının, izin sahibi kamu kurum ve kuruluşunun bütçesinde ayırdığı ödenekleri rehabilitasyon amacıyla kullanabilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 6- Teklif ile ruhsat sahiplerinin işletme ruhsat bedeli kadar rehabilitasyon bedeli ödemesi zorunlu hale getirilmekte, mevcut düzenlemede çevre ile uyum bedeli ruhsat bedelinin bir payı olarak tahsil edilmesi nedeniyle ruhsat bedelinde %30 oranında indirim yapılması öngörülmektedir. Madde ile

tahsil edilecek işletme ruhsatı bedelinde yapılan indirimin Devlet hakkı gelirlerinde azalmaya sebebiyet vermemesi için mevcutta en az işletme ruhsat bedeli kadar alınan “asgari” Devlet hakkı miktarı da ruhsat bedelinin %50 fazlası kadar artırılmaktadır. Ayrıca krom madeni 3213 sayılı Maden Kanununa ekli 3 sayılı tabloda yer almasına rağmen Londra Metal Borsasında işlem görmediğinden, bu tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 7- Madde ile; arama ruhsatı düzenlenebilmesi için yatırım teminatı zorunluluğu getirilerek doğası gereği önemli ölçüde emek, maliyet, teknik bilgi ve donanım gerektiren maden arama faaliyetlerinin, ekonomik ve teknik bakımdan daha yetkin yatırımcılar tarafından yürütülmesi, ülkemizdeki maden arama faaliyetlerinin niteliğinin ve niceliğinin artırılması, arama projesindeki faaliyetlerin tamamlanmasının teşvik edilmesi ve bu kapsamda ülkemizin madencilik potansiyelinin mümkün olan en yüksek seviyede ortaya konulması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan Teklif Kanunun 30 uncu maddesinde konuya ilişkin değişiklikler yapıldığı için, yedinci fıkranın son cümlesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

IV. Grup maden ruhsatlarının 2.000 hektara kadar bir alanı kapsamaları ve aynı ruhsat sahası içerisinde farklı tür madenlerin bulunmasının mümkün olması nedeniyle IV. Grup madenlerin alt bentlerinde yer alan madenler için ayrı ruhsatlar verilmesi ihtiyacı doğmaktadır. Örneğin, aynı ruhsat sahasında hem (a) bendi endüstriyel mineraller hem de (c) bendi metalik madenler bulunabilmektedir. Bu madenlerin çıkarılması ve işletilmesi, farklı teknolojiler, yatırım maliyetleri ve planlama süreçleri gerektirdiğinden tek bir ruhsat altında farklı madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ekonomik, çevresel ve teknik olarak sürdürülebilir değildir. Madde ile IV. Grup madenlerin bent olarak ayrı ayrı ruhsatlandırılmasına imkân tanınmakta, madenlerin atıl kalması önlenmekte ve kaynakların daha verimli ve etkin bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlanmaktadır. Bununla birlikte aynı sahada faaliyet gösteren ruhsat sahiplerinin ihtilaf yaşaması halinde Kanunun 24 üncü maddesinin onuncu fıkrasının mevcut hükümleri uygulanır.

Madde 8- Madde ile; arama ruhsatı dönemine ilişkin yükümlülükler yeniden düzenlenerek arama faaliyetlerinin mali yeterliliğe sahip tecrübeli kişilerce nitelikli şekilde yapılabilmesi için arama döneminin sonuna kadar, üç boyutu ve miktarıyla rezervin belirlenmesi yükümlülüğü ve projede sunulan taahhüde uyulmaması hâli için teminatın iradı yaptırımı, asgari faaliyetlerin yapılmaması hâlinde ise ruhsat iptali yaptırımı öngörülmektedir. Ayrıca yatırım programlarının gerçekçi şekilde hazırlanması ve programlara azami ölçüde riayet edilmesi için programın iki yıl üst üste yüzde ellinin altında gerçekleştirilmesi durumuna yönelik ruhsat iptali yaptırımı düzenlenmektedir. Arama faaliyetlerinin Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre raporlanmasını teşvik etmek amacıyla işletilebilir rezerv bulunamayan durumlar için ruhsat bedeli ve ihale bedelinin iadesi imkânı da getirilmektedir.

Madde 9- Madde ile, rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinden ayrı bir bedel olarak alınmasını öngören diğer maddelere uyum sağlanması ve ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için makul ölçüde (asgari) üretim faaliyeti yapılması şartı getirilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır. İkinci fıkrada yapılan değişiklikle getirilen makul ölçüde (asgari) üretim faaliyeti yapılması şartına ilişkin detayların teknik ve değişken özellikte olması nedeniyle yönetmelikte belirleneceği öngörülmektedir. Bu kapsamda ruhsat sahiplerince işletme ruhsat projesinin daha özenli hazırlanması ve madencilik faaliyetlerinin standartlara uygun yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan on ikinci fıkrada yapılan düzenlemeyle idari para cezasına ve ruhsat iptali yaptırımına ilişkin değişiklik yapılmaktadır. On üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle de 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcun bulunmadığına dair belge ibrazı hâllerine rehabilitasyon bedeli iadesi başvuruları da dâhil edilmektedir.

Madde 10- Rezerv varlığı tespit edilemeyen sahaların sırf hükümden düşmüş, terk edilmiş yahut taksir edilmiş olması sebebiyle ihaleye tabi hâle getirilmesi; ruhsatlandırma sürecini uzatmakta, bürokrasiyi artırmakta, gerçekte ihaleye tabi saha değeri taşımaya dahi birçok sahanın kayıtlarda ihaleye tabi saha olarak görünmesine sebebiyet vermektedir. Madde ile, herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş bütün alanların ihale ile ruhsatlandırılması usulü yerine, rezerv varlığına ilişkin herhangi bir verinin bulunmaması gibi durumlarda alanların genel hükümlere tabi olarak ruhsatlandırılması, böylelikle sürecin daha uygun ve daha verimli yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden alanlarının sahaya ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hâllerde ihale ile verilmesi düzenlenmektedir.

Madde 11- Ekonomik büyüme, sanayileşme ve nüfusun artışına bağlı olarak ülkemizin enerji talebi her geçen yıl artmaktadır. 2010 yılında 211 TWh olan elektrik tüketimi, 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 349 TWh seviyesine ulaşarak %65 oranında artmıştır. Artan bu talebin güvenli, sürdürülebilir ve ekonomik bir şekilde karşılanabilmesi için yerli kaynaklara dayalı bir üretim portföyünün oluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Yerli kömür kaynaklarına dayalı elektrik üretimi hem arz güvenliğinin sağlanması hem de dışa bağımlılığın azaltılması açısından stratejik bir unsurdur. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin toplam elektrik üretiminin %14'ü yerli kömür santrallerinden karşılanmıştır. Aynı miktarda elektriğin ithal doğal gazla üretilmesi, yaklaşık 9 milyar m³ doğal gaz tüketimini ve güncel fiyatlarla 3,5 milyar dolar düzeyinde bir maliyeti beraberinde getirecektir. Benzer şekilde, aynı miktarda elektriğin ithal kömür ile üretilmesi, yaklaşık 20 milyon ton ilave kömür ithalatını gerektirecek ve güncel fiyatlarla 2,3 milyar dolar düzeyinde bir maliyeti beraberinde getirecektir. Dolayısıyla, yerli kömür kullanımı enerji ithalat maliyetini düşürerek cari açığın azaltılmasına katkı sunmakta ve ekonomik istikrarı desteklemektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar artmakla birlikte, bu kaynakların kesintili üretim yapısı, sürekli ve kontrol edilebilir enerji kaynaklarına olan ihtiyacı ortadan kaldırmamaktadır. Yerli kömür santralleri, baz yük santrali olarak şebeke istikrarını sağlamakta, yenilenebilir üretimin değişkenliğini dengelemekte ve özellikle kış aylarında sistemin yükünü taşımaktadır.

Bu çerçevede, yerli kömür kaynaklarının değerlendirilmesi yalnızca teknik bir tercih değil; enerji arz güvenliğinin sağlanması, ekonomik bağımsızlığın güçlendirilmesi ve bölgesel kalkınmanın desteklenmesi bakımından da stratejik bir zorunluluktur.

Madde ile, elektrik üretimine münhasır olarak gerçek veya tüzel kişiler tarafından yürütülen madencilik faaliyetlerinin, uzman kişilerin de sürece katkı sağlaması ile zeytinlik alanlarda kayıp yaşanmadan doğayla barışık bir biçimde sürdürülmesi doğrultusunda bağlı olunacak usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Diğer taraftan madde ile, taşınmazlarının kamulaştırılması nedeniyle tarımsal faaliyet yapma imkânı ortadan kalkmış maliklere yeni oluşturulacak zeytinlik alanların uygun bedelle kiralanması amaçlanmaktadır.

Madde 12- Madde ile; rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin olarak daha önce ilgililerden alınan çevre ile uyum teminatı ile tahsil edilen çevre ile uyum bedellerine ilişkin gerekli geçici düzenlemelere yer verilmekte, bu kapsamda düzenlemelere uyum sağlanmasını teminen intibak süreci öngörülmektedir. Düzenleme uyarınca teminat mektubu uygulamalarının sonlandırılması, tüm teminatların nakdi teminata çevrilmesi, çevre ile uyum bedeli borcu olan ruhsatların işlemlerinin borçları ödenene kadar Genel Müdürlükçe yapılamaması, maddenin yürürlük tarihinden önce tahsil edilmiş ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca yönetilen ve nemalandırılan tutarların rehabilitasyon hesabına aktarılması öngörülmektedir. Dördüncü fıkra ile, mali yükümlülüklerin dönemselliği

gözetilerek ve yeni hükümlere uyum sağlanabilmesi için mevcut hesaplama hükümlerinin yıl sonuna kadar uygulanabilmesi sağlanmaktadır.

Madde 13- Madde ile; rehabilitasyon bedelinin, işletme ruhsat sahibinden işletme ruhsat bedeli kadar her yıl alınacağı şeklindeki yeni düzenleme dikkate alınarak işletme ruhsat bedellerinin rehabilitasyon çalışmaları için kullanılan %30'luk kısmında bir indirim yapılması ve ruhsat bedeli kadar ayrıca bir rehabilitasyon bedeli tahsil edilmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Hali hazırda 3213 sayılı Maden Kanununa ekli 3 sayılı Tabloda altın için Devlet hakkı oranı 2.101 ons ve üzeri rakamlar için %15 olup 12 Haziran 2025 tarihi itibarı ile 2025 yılı ortalaması ons fiyatı 3.073,50 dolar seviyesine eriştiğinden, bu fiyata denk gelen Devlet hakkı oranı da %15 olarak uygulanmaktadır. Küresel ekonomik belirsizliklerin sürmesi altın fiyatlarının değişkenlik arz edeceğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple ons fiyatı 2.101 dolar ve üzeri fiyatlar için Devlet hakkı artırılmaktadır. Ayrıca, 3 sayılı Tabloda yer alan diğer metalik madenler yönünden de aynı çerçevede beklentiler olduğundan, bu Tablodaki diğer madenler bakımından da güncellemeler yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda Ek 3 sayılı Tabloda yapılan değişikliklerle Devlet hakkı kayıplarının önüne geçilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır. Diğer taraftan, krom madeni 3213 sayılı Maden Kanununa ekli 3 sayılı tabloda yer almasına rağmen Londra Metal Borsasında işlem görmediğinden bu tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi hale getirilmesi ve Devlet hakkı kayıplarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 14- 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun uyarınca, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) olarak ilan edilen yerler, Bakanlık tarafından bazı idari izin süreçlerinin yürütülmesi, proje alanlarının geliştirilmesi ve yarışmalar yapılması suretiyle yatırıma açılabilir. Madde ile 5346 sayılı Kanunun uygulama yöntemine uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 15- 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun 8 inci maddesi, mevcut durumda, yenilenebilir tesisler için arazi kullanımına yönelik genel hükümleri içermektedir. Söz konusu maddenin rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesisleri için diğer izin süreçlerine ilişkin hükümleri de kapsamı öngörülmediğinden, maddenin başlığı yeni kapsama uygun olarak değiştirilmektedir.

Enerji ithalatının azaltılması, cari açığın düşürülmesi, enerji arz güvenliğinin tahkimi, yeşil dönüşüm gerçekleştirilerek net sıfır emisyon hedeflerine ulaşılması ve ayrıca ilerleyen dönemlerde tüm dünyanın gündemine gelmesi muhtemel olan karbon salımı kaynaklı ilave mali yüklerden iktisadi ve sınai sektörlerimizin etkilenmemesi için elzem olan yenilenebilir kaynaklı enerji yatırımlarını desteklemek bakımından; izin, kira ve irtifak işlemlerinde uygulanmakta olan indirimlerin önümüzdeki beş yıl boyunca devreye girecek tesisleri de kapsayacak şekilde uzatılmasıyla, yatırım maliyetlerinin azaltılması amaçlanmaktadır.

Rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı üretim tesisleri için orman izin süreci maddede müstakil olarak düzenlenerek, mevcut durumda önlisans ve lisans aşamalarında ayrı ayrı yürütülen izin süreçleri ile proje geliştirme aşamasındaki sondaj, ölçüm gibi işler için yine ayrı ayrı yürütülen izin süreçleri tek bir izin süreci çatısında birleştirilerek sadeleştirilmekte, izin başvurusunun idarede değerlendirilme süresine de bir üst limit getirilerek, yatırımcı açısından belirlilik ve öngörülebilirlik sağlanması amaçlanmaktadır.

Yine rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı üretim tesislerinin çevresel etki değerlendirme süreçlerinde ana kuş göç yollarındaki projeler için ornitolojik gözlem yapılması zorunlu kılınmaktadır. Ana kuş göç yollarında olmayan projeler için böyle bir gözlem zorunlu olmamakla birlikte, yatırımcının işletme esnasında gerekli tedbirleri almasının kanuni zorunluluk haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 16- Madde ile, 3194 sayılı İmar Kanununda sayılan istisna hükümleri saklı kalmak kaydıyla, rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı yenilenebilir enerji tesislerinin imar planları ve yapı ruhsatı işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da yapılabilmesine kanuni dayanak oluşturulmakta, ruhsat başvurularında acele kamulaştırma kararına istinaden mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararının 3194 sayılı Kanunun 22 nci maddesi uyarınca istisnai hallerde tapu senedi yerine geçecek belge sayılması amaçlanmaktadır.

Madde 17- Enerji ithalatının azaltılması, cari açığın düşürülmesi ve enerji arz güvenliğinin tahkimi açısından yerli kaynaklarımızın enerji üretiminde kullanımının desteklenerek kapasite kullanım oranlarının yükseltilmesi ve bu sayede yerli kaynaklara dayalı üretimin artırılması için; izin, kira ve irtifak işlemlerinde uygulanmakta olan indirimlerin beş yıl daha uzatılmasıyla işletme maliyetlerinin azaltılması amaçlanmaktadır.

Madde 18- Madde ile, yeşil dönüşüm kapsamında hızlı bir şekilde yatırımların hayata geçirilmesi ihtiyacına cevap vermek üzere, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu’na 31/12/2030 tarihine kadar acele kamulaştırma kararı alabilme yetkisi tanınması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu sürenin ihtiyaç halinde Cumhurbaşkanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl daha uzatılabilmesi öngörülmektedir.

Madde 19- Madde ile, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi alınmadan kısmen ya da tamamen işletmeye girmiş bulunan elektrik üretim tesisleri ve bunlara ilişkin zorunlu altyapı unsurları için kazanılmış hakların korunması ve bunların fiili üretime devam ederek ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında sundukları faydanın devamının sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca bunların statik olarak uygunluğunu belgelemesi ve fenni mesuliyetinin ilgililerince üstlenilmesi şartıyla faaliyetlerine devam etmeleri amaçlanmaktadır.

Madde 20- Yürürlük maddesidir.

Madde 21- Yürütme maddesidir.

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar,
Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
Esas No: 2/3159
Karar No: 10

23/06/2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3159 esas numaralı, “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 19/06/2025 ve 20/06/2025 tarihlerinde yaptığı 8’inci toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Çorum Milletvekili Oğuzhan KAYA ve Zonguldak Milletvekili Ahmet ÇOLAKOĞLU ile 113 milletvekili tarafından 13/06/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça aynı tarihte tali komisyon olarak Çevre Komisyonu ve Tarım, Orman, Köyleri Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen 2/3159 esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 19/06/2025 ve 20/06/2025 tarihlerinde yaptığı 8’inci toplantısında; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Maden Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Gelir İdaresi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası, Türkiye Maden İşçileri Sendikası, Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği, TEMA Vakfı, Altın Madencileri Derneği, Anadolu Aslanları İş Adamları Derneği, Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği, Enerji Ticareti Derneği, Türkiye Ormancılar Derneği, Eskişehir Ekoloji Derneği, Karabük Doğa Arama ve Kurtarma Derneği, Doğa Derneği, Edremit Körfezi Zeytin ve Zeytinyağı Üreticileri Federasyonu, Deştin Çevre Platformu, Batı Karadeniz Çevre Platformu, Bayır Çevre Komitesi, Ekoloji Birliği, İklim Adaleti Koalisyonu temsilcileri, Yeniköy Kemerköy Elektrik Üretim Anonim Şirketi çalışanları, muhtarlar ve zeytin üreticilerinin katılımlarıyla incelenip görüşülmüştür.

2. Kanun Teklifinde Öngörülen Düzenlemeler

Teklif ile;

- Çevresel etki değerlendirmesi ile diğer izin süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütülebilmesi doğrultusunda aynı süre zarfında tüm izin süreçlerinde işlem yapılabilmesine imkân tanınması ve bu suretle çevresel etki değerlendirmesi süreçleri ve izin süreçleri arasındaki koordinasyonun artırılarak yatırımların hayata geçmesinin hızlandırılmasının planlandığı,
- Ruhsat süreçleri ve böylelikle madencilik faaliyetlerinin daha sağlıklı yürütülebilmesi için orman alanları ve izne tabi diğer alanlar hakkında idareler arasında doğabilecek ihtilafların giderilmesiyle görevli Kurul müessesesinin ihdas edilmesi,
- MAPEG tarafından ruhsat verildikten sonra ruhsat sahibinin ilgili idarelerden gerekli izinleri alması uygulamasına son verilerek izin süreçlerinin (ÇED hariç) ruhsat verilmeden önce MAPEG tarafından tamamlanmasının sağlanması, ayrıca bu izinler ile ÇED sürecinin dört ayla kısıtlanarak izin süreçlerinin hızlandırılması, bu izinler ve ÇED’in, madencilik faaliyeti bakımından işletme ruhsatına geçiş ve temdit süreçlerinde bağlayıcı olmakla birlikte, madencilik projesinde yapılacak değişikliklere bağlı olarak ilgili idarenin proje hakkında değişiklik talep etme yetkisinin saklı tutulduğu,
- Madencilik faaliyeti için izin alınmış alanların sonradan ilgili kamu kurum ve kuruluşunun alan hakkındaki değerlendirmesinin değişmesine bağlı olarak izinli hâle gelmesi durumunda kazanılmış hakların korunması, mahkeme kararı olmaksızın idari işlemle madencilik faaliyetinin durdurulmaması,
- IV. Grup madenler ile stratejik ve kritik madenlere dair alınması gereken izinlere ilişkin idareler arası ihtilaf halinde izinlerin Cumhurbaşkanı yardımcısı başkanlığında ilgili bakanlardan oluşan “Kurul” tarafından verilmesi,
- Rüzgâr ve güneş enerjilerine yapılan yatırımları artırmak amacıyla yenilenebilir enerji projelerine ait izin süreçlerinin sadeleştirilerek hızlandırılması,
- Mevcut yerli kömür yakıtlı termik santrallerin ham madde arzı sorunları nedeniyle kapanma tehlikelerinin önüne geçmek amacıyla geçici düzenleme yapılması,

- Arama faaliyetlerinin daha nitelikli yöntemlerle yapılması ve teşvik edilmesi, işletme aşamasında yatırımcı tarafından verilen taahhütlerin gerçekleştirilmesine yönelik ilave tedbirlerin alınması,
- Stratejik ve kritik madenlere ilişkin acele kamulaştırma imkanının tanınması ve olası riskli durumlara özgü ihtiyaçlar gözetilerek Cumhurbaşkanına maden stoku yükümlülüğü belirleme yetkisi verilmesi,
- Maden arama ruhsatı düzenlenebilmesi için yatırım teminatı şartı getirilmesi ile arama ruhsatı döneminde taahhüt edilen yatırımın gerçekleştirilememesi halinde teminatın irat kaydedilmesi ve asgari arama faaliyetlerinin yürütülmemesi halinde ruhsat iptali yaptırımının getirilmesi,
- Ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için asgari standartlarda üretim faaliyeti şartı getirilmesi, rehabilitasyon bedellerinin artırılması ve rehabilitasyon yükümlülüğüne uyumu sağlamak için yeni yükümlülükler belirlenmesi,
- 3194 sayılı İmar Kanunu’nda sayılan istisna hükümleri saklı kalmak kaydıyla, rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı yenilenebilir enerji tesislerinin imar planları ve yapı ruhsatı işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da yapılabilmesine kanuni dayanak oluşturulması, ruhsat başvurularında acele kamulaştırma kararına istinaden mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararının 3194 sayılı Kanunun 22 nci maddesi uyarınca istisnai hallerde tapu senedi yerine geçecek belge sayılması,
- Yeşil dönüşüm kapsamında hızlı bir şekilde yatırımların hayata geçirilmesi ihtiyacına cevap vermek üzere, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu’na 31/12/2030 tarihine kadar acele kamulaştırma kararı alabilme yetkisi tanınması, ayrıca, bu sürenin ihtiyaç halinde Cumhurbaşkanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl daha uzatılabilmesi,
- Yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi alınmadan kısmen ya da tamamen işletmeye girmiş bulunan elektrik üretim tesisleri ve bunlara ilişkin zorunlu altyapı unsurları için kazanılmış hakların korunması ve bunların fiili üretime devam ederek ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında sundukları faydanın devamının sağlanması ve ayrıca bunların statik olarak uygunluğunu belgelemesi ve fenni mesuliyetinin ilgililerince üstlenilmesi,

şeklinde düzenlemeler öngörülmektedir.

3. Komisyonunda Kanun Teklifi Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Anayasaya Aykırılık Önergesi

Teklifin tümü ile 2’nci, 4’üncü, 10’uncu, 11’inci ve 16’ncı maddelerinin Anayasa’nın 2’nci, 7’nci, 10’uncu, 56’ncı, 123’üncü, 127’nci ve 168’inci maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle, aynı mahiyette iki Anayasa’ya aykırılık önergesi verilmiş ve önerge Komisyonca reddedilerek görüşmelere devam edilmiştir.

Komisyon Başkanı ve Bursa Milletvekili Mustafa VARANK tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bölgemizde her geçen gün artan çatışmaların, yaşanan insani krizlerin ülkelerin her alanda güçlerini tahkim etmelerini zorunlu kıldığı, son dönemdeki gerilimlerin hepsinde enerjinin özellikle belirleyici bir role sahip olduğu,
- Enerji arz güvenliğinin sağlanmasının her devlet için bir beka meselesi hâline dönüştüğü,
- Ekonomik büyüme, sanayileşme ve nüfus artışına bağlı olarak enerji talebinin de tüm dünyada her geçen yıl arttığı ve bu artışı karşılamak ve enerji arz güvenliğini sağlamak için yerli kaynaklara dayalı, sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş bir üretim portföyünün hayati önem taşıdığı,

- İklim krizinin küresel yatırım, tedarik ve üretim ve tüketim zincirini dönüştürdüğü, böyle bir dönemde büyümenin sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu bir nitelikte olmasının kalkınma açısından çok daha rekabetçi bir hâle geldiği,
- Hükümetimizin çok doğru bir anlayışla yerli enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine ve yenilenebilir kaynaklara dayalı elektrik üretimine yönelik politikaların uygulanmasına büyük bir önem verdiği,
- Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlarda ciddi bir artış yakaladığı, bunun yanında nükleer enerjiden hidroelektriğe, rüzgârdan jeotermale, güneş enerjisinden petrol ve doğal gazla her alanda ciddi yatırımlar yapıldığı, ancak bu yatırımların da artarak devam etmesi gerektiği,
- İstikrarlı, verimli, rekabetçi ve sürdürülebilir bir ekonomi inşa etmek için yenilenebilir enerji ve ilgili altyapı proje yatırımlarının izin süreçlerini hızlandırmanın ve karmaşıklığı azaltmanın gerçekten önemli olduğu,
- Bir ülkenin ulusal güvenliği ve rekabet gücü açısından hayati öneme sahip diğer bir konunun da kritik ve stratejik madenler olduğu, bu madenlere başta yenilenebilir enerji teknolojileri, güneş panelleri ve rüzgâr türbinleri gibi birçok sürdürülebilir enerji kaynağının üretimi için de ihtiyaç duyulduğu,
- Stratejik ve kritik madenlere özgü yapılan düzenleme teklifinin çok değerli olduğu,
- Çin'in, dünyada rekabetçiliğini koruyabilmek için özellikle maden ihracatına yasaklar getirdiği, dolayısıyla, kritik ve stratejik madenlerle ilgili teklifin gerçekten hayati olduğu,
- Türkiye ekonomisinin gelişme dinamikleri ışığında, madencilik sektöründe gerekli yatırımların gerçekleştirilebilmesi için piyasa öngörülebilirliği kadar idari ve hukuki öngörülebilirliğin de vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu,
- Madencilikteki izin süreçlerinin yatırım performansı bakımından öngörülebilirliğin en kritik unsurlarından biri konumunda olduğu,
- Ülkemiz kaynaklarının ekonomiye kazandırılma sürecinde, özellikle uygulamada izin süreçlerinin makul sürelerde tamamlanmadığı, işletme ruhsat süreleri göz önüne alındığında bu sürelerin büyük bir bölümünün izin aşamalarında geçirildiği, üretime uzun yıllar sonra başlanıldığı,
- Bu nedenlerle, madencilik yatırımlarının planlanmasının zorlaştığı ve ülkemizin ham madde ihtiyaçları konusunda sıkıntılar yaşadığı,
- Kanun teklifinin süreçleri hızlandıracak tedbirleri öngörmesinin hem sektör hem de ülkemiz açısından büyük faydalar sağlayacağı,
- Maden sahalarının rehabilite edilip tekrar doğaya kazandırılmasında uygulamada aksaklıklar yaşanabildiği ve bu durumu ortadan kaldırmak için rehabilitasyon bedellerinin artırılmasını ve nemalandırılmasını sağlayacak teklifle madencilik faaliyeti yürütülmüş bütün sahaların dünya standartlarında rehabilite edilmesinin öngörüldüğü,
- Teklifte arama faaliyetlerinin günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak tekrar yapılandırılmasının planlandığı,
- Üretim saikiyle davranmayan, ruhsat ticareti üzerinden spekülatif davranan aktörlerin elenmesini amaçlayan maddelerin şimdiye kadar çoktan gündeme gelmiş olmasının bir eksiklik olduğu,
- Teklifin 13'üncü maddesiyle global piyasalarda metal emtialarında yaşanan artışlar gözetilerek devletimizin daha fazla pay alması amacıyla devlet hakkı oranlarında artışa gidildiği,
- Dünya piyasalarında yaşanan gelişmeler sebebiyle daha fazla kazananın elbette devletimizin hakkını daha fazla ödemesi gerektiği,

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifinin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde ilk imza sahibi ve Çorum Milletvekili Oğuzhan KAYA tarafından yapılan açıklamalarda;

- Teklifte, Türkiye Ulusal Enerji Planı'nda belirlenen yenilenebilir enerji hedeflerine gecikmeksizin ulaşmasını teminen hâlihazırda kırk sekiz ayı bulan izin ve onay süreçlerinin sadeleştirilerek yirmi dört ayın altına düşürülmesinin hedeflendiği ve ülkemizin enerjide yeşil dönüşümünün hızlandırılması ve emisyonların azaltılarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasının amaçlandığı,
- Elektrik arz güvenliği ve fiyat istikrarı için büyük öneme sahip mevcut yerli kömür yakıtlı termik santrallerin ham madde arz sorunları nedeniyle kapanma tehlikesinin bertaraf edilmesine yönelik geçici mahiyette düzenlemeler yapılmasının amaçlandığı,
- Teknik ve madencilik faaliyeti yürütülen alanlarda yapılacak rehabilitasyon çalışmaları için hükümlerin düzenlenmesiyle çevre ve insan hassasiyetinin artırılarak madencilik faaliyetlerinin daha etkin ve verimli şekilde yapılması, maden arama ve işletme faaliyetlerine yönelik izin ve süreçlerin öngörülebilirliğinin artırılması ve izin süreçlerinin daha makul hâle getirilmesi, yatırımcıların kazanılmış haklarının korunması, arama faaliyetlerinin daha nitelikli yöntemlerle yapılması ve teşvik edilmesi, işletme aşamasında yatırımcı tarafından verilen taahhütlerin gerçekleştirilmesine ilişkin ilave tedbirlerin alınmasının hedeflendiği,
- Madencilikte izin süreçlerinin, öngörülebilirliğin en kritik unsurlarından birini oluşturduğu, uygulamada izin süreçlerinin makul sürede tamamlanamadığı, işletme ruhsatı süreleri göz önüne alındığında bu sürelerin büyük bir bölümünün izin aşamalarında geçirildiği ve üretime uzun yıllar sonra başlanabildiği, bu nedenle teklifle madencilikte izin süreçlerinin yeniden düzenlendiği,
- Stratejik ve kritik madenlere özgü düzenlemeler yapılmamasının millî menfaatlere ve kamu yararına uygun düşmediği ve Teklifte, stratejik ve kritik madenlerin yasal çerçevesi belirlenerek bu madenlere ilişkin acele kamulaştırma imkânı ve stoklama yükümlülüğü getirilmesinin amaçlandığı,
- Teklifte maden arama ruhsatı düzenlemesi için yatırım teminatı şartı getirilerek doğası gereği önemli ölçüde emek, sermaye, teknik bilgi, donanım gerektiren maden arama faaliyetlerinin ekonomik güç ve teknik açıdan yeterli kriterlere sahip olan yatırımcılar tarafından yürütülmesi ve bu sayede ülkemizdeki maden arama faaliyetlerinin niteliğinin artırılması, arama ruhsatı döneminde taahhüt edilen yatırımların gerçekleştirilmemesi hâlinde teminatın irat kaydedilmesi, asgari arama faaliyetlerinin yürütülmemesi hâlinde ise ruhsat iptali yaptırımı ve arama ruhsat sahalarının atıl vaziyette bırakılmasının önüne geçilmesi, bu düzenlemeler sayesinde arama faaliyetlerinin daha etkin, daha verimli yapılmasının amaçlandığı,
- Teklifte, ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için asgari standartlarda üretim faaliyeti şartı getirildiği, bu kapsamda madenlerin ülkemiz ekonomisine kazandırılması; sanayi, ham madde ve ülke elektrik ihtiyacını karşılayan madenler açısından arz güvenliğinin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılmasının amaçlandığı, madencilik faaliyeti yürütülen alanlarda çevreyle uyumlu hâle getirilmesine ilişkin çalışmaların genel olarak 3213 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri doğrultusunda ruhsat hukuku sonlandıktan sonra yapıldığı, kanunun ilgili hükümleri doğrultusunda bir ruhsata dayalı madencilik faaliyetlerinin otuz yılı aşkın sürelerle devam ettiği,
- Mezkûr Kanunda bu çalışmalar için tahsil edilen işletme ruhsat bedellerinin yüzde 30'unun kullanılabileceği, meri mevzuatta sahada madencilik faaliyetleri devam ederken çevre uyum çalışmalarının yapılabileceğine ve bu bedellerin ayrı bir hesapta nemalandırılabilmesine ilişkin bir hükmün bulunmadığı,
- Mevcut durumda ruhsat sahiplerinden tahsil edilen çevreyle uyum bedelleri, madencilik faaliyetleri nihayetinde yapılması gereken çevre uyum çalışmalarının proje ve maliyetini dahi karşılayamadığı ve çevreyle uyum çalışmalarını aksattığı,

- Teklifte, rehabilitasyon bedelli artırılarak ve rehabilitasyon yükümlülüğüne uyumu sağlamak için yeni yükümlülükler belirlenerek madencilik faaliyetlerinde bulunan alanların etkin, verimli ve en hızlı şekilde çevreyle uyumlu hâle getirilmesinin amaçlandığı

belirtilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde Başkan ve milletvekilleri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Teklifin, Türkiye'nin enerji ve madencilik stratejisi açısından çok önemli olduğu ve yenilenebilir enerji projelerinin hızla hayata geçirilmesinin gerektiği,
- Yenilenebilir kaynak kullanımının dışa bağımlılığı azaltacağı ve enerji kaynaklı cari açığın düşürülmesi bakımından da önemli olduğu,
- Teklifte yatırımların gecikmesinin önüne geçileceği ve ekonomik kalkınma sürecine katkı sağlanacağı,
- Uygulamada izin süreçlerinin makul sürede tamamlanamaması ve işletme ruhsatı sürelerinin büyük bir bölümünün izin aşamalarında geçirilmesi nedeniyle madencilikte izin süreçlerinin yeniden düzenlenmesinin gerektiği,
- Stratejik ve kritik madenlere özgü düzenleme yapılmasının ulusal güvenlik ve ekonomik refah için çok kritik olduğu,
- Mevcut durumda işletme ruhsatı sahalarında etkin şekilde işletme faaliyetlerinde bulunulmaması ve projede beyan edilen yıllık üretim taahhütlerine uyulmaması sonucu madenlerin atıl vaziyette kaldığı,
- Yenilenebilir kaynaklı enerji yatırımlarını desteklemek bakımından; izin, kira ve irtifak işlemlerinde uygulanmakta olan indirimlerin önümüzdeki beş yıl boyunca devreye girecek tesisleri de kapsayacak şekilde uzatılmasıyla, yatırım maliyetlerinin azaltılacağı,
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na acele kamulaştırma kararı alabilme yetkisi verilmesinin, yeşil dönüşüm kapsamında hızlı bir şekilde yatırımların hayata geçirilmesi bakımından gerekli olduğu,
- Yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi alınmadan kısmen ya da tamamen işletmeye girmiş bulunan elektrik üretim tesisleri için kazanılmış hakların korunmasının, bunların fiili üretime devam ederek ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanması bakımından faydalı olduğu,
- IV. Grup maden ruhsatlarının 2.000 hektara kadar alanı kapsamaması ve bu sahalarda birden fazla türde madenin bulunabilmesi, her bir maden türü için ayrı ruhsat verilmesini zorunlu kıldığı, bu durumun, teklifin gerekçesinde de yer aldığı gibi, madenlerin atıl kalmasını önlemek ve kaynakların verimli değerlendirilmesini sağlamak açısından yerinde olduğu,
- Teklifin, geri dönülemez önemli doğa tahribatlarının önünü açtığı,
- İnceleme süreçlerinin kısaltılarak verilen izinler sonucunda çevre güvenliği riskinin oluşacağı, projelerin çevresel etkilerinin yeterince değerlendirilmemesi sonucunda doğa korumacı yaklaşımın zayıflayacağı,
- Tarım alanlarının tehdit altında olduğu, orman alanlarının yatırımlarla parçalanma riskinin arttığı, bunun da karbon yutak alanlarını ve gıda güvenliğini tehlikeye soktuğu,
- GES'ler için ormanların haricinde birçok uygun alan bulunduğu,
- Teklifin zeytincilik ve zeytin yetiştiriciliği açısından sakıncalı olduğu,
- Teklifte ÇED raporlarının formalite haline getirildiği ve bunun denetimsizliğe yol açacağı oysa ki ÇED sürecinin yalnızca bir idari prosedür değil anayasal çevre hakkının, kamusal denetimin ve bilimsel değerlendirmenin temel aracı olduğu,

- Kanun teklifinde kurumların ÇED süresinde en geç üç ay içinde görüş bildirme zorunluluğu getirildiği, bu sürenin dolması hâlinde zımni onay uygulandığı, görüş bildirmeyen kurumların olumlu görüş bildirmiş sayılmasının hükme bağlandığı ve bu durumun idare hukukunun temel hükümlerinden olan “zımni ret” kavramına aykırı olduğu,
- Stratejik veya kritik maden sahalarında acele kamulaştırma yetkisinin geniş yorumlanmasının özel mülkiyetin korunması açısından sorun yaratabileceği ve hangi madenlerin stratejik veya kritik sayılacağına belirsizlik taşıdığı, kanunda yer almasının gerektiği,
- UMREK kodunun sadece teknik bir yeterlilik değil aynı zamanda kapsamlı çevresel ve sosyal etki değerlendirmelerini de içermesi gerektiği,
- Arama faaliyetleri başlamadan önce ilgili yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının ve bilim insanlarının katılımıyla kapsamlı bir bütünleşik sosyal ve ekolojik etki değerlendirmesi (BSEİD) yapılmasının zorunlu hâle getirilmesinin gerekli olduğu,
- Teklifin 8’inci maddesiyle getirilen düzenlemenin mevcutta oldukça yoğun olan maden arama başvurularını daha da etkin hâle getirdiği, ancak bu artışın doğaya ve ekosisteme ciddi zararlar vereceği,
- Zeytin ağaçlarının taşınması teknik olarak mümkün olsa da, özellikle yaşlı ağaçlarda verim kaybının kaçınılmaz olduğu, kamulaştırma işlemlerinde ise yeni içtihatların üreticinin zararına sonuçlar doğurduğu, tarım arazilerinin değerinin buğday veya arpa gibi ürünlere göre hesaplanarak düşük bedellerle kamulaştırıldığı,
- Maden sahalarının işletme ruhsatı süresi dolduğunda, çevreye verilen zararın kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve tam bir ekolojik restorasyonun sağlanması zorunlu tutulması gerektiği,
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde aynı maden sahası için eş zamanlı olarak birden fazla ÇED sürecinin yürütülebilmesinin sistemsel bir sorun olduğu, Çevre Etki Değerlendirme süreçlerinin, ilgili çevre otoriteleri tarafından yürütülmesi gerektiği, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü’nün (MAPEG) bu süreçlere doğrudan dahil edilmesinin, kurumsal görev karmaşasına yol açabileceği,
- Zeytinliklerin taşınması önerisinin, biyolojik ve tarımsal gerçekliklerin yanı sıra sosyolojik etkileri dikkate alınmadan yapıldığı, bu durumun, ilgili köylerde yaşayan halkın toplumsal, ekonomik ve kültürel dokusunu doğrudan tehdit ettiği,
- Yapılması planlanan kömür madeni faaliyetleri ve maden ruhsatı genişletmeleri nedeniyle Milas, Yatağan ve Menteşe ilçelerine bağlı çok sayıda köyün doğrudan etkilendiği,
- Mera Kanunu’nda meraların tahsis amacının değiştirilmesi hakkında istisnaları düzenleyen maddeye fıkra eklenerek Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı yani YEKA olarak ilan edilen yerlerin mera sıfatının değiştirilmesi ve farklı bir gerekçeyle kullanıma açılmasının hayvansal üretimimizin zor duruma düşmesine neden olacağı,
- Doğayı, tarımı ve hayvancılığı göz ardı eden bir enerji politikasının sürdürülebilir olmayacağı,
- Kömürlü termik santraller ve bunlara ait enerji nakil hatları için sağlanan izin, kira ve irtifak hakkı indirimlerinin on beş yıla kadar uzatılmasına ilişkin düzenlemenin emisyon azaltımı hedefleriyle çeliştiği,
- Lisanslı ve lisanssız ayrımı yapmaksızın tüm GES projelerinin Teklifin 19’uncu madde kapsamına alınması gerektiği

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde kamu kurumları temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Mevcut 3213 sayılı Maden Kanunu’na göre madencilik faaliyetleri için ruhsat sahibi tarafından diğer kamu idarelerinden alınması gereken izinlerin, Teklif ile MAPEG tarafından alınacağı, ruhsatların ancak bu izinler alındıktan sonra düzenlenebileceği,

- Teklifte diğer kamu idarelerinin izin verme/vermeme yetkisinde herhangi bir değişiklik yapılmadığı, MAPEG'in izinler hakkında tek karar verici ya da karar vericilerden herhangi biri olmayacağı, MAPEG'in diğer kamu idarelerinden izin isteyen konumunda olacağı, IV. Grup ile stratejik ve kritik madenlerde diğer kamu idareleri tarafından izin verilmeyen durumlarda ise son kararın Cumhurbaşkan Yardımcısının başkanlığında ilgili bakanların yer aldığı Kurul tarafından verilmesinin sağlanacağı,

- Madencilik, süresiyle sınırlı bir faaliyet olduğu için, ruhsat süresi sonunda Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili alanın rehabilite edilerek kendisine iade edilmesini talep ettiğinin bilindiği, bu nedenle, burada bir mülkiyet devrinden bahsedilemeyeceği, ormanla ilgili alanlarda yetki ve izin verme hususunun zaten Tarım ve Orman Bakanlığında olduğu, bu bakımdan da esas yetki sahibinin değişmediği,

- Kanun Teklifinde madencilik faaliyetlerinin ÇED kararı alınmadan yapılabileceğine dair herhangi bir düzenleme bulunmadığı, aksine, madencilik faaliyetlerinde ÇED sürecinin hukuki öngörülebilirlik ilkesi çerçevesinde düzenlendiği, ayrıca, 3213 sayılı Maden Kanunu hükümleri uyarınca çevresel etki değerlendirmesi ile ilgili karar olmadan faaliyette bulunulmasının idari para cezası uygulanmasını gerektirdiği,

- Kanun Teklifiyle orman alanlarındaki madencilik faaliyetlerine mevcut 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre izin verilmesinin öngörüldüğü, öngörülen izin prosedürüne göre Orman Genel Müdürlüğü tarafından MAPEG'e bedelsiz izin verilmesi söz konusu olup bu izin MAPEG tarafından ancak arama veya işletme ruhsatı sahiplerine, Orman Genel Müdürlüğüne bedeli ödemek şartıyla devredilebileceği, dolayısıyla maden arayanlara veya işletenlere bedelsiz izin verilmesinin, Orman Genel Müdürlüğünün izin verme yetkisinin MAPEG'e geçmesinin söz konusu olmadığı,

- Teklifde, MAPEG tarafından sadece Orman Genel Müdürlüğü veya Kurul tarafından izin verilen hâllerde ruhsat düzenlenebileceği ve projenin uygulanmasının denetleneceği,

- Yapılan düzenlemeyle bir rehabilitasyon bedeli üzerinden finansman havuzu oluşturulmasının amaçlandığı, esas olanın, ruhsat sahibinin faaliyet gösterdiği sahayı bizzat rehabilite etmesi olduğu, ruhsat sahibinin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi hâlinde, oluşturulan havuzdan faydalanılarak ilgili alanın idare tarafından rehabilite edileceği; eğer rehabilitasyon işlemi için ruhsat sahibinin yatırdığı bedelden daha fazla bir harcama yapılmışsa, bu farkın ilgili şirkete rücu edileceği,

- Yeniköy-Kemerköy kapsamında bugüne kadar 578 hektar alanda rehabilitasyon çalışması yapıldığı, bu çalışmalar kapsamında ise 245 bin ağacın dikildiğinin tespit edildiği, Yatağan sahasında bugüne kadar dikilen zeytin ağacı sayısının yaklaşık 10 bin civarında olduğu, Türkiye genelinde ise rehabilitasyon amacıyla dikilen toplam ağaç sayısının 22 milyonun üzerinde bulunduğunun tespit edildiği,

- Devlet hakkına ilişkin düzenleme kapsamında, Londra Metal Borsasında fiyatı oluşan madenler için Kanuna ekli 3 sayılı tabloda yüzdelik oranlarla maktu devlet hakkı belirlendiği, ancak krom madeni bu tabloda yer almasına rağmen Londra Metal Borsasında fiyatı belirlenmediği, bu nedenle, kromun 3 sayılı tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi olması yönünde bir düzeltmenin yapıldığı ve krom madeni için uygulanacak devlet hakkı oranının yüzde 3 olacağı,

- Arama ruhsatlarının iki şekilde verilebileceği, eğer söz konusu alanda daha önce herhangi bir ruhsatlandırma yapılmamışsa, ilk müracaat eden kişinin hak sahibi olacağı, ancak daha önce ruhsatlandırılmış, sonrasında çeşitli sebeplerle boşa düşmüş ve hâlihazırda MAPEG (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü) sisteminde veri bulunan alanlar için ise, gerekirse ekonomik değer tespitleri yapılarak bu ruhsatların ihale yoluyla verilmesinin öngörüldüğü,

- Baz yük santralinin sürekli emre amade olan, sürekli çalışan, yirmi dört saat, yedi gün, otuz gün, üç yüz altmış beş gün bakım ve arıza dışında devre dışı kalmayan santraller olduğu, yenilenebilir kaynaklara dayalı elektrik santrallerimizden rüzgâr santrallerimizin ortalama yılda 3.000 saat çalıştığı, güneş santrallerimizin yıllık ortalama 1.500 ila 1.800 saat arasında çalıştığı ama kömür santrallerinin, ithal kaynaklarla elektrik ürettiğimiz doğal gaz santrallerinin, nükleer santrallerin üç yüz altmış beş gün boyunca arıza ve bakım süreleri hariç çalışan santraller olduğu, ülkede bu kaynağı sürekli sağlayan bir sisteme ihtiyacımızın olduğu ve bunların da baz yük santrali dediğimiz santraller olduğu,

- Türkiye’de elektriğin yüzde 3,5’ünü üreten 1.100 megavatlık 3 santralin yıllık 10,4 milyar kilovatsaat elektrik üretimiyle Aydın, Muğla ve Denizli illerinin yıllık 10,5 milyar tüketiminin hemen hemen tamamını karşıladığı,

- ÇED süreciyle ilgili olarak ÇED’in yapılma şekli, ÇED prosedürleri, ÇED’in oluşması esnasında görüş alınacak kurum ve kuruluşlarda değişiklik yapılmadığı, ÇED’le ilgili süreçte ÇED Genel Müdürlüğü veya il müdürlüklerinin hangi işleme tabi iseler mevcut mevzuat gereği aynen devam edecekleri, düzenlemenin sadece diğer izin, irtifak, imar, teşvik gibi işlere başlanması sürecine imkân verdiği, bir yatırıma başlanmasına veya diğer kurumların ÇED belgesi alınmadıkça herhangi bir izin verilmesine imkân sağlamadığı, ÇED sürecine dokunulmadan diğer izin süreçlerinin de eş zamanlı yürütülmesinin amaçlandığı,

- Net Sıfır Karbon Hedefi için daha çok GES ve RES kurulması gerektiği,

- Bakanlığın gerek merkez teşkilatını ilgilendiren büyük projelerin, gerek illerin kapsamına giren görece daha küçük projelerin aynı ÇED prosesine tabi olduğu;

- ÇED için üç ayda görüş verme gibi bir durumun söz konusu olmadığı,

- Süreçlerle, ek listelerle, Maden Kanunu’yla veya GES’ler ile RES’lerin ek listeleriyle ilgili bir değişiklik olmadığı,

- ÇED Yönetmeliği Ek-II Listesinde yer alan faaliyetler ile ilgili Valilikler (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından yapılan değerlendirme sonucunda “ÇED Gerekli Değildir” ya da “ÇED Gereklidir” kararı verilmekte olduğu,

- Valilik tarafından yapılan inceleme değerlendirme sonucunda faaliyetin gerçekleştirilmesinde çevresel açıdan sakınca olmadığını ifade eden «ÇED Gerekli Değildir» kararı ismi dolayısıyla kamuoyu, sivil toplum kuruluşları ve mahkemeler tarafından kanunun yanlış anlaşılabildiği, söz konusu faaliyetlerle ilgili hiçbir Çevresel Etki Değerlendirme yapılmadan, gereken önlemler alınmadan faaliyetlere izin verildiği, ÇED’in kapsamının dışında tutulduğu, faaliyet sahiplerinin çevresel açıdan herhangi bir sorumluluklarının olmadığı ve benzeri anlamlar çıkarılabildiği,

- Oysa ki; ÇED Yönetmeliği Ek-II Listesinde yer alan faaliyetler için Çevresel Etki Değerlendirmesinin gerekli olup olmadığının araştırılması amacıyla ÇED başvurusunda olduğu gibi Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar tarafından Proje Tanıtım Dosyasının hazırlandığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerine sunulduğu, ÇED sürecine tabi tutulan Proje Tanıtım Dosyalarının Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından incelenip ve değerlendirildiği, sunulan projeye ilişkin Valiliklerin, “ÇED Olumlu” kararı sürecinde olduğu gibi ilgili Kurum/Kuruluşlardan görüş aldığı, gerektiğinde ölçüm, analiz ve deneyler yapılmasını isteyebildiği, yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda çevresel açıdan gerekli taahhütler ve önlemlerin alınarak faaliyet göstermesinde sakınca bulunmayan projelere Valilik (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından “ÇED Gerekli Değildir” kararı verildiği,

- Teklifte yapılan düzenlemenin sadece Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri tarafından ÇED Yönetmeliği Ek-2 listesinde yer alan faaliyetlere ilişkin verilen ÇED Gerekli Değildir isminden kaynaklı anlam karmaşasını ortadan kaldıracak bir değişiklik olduğu, ÇED Yönetmeliği Ek-1 ve Ek-2 listelerinde ve süreçlerinde herhangi bir değişiklik gerçekleştirilmediği, söz konusu Teklifin kanunlaşması ve yürürlüğe girmesi akabinde ÇED Yönetmeliğinin ilgili maddelerinde gerekli isim değişikliğine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılacağı,

- Hâlihazırda imar ve ruhsat düzenlemesinin ilgili yerel belediyeler ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünce verildiği, Enerji Bakanlığının da verebilir hâle geldiği ve bunun önceki kurumların hakkına herhangi bir hâle getirmediği,

- Tahsis amacı değişikliğiyle ilgili düzenlemenin 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 14'üncü maddesinde düzenlendiği, bir meranın tahsis amacıyla değişikliği müracaatı yapıldığı zaman ilk önce il valiliğine müracaatta bulunulduğu ve il düzeyinde bir teknik ekibin görev yürüttüğü, bu ekip bünyesinde Tarım ve Orman Bakanlığı ziraat mühendisleri, Milli Emlak Genel Müdürlüğü temsilcisi, Ziraat Odası Başkanlığı temsilcileri ve köy muhtarlarının bulunduğu, bu teknik ekibin öncelikle iyi - çok iyi - zayıf mera şeklinde meranın vasfını belirlediği, bazı maddeler dışında orta, iyi ve çok iyi sınıf meralarla ilgili tahsis amacı değişikliğinin yapılmadığı, ancak zayıf meralarla ilgili tahsis amacı değişikliğinin yapılabildiği, meranın vasfını yitirmesinin söz konusu olmadığı, sadece zayıf meralarla ilgili tahsis amacı değişikliği işlemlerinin bazı maddelerde yapılabildiği,

- 2001 yılında 4628 sayılı eski Elektrik Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ancak 18 aylık bir geçiş süreci öngörüldüğü ancak gerçek anlamda yürürlüğe girmesinin 2003 yılında olduğu, 4628 sayılı yasayla elektrik üretim faaliyetinin bir liberal piyasa faaliyeti olarak özel sektöre açıldığı, dolayısıyla özel hukuk tüzel kişilerinin 4628 sayılı yasayla kurulan EPDK dan lisans almak suretiyle kendi sermaye ve finansman imkanlarını kullanarak elektrik üretim tesisi kurabilir hale geldiği, ancak, 2008 yılına kadar kayda değer bir özel sektör yatırımının olmadığı, 2008 yılı sonrasında bu yatırımların ciddi ivme kazandığı ve bugünkü düzeye ulaşıldığı, bununla birlikte 2013 yılında 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ve bu kez lisanslı yatırımın yanında gerçek veya tüzel kişilere kendi elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak üzere lisanssız olarak da tesis kurabilme izni tanındığı, yeni bir oyuncu olarak lisanssız üretim kurgusunun da devreye girmiş olduğu,

- 2008'lerden başlayıp 2016-2017'lere kadar gelen süreçte devreye giren elektrik üretim tesisleri için gerek yerel yönetimler, gerek il özel idareleri gerekse de çeşitli bakanlıklar faaliyetin kamu hizmeti niteliğinde olduğu düsturıyla yapı ruhsatı düzenlenmesine gerek olmadığı yönünde görüşler serdettiği, bu tarihlerden sonra gerek bu idareler Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşü doğrultusunda ruhsat almaları gerektiği konusunda bir noktaya gelindiği, bugün itibarıyla, yerel yönetimler ve il özel idarelerin bugün bu ruhsatsız ama işletmedeki tesislere ciddi para cezaları, mühürleme ve yıkım kararları şeklinde müeyyideler almış durumda olduğu,

- Teklifte yapılan düzenlemeyle, bu müeyyidelerin düşmesi ancak bunun yanında söz konusu tesislere ilişkin fenni mesuliyetin ilgililerince üstlenilmesi ve inşai bakımdan uygun olunduğunun teknik bir raporla tevsiki koşuluyla Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi adında bir belge verilmesi şeklinde bir uygulamanın öngörüldüğü, bu yönüyle bir af düzenlemesi şeklinde değil, var olan tesislerin imar mevzuatına uyumu şeklinde değerlendirilmesinin uygun olacağı,

ifade edilmiştir.

Sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, muhtarlar, işçiler ve zeytin üreticileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Altın madenciliğinde yabancı şirketlerin hakim rol oynadığı, İliç faciasından sonra daha etkin nasıl bir denetim yapabiliriz sorusuna odaklanılması gerektiği,
- Maden Kanununda değişiklik öngören düzenlemelerin hukuka uygun olmadığı,
- Bulundukları toprak, iklim, yeraltı suları bakımından zeytinliklerin taşınmasının, ekoloji üzerinde olumsuz sonuçlara yol açacağı,
- Bölgede yaşayan insanlar üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan olumsuz etkilerde bulunacağı, köylülerin yerinden edileceği, göç ve mülksüzleşmenin artacağı,
- Kültürel ve dini açıdan zeytinlerin mutlak suretle korunması gerektiği,
- Zeytinciliğe dayalı alternatif ekonomik modeller geliştirilebileceği,
- Son yıllarda yaşanan iç ve dış koşullar dikkate alındığında zeytinyağı üreticisine de destek verilmesi gerektiği,
- Tüm uzmanların katılımlarının sağlandığı bir çalışmayla etki analizinin yapılmasının gerekli olduğu, ağaç taşınmasına yönelik dünyadaki iyi örneklerin incelenmesi gerektiği,
- Madencilik faaliyetlerinin değerlendirilmesinde sağlık maliyetlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği,
- Meraların yenilenebilir enerji yatırımları için imara açılmasının kolaylaştırıldığı, bu gelişmenin hayvancılık üzerinde olumsuz sonuçları olacağı,
- Bölgedeki termik santrallerde ve ruhsatlarda yaklaşık 5.000 kişinin direk istihdam edildiği, aileleri ile birlikte 20.000 kişiye fayda sağlamakta olduğu,
- Santralin sosyal sorumluluk kapsamında bölge insanına çeşitli mali destekler sağladığı ve önemli sosyal projeler yürüttüğü,
- Zeytin ağaçlarının taşınmasının kısa sürede ürün vereceğine dair örneklerin mevcut olduğu, bilimsel yöntemlere uygun olarak yapılmasının büyük önem taşıdığı,
- Türkiye’de ilk rüzgar santralının 1998 yılında devreye alındığı, ancak 2005 yılında yürürlüğe giren Yenilenebilir Enerji Kanunu ile birlikte sürecin hız kazandığı ve 20 yıl içinde devreye alınan yatırımların toplamda 13 Gigavatt’a ulaştığı, bu kapasitenin, hem kurulu gücün hem de elektrik tüketiminin yaklaşık %11-12’sine karşılık geldiği,
- Halihazırda YEKA projeleri, depolamalı RES önlisansları, kapasite artışları ve inşaatı devam eden projelerle birlikte toplamda 26 Gigavatt büyüklüğünde lisanslı proje stokunun mevcut olduğu, bu projelerin devreye alınmasıyla mevcut kurulu gücün 40 Gigavatt seviyelerine ulaşmasının mümkün olduğu,
- İnşaat öncesi dönemde yapılacak tüm işlemleri gerçekleştirebilmek amacıyla EPDK tarafından verilen önlisans süresi, proje gücüne bağlı olarak 24 ila 36 ay arasında değiştiği, bu süre içerisinde ÇED, imar planı, inşaat ruhsatı, orman izinleri ve kamulaştırma dahil tüm mülkiyet edinim süreçlerinin tamamlanmasının gerektiği, aksi takdirde önlisansın iptal edildiği, önlisans işlemleri tamamlandıktan sonra EPDK tarafından üretim lisansının verildiği, inşaatın ise yalnızca bu aşamadan sonra başlatılabildiği,
- Tüm rüzgar enerji santrali projelerinin (bir adet türbin dahi olsa) ÇED Yönetmeliği Ek-1 listesinde yer aldığı, “ÇED Olumlu” kararının alınmasının zorunlu olduğu, bu sürecin ortalama 1,5

ila 2 yıl sürdüğü, ÇED tamamlanmadan imar planı ve mülkiyet edinim süreçleri başlatılmadığı, ayrıca, ÇED olumlu kararı alınsa bile, sonraki aşamalarda projenin yapılamaz hâle gelmesi durumunda saha değişikliği mümkün olsa da sürecin yeniden ÇED aşamasından başlatılmak zorunda olduğu, bu durumun tahsisli bağlantı kapasitesinin uzun yıllar atıl kalmasına neden olduğu,

- Önlisans süresi içerisindeki işlemlerin eşgüdümlü şekilde başlatılmasına olanak sağlayacak düzenlemeler yapılması hâlinde, bugün ortalama 5,4 yıl süren yatırıma geçiş süresinin 18-24 aya inebileceği, ayrıca, 2005 yılında yürürlüğe giren teşvik mekanizmaları sayesinde oluşan; 132 tesis, %80 ihracat oranı ve yıllık 2,2 milyar dolar ciroya sahip güçlü bir yerli üretim ekosisteminin bulunduğu, bu yapının gücünü iç pazardaki proje stokundan aldığı, bu nedenle, sadeleştirilmiş ve hızlandırılmış izin süreçleriyle inşaata hazır proje stokunun sürekliliği ve proje sayısının artırılmasının büyük önem taşıdığı,

- Madenin yaşamın her alanında vazgeçilmez öneme sahip olduğu, insanlık tarihinin büyük ilerlemelerinde ve dönemleştirilmesinde madenlerin temel teşkil ettiği,

- Yasama sürecine sivil toplum kuruluşlarının katılımının konuların sağlıklı değerlendirilmesine katkılar sunacağı,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Kabuller ve Değişiklikler

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerin görüşülmesine geçilmesi kabul edilmiştir.

Kanun Teklifi, aşağıda yer verilen değişiklikler yapılmak suretiyle Komisyonumuz tarafından kabul edilmiştir

Madde 1

Teklifin çerçeve 1’inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 2

Teklifin çerçeve 2’nci maddesi, işlenecek hükmünde yer alan “Cumhurbaşkanı Yardımcısının” ibaresinin “Cumhurbaşkanı yardımcısının” şeklinde, “topografyası” ibaresinin “topoğrafyası” şeklinde, “Rehabilitasyon bedeli hesabı” ibaresinin “Rehabilitasyon Bedeli Hesabı” şeklinde, “Tahsil dairesi” ibaresinin “Tahsil Dairesi” şeklinde ve “21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun” ibaresinin “6183 sayılı Kanun” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 3

Teklifin çerçeve 3’üncü maddesi, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri ile uyum sağlanması amacıyla verilen değişiklik önergesinin kabulü ile değiştirilen 3213 sayılı Kanunun 7’nci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde yer alan “Orman Genel Müdürlüğü” ibaresinin “Tarım ve Orman Bakanlığı” şeklinde değiştirilmesi, Teklifin çerçeve hükmünde yer alan “on birinci” ibaresinin “onbirinci” şeklinde, işlenecek hükmün ikinci fıkrasında yer alan “1 inci derece” ibaresinin “birinci derece” şeklinde, “doğalgaz” ibaresinin “doğal gaz” şeklinde değiştirilmesi, dördüncü fıkranın ilk cümlesinde zorunlu ibaresinden sonra mevcut (:) işaretinin kaldırılması, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraların aynı tırnak işareti içinde; yedinci fıkranın, on birinci fıkranın ve maddeye eklenmesi öngörülen fıkranın her birinin ayrı ayrı tırnak işaretleri içinde yer alacak şekilde düzenlenmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 4

Teklifin çerçeve 4’üncü maddesi, işlenecek hükmünün birinci fıkrasında yer alan “ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğabilecek” ibaresinin “ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğurabilecek” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 5

Teklifin çerçeve 5’inci maddesi, işlenecek hükmünde yer alan “Rehabilitasyon yükümlüğü kalmayan ruhsat sahiplerine” ibaresinden sonra (.) işareti eklenmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 6

Teklifin çerçeve 6’ncı maddesi, çerçeve hükmünde yer alan ““ruhsat bedelinin yüzde elli fazlası”” ibaresinin “ruhsat bedelinin %50 fazlası” şeklinde ve “on yedinci fıkrasının” ibaresinin “onyedinci fıkrasının” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 7

Teklifin çerçeve 7’nci maddesi, çerçeve hükmünde yer alan “on ikinci fıkrasında” ibaresinin “onikinci fıkrasında” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 8

Teklifin çerçeve 8’inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 9

Teklifin çerçeve 9’uncu maddesi, çerçeve hükmünde yer alan “on birinci fıkrasının” ibarelerinin “onbirinci fıkrasının” şeklinde, “on ikinci fıkrasının” ibaresinin “onikinci fıkrasının” şeklinde ve “on üçüncü fıkrasında” ibaresinin “onüçüncü fıkrasında” şeklinde ve “çevre ile uyum teminatı” ibaresinin “, çevre ile uyum teminatı” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 10

Teklifin çerçeve 10’uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 11

Teklifin çerçeve 11’inci maddesi, işlenecek hükmünün birinci fıkrasında yer alan “içinde” ibaresinin “içindeki” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “eşdeğer” ibaresinin “eş değer” şeklinde, kanun tekniğine uygunluk sağlanması doğrultusunda üçüncü fıkrada yer alan “fıkra” ibaresinin “madde” şeklinde ve birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “fiili” ibarelerinin “fiil” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 12

Teklifin çerçeve 12’nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 13

Teklifin çerçeve 13’üncü maddesi, devlet hakkına ilişkin uygulamada meydana gelebilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla verilen değişiklik önergesinin kabulü ile 3213 sayılı Kanun’a ekli (3) sayılı tablonun altındaki oranlarla ilgili düzenlemelere de yer verilerek değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 14

Teklifin çerçeve 14’üncü maddesi, çerçeve hükmünde yer alan “(j) bendinden sonra gelmek üzere” ibaresi madde metninden çıkarılması suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 15

Teklifin çerçeve 15’inci maddesi, işlenecek hükmünün altıncı fıkrasının (c) bendinde yer alan “içerisinde” ibaresinin “içinde” şeklinde ve “önlisans” ibarelerinin “ön lisans” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 16

Teklifin çerçeve 16’ncı maddesi, işlenecek hükmünde yer alan “önlisans” ibarelerinin “ön lisans” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 17

Teklifin çerçeve 17’nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 18

Teklifin çerçeve 18’inci maddesi, işlenecek hükmünde yer alan “2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun” ibaresi “2942 sayılı Kanunun” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 19

Teklifin çerçeve 19’uncu maddesi, işlenecek hükmünün birinci fıkrasında yer alan “fenni” ibaresinin “fennî” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “binde l’i” ibaresinin “binde biri” şeklinde ve “3194 sayılı İmar Kanununun” ibaresinin “3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun” şeklinde değiştirilmesi suretiyle redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

Madde 20

Teklifin yürürlüğe ilişkin 20’nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 21

Teklifin yürütmeye ilişkin 21’inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddeleri üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasını müteakip Teklifin tümü oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Ayrıca TBMM Genel Kurulu görüşmelerine kadar üç konuda çalışma yapılması hususu benimsenmiştir.

Birincisi, çerçeve 2 ve çerçeve 5’inci maddeler kapsamında rehabilitasyon bedelinin maden türüne göre farklı alınmasının değerlendirilmesi hususudur.

İkincisi, çerçeve 11’inci madde ile 3213 sayılı Maden Kanununa eklenen 45’inci madde kapsamında yeni zeytin bahçesi tesisi yükümlülüğünün artırılması ve zeytinlerin taşınmasıyla oluşacak yeni zeytinliklerin eski maliklere verilmesi düzenlemesine “kamulaştırılan alanlardaki hisseleri oranında” ibaresinin eklenilmesi konusudur.

Üçüncüsü, çerçeve 19’uncu madde ile 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununa eklenen geçici 34’üncü madde kapsamında lisanssız üretim tesislerinin de öngörülen hükümlere tabi tutulması hususudur.

Komisyon tarafından verilen yetki doğrultusunda, teklifin tamamı tereddütleri gidermek, anlamı netleştirmek amacıyla terim ve ibareler; kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş; metinde redaksiyon mahiyetinde ekleme ve değişiklikler yapılmıştır.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere, Konya Milletvekili Mustafa Hakan ÖZER, Adana Milletvekili Faruk AYTEK, Bartın Milletvekili Yusuf Ziya ALDATMAZ ve Kars Milletvekili Adem ÇALKIN Teklif ile ilgili özel sözcü olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mustafa Varank</i>	<i>Şahin Tin</i>	<i>Cevahir Uzku</i>
Bursa	Denizli	Niğde
Kâtip	Üye	Üye
<i>Adem Çalkın</i>	<i>Faruk Aytek</i>	<i>Mesut Doğan</i>
Kars	Adana	Ankara
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Abdurrahman Başkan</i>	<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>	<i>Türker Ateş</i>
Antalya	Bartın	Bolu
(Son oylamada bulunamadı)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Rıdvan Uz</i>	<i>Şeref Arpacı</i>	<i>İdris Nebi Hatipoğlu</i>
Çanakkale	Denizli	Eskişehir
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye	Üye	Üye
<i>İrfan Çelikaşlan</i>	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i>	<i>Bayram Şenocak</i>
Gaziantep	Gaziantep	İstanbul
		(Son oylamada bulunamadı)
Üye	Üye	Üye
<i>Ednan Arslan</i>	<i>Seda Kâya Ösen</i>	<i>Ümit Özlale</i>
İzmir	İzmir	İzmir
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz vardır)	(Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Nail Çiler</i>	<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Talat Dinçer</i>
Kocaeli	Konya	Mersin
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ömer Öcalan</i>	<i>Abdulkadir Akgül</i>	<i>Ahmet Çolakoğlu</i>
Şanlıurfa	Yozgat	Zonguldak
(Muhalefet şerhimiz vardır)		

MUHALEFET ŞERHİ

2/3159 esas numaralı “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi**”ne Cumhuriyet Halk Partisi’nin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Üyeleri olarak karşı çıkmamızın nedenleri şu ana bölümler üzerinden ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

- I. **USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME**
- II. **CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM’Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.**
- III. **KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**
- IV. **KANUN TEKLİFİNİN “GENEL” DEĞERLENDİRMESİ**
- V. **KANUN TEKLİFİNİN “MADDELERİ” ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ**

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda görüşülen 2/3159 esas numaralı **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”, genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanmıştır. Teklif, toplumda başta “zeytinlikler” olmak üzere çevre, yaşam hakkı, tarımsal üretim, büyüme ve kalkınmanın niteliğine, bölüşüm ilişkilerine ve artan eşitsizliğe dair haklı tepkilere genel olarak duyarsız kalan 21 maddelik bir torba düzenlemedir.

Teklif metninin hem hazırlanma ve tedvininin, hem de TBMM’de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafı bulunmaktadır. 23 yıllık AKP iktidarında Parlamento Hukukunun temel ilke ve prensiplerinden hızla uzaklaştığı, parlamentonun tarihsel birikiminin ve parlamento hafızasının yok sayıldığı bir yasama süreci ile karşı karşıya olduğumuz görülmektedir.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Kanun Teklifi Torba Kanun Formatına Getirilmiştir.

Yürürlük ve yürütme dahil 21 maddeden oluşan torba kanun teklifinin, 1 maddesi 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda, 12 maddesi 3213 sayılı Maden Kanunu'nda, 1 maddesi 4342 sayılı Mera Kanununda, 2 maddesi 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda, 3 maddesi 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda değişiklik veya ilave yapan maddelerden oluşmaktadır.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda “torba kanun” olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde karnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir.** TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

Diğer taraftan, kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Sanayi,**

Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonundan **geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile tam anlamıyla ilintili olmayan kanunlarda yapılan düzenlemeleri görmektediriz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.2 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir.

Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile 115 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 13.06.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Çevre ile Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonuna sevk edilmiştir.

21 maddelik torba kanun teklifi, Komisyonumuzun 19.06.2025 günü çeşitli tartışmalarla saat 10.00'da başlayan birleşiminde ertesi güne de sarkan yaklaşık 26 saatlik bir çalışma süreci sonunda kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Çevre ve Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İltüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir İltüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İltüzüğün 23, 34 ve 37 nci maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İltüzüğünün 23 üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İltüzüğün 34 üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için,

bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İçtüzüğün 34 üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda karara bağlanması hem İçtüzüğe uygun olacak, hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle yasama kalitesi güçlenecektir, ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür "yasak savma" süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise, müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkân sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonların kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

5 farklı kod kanunda ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan, toplumun geniş bir kesimini ilgilendirdiği halde hazırlık aşamasında ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine dahi başvurulmayan, enerji ve maden sektörü, ormancılık ve başta zeytin üretimi olmak üzere dolaylı olarak tüm tarımsal ürün faaliyetlerini etkileyen hükümler içeren söz konusu torba kanun teklifinin diğer ihtisas komisyonlarının gündemine alınarak görüşülüp, değerlendirilip yasalaştırılması konusundaki ısrarlı önerimiz kabul görmemiştir.

Tali komisyonlarda da görüşülmesi gereken maddelerini ilgili Komisyonlarda tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

1.3. Kanun Teklifinin Alt Komisyonunda Görüşülmesi konusundaki önergemiz de kabul edilmemiştir.

Teklifin 1 ve 3 üncü maddelerindeki “ÇED başvurularının sonucu beklenmeksizin aynı anda diğer onay, izin, teşvik, ruhsat süreçlerine de başvurulabileceği” yönündeki düzenlemenin bürokratik, çevresel ve firmalar nezdindeki etkilerinin ayrıntılı görüşülebilmesi;

Teklifin 2nci maddesiyle getirilen “Kurul” tanımının ve Kurula tanınan yetkilerin kanuni belirlilik ve yasama yetkisinin devredilmezliği ölçütleri göz önünde tutularak tartışılabilmesi;

Teklifin 3 üncü maddesiyle idare hukukunun temel ilkesi olan zımni reddin kapsamını tersine çeviren ve kamu gücü ayrıcalıklarını şirketler lehine tersine çeviren “zımni izin” düzenlemesinin bürokratik karar alma süreçlerine, kamu görevlilerinin karar verme sürelerine ve iradelerine olası zararlarının çokboyutlu tartışılabilmesi;

Teklifin 4 üncü maddesiyle yasada açıkça sıralanmayan kritik ve stratejik madenlerin teknik içeriğinin anlaşılabilmesi, bu madenlerdeki stoklama yetki ve miktarlarının Bakanlık yerine Cumhurbaşkanı tarafından takdir edilmesinin ardındaki idari takdir yetkisinin sınırlarının ve gerekçelerinin net anlaşılabilmesi;

Teklifin 10 uncu maddesiyle; MAPEG’in ihalelerde takdir yetkisini yeniden belirleyen ve “ihale yoluyla ya da ihalesiz ruhsatlandırılacak madenler” listesinin hangi ölçütlere göre belirlendiği hakkında kurum kuruluşlar ile özel sektör firmalarının görüşleri alınarak taleplerin daha açık anlaşılabilmesi;

Teklifin 11 inci maddesiyle; zeytinliklerin kıyımına yol açacak düzenlemedeki koordinatların ve firmaların, sökülmesi hedeflenen zeytin ağacı sayısının ve bunun zeytin varlığındaki oranının etki analizinde dahi açıklanmadığı için daha net anlaşılması, sivil toplum örgütü temsilcileri ile ilgili şirketlerin görüşlerinin anlaşılabilmesi, zeytincilikle ilgili temel mevzuatın neden başka bir yasa üzerinden aşılmaya çalışıldığının net ortaya konabilmesi;

Teklifin 14 üncü maddesiyle; meraların yenilenebilir enerji kaynağı alanı ilan edilebilmesi düzenlemesi kapsamında ne kadarlık alanın planlamaya dahil edileceğinin teknik ve ekonomik yönlerinin tarımsal üretim ile enerji dengesi çerçevesinde müzakere edilebilmesi;

Teklifin 16 ncı maddesiyle; enerji alanında zaten yerel yönetimlerin verdiği imar planı onayı, yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve işyeri açma, çalışma ruhsatı belgeleri izin ve onaylarının neden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da verilmesinin yolunun açıldığının yerel yönetim özerkliği ve idarenin bütünlüğü ilkeleri çerçevesinde ve somut proje onay retleri örneğinde tartışılabilmesi;

Teklifin 17 ve 18 inci maddeleriyle; yerli kömüre dayalı termik santrallere tanınacak teşvik indirim sürelerinin somut olarak ekonomik ve mali etkisinin örneklerle tartışılabilmesi;

Teklifin 19 uncu maddesiyle inşaat kısımları kaçak yapı konumundaki lisanslı elektrik santrallerinin belli koşullarda imar affı getiren düzenlemenin mali etki analizi çerçevesinde ve bölgesel düzeylerde ortaya konulabilmesi **amacıyla bir alt komisyon kurulması yönünde verdiğimiz önerge de kabul edilmemiştir.**

1.4 Etki Analizi Raporu Ciddi Eksiklikler İçermektedir.

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu, bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

5 farklı Kanun hakkında ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmektedir. 5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyondaki görüşülmesine başlanması, yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklikler ve “atanmış bakan” müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve TBMM'ye, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa'nın “Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi” başlıklı 88 inci maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak TBMM'nin yasama faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda 7 yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Temmuz 2018 ortalarından bu yana 185 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹ ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikliklerinin, “atanmış bakan” müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediği, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve TBMM'ye, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

“İstismarcı anayasa değişikliğinin istismarcı uygulanması”, Türkiye Cumhuriyeti'ni anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden bu yana geçen yedi yıllık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM'de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla “torba yasa” biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hâkim olamadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri,

¹

120.121.122.124.125.126.127.128.129.130.131.132.133.134.135.136.137.18.139.140.141.142.143.145.146 sayılı Kararnameler, Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir.

konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanamadığı müşahade edilmektedir.

24 Haziran 2018 seçiminden sonra Komisyonunda görüşülen tekliflerin neredeyse tümü torba yasa teklifi niteliğinde bulunmaktadır. Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de geliştiği açıktır.

9 Temmuz 2018’de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinin 7 yıllık uygulaması, “tek adam yönetiminin” sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, “Cumhurbaşkanı’nın yürütme ile özdeşleşmiş olması”, nedeniyle yürütme “tek kişi” yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM’de Cumhurbaşkanısı’nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM’ üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM’nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanamadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM’de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM’de oylanan kanunların çoğunluğu, Anayasa’ya aykırı bir biçimde hazırlanan “torba yasa” tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri² vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren 7 yıl geçmesine karşın TBMM'nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile 115 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun TBMM'ye sunulması ve Komisyonumuzda görüşülmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İhtisat Komisyonu'nun 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel

² Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 19.06.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 184 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracağı kanaatindeyiz.

5 kod kanunu ilgilendiren 21 maddelik torba kanun teklifinin ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuza da uygun görmemekteyiz.

TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi “düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması” hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Komisyonların çalışma usul ve esasları ile ilgili İçtüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgisi bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri de içerdiği halde (örneğin; mera düzenlemesi) ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Yapılan etki analizi çalışması tarafımızca yetersiz ve özensiz bulunmuştur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifi"nin bütününe karşıyız.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir.

1.1. Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır.

Kanun Teklifinin tümünün Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu görüşmelerinde, İçtüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı madde barındıran teklifin görüşmelerinde İçtüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün 38 inci maddesi "*Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.*" hükmünü taşımaktadır.

İçtüzüğü'nün 38 inci maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İçtüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar

şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Komisyon, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibarıyla maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38'in gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir.

21 maddeden oluşan torba kanun teklifi ile 5 ayrı kod Kanunda değişiklik yapılmaktadır. 2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (CBK) yoluyla bir tür "paralel yasama" ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıdaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki belirgin yavaşlık düşünüldüğünde yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa'ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhuriyet İttifakı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar üzerindeki Anayasa Mahkemesi'nin denetimi hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özellikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekelinde bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM'ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır. Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7 nci maddesine göre; *“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez”*

Anayasa'nın 11 inci maddesine göre ise *“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*

“Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir.

5 ayrı Kanunda değişiklik yapmakta olan 21 maddeden oluşan torba kanun teklifi'nin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Meclis İhtüzüğünün 38 inci maddesi “Komisyonlar, kendilerine havale edilen tasarı veya tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını

tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir tasarı veya teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder “hükümünü taşımaktadır. Yasa koyucu açıkça kamu yararını gözetmeyen, kanunların genelliği ilkesine uymayan, belli kişilere, zümre veya şirketlere diğer benzer durumdakilere kıyasla özel ayrıcalık taşıyabilecek düzenlemeleri görüşemez.

Teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin özellikle 2, 3, 4, 7, 10, 11, 16, 18 inci maddelerinin** Anayasa’nın Başlangıç, 2, 7, 10, 36, 56, 123, 127, 168 inci madde hükümlerine aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır.

1.3. Kanun Teklifinin Maddelerinin Anayasa’ya Aykırılığı

1.3.1. Kanun Teklifinin 2. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

Teklifin maddelerine dair ayrıntılı açıklama getirdiğimiz bölümün haricinde, bu başlık altında sadece anayasaya aykırılık izah edilecektir. Bu maddeyle; Maden Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 3 üncü maddesinde değişiklikler yapılmaktadır. “Ruhsat Bedeli” tanımından, ruhsat bedeli içinde çevre ile uyum planının uygulanması için teminat olarak alınan %20’lik oran artık alınmayacaktır. Rehabilitasyon bedelini ruhsat bedelinden ayıran bu madde, alınacak kamu paylarını yeniden düzenlemekte, ayrıntılı izahı şerhimizin maddeye ilişkin değerlendirme kısmında yapılmaktadır. Teklifin bu maddesinde anayasal yönden sorunlu olan, “Kurul” tanımının kanuna getirilmesidir. Üyeleri; Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Hazine ve Maliye, Sanayi ve Ticaret Bakanları ve izin vermeye yetkili Bakanlardan oluşan Kurul, tümüyle merkezi idareden oluşacak, yasal bir sınır çizilmeksizin stratejik ve kritik madenlerle ilgili izin süreçlerinde nihai karar mercii haline gelecek, hangi madenin “stratejik ya da kritik olarak nitelendirileceği”ne karar verecektir. Bu madenler ile IV. grup madenlerle (demir, bakır, altın, çinko gibi metaller ile uranyum, toryum, radyum gibi radyoaktif mineralleri) ilgili izin süreçlerinde nihai karar, Kurul tarafından verilecektir. Kanun teklifinin 3 üncü maddesinde yine bu Kurul, bir çatı

örgütlenme gibi tasarlanmış ve kamu kurumları arasında anlaşmazlık oluyorsa, Kurul bu madenlerle ilgili izinlerde yine soyut ve muğlak bir takdir yetkisiyle, “üstün kamu yararı” gözeterek, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında ve ilgili bakanların katılımıyla üstün kamu yararının ne olduğuna karar verecektir.

Kanun teklifi, metninde yer alan diğer düzenlemelerle birlikte değerlendirildiğinde Kamu kurumları arasında ortaya çıkabilecek görüş ayrılıkları, yerel idarelerin, çevre koruma birimlerinin veya ilgili uzman kuruluşların olumsuz görüşleri, Kurul adı verilen merkezi bir yapının kararı ile aşılabilecektir. “Üstün kamu yararı” gibi hukuki sınırları ve çerçevesi belirsiz bir kavrama dayanılarak alınacak bu kararların, yerinden yönetim ilkesini zayıflatacağı, demokratik katılım mekanizmalarını işlevsiz bırakacağı, çevresel etki değerlendirmesi gibi süreçleri bypass edeceği açıktır

Kurulun üyeleri, karar alma süreçleri, sınırları, itiraz mekanizmaları gibi temel unsurların açıkça belirlenmemiş olması, kanuni belirlilik, öngörülebilirlik, hukuk devleti, idarenin yasallığı ve hukuki güvenlik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir. Çevre ile ilgili stratejik nitelikteki kararların, sadece merkezi bir yapı tarafından alınması; yerel yönetimlerin, meslek odalarının, uzmanların ve halkın süreç dışı bırakılması sonucunu doğuracak ve çevresel hakların fiilen ortadan kaldırılmasına yol açacaktır.

Bu durum yasama yetkisinin yürütmeye devredilmesi anlamına gelmekte, dolayısıyla Anayasa’nın 7 nci maddesinde belirtilen yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi açıkça ihlal edilmektedir. Düzenleme Anayasa’nın 2nci maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.

1.3.2. Kanun Teklifinin 3. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

Teklifin bu maddesiyle 3213 sayılı Maden Kanunun 7 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü, yedinci ve on birinci fıkraları değiştirilmekte ve maddeye yeni fıkra eklenmektedir. Teklif maddelerine dair aşağıdaki bölümde ayrıntılı açıklanacak hususlar haricinde, burada Anayasaya aykırılık iddiamız şudur:

Kanunun 7nci maddesinin ikinci fıkrasındaki değişikliğe göre, koruma altındaki doğal, tarihi ve kültürel alanlar, yasak bölgeler, 1/5000 ölçekli imar planıyla onaylanan alanlar, madencilik amacı dışında tahsis edilen enerji tesisi, sanayi, endüstri bölgesi, boru hattı gibi yatırım alanlarının koordinatları ilgili kurumlar

tarafından Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne bildirilecektir. Buradaki orman alanlarının, kültür ve turizm koruma alanlarının, turizm merkezlerinin ve sit alanlarının madencilik faaliyetine açılmasına sebebiyet vereceğinden Anayasa'nın "Çevre hakkını "düzenleyen 56'ncı maddesine; tarım, hayvancılık ve üretim dallarında çalışanların korunmasını düzenleyen 45'inci maddesine; ormanların korunması ve geliştirilmesini düzenleyen 169'uncu ve orman köylüsünün korunmasını düzenleyen 170 inci maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca, **Kanunun 7n ci maddesinin üçüncü fıkrasındaki değişikliğe göre;** MAPEG, ormanlar hariç bu alanlarda ruhsat düzenlenmeden önce ilgili kurumdan proje hakkında görüşünü sorarak izin isterken sadece 3 ay içinde görüş vermeyen ve ek 1 aylık sürede de sessiz kalan idari kurumların bu izinlere onay vereceği bir "ZİMNİ İZİN" mekanizması hukuk devletinin temel kurallarına, idarenin yasallığına ve kamu gücü ayrıcalıklarının içeriğinde yer alan "zımnî ret" mekanizmasına, yargı yoluyla hak arama özgürlüklerine ilişkin düzenlemelere açıkça aykırıdır. Bu zımnî izin, işletme ruhsatına geçiş veya temdit (ruhsat süre uzatımına) kadar devam edecektir. Devamında, **Kanunun 7nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki değişikliğe göre;** madenler için "orman izni" ile ilgili düzenleme de değiştirilmektedir. Buna göre, devlet ormanlarında maden arama ve işletme faaliyetleri ve bu faaliyetler için gerekli altyapı ve yatırımlar için MAPEG'e talebi halinde 3 ay içinde 24 aylık bedelsiz izin verileceği gibi, bedelsiz izinlerde kamu gücü ayrıcalıkları 3. kişilere de devredilebilecektir. Bedelsiz izin, teklifle gerçek ve tüzel kişilere devredilebilecek ya da işlettirilebilecektir. Bu düzenleme, ayrıntıları ilgili maddedeki görüşümüzde açıklanacağı üzere, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2 nci maddesi ile "ormanların korunması ve gelişmesi"ni düzenleyen 169 uncu maddesi ile "orman köylüsünün korunması"nı düzenleyen 170 inci maddesine aykırılık teşkil etmektedir. **Kanunun 7 nci maddesinin yedinci fıkrasındaki değişikliğe göre;** madencilikteki ruhsat sonrası süreçte ilgili alan izne tabi hale gelse dahi madencilik faaliyeti devam edebilecektir, kültür varlığına rastlanan alanlarda ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygunluk görüşü aranacak, uygun görüş verilmemesi halinde, ruhsat sahibine yatırım giderleri tutarında tazminat ödenecektir. Bu değişiklik de Anayasa'nın hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2'nci maddesine ve ormanların korunmasına dair 169'uncu maddeye aykırıdır. Düzenleme kapsamında ne kadarlık alanda sonradan tarihi esere rastlandığı ne kadarlık yatırımın bekletildiği ve ne kadarlık bir takribi ödemenin öngörüldüğü de açık değildir. **Kanunun 7nci maddesinin on birinci fıkrasındaki değişikliğe göre;** yine "zımnî ret" kavramını

tersyüz edebilecek bir ifadeyle, “zımni izin” kavramı öne çıkarılmaktadır. ÇED kapsamında görüşü istenen kurumların 3 ayda görüş vermemesi halinde 1 ay süre uzatımı verileceği, bunun sonunda da görüş alınamazsa bu Kurumların sessizliğinin artık dava konusu değil, başvuruya onay anlamına geldiği yönündeki düzenleme, neoliberal anlayışın “hız” ve “hızlı yasama, hızlı yürütme” tercihi uğruna hukuk devleti ve idarenin yasallığını açıkça ihlal etme örneğidir. Bunun ötesinde, düzenlemeyle izin vermiş kurumların ÇED sürecinde olumsuz görüş sunamayacağı kuralı da getirilerek idarenin kamu yararına aykırı bir dosyada sonradan görüş değiştirmesi de engellenmektedir.

İdarenin hareketsizliği, idari başvuru süreci sonunda yargı yoluna başvurma hakkını kazandırır. İdarenin zımni ret kararı, yargı yoluna gidilmesi için yeterlidir ancak düzenleme kamu hukukunu hız uğruna yok saymaktadır. Teklif, çevre mevzuatının bazı hukuka aykırı hükümlerinde de gördüğümüz gibi, idare hukukunun temel hükümlerinden olan “zımni ret” kavramını tersine işletmekte; “kamu gücü ayrıcalığı”nın anlamını, özünde kamu yararını şirketler lehine çevirmektedir. Hız uğruna temel idare hukuku bilgisi yok edilmekte, idarenin sessiz kalması sonucunda ilgisinin dava açma hakkı üzerine kurulmuş olan “zımni ret” ilkesi, bu teklifle idarenin sessiz kalması halinde “zımni onay”a dönüştürülmektedir. İdarenin eylem ve işlem tesis etmediği bir halin, sırf izin süreçleri hızlansın diye “onay” anlamına gelmesi, hukukun temel bilgisini yok saymaktır.

"Belirli süre içinde görüş bildirilmemesi hâlinde izin verilmiş sayılır ve izin vermiş kurumlar ÇED sürecinde olumsuz görüş veremez." yönündeki düzenlemeler Anayasa'nın 2 nci maddesinde düzenlenen “hukuk devleti” ilkesine ve 56 ncı maddesinde düzenlenen “çevre hakkı” ilkesine aykırıdır.

Kanunun 7 nci maddesine eklenen fıkra ile; ormanlar ve ormanlar haricindeki çeşitli hükümlerle koruma altına alınan, madencilik amacı dışında bir kullanıma ayrılan alanlarda IV. Grup Madenler ile “Stratejik veya Kritik Madenler”e ilgili kurum tarafından izin verilmemesi halinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının başvurusu üzerine Kurul tarafından “üstün kamu yararı” çerçevesinde karar verilecektir. Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 2 nci maddesinde düzenlenen hukuk devletine, 12 nci maddesindeki temel hak ve hürriyetlere ve temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunulmayacağına ilişkin 13 üncü maddeye aykırılık teşkil etmektedir.

1.3.3. Kanun Teklifinin 4. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

3213 sayılı Maden Kanunu’nun mülga 8 inci maddesiyle içeriği soyut ve belirsiz, kanunilik sınırlarını aşan bir düzenlemeyle, madenlerin idari kararlarla “kritik maden veya stratejik maden” olarak tanımlanabileceği kuralı getirilmektedir. Bu madenler, maddeye dair ayrıntılı şerhimizde aşağıda anlatılacağı üzere, ilgili bakanlıklar (Milli Savunma, Sanayi ve Teknoloji, Ticaret) ve kurumların görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirlenecektir. Bu madenler hukuk devleti ve yasallık, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olarak, yasada açıkça sıralanmamakta ve Bakanlık takdirine bırakılmaktadır. Bu madenler hakkında Bakanlık acele kamulaştırma da yapabileceğinden, olağan kamulaştırma usullerine göre bir idari kararlar bu alandaki mülk sahiplerinin ve çevre sakinlerinin hak arama yolları ve mülkiyet hakları da etkilenebilecektir. Bu madenleri işleteceklerin, önceki yıl üretiminin %10’unu geçmemek kaydıyla bu madenlerin stoklanmasına, Cumhurbaşkanı kararıyla zorunluluk getirilebilmesi de belirlilikten uzak hüküm içermektedir. “Stratejik veya kritik madenler”in tanımı ve kanunda bu madenlerin neler olduğu sıralanmamakta; teklifle idareye geniş takdir yetkisi bırakılmaktadır. Böylece anayasal açıdan kanunilik, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi ihlal edilmektedir. Teklifte 3 ve 4 üncü maddeye ilişkin şerhimizde bunun sakıncaları ayrıntılı açıklanmıştır. 4 üncü maddeyle getirilen “stratejik ve kritik madenler” için acele kamulaştırma yetkisi mülkiyet hakkına açık bir müdahale de barındırmaktadır. Anayasa’nın 35 inci maddesi mülkiyet hakkını güvence altına alırken, 46 ncı madde ise ancak gerçek anlamda kamu yararı bulunan ve kanuna uygun işlemlerle kamulaştırma yapılacağını belirlemektedir.

Bu düzenleme Anayasa’nın 2 nci, 7 nci, 35 inci, 46 ncı, 123 üncü ve 168 inci maddelerinde yer alan; hukuk devleti, yasama yetkisinin devredilmezliği, mülkiyet hakkı, Kamulaştırma, idarenin yasallığı ve Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması gerekliliği ilkelerine açıkça aykırı bulunmaktadır.

1.3.4. Kanun Teklifinin 10. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

3213 sayılı Maden Kanununun 30 uncu maddesindeki değişiklikle, belli grup madenlerin ihale yolu ile ruhsatlandırılması sağlanmaktadır. Hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar için ihale şartını kaldıran değişiklik, MAPEG’in ihaledeki takdir yetkisinin hangi ölçütlere dayandığının kanunda açıkça belirtilmemesi bakımından Anayasa’nın 123 üncü maddesinde yer alan idarenin yasallığı,

Anayasanın 7 nci maddesindeki yasama yetkisinin devredilmezliği, Anayasa'nın 2 nci maddesinde tanımını bulan hukuk devleti ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

1.3.5. Kanun Teklifinin 11. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin kamuoyunda en çok öne çıkan ve haklı toplumsal tepki çeken “zeytinlik” düzenlemesidir. 3213 sayılı Maden Kanunu'na eklenen geçici 45. madde ile; zeytinlik alanlarda elektrik ihtiyacını karşılamaya yönelik madencilik faaliyeti yapılabilmesinin önü açılmak istenilmektedir. Madde, 2022 Aralık ayında Meclise sunulan ve tepkiler sonrası reddedilen zeytincilik düzenlemesiyle benzer içeriktedir, Türkiye geneline değil ekli koordinatlarla sınırlı alanda uygulanması önerilmektedir. Maddeye ilişkin ayrıntılı şerh ilgili 11 inci madde notumuzda yer almaktadır. Burada maddenin sadece anayasaya aykırılığıyla sınırlı bir açıklama sunulmuştur.

Yasama organı, kanunların genelliği ilkesi gereği, ülke genelinde hiçbir kişi, zümre ya da grubun çıkarına özel, kamu yararına hizmet etmeyen yasal düzenleme getiremez. Yasalar, belli çıkar gruplarının özel menfaatlerini korumanın aracı olamaz. Hukuk devleti, bir kanunsuzluğun yargı kararlarına rağmen meşrulaştırılmasına seyirci kalmaz. Kanunlar, belli kişi veya olaylar için değil, birkaç şirketin üretim hırsı için değil, benzer durumda olan herkesi kapsayacak ve kamu yararı ile çevre hakkını öne çıkaracak şekilde genel ve soyut olarak düzenlenmelidir.

Komisyonun sunulan etki analizi, zeytinlik düzenlemesinin somut koordinatları ve mali yükü, çevresel etkisi hakkında hiçbir bilgi içermemekte, mevcut 1939 tarihli kanunun zeytinleri koruyan kapsamını madencilik için bir engel görmektedir.

Madde, koordinatlarından ve yapılan Komisyon görüşmelerindeki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere adrese teslim bir düzenlemedir. Toplumsal tepki, bölge sakinlerinin ve üreticilerinin özellikle 2017 yılından beri ortaya koyduğu irade, konunun sadece zeytinliklerle ilgili olmadığını, maddenin iktidara yakın belli kişi ve gruplara özel düzenlendiği gerçeğini ilk günden bilerek genişlemiştir.

Bir kişiye veya şirkete ayrıcalık tanıyan yasa, kanunun genelliği ilkesine ve bundan dolayı da Anayasanın 2 nci maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa Mahkemesi kararlarına göre, “Kanunların, ilke olarak genel ve nesnel nitelikte olmaları gerekir. Kanunların genelliği olarak adlandırılan bu ilke, hukuk

devleti ve kanun önünde eşitlik ilkelerinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Kanunun genelliği, onun belli bir kişiyi hedef almayan, özel, aktüel, geçici bir durumu gözetmeyen fakat önceden saptanmış olup, soyut şekilde, uygulanabileceği bütün kişilere hitap eden hükümler içermesi demektir. Kanun, genel hukuk kuralları koymalı, kişiye özel hükümler içermemelidir. Her kanunun sonuç itibarıyla belli bir grup ya da kişiye haklar ya da mükellefiyetler getirmesi kaçınılmazdır. Burada aslolan, yapılan bu geçici düzenlemenin aynı durumda bulunan herkesi kapsamına alıp almadığı ve kişilere özel çıkar sağlayıp sağlamadığıdır. Bir başka ifadeyle yapılan düzenlemenin kanunların genelliği ilkesine aykırılığının saptanmasında, kanunun kapsamına aldığı kişilerin bazılarını ayrıcalık yapıp yapmadığı ile kapsamına aldığı kişilerin tümüne ayrıcalık yapıp yapmadığına bakılmalıdır.”

Teklif maddesi, bahsedilen iki maden sahasında kömür madenciliği faaliyetini zaruri olarak göstererek, belli şirketlere ait madencilik faaliyetleri için hukuka aykırı ve adrese teslim istisnalarla ayrıcalık tanımaktadır.

Belirli koordinat ve harita listesi sınırları içinde bulunan alana yönelik yapılan bu düzenleme, sırasıyla; Anayasa’nın 2, 10, 56, 170 inci maddelerinde bulunan, Kanunların genelliği ilkesine, Anayasal eşitliğin kapsamında olan “Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı” yönündeki temel hükme ve Devletin çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek ve orman köylüsünü koruma amaçlı ilkelerine aykırılık taşımaktadır.

1.3.6. Kanun Teklifinin 16. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanununa eklenmesi öngörülen ek maddeyle; rüzgar ve güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin imar planı, parselasyon planı ve bunların değişikliklerinde yerel yönetimler yetkiliyken, bu onay yetkileri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına da tanınmaktadır. Bir yerel yönetim biriminin uygun görmediği proje hakkında artık Bakanlığa da başvurulabilecek ya da doğrudan Bakanlıktan onay istenebilecektir. Bir yerel yetkinin merkeze de tanınması, yerel yönetim özerkliğine aykırı olduğu gibi, paralel yetkiler belediyelerin iş yapamaz hale getirilmesinin ya da gelir ve yetkilerinin aşındırılmasının yeni halkası olacaktır. Enerji gibi yerel dengesi kamu hukuku üzerinden hassasiyetle kurulması gereken bir alanda

belediyelerin aşularak merkezin devreye sokulması, tıpkı diğler maddelerdeki ÇED süreçlerinin hız uğruna iinin boşaltılması ve sıradanlaştırılmasının yeni örneklerindendir. Yerel yönetimlerin hukuka uygun bulmadığı ya da yerel yönden kamu yararına aykırı gördüğü bazı süreçlere merkezden müdahale anlamı da taşıyabilecektir. Bu paralel yetki, yerel yönetimlerin özerkliği, idarenin yasallığı ve bütünlüğü, kamu yararı ve çevre hakkı açısından sorunludur ancak teklif sahipleri başka Bakanlıkların mevzuatlarında da bu gibi benzer yetkilerin olmasını, durumu olağınlaştırmanın bir mazereti gibi sunmakta, hatayı emsal göstererek hukuka aykırılığı ve yetki çatışmasını veri saymaktadır. İlgili madde notunda ayrıntılı açıklandığı üzere, İmar Kanunu'nun 42 nci maddesi "İmar mevzuatına aykırılık teşkil eden fiil ve hallerin tespit edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde ilgili idare encümenince sorumlular hakkında, üstlenilen her bir sorumluluk için ayrı ayrı olarak bu maddede belirtilen idari müeyyideler uygulanmaktadır." hükmünü içermektedir. Bu yetki yerel yönetimlerdeyken, yerel idareyi aşarak artık Bakanlığa da proje izin ve onay başvurularını, ruhsat başvurularını sunabilmek, merkez ile yerel arasında yeni yetki karmaşaları doğurabilecektir.

Düzenlemeyle RES ve GES'lerin imar planlarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da onaylanabilmesinin önu açıldığı gibi, bu planlar, Bakanlık internet sitesinde sadece 15 günlük ilan edilecek, itirazlar için sitenin ziyaret edilmesi istenecek, yerel sakinlerin bu süreçte haberdar edilmemesi hak kayıplarına yol açacak ve hızlı onay uğruna itiraz süresi kaçırılabilir ve mülkiyet hakkı, başvuru haklarının, hak arama özgürlüğünün özüne dokunulacaktır. İtiraz ve onay için tek duyuru aracının internet ilanı olarak belirlenmesi, erişimi ve haberdar olunmayı kısıtlayabilecektir. Projelerin duyurulabilirliğini kısıtlayan bu düzenleme, aşağıda ilgili madde hakkında aşağıdaki ayrıntılı şerhimizde de belirtildiği üzere, çevre hukukunun temel ilkelerinden olan katılım ilkesi (Çevre Kanunu, m. 3) ile Anayasa'nın "Hak Arama Hürriyeti"ni düzenleyen 36 ncı maddesine açıkça aykırıdır.

Bakanlığın onaylayacağı imar planların yerel yönetimlerin onaylayacağı imar planlarından daha hızlı sürede, daha az araçla duyurularak kesinleşecek olması, pratikte Bakanlığın tercih edildiği onay mercii olarak tercih edildiği, yerel yönetimlerin sürecin dışına itildiği fiili bir durum yaratacaktır.

Teklifin ikinci fıkrasıyla; Bakanlığa üretim lisansı veya önlisansı bulunan RES VE GES tesislerinde yer alan yapı ve müştemilata ilişkin yapı ruhsatı, yapı kullanma

izin belgesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı düzenleyebilme yetkisi de verilmektedir. Bu yetkiler yerel yönetimlerin tasarrufundayken, mevzuattaki boşluktan hareketle, izin süreçlerini hızlandırmak için bu ruhsat ve izinlerin Bakanlıkça da verilebileceğine dair fıkra getirilmektedir.

Anayasanın 127 nci maddesindeki yerel yönetimlerin özerkliği ve yetkilerine dair temel ilkeye, yerel yönetimler mevzuatına, idarenin bütünlüğü ve yasallığı ilkesine tümüyle aykırı olan teklif maddesiyle, bir yerel yönetim biriminin farklı ölçütlerle ruhsat, izin, çalışma ruhsatı vermeyi uygun bulmadığı bir tesis hakkında aynı başvuru Bakanlığa da yapılabilecek, bu yolla yerel idarenin yasal yetkileri boşa düşürülerek aynı izinler Bakanlık üzerinden de alınabilecektir. Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 36 ve 127 nci maddelerine aykırılık taşımaktadır. İlgili maddeye dair ayrıntılı şerhimizde maddenin uygulamasında yaşanabilecek sorunlar ve CHP'li belediyeler üzerindeki yetki, gelir ve hukuki baskılar örneklendirilmiştir.

1.3.7. Kanun Teklifinin 18. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

6446 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen yeni Geçici 33 üncü maddeyle; EPDK'ya tanınacak acele kamulaştırma yetkisi, ilgili maddeye dair ayrıntılı değerlendirmemizde açıklanacağı üzere, yargı yolu ve kamulaştırma usul ve esaslarına dair yeni hak kayıplarına yol açabilecektir. Maddeyle, EPDK yenilenebilir enerjiye dayalı ve önlisans ya da üretim lisansı bulunan elektrik üretim tesisleri için 31.12.2030'a kadar acele kamulaştırma yapabilecektir. EPDK, yenilenebilir enerji kaynakları önlisansların hızlandırılması amacıyla, özel mülkiyetteki taşınmazlarda 5 yıl boyunca acele kamulaştırma yapabilecek, Cumhurbaşkanı bu süreyi bir defaya mahsus 5 yıl uzatabilecektir. EPDK'ya tanınan yetki, olağan kamulaştırma süreçlerinin devre dışı bırakılması suretiyle mülk sahiplerinin yeni hak kayıplarına ve mülkiyet haklarının ihlaline sebep olma riski taşımaktadır. Bu maddede yer alan acele kamulaştırma yetkisi mülkiyet hakkına açık bir müdahale de teşkil etmektedir. Anayasa'nın 35 inci maddesi mülkiyet hakkını güvence altına alırken, 46 ncı madde ise ancak gerçek anlamda kamu yararı bulunan ve kanuna uygun işlemlerle kamulaştırma yapılacağını belirlemektedir. Düzenleme Anayasa'nın 35 ve 46 ncı maddeleri açısından sorunlu bulunmaktadır.

1.3.8. Kanun Teklifinin 19. Maddesinin Anayasa’ya Aykırılığı

6446 sayılı Kanuna eklenecek yeni maddeyle; sorunlu gördüğümüz kısmi bir imar affı getirilmektedir. 31/12/2024 tarihinden önce yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan kısmen ya da tamamen işletmeye alınmış 50 civarında lisanslı elektrik üretim tesisi için, Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi verme koşulları düzenlenmektedir. Buna göre, 19 uncu maddeye dair ayrıntılı şerhimizde açıklanacağı üzere, ilgili kaçak yapı kapsamındaki tesisin imar planında işlenmiş olması, başvurunun bir yıl içinde yapılması, teknik uzmanlarca hazırlanacak statik uygunluk raporu ve fenni mesuliyet belgelerinin sunulması gerekmektedir. Maddeyle belediyelerin kanun gereğince aldıkları yıkım kararları da kalkacak, cezalar silinecektir. Alınacak Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi iş yeri açma ve çalıştırma ruhsatı yerine de geçecektir. Daha önce tahsil edilen cezalar ise iade edilmeyecektir. Böylece Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, lisanslı elektrik tesisleri için yeni bir imar affına karar verebilecektir. Düzenlemeye dair şerhimizde aşağıda görüleceği üzere, Komisyonunda konu her ne kadar “eski mevzuat gereği bu yapılar için geçmişte ruhsat şartı aranmadığı ancak sonrasında idarelerin denetimlerinde buraların kaçak olduğuna dair yaptırım kararı alındığı” biçiminde açıklansa da imar afları ülkemizin yakın hafızasında çok derin acılar bırakmıştır. Teklif, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında “bir daha af getirilmeyecek” söylemini sorgulatan bir girişimdir. Türkiye Barolar Birliği Komisyonu da imar affı niteliğindeki düzenlemeyi birçok yönden sorunlu görmektedir. Düzenleme Anayasa’nın hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2, temel hakları düzenleyen 12, çevre hakkını düzenleyen 56, tarım ve hayvancılık ve üretim dallarında çalışanların korunmasını düzenleyen 45, ormanların korunmasını düzenleyen 169 uncu maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca Anayasa’nın başlangıç kısmında da tanımını bulan “erkler ayrılığı” ilkesine, 36 ncı maddesinde yer alan “hak arama hürriyeti”ne, yargısal süreçleri de kanun yoluyla etkileyeceğinden ve süren davaları da etkileyeceğinden, Anayasanın 138 inci maddesinde yer alan “mahkemelerin bağımsızlığı” hükmüne de aykırılık içermektedir.

Teklifin 8 maddesinin Anayasa’nın çok sayıda hükmüne aykırılığı açıkça ortadayken Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa’ya aykırılık önergesi oyçokluğuyla kabul edilmemiştir.

IV. KANUN TEKLİFİNİN “GENEL” DEĞERLENDİRMESİ

2/3159 sayılı Teklifin geneline baktığımızda;

- “ÇED Gerekli Değildir” ibaresi Çevre Kanunu’ndan kamuoyunda farklı anlamlara yol açtığı iddiasıyla çıkarılmaktadır. Valilikler, “ÇED Gerekli Değildir” belgesi yerine “ÇED Olumlu Belgesi” düzenleyecektir. Maddenin içerdiği sorunlar, aşağıda ilgili 1 ve 3 üncü maddelerde ayrıntılı izah edilecektir.
- ÇED kararının sonucu alınmadan, bu sürecin sonucu beklenmeden de artık ihale, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı için başvurulabilecek ancak ÇED sonucu belli olmadan yatırıma, inşaatla başlanamayacaktır. ÇED sonucu olumsuz çıkması halinde diğer başvurular da olumsuz etkilenecektir.
- Zeytinlik sahalarda teklifin ekine konan koordinatlı alan dahilinde elektrik üretimine yönelik madencilğe izin verilmektedir. 2022 Aralık ayında sunulup haklı toplumsal ve siyasal tepkiler sonrası geri çekilen zeytinlik düzenlemesinin bir benzeri getirilmektedir ancak yeni teklifle, şimdilik Türkiye genelinde değil, teklife ekli koordinatlar listesi yoluyla, Yatağan ile Yeniköy-Kemerköy Termik Santralleri ve Kömür Madenleri için zeytin ağaçları taşınabilecek veya yeni zeytinlik tesis edilecektir. Maden Kanunu’na eklenmesi öngörülen madde, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunun 20 nci maddesiyle korunan zeytin ağaçlarına dair mevzuata açıkça aykırıdır.
- Ruhsat bedelinden çevre ile uyum teminatı çıkarılmakta, rehabilitasyon bedeli ayrı bir tanım olarak eklenmektedir.
- Maden Kanunu’na sorun içeren bir “Kurul” tanımı eklenmektedir: Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında ilgili bakanlardan oluşacak, “KURUL”, 4. Grup madenler ile yine bu teklifle kanuna eklenen “Stratejik ve Kritik Madenler” ile ilgili karar verecektir.
- MAPEG, ilgili kurumdan 3 ay içinde izin görüşü alamazsa, idarenin enerji projeleri hakkında “izin vermiş” sayılacağı (zımni onay) hususu getirilmekte, hız uğruna kamu hukukunun “zımni ret” üzerine kurulmuş müessesesi kamu yararına değil, başvurucunun çıkarına işletilecektir.
- Orman izni için ÇED kararı aranmayacaktır.

- Ruhsatlı maden sahası, ruhsat düzenlendikten sonra alan izne tabi hale gelse bile faaliyet sürecektir.
- Kanuna yukarıda açıklandığı üzere “Stratejik ve Kritik Maden” Tanımı eklenmektedir. Bu madenler için, idarenin takdiriyle ve yasal sınırları, kapsamı netleştirilmeyen acele kamulaştırma ve zorunlu stok imkânı getirilmektedir. Bu madenlerin listesinin ne olacağı yasayla sıralanmamıştır, Bakanlık karar verecektir. Bu madenleri işletecek firmaların yapacağı stok miktarlarına Cumhurbaşkanı karar verecektir.
- Devlet Hakkı ve Ruhsat Bedeli oranlarında değişiklikler yapılmaktadır. Ruhsat bedellerinde maliyetleri düşürmek ve enerji sektöründe yatırımları artırmak için %30'luk indirim uygulanacaktır.
- Arama Ruhsatlarında %5 oranında yatırım teminatı zorunlu kılınmaktadır.
- Maden ruhsatı süre uzatımı için asgari üretim şartı getirilmektedir. Asgari üretim yapılmazsa artık iptal değil, para cezası verilecektir.
- II. Grup (b) ve IV. Grup madenler için ihale şartı kaldırılmaktadır.
- Terk edilen ruhsatlı sahalar ihalesiz verilebilecektir.
- YEKA'lar için mera alanları tahsis amacı dışında kullanılabilir.
- Enerji Tesislerinin arazi kullanımlarına uygulanan %85 oranındaki indirim teşviki 2030'a kadar uzatılmaktadır.
- RES-GES için orman izni ve kuş gözlemi düzenlemeleri değiştirilmektedir.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı imar planlarını onaylayabilecek, yapı ruhsatı ve çalışma izni verebilecektir.
- EPDK, Yenilenebilir enerji tesisleri için 2030'a kadar acele kamulaştırma yapabilecek, Cumhurbaşkanı ise süreyi 5 yıl daha uzatabilecektir.
- Kaçak Santrallere (yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izinsiz çalıştırılanlar) İmar Affı getirilmektedir. Bu işletmelere belli şartlar altında Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi verilecek, belediyelerin yıkım kararları bu yolla ortadan kaldırılacaktır. Eski cezalar ve yıkım kararları uygulanmayacaktır.

Teklifin geneline ilişkin yukarıda açıkladığımız Anayasaya aykırılık iddialarına ek olarak, bu teknik içerikli teklifin tüm toplumsal bileşenlerinin söz hakkının teslim edileceği bir Alt Komisyonun da kurulmasına dair gerekçelerimizi Komisyonunda açıkladık.

Kanun teklifi ile itirazlar özellikle teklifin 11 inci maddesinde yer alan zeytinliklerle ilgili madde üzerinde yoğunlaşsa da 3 ana neden üzerinden Kanun teklifine muhalefet edilmektedir.

Zeytinliklerin korunmasına dair ana kural, istisna yolu ile etkisizleştirilmektedir. Bu aşama zeytinlikler ile ilgili açılan bu yol Anayasa, Kanunlar ve Uluslararası Sözleşmeler ile düzenlenen hak ve güvencelerin yaşadığı hukuki tehdidi işaret etmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın "Süper İzin" adı ile tanıttığı program kapsamında izin süreçlerini zamansal olarak kısaltma hedefi altında izin ve onay süreçlerinde kamunun etkisi azaltılırken, enerji ve maden projelerinin kontrolsüz ve denetimsiz bir şekilde arttığı, kuralsızlığın ana kural olduğu yeni bir hukuk düzenini inşa edilmektedir. Bu bir paradigma değişimi olarak yorumlanabilir. Zımni kabul düzenlemeleri ile idarelerin iradeleri kırılırken, "Üstün Kamu Yararı" gibi muğlak ifadeler ile meşruiyet alanı yaratılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı bünyesinde kurulan ve hakem mekanizması olarak lanse edilen "Kurul" ile birlikte yaratılmak istenen merkezi yapının sahip olduğu muğlak ve sınırları belirsiz yetkidir. Teklifin yürürlüğe girmesi halinde daha da belirgin hale gelen merkezîyetçi yapıda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı "Stratejik ve Kritik Maden"leri belirleme, hangi sahaların ihaleye tabi tutulacağına karar verme (II (b) ve IV. grup madenler yönünden), imar planları onaylama yetkileriyle güçlendirilirken, yerel yönetimlerin süreçteki katılımları daraltılarak sınırlandırılmaktadır.

Kanun teklifindeki maddelere dair değerlendirmelere geçmeden "Süper İzin" ve zeytinlikler özelinde önemli alanları kirletme, zarar verme veya yok etme riski olan faaliyetlere karşı koruyan yasal düzenlemelerin direncini kıran teklife dair genel değerlendirmemizde şunları savunuyoruz:

1. "SÜPER İZİN" NEDİR?

ENERJİ VE MADEN ALANINDA İMZALANAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERLE İLİŞKİSİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, ülkede rüzgar ve güneş enerji altyapısını artıracaklarını ifade ederken Süper İzin adı altında bir kavramı zikretmiştir.

Enerji Bakanlığı'nın duyurduğu "süper izin" uygulaması, Birleşik Arap Emirlikleri ile imzalanan enerji iş birliği anlaşmasıyla da ilişkilidir. Bu anlaşma, 18 ay boyunca rakipsiz proje imkânı, kolaylaştırılmış izin süreçleri ve döviz üzerinden alım garantilerini içermektedir. Bu kapitülasyonlar, Türkiye'nin yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin yağmalanmasının önünü açmaktadır.

BAE ile yapılan enerji anlaşmalarında, şirketlere teşvik ve kolaylık sağlanacağını belirten Bakan'ın, bu taahhüdünü kapsayan madde bulunmaktadır. Anlaşmada yer alan "Türkiye Cumhuriyeti, izinlerin, ruhsatların ve çevresel etki değerlendirme sürecinin alınmasında kolaylık ve destek sağlayacaktır" maddesiyle, Türkiye'nin mevzuatının Birleşik Arap Emirlikleri şirketleri için esnetileceğinin açıkça taahhüt edildiği görülmektedir.

Bakanlık aynı yaklaşımı Çin ile yapılan anlaşmalarda da sergilemektedir. Ancak, bu sözleşmeleri bilgi edinme hakkı çerçevesinde talep eden başvuruya rağmen, sözleşme metinleri devlet sırrı gibi saklanmaktadır.

21 Ekim 2024 tarihinde, "Yenilenebilir Enerjide 2035 Yol Haritası"nı açıklayan ETKB Bakanı, sunumunda 7501 Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikleri konu etmiş, bu kanundaki yüzer GES'lerle ilgili imar planı zorunluluğu kaldıran madde ile YEKA'larla ilgili ihale şartnamelerini artık kanunla değil bakanlık olarak yapılacak olmasına dair madde düzenlenmelerinden söz etmiş, akabinde "Süper İzin" tanımlaması üzerinden enerji ve maden projeleriyle ilgili izin süreçlerinin hızlandırılmasını öngören değişiklik planlarını aktarmıştır.

11 Mayıs 2024 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7501 Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve akabinde bu Kanun teklifi ile Türkiye'de tam da Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile yapılan anlaşmada yer alan taahhütte olduğu gibi, izinlerin, ruhsatların ve çevresel etki değerlendirme sürecinin

alınmasında kolaylık ve destek sağlamaya yönelik yasal altyapı oluşturulmak istenmektedir.

Esasında, bu durum doğrudan yabancı yatırımlarına dair literatürde “politik risk” olarak tanımlanmaktadır. Bir devlet, yabancı yatırımcıları kendi ülke sınırlarına çekebilmek adına ülkesini yatırım için cazip kılmaya çalışmaktadır. Yabancı yatırımcının yatırım için beklediği siyasi istikrarı, hukuki kolaylıkları sağlayarak, ülkedeki yabancı yatırımın artmasını amaçlamaktadır. Somut durumda, BAE’yi yatırımlarını çekebilmek adına, iç hukuktaki denetim mekanizması zayıflatılmaya çalışılmıştır.

İsrail-İran savaşı, Ukrayna-Rusya savaşında ve birçok savaşta olduğu üzere enerji politikalarının uluslararası politikadaki önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Teklifin Genel Kurulda görüşülmeyi beklediği haftada İran, dünyanın petrol ve doğalgaz sevkiyatının kritik bölümünün geçtiği Hürmüz Boğazının kapatılma ihtimaliyle gündemi belirlemiştir. Enerji, ülkelerin birbirine bir savaş kozu olarak kullandıkları stratejik öneme sahiptir. Türkiye’yi bu krizlere karşı kırılgan ve savunmasız bırakan enerji politikalarını terk etmek gerekmektedir. AK Parti, uzun yıllardır enerji konusunda Çin, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerle dışa bağımlılığı artıran anlaşmalara imza atarak Türkiye’yi enerji ithalatçısı konumunda bırakmaktadır. İsrail ve İran savaşının başladığı 13 Haziran 2025’te TBMM’ye BAE ve diğer ülkeler ile yapılan uluslararası sözleşmelerle verilen taahhütlerin yasal altyapısını oluşturacak “Süper İzin” düzenlemesini içeren kanun teklifi sunulmuştur.

1.1. Süper İzin: Doğa Katliamının Resmi Adı mı?

Bakanlığın ifade ettiği “Süper İzin”, ÇED Kararı, Orman İzni, Tarım İzni ve İmar İzni gibi onayların hızlıca verilmesini ifade etmektedir. Ancak hızlı izin demek, çevreyi koruma yükümlülüklerinden tamamen vazgeçilmesi anlamına gelmektedir.

- “Süper İzin” ile Kanun teklifinde, “ÇED Gerekli Değildir” kararı fiilen sıradanlaşmaktadır.

- ÇED Gereklidir/gerekli değildir kararı almaya yönelik sürecin göstermelik hale düşürüleceği ortadadır.

Bu anlayış, ülkemizin ormanlarını, tarım alanlarını ve tüm korunması gerekli önemli alanlarının hızlıca enerji ve maden projelerine açılması anlamına gelmektedir.

Kanun teklifinin 1 ve 3 üncü maddeleri ile ÇED Gerekli Değildir kararı etkisizleştirilmektedir. Maden projeleri ağırlıklı olarak, ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 listesinde yer almakta olup, Çevre Kanunu madde 10/3 gereğince, bu projeler için ÇED Gerekli Değildir kararları alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Kanun teklifi ile bu kural aşılma istenmektedir.

Kanun teklifinin 3 üncü maddesi gereğince, maden tesisleri için ÇED kararı olmadan orman izni verilebilecektir. Orman alanları maden arama ve işletme tesisleri için 3 ay içinde MAPEG'e tahsis edilecek, izin sürecinde alınacak kurum görüşleri ve ÇED Belgesi MAPEG tarafından alınacak, OGM tarafından verilen izin ise ÇED yönünden olumlu görüş sayılacaktır.

Kanun teklifinin 3 üncü maddesi gereği, ÇED sürecinde ilgili kurum ve kuruluşlar en geç 3 ay, uzatma halinde 4 ay içerisinde kurum görüşlerini sunmak zorunda olacak, görüş bildirmeyen kurum olumlu görüş kabul edilecek, izin veren kurumlar ÇED sürecinde olumsuz görüş veremeyecektir.

1.1.1. Teşviklerle ve Alım Garantileriyle Dolu Süper İhaleler

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının Süper İzin olarak tanımladığı süreç, sadece izin sürelerini hızlandırmaktan ibaret değil. Söz konusu planlama kapsamında aşağıda sıraladığımız alım garantisi, teşvik ve tahkim düzenlemeleri öngörülmektedir. Bu aşamada izin süreçlerini hızlandırmaya yönelik hükümler içeren kanun teklifi sunulmuş olsa da önümüzdeki dönemde bu yönde de değişiklikler içeren kanun tekliflerinin de TBMM'ye sunulması ihtimali güçlüdür.

- Alım Garantisi:
 - İlk 5-6 yıl, elektrik üretimlerinin serbest piyasada değerlendirilmesi sağlanacaktır. Ancak piyasa fiyatları kWh başına 4,95 Cent'in altına düşerse, bu taban fiyat garantisi devreye girecektir.
 - İlk dönemin ardından 20 yıl boyunca sabit fiyatlarla alım garantisi verilecektir.

- Teşvikler:
 - Döviz bazlı fiyat belirleme, iletim bedeli muafiyeti ve taban fiyat/kapasite bedeli gibi ek avantajlar sağlanacaktır.
 - 20 yıllık garanti süresi bitse bile tesisler, ürettikleri elektriği serbest piyasa koşullarında satmaya devam edecektir.
- Uluslararası Tahkim:
 - Anlaşmalara uluslararası tahkim garantisi eklenmiş durumdadır. Böylece Türk yargısı devredışı bırakılmaktadır.

1.1.2. Süper Denetim: Kâğıt Üzerinde Denetim mi?

“Süper İzin” ile hızlanan süreçlerin, denetim için de aynı mantıkla işletileceği görülmektedir. Kanun teklifinin 3. maddesinde “İşletme izni alınıp alınamayacağı belli olmayan sahalar için arama ve işletme ruhsatı edinme zorunluluğu yatırımcı açısından risk teşkil etmekte, yerli ve yabancı yatırımcıların madencilik sektörüne yönelmesini güçleştirmekte, ihale bedellerinin düşük kalmasına sebebiyet vermektedir.” ifadesi yer almaktadır. Bundan dolayı, izin süreçleri hızlandırılırken, enerji ve maden projeleri için gerekli izinlerin mutlaka verileceği yönünde şüpheler içeren ifadeler taşıyan kanun teklifi ile İdarenin denetim ve kolluk yetkisi de zayıflatılmaya çalışılmaktadır.

Aynı şekilde, kanun teklifinin özellikle 3 üncü maddesinde yer alan zımni onay (süresi içinde cevap verilmezse izin verilmiş sayılması), çok ciddi bir risk oluşturmaktadır. Uygulamada, ilgili kurumların iş yükü veya personel yetersizliği gibi gerekçelerle tepki verememesi zımni onay olarak kabul edilebilecektir.

2. “İSTİSNA” İLE YASAL KORUMANIN AŞIRINDIRILMASI

Teklifin kamuoyunda en çok tepki çeken maddesi olan zeytinlik düzenlemesi; Teklifin 11 inci maddesiyle getirilmektedir. Madde hakkında koordinatlar dahilinde aşağıda 11 inci madde değerlendirmemizde daha ayrıntılı açıklama sunulmuştur. Bu kısımda genel bir aykırılık değerlendirmesi yapılacaktır.

İlgili madde hakkında aşağıdaki ayrıntılı açıklamamızda ayrıca değineceğimiz üzere, zeytinlik alanlarda elektrik ihtiyacını karşılamaya yönelik madencilik faaliyeti yapılabilmesi sağlanmaktadır. Maden Kanunu'na eklenmesi öngörülen Geçici Madde 45 ile elektrik ihtiyacını karşılamaya yönelik madencilik faaliyetlerinin, tapuda zeytinlik olarak kayıtlı veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan teklife ekli Harita ve Koordinat Listesi sınırları içinde alanlara denk gelmesi ve madencilik faaliyetinin başka alanda yapılmasının mümkün olmaması durumunda, Bakanlık kamu yararını dikkate alarak; Madencilik faaliyeti yürütülen kısımdaki zeytin ağaçlarının başka bir alana taşınmasına, Sahada madencilik faaliyetine ve faaliyete ilişkin geçici tesis inşa edilmesine izin verebilecektir. Düzenlemeden, sadece yürürlük tarihinde ruhsat ya da rüdvans sahibi olanlar faydalanabilecektir. Belirli koordinat ve harita listesi sınırları içinde bulunan alana yönelik yapılan bu düzenleme, sırasıyla; Anayasa'nın 7 nci, 10 uncu, 56 ncı maddelerinde bulunan, Kanunların genelliği ilkesine, Anayasal eşitliğin kapsamında olan "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı" yönündeki temel hükme ve Devletin çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek yükümlülüğünü düzenleyen 56. Maddesine ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan ilkelere aykırılık taşımaktadır. Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunun teklife dair görüşünde de açıkça vurgulandığı üzere; bu hükümler hukuki belirsizlikler içermektedir. Teklifte *'faaliyetlerin başka alanlarda yürütülmesinin mümkün olmaması'* gibi muğlak bir kriter getirilmiştir. Bunu kim, nasıl belirleyecektir? Bir şirket, *"bu kömür damarının üzerinde zeytinlik var, başka yerden çıkaramam"* dediğinde bunu bağımsız olarak doğrulayacak bir mekanizma yoktur. Ayrıca Enerji Bakanlığı'nın izin vermeden önce uzmanlardan görüş alacağı belirtilse de bu görüşlerin bağlayıcılığı yoktur. *"Kamu yararı"* değerlendirmesini Bakanlık yapacaktır. Sonuçta idarenin takdirine kalmış, geniş ve denetime muhtaç bir alan oluşmaktadır."

Komisyonumuz, kamu yararını değil, muğlak gerekçelerle yazılan teklifler yoluyla, şirket çıkarlarını öne alan maddelerle karşı karşıya bırakılmıştır. 3573 sayılı Kanunun 1995 tarihinde değiştirilen ve zeytinlikleri daha fazla koruma kapsamına alan 20 nci maddesi, getirilen teklif maddesinin 11 inci maddesinin içeriğini tümüyle boşa çıkaracak bir koruma hükmüne sahiptir. Kanunun 20 nci maddesine göre; "Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegatatif ve generatif gelişmesine

mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri yapımı ve işletilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Zeytincilik sahaları daraltılamaz. Ancak, belediye sınırları içinde bulunan zeytinlik sahalarının imar hudutları kapsamı içine alınması hâlinde altyapı ve sosyal tesisler dahil toplam yapılaşma, zeytinlik alanının %10'unu geçemez. Bu sahalardaki zeytin ağaçlarının sökülmesi Tarım ve Köyişleri Bakanlığının fenni gerekçeye dayalı iznine tabidir. Bu iznin verilmesinde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı araştırma enstitülerinin ve mahallinde varsa ziraat odasının uygun görüşü alınır. Bu hâlde dahi kesin zaruret görülmeyen zeytin ağacı kesilemez ve sökülemez. İzinsiz kesenler veya sökenlere ağaç başına (...) idarî para cezası verilir.”

Zeytinliklerin kıyımına dönük yasa girişimi, son olarak Aralık 2022 tarihli bir torba yasada yine Komisyonumuza sunulmuş ve benzer içerikli bu teklif Komisyonumuzdan oybirliğiyle geri çekilmiştir. 1995'te ve 2008'de değişikliğe uğrayan zeytincilikle ilgili temel yasa açıkken, teklif 2022 yılında kamuoyu baskısıyla geri çekmek zorunda kaldıkları tekliften farklı olarak, tek bir zeytin ağacının dahi taşınabilmesi için geniş yetki almakta; 2022'de geri çekilen teklifteki “zeytinlik saha” ibareleri “zeytin ağacı” olarak değiştirilmektedir. Bu yolla tek bir zeytin bile kömür üretiminin önüne yasal engel teşkil ediyorsa o bölgeden sökülmesi ve taşınması sağlanacaktır.

2023 yılında ise, 6 Şubat depremleri sonrasında bir zeytinlik düzenlemesi gündeme getirilmiştir. 14 Temmuz 2023 tarihli ve 7456 sayılı Kanunun 25 inci maddesiyle, deprem sonrası yapılaşmaya açılacak alanların zeytinlik sahalara da denk düşen kısımları için istisna hüküm konmuştur. Kanuna eklenen 332 sayfalık krokiyle; deprem bölgesiyle sınırlı kalmak şartıyla, yeni yapılaşma alanlarında zeytinlik sahaların nereler olduğu krokiyle belirlenmişti. Yeni sunulan teklifle, böyle bir deprem sonrası zorunluluk olmaksızın, yani kamu yararı ölçütü de aranmaksızın, Türkiye genelinde bir yetki almak yerine belli madenlerin işletmesinin devam edebilmesi için sınırlı yetki alınmakta ve teklife bir koordinat listesi eklenmektedir.

Yaklaşık iki buçuk yıl sonra, bu defa Türkiye genelinde değil Muğla özelinde getirilen düzenleme, toplumsal direnişten ve yargı kararlarından, geçmiş yasama iradelerinden hiçbir ders alınmadığını ortaya koymaktadır. Muğla-Akbelen'de, Yatağan'da yaşayanların, üreticilerin toplumsal tepkisinin ötesine geçen bu durum,

sanayi üretiminin tarımsal üretime ve doğaya alternatif bir seyir izlememesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "İlkeler" başlıklı 3 üncü maddesinde yer alan "*Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler, meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.*" hükmü gereğince katılım ilkesinin işletilmesi gereklidir. Ancak, Yatağan ile Yeniköy-Kemerköy Termik Santralleri ve Kömür Madenleri etki alanında yaşayan yurttaşlar, ilgili yerel yönetimler (Milas, Yatağan ve Muğla Büyükşehir Belediyeleri) ve meslek odalarının konuya dair görüşleri dahi alınmamıştır. Anayasada belirtilen çevre hakkına, mülkiyet hakkına, devletin ormanlar ve madenlerle ilgili temel görevlerine aykırı olan bu düzenleme, zeytinlik sahalarda elektrik amaçlı madencilik yapılabilmesini yolunu açmaktadır. Bir kişiye veya Limak-İçtaş ile Aydem şirketlerine ayrıcalık tanıyan yasa teklifi, kanunun genelliği ilkesine ve bundan dolayı da Anayasanın 2 nci maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

İklim Kanunu Teklifini görüşmeye devam etmesi beklenen TBMM'de adil geçiş, iklim adaleti gibi ilkelerin düzenlenmesi öngörülmeliyken; AKP, kamusal planlamalar dahilinde dönüşümler yapmak, kömür üretimini yıllar içinde kademeli olarak azaltmak gibi hedefler belirlemek, bunun yol haritasını inşa etmek yerine; karbon yutak alanlarını korumak ve artırmak yerine orman, mera ve tarım alanlarının amaç dışı kullanımını yaygınlaştıracak düzenlemeler getirmektedir. Firmaların sera gazı emisyonlarının azaltılması yönünde somut yaptırımları kanunda açıkça belirtecek bir perspektifle enerji ve maden politikalarının inşa edilmesi gerekirken, halen karbon salınımını artıracak ve sanayi üretiminde kömür odaklı, doğaya ve zeytinliklere rağmen termik santrali üretimine devam edecek tutarsız bir bakış açısıyla enerji politikaları uygulanmaktadır.

Unutulmamalıdır ki, 2021 yılında kurulan **TBMM Küresel İklim Değişikliği Araştırma Komisyonunun** 860 sayfalık raporunda geçen ortak çözüm önerilerinin büyük kısmı bugüne dek hayata geçirilmemiştir. 2021 tarihli raporda yer alan önerilerimiz bugün de geçerliliğini korumaktadır. Tarımsal üretim ve doğal yaşam hakkı ile madencilik faaliyetlerinin birbirine alternatif görülmeden, alınacak önlemlerle her iki alanda da sonuç alınabileceğine dair tespitler ışığında, **CHP olarak Araştırma Komisyonu raporunda yer alan şu önerileri 2021'den beri sıralamayı sürdürüyoruz:**

“1. Türkiye 2050 Net Sıfır Emisyon Hedefini açık, net ve gerçekçi bir şekilde 2030 ve 2050 ara hedeflerini beşer yıllık dilimlerde ortaya koymalıdır. Bu kapsamda yeni ormanların kurulması, muhtemel kuraklık ve rüzgârın azalması göz önünde bulundurularak, Hidroelektrik ve RES’lerde enerji üretiminde yaşanabilecek aksaklıklara karşı güneşe dayalı yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmesi, elektrikli araba üretimi, enerji verimli akıllı bina yapımı gibi başlıklardaki vizyonunu ortaya koymalıdır.

2. Ülkemiz, ivedilikle kömürden kademeli çıkış yol haritasını belirleyip açıklamalı ve bunun için eyleme geçmeli, fosil yakıtlara dayalı termik santrallerden vazgeçmeli, biyokütle gibi yakma teknolojisine dayalı santraller ile ilgili yasal düzenlemeleri hayata geçirmelidir. Mevcut santrallerin “Adil Dönüşüm” ile 2035 yılına kadar kapatılacağını taahhüt etmelidir.

3. Yeniden gözden geçirilmesi koşuluyla, Kömüre verilen teşviklerin kademeli durdurulması ve fosil yakıt kullanımının etkili vergilendirilmesi sağlanmalıdır.

4. Uluslararası Enerji Ajansının (IEA) Karbonsuzlaşma yol haritasına ulusal menfaatler gözetilerek mümkün olduğunca sadık kalınmalıdır.

5. Türkiye’nin Paris Antlaşması’na uygun olarak, ülke beyanını hazırlayarak vermesi bu beyanda karbon emisyonunu azaltım hedeflerini güncellemesi gerekmektedir.

6. Su Yasası, Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasası, İklim Yasası TBMM’de tam mutabakat ile gecikmeden çıkarılmalıdır.

7. İklim Krizi ile mücadelede azaltım ve uyum aşamalarında Türkiye’nin elini zayıflatacak yasal mevzuat taranıp, gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

8. Madencilik, taş ocakları, yanlış arazi kullanımı ile yapılacak her tür projenin hem ormanları hem su kaynaklarına zarar vermesini önleyecek yasal mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır. Sayıştay raporlarında da yer aldığı üzere, Bakanlıkların denetimsizliği kaynaklı doğa talanı önüne geçilmelidir.

9. ÇED raporlarında sağlık etki değerlendirmesi genelde göz ardı edildiğinde Sağlık Etki Değerlendirmesi SED düzenlemesinin yasal mevzuatı hayat geçirilmelidir.

10. Türkiye, doğa dostu teknolojilere yatırım yapmalı ve geleceğin 58 teknoloji alanı içinde önemli yer tutan çevre ve gıda teknolojilerini desteklemelidir. Bu alanlarda Türkiye’nin teknoloji takipçisi değil, teknoloji lideri olma olanağını kaçırmaması sağlanmalıdır.

11. Sanayi sektörünün, özellikle de KOBİ’lerin döngüsel ekonomiye uyum sağlayabilmeleri için, destek sağlanmalıdır.

12. İklim finansmanı kapsamında, Merkez Bankası, Borsa İstanbul, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) gibi kurumların ve bankaların, kararlarını Avrupa Yeşil Mutabakatı’nı gözeterek vermesine yönelik kapsamlı düzenlemeleri yapması gerekmektedir.

13. Özellikle kendisiyle birlikte pek çok sektörü de etkileyen inşaat sektörü 2021 Bina ve İnşaat İçin Küresel Durum Raporu'na göre enerji kullanımının yüzde 36'sından karbon salımının yüzde 37'sinden sorumlu sektör olarak enerji tüketimi ve karbon salımına neden olan kaynakların dönüşümü konusunda desteklenmelidir.

14. Binaların ısıtma, soğutma, iklimlendirme ve aydınlanması konusunda enerji verimliliğini sağlayacak uygulamalar hayat geçirilmeli bu konuda yasal mevzuat düzenlenmelidir. Mevcut binaların karbon emisyonunu azaltacak tedbirler alınmalı 2030 yılından itibaren yapılacak tüm yeni binalar karbon nötr olmalıdır.

15. Şehirler sera gazı emisyonlarından hem sorumlu hem de iklim krizinden en çok etkilenecek yerleşimler olduğundan şehir planlamalarında bunun göz önünde bulundurularak tasarlanması ve iklim dirençli şehirler hine getirilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

16. Bakanlıkların uzaktan yerel yönetimleri etkilerini elinden alarak yaptığı her proje şehrin kalbine hançer gibi o dokuyu bilmeden saplanmaktadır. Şehirlerin imar planlarına bakanlığın müdahale etmesini önleyecek yasal mevzuatta düzenleme yapılmalıdır.

17. Demir- Çelik, çimento gibi yoğun karbon salımına neden olan sektörlerde karbon emisyonunu azaltacak tedbirler alınmalı yüksek teknoloji, düşük emisyon hedefi ile hareket edilmelidir. Mavi ve yeşil hidrojen teknolojilerine yönelinmeli, böylelikle ülkemizin karbon emisyonları düşürülürken aynı zamanda yaratılan düşük emisyon değerleri ile sektörün dünyada rekabet gücü artırılmalıdır.

18. Akıllı ve doğa dostu ulaşım sistemleri, bisiklet kullanımı teşvik edilmeli yeni planlanan tüm yollarda bisiklet yolu zorunluluğu getirilmeli, ulaşımında bisiklet, elektrikli araba ve tren kullanımı vergisel bakımdan teşvik edilmelidir. Yaya ulaşımı teşvik edilmelidir.

19. Kültür ve Turizm Bakanlığı iklim krizi konusunda bir bilinç ve farkındalığa sahip değildir. İklim krizinin dünyanın öncelikli sorunu olduğu bir tarihsel süreçte Çeşme Turizm Projesi gibi doğa ve iklim düşmanı bir projenin planlanmış olması bunun en somut göstergesidir. Turizm sektörünün Türkiye'nin karbon emisyonuna katkısı olduğu gibi iklim krizinden de en çok etkilenecek sektörler arasında turizm sektörü gelmektedir. Türkiye turizm sektöründen yılda ortalama 30 milyar dolar döviz girdisi sağlamaktadır. O bakımdan iklim krizinin turizm sektörüne etkisini ve risklerini belirlemek ayrıca sera gazı emisyonlarında da azaltım sağlamak için kısa, orta ve uzun vadeli bir planlama ve çalışma yapmak gerekmektedir.

20. Turizmin, iklim krizinden etkilenmemesi kadar, iklim krizi ile mücadelede, ülkemizin jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, tarihi ve kültürel mirasının da ön plana çıkarılabileceği Jeopark ve Jeo turizmin geliştirilmesi için, çalışmalara ağırlık verilmelidir

21. Tarımda kullanılan su miktarının fazlalığı göz önünde bulundurularak alınacak önlemlerden biri de vahşi sulamadaki su kayıplarına çözüm olan "yağmur ve damlama su sistemlerinin" teşvik edilmesidir. Bu bağlamda "yağmur ve damlama su sistemlerinin" kredi ile desteklenmesinin yanı sıra, TARSİM sigorta kapsamı

alınarak olası afetlerden etkilenmemesinin sağlanması, çiftçiyi su verimliliği konusunda teşvik edici olacaktır.

22. İklim krizine karşı kırılgan kesimlerin sosyo-ekonomik gereksinimlerini karşılayacak politikalar geliştirilmelidir.

23. İklim Müzakerelerini yürütmek için iklim müzakerecilerinin yetişmesine önem verilmelidir.

24. İklim krizinin azaltım ve uyum aşamalarından yediden yetmiş yediye eğitime önem verilmelidir.

25. Türkiye'nin iklim krizi ile mücadele de azaltım ve uyum sürecinde uygulamaları, rant odaklı olmak yerine, iklim adaleti sağlaması yönünde gerçekleştirmesi gerekmektedir.”

2021 tarihli TBMM Araştırma Komisyonunda kayda geçirdiğimiz bu ilkelerin de ışığında, kamuoyunun haklı tepkisini çeken zeytinlik düzenlemesinin bir kez daha geri çekilmesi gerekmektedir. Madde, zeytin alanlarının korunmasına ilişkin ayrıntılı hükümler içeren 3573 sayılı Kanuna ve “Uluslararası Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Anlaşması” isimli uluslararası sözleşmeye de açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

Aralık 2022’de sunulan “Elektrik Piyasası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin 1 inci maddesi, zeytinliklerin talan edilmesine dönüktü. Madde temelde Danıştay’ın yürütmeyi durdurma kararı vermesinin ardından bu talanın yasa yoluyla yapılmasını amaçlamıştı. Madde başta Limak-İçtaş grubunun Muğla-Akbelen civarındaki termik santrali için getirilmiş ve çevre direnişiyle karşılaşmıştı. Madde yoğun kamuoyu baskısı nedeniyle geri çekilmişti.

ARALIK 2022’DE MECLİS’E SUNULUP KOMİSYONDA OYBİRLİĞİYLE GERİ ÇEKİLEN MADDE ŞÖYLEYDİ:

MADDE 1- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu’na aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 45- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ruhsat sahibi veya rödövensçi olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yürütülen madencilik faaliyetlerinin tapuda zeytinlik olarak kayıtlı olan alanlar veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan alanlara denk gelmesi ve

faaliyetlerin başka alanlarda yürütülmesinin mümkün olmaması durumunda zeytin sahasının madencilik faaliyeti yürütülecek kısmının izin verilecek maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik vermek suretiyle taşınmasına, sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilir. Zeytin sahasının taşınmasından kaynaklanan tüm masraf ve taleplerden madencilik faaliyeti yürütmesi yönünde lehine karar verilen kişi sorumludur. Zeytin sahasının taşınmasının mümkün olmadığı durumlarda ise, ilgili sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilmesi için iznin öncesinde aralarında biyolog ve ziraat mühendisinin de bulunduğu uzman kişilerden alınan görüşler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenecek alanda dikim normlarına uygun, faaliyet yürütülecek alan ile eşdeğer büyüklükte izin verilecek maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik verilmek suretiyle zeytin bahçesi tesis edilmesi zorunludur.

Bu fıkra kapsamında zeytinlik olarak kayıtlı olan alanlar veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan alanlarda madencilik faaliyeti yürütülen her yıl için, bu sahaların çevre ile uyum çalışmalarını temin etmek üzere ruhsat sahibinden işletme ruhsat bedeli kadar ayrıca tahsilat yapılır. Bu sahalar madencilik faaliyetlerinin öncesinde sahada bulunan zeytin ağacı sayısı ile aynı sayıda zeytin ağacı dikilerek çevre ile uyumlu hale getirilir. Zeytin sahasının taşınması ile zeytin bahçesi tesis edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir. Bu maddenin uygulanmasında 7 nci maddenin yedinci fıkrasının birinci cümlesi hükmü uygulanmaz.”

13.6.2025 TARİHİNDE YANİ 2 BUÇUK YIL ÖNCE MECLİSİN REDDETTİĞİ KANUN TEKLİFİ SONRASINDA GETİRİLEN YENİ DÜZENLEME İSE BENZER İÇERİKTEDİR. YENİ TEKLİF ŞÖYLEDİR:

MADDE 11- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde ve ekli haritalar ile listeler eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 45- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ruhsat sahibi veya rüdvansçı olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yürütülen madencilik faaliyetlerinin tapuda zeytinlik olarak kayıtlı veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan bu Kanuna ekli Harita ve Koordinat Listesi sınırları içinde alanlara denk gelmesi ve faaliyetlerin başka alanlarda yürütülmesinin

mümkün olmaması durumunda, madencilik faaliyeti yürütülecek kısımdaki zeytin ağaçlarının maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik vermek suretiyle taşınmasına, sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilir.

Zeytin ağaçlarının taşınmasından kaynaklanan tüm masraf ve taleplerden madencilik faaliyeti yürütmesi yönünde lehine karar verilen kişi sorumludur. Zeytin ağaçlarının taşınmasının mümkün olmadığı durumlarda ise ilgili sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilmesi için, iznin öncesinde aralarında biyolog ve ziraat mühendisinin de bulunduğu uzman kişilerden alınan görüşler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenecek alanda dikim normlarına uygun, faaliyet yürütülecek alan ile eşdeğer büyüklükte izin verilecek maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik verilmek suretiyle zeytin sahası tesis edilmesi zorunludur.

Bu fıkra kapsamında zeytinlik olarak kayıtlı alanlar veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan alanlarda madencilik faaliyeti yürütülen her yıl için, bu sahaların rehabilitasyon çalışmalarını temin etmek üzere ruhsat sahibinden işletme ruhsat bedeli kadar ayrıca tahsilat yapılır. Bu sahalar madencilik faaliyetlerinin öncesinde sahada bulunan zeytin ağacı sayısı ile aynı sayıda zeytin ağacı dikilerek rehabilite edilir. Zeytin ağaçlarının taşınması ile zeytin sahası tesis edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Bu madde kapsamında, yeni tesis edilecek zeytin bahçeleri ile taşınacak zeytin ağaçları için Hazine taşınmazlarına ihtiyaç duyulması halinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca uygun görülenler, zeytinliği kamulaştırılan taşınmaz maliklerinden talep edenlere rayiç bedel üzerinden on yıl süreyle doğrudan kiraya verilebilir.” Aşağıdaki bölümün 11 inci maddesinde, zeytinlik düzenlemesinin nasıl bir zarar içerdiği ve hukuku yok saydığı daha açık belirtilecektir.

Yasama organı, kanunların genelliği ilkesi gereği, ülke genelinde hiçbir kişi, zümre ya da grubun çıkarına özel yasal düzenleme getiremez; getirilen düzenlemeler muğlaklık içeremez, idareye aşırı takdir yetkisi yükleyemez. Yasalar, belli çıkar gruplarının özel menfaatlerini korumanın aracı olamaz. Hukuk devleti, bir kanunsuzluğun yargı kararlarına rağmen meşrulaştırılmasına

seyirci kalamaz. Kanunlar, belli kişi veya olaylar için değil, birkaç şirketin üretim hırsı için değil, benzer durumda olan herkesi kapsayacak ve kamu yararı ile çevre hakkını öne çıkaracak şekilde genel ve soyut olarak düzenlenmelidir. Etki analizi, zeytinlik düzenlemesinin somut koordinatları ve mali yükü, çevresel etkisi hakkında hiçbir bilgi içermemekte, mevcut 1939 tarihli kanunun zeytinleri koruyan özünü madencilik için bir engel görmektedir.

V. KANUN TEKLİFİNİN “MADELERİ” ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

5 ayrı kod Kanunda ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan 21 maddelik torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir. Teklifin Komisyonunda kabul maddeleri hakkındaki değerlendirmelerimiz aşağıda paylaşılmaktadır. Komisyonunda esaslı bir değişiklik olmaksızın kabul edilen, sadece iki maddede (m. 3 ve 13) kısmi ibare değişiklikleri olan teklifin “süper izin” adı altında enerji ve çevre alanında şu sorunları içerdiğini savunuyoruz:

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 1 inci madde ile; Çevre Kanunu’nun 10 uncu maddesinde yer alan “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.” kuralı daraltılmaktadır. 29 Temmuz 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği’nin 15 inci maddesi gereğince, Yönetmeliğin Ek-2’deki listede yer alan projeler ile Kapsam dışı değerlendirilen veya kanunen muafiyeti bulunan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi Ek-2’deki listede belirtilen projeler için proje tanıtım dosyası hazırlanması zorunludur. Yönetmeliğin 15. maddesinde sayılan projeler yönünden işletilen süreç sonunda Yönetmeliğin 17. maddesi kapsamında ÇED Gereklidir ya da ÇED Gerekli Değildir kararı verilmektedir. Bu düzenleme kapsamında 15. maddede sayılan projeler yönünden ÇED raporu hazırlanması yolunu kapatmamakta, ÇED Gereklidir kararının verilmesi şartına bağlamaktadır.

Komisyon görüşmeleri kapsamında Valilikler tarafından “ÇED Gerekli Değildir” kararı yerine “ÇED Olumlu kararı” verilerek, pratikteki yanlış algının kaldırılacağı

bilgisi paylaşılmıştır. Ancak, yeni durumda ÇED Gerekli Değildir kararı yerine ÇED Olumlu Kararı verilirken, ÇED Gerekli kararının nasıl ikame edileceği belirsizdir. Bu belirsizlik, ÇED Yönetmeliğin 15. Maddesinde sayılan projeler yönünden ÇED raporunun hazırlanması için düzenlenen “ÇED Gerekli” şartının düzenlemeden çıkarılması riskini doğurmaktadır. Başka bir deyişle, ÇED Yönetmeliğin 15. Maddesinde sayılan projeler yönünden ÇED raporu hazırlama yükümlülüğü tamamen kaldırılabilir.

ÇED Gerekli Değildir kararı yerine ÇED Olumlu kararı verilecek olması, uygulamada kavram kargaşası yaratabilir. ÇED Gerekli kararı verilen projeler yönünden ÇED Raporu hazırlama süreci doğmakta, ÇED raporu hazırlanan projeler için işletilen ÇED süreci kapsamında “Halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımı toplantısı” ile “İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu toplantısı” gibi aşamaların tüketilmesi gerekmektedir. Kanun teklifinin yürürlüğe girmesi durumunda, Valilikler bünyesinde işletilen süreçte de bu aşamaların tüketilmesi zorunluluğu olacak mı sorusu oluşmaktadır.

Değişiklik yapılması istenen birinci madde ile getirilen gerekçede ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR ifadesinin olumsuz bir algı oluşturduğu ifade edilmektedir. Oysa değişikliği istenen ve madde metninden çıkartılması istenen bu ifadeyle çevresel etki değerlendirme süreci (ÇED) fiilen etkisiz hale gelecektir. Gerekçede her ne kadar sürecin hızlandırılması ifade edilse de getirilen değişikliklerle çevresel sorunları ve çevresel riskleri arttırmaya yönelik bir sonuç ortaya çıkacaktır. Teklifin izin süreçlerini hızlandırma amaçlı içeriği, daha çok çevresel sorunları ve çevresel riskleri arttırmaya yönelik bir sonuç doğuracaktır. ÇED sürecinin kendisinin zaman alması başlı başına bir sorun ve gecikme meselesi değildir. Doğayı, insanı, yaşamı olası olumsuzluklardan korumak için bir planlama sürecidir. Dolayısıyla bu planlama süreci yapılmadan ve sonuç alınmadan bir ruhsat, izin, teşvik, onay mekanizmasının başlıyor olması, başlı başına bu süreci işlevsizleştirecektir.

Teklif, ÇED sürecinin anlamını ve işlevini fiilen ortadan kaldırmaktadır. Oysa ÇED süreci, yalnızca bir idari prosedür değil; anayasal çevre hakkının, kamusal denetimin ve bilimsel değerlendirmenin temel aracıdır. “Önce yatırım, sonra çevresel değerlendirme” anlayışı; hem telafisi güç çevresel tahribatlara yol açacak, hem de yurttaşların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını ihlal edecektir.

Dolayısıyla planlama süreci yapılmadan bir ruhsat, izin, teşvik, onay mekanizmasının başlıyor olması, başlı başına bu süreci işlevsizleştirecektir. ÇED süreciyle birlikte ilerleyebilecek diğer başvuru süreçleri, ÇED değerlendirmesinde bürokrasi üzerinde bir baskı oluşturabileceği gibi, ÇED 'in olumsuz sonuçlanması halinde bürokrasinin yaklaşık yirmi kurumda diğer izin ve ruhsat, teşvik süreçleri için harcadığı zaman ve verim sorunu ayrı bir kaybı yaratabilecektir. ÇED süreci ile "ÇED Gerekli Değildir" sürecinin birbirinden farklı ilerlediği bilgisinden hareketle; teklifin getirdiği "ÇED Gerekli Değildir" ifadesinin yanlış anlamalardan dolayı mevzuattan çıkarılması yetmeyecektir, çünkü bu iki süreci birbiriyle eşleştirmedikçe ve uygulamaları bütünlüklü hale getirmediğimiz "ÇED Gerekli Değildir" kapsamının genişletildiği anlamı da çıkmaktadır. Kavramın kaldırılması yetmeyecektir; bunun haricinde kanunda ayrıca her bir proje için ÇED prosedürünün uygulanacağı ve halkın ÇED bilgilendirme toplantılarına katılım süreçlerinin de yeniden ele alınacağı prosedürlerin yeni düzenlemeyle eşleştirilmesi gerekmektedir. Aksi halde bu düzenleme tek taraflı olarak sermaye kesiminin çıkarına hizmet edebilecek, kamu yararının ve çevre sağlığının arka plana itilmesi sonucunu doğurabilecektir. Sağlık Etki Değerlendirmesinin uluslararası ölçeklerde uygulanması gerekirken teklifte bu husus da yok sayılmıştır.

Etki analizinde ise Bakanlık şunu savunmaktadır: "Uygulamada ÇED kararı kesinleşmeden arazi edinimi, orman izni, vasıf değişikliği gibi yatırım sürecine ilişkin diğer izinler alınamamakta ve bu da yatırım süreçlerinde gecikmelere yol açmaktadır. Çevresel etki değerlendirme süreci ile diğer izin süreçlerinin ardışık şekilde yürütülmesi, yatırımın hayata geçirilmesini geciktirmektedir."

Orman Kanunu, Elektrik Piyasası Kanunu gibi yasal düzenlemelerde orman izni, üretim lisansı gibi idari işlemler için yetkili kurumlara sunulması zorunlu olan belgeler arasında ÇED belgesi (ÇED Olumlu, ÇED Gerekli Değildir, ÇED Kapsam dışı) da sayılmaktadır. İdare Hukuku kapsamında bir izin başvurusu sürecinde sunulan başvuru dosyası, ilgili mevzuatta düzenlenen süre içerisinde, usulen incelenir, sunulması zorunlu belgelerin eksikliği halinde evrak eksikliği nedeniyle iade edilir. Çevresel etki değerlendirme süreci ile diğer izin süreçlerinin ardışık şekilde yürütülmesini öngören düzenleme kapsamında, ÇED belgesi nihai sonucu, bahsedilen işlemler yönünden izin başvurusunda sunulması zorunlu evrak kapsamından çıkarılmaktadır. Elektrik Piyasası Kanunu'nun üretim lisansı ile ilgili

hükmünde ÇED Belgesi düzenlemesi yükümlülüğünün açıkça düzenlenmediği dönemde, üretim lisansları ÇED kararı olmadan verilmiş, bu şekilde verilen üretim lisansları iptal eden Danıştay kararları içtihat haline gelince Elektrik Piyasası Kanunu’nda ÇED Belgesi sunma zorunluluğu getiren düzenleme yapılmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda, önceki tarihlerde yaşanan hukuki pratikler de göz önüne alındığında, Çevre Kanunu madde 10/3’te yer alan kurala rağmen, ÇED belgesi sunma zorunluluğunu kaldıran başvuru süreçleri tanımlandığında, ÇED kararı sunulmadan izin, onay işlemlerinin tesis edildiği idari pratikler yaygınlaşabilir.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 2 nci maddeyle; Maden Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde değişiklikler yapılmaktadır. “Ruhsat Bedeli” tanımından, ruhsat bedeli içinde çevre ile uyum planının uygulanması için teminat olarak alınan %20’lik oran artık alınmayacaktır. Burada, ruhsat sahasının maden faaliyeti sonrasında rehabilite edilmesi için teminat altına alınan pay oranı, ruhsat bedelinden çıkarılmış olmaktadır. Rehabilitasyon bedeli, ruhsat bedelinden ayrılmaktadır. Bu pay, Genel Bütçe’ye aktarılarak, Genel Bütçe’nin payı %70’e çıkarılmaktadır.

Rehabilitasyon ve rehabilitasyon hesabı tanımları kanuna eklenmektedir. Teklifte Kanuna “Kurul” tanımı eklenmektedir. Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı başkanlığında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Hazine ve Maliye, Sanayi ve Ticaret Bakanları ve ilgili yetkili Bakanlardan oluşan bir Kurul kurulacaktır. Kamu alacaklarının takibine ilişkin görevlendirilen Tahsil Dairesi tanımı eklenmiştir.

Yukarıda Anayasaya aykırılık savımızda belirttiğimiz ve Komisyondaki çıkarma önergemizde de yer aldığı gibi; Kurulun teşekkül biçimi, karar alma süreçleri, sınırları, itiraz mekanizmaları gibi temel unsurların açıkça belirlenmemiş olması, kanuni belirlilik, öngörülebilirlik, hukuk devleti, idarenin yasallığı ve hukuki güvenlik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir. Çevre ile ilgili stratejik nitelikteki kararların, sadece merkezi bir yapı tarafından alınması; yerel yönetimlerin, meslek odalarının, uzmanların ve halkın süreç dışı bırakılması sonucunu doğuracak ve çevresel hakların fiilen ortadan kaldırılmasına yol açacaktır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 3 üncü madde ile; Kanunun 7nci maddesinin ikinci fıkrasındaki değişikliğe göre, çeşitli kanunlar kapsamında korunan

doğal, tarihi ve kültürel alanlar, yasak bölgeler, 1/5000 ölçekli imar planıyla onaylanan alanlar, madencilik amacı dışında tahsis edilen enerji tesisi, sanayi, endüstri bölgesi, boru hattı gibi yatırım alanlarının koordinatları ilgili kurumlar tarafından Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne bildirilecektir.

Kanunun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki değişikliğe göre; MAPEG, ormanlar hariç bu alanlarda ruhsat düzenlenmeden önce ilgili kurumdan proje hakkında görüşünü sorarak izin isteyecektir. 3 ay içinde görüş verilmeyen kuruma 1 aylık ek süre tanınacaktır. Bu sürede de yanıt verilmemiş olursa, izin verilmiş sayılacaktır (ZİMNİ İZİN). Bu izin, işletme ruhsatına geçiş veya temdit (ruhsat süre uzatımına) kadar devam edecektir.

Kanunun 7 nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki değişikliğe göre; maden arama ve işletme faaliyetleri için verilecek “orman izni” ile ilgili düzenleme değiştirilmektedir. Buna göre, devlet ormanlarında maden arama ve işletme faaliyetleri ve bu faaliyetler için gerekli altyapı ve yatırımlar için MAPEG’e talebi halinde 3 ay içinde 24 aylık bedelsiz izin verilecektir. Bu süre, Genel Müdürlüğün talebi halinde 12 ay daha uzatılabilecektir. Bedelsiz izin, gerçek ve tüzel kişilere devredilebilecek ya da işlettirilebilecektir. Arama için izin verilen alanlarda mücbir sebepler ve kısıtlayıcı yasal hükümler haricinde işletmeye de izin verilecektir. İzin süreçlerinde alınması gereken kurum görüşleri ile ÇED belgesi gibi belgeleri MAPEG alınacaktır. Tarım ve Orman Bakanlığının verdiği izin, ÇED yönünden olumlu görüş olarak kabul edilecektir. “Orman Genel müdürlüğü” ibaresi Komisyonda “Tarım ve Orman Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir. Bu, ÇED kararı olmadan orman izni alınabilir anlamına gelmektedir.

Ruhsat düzenlendikten sonra alan izne tabi hale gelse dahi madencilik faaliyeti devam edebilecektir. Kültür varlığına rastlanan alanlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın uygunluk görüşü aranacaktır. Uygun görüş verilmemesi halinde, ruhsat sahibine yatırım giderleri tutarında tazminat ödenecektir.

ÇED süreci kapsamında görüşü istenen kurumların 3 aylık süre içerisinde görüşlerini sunması gerekmektedir. Bu sürede görüş sunulmazsa en fazla 1 aylık ek süre verilecektir. Bu süre içerisinde görüş sunmayan kurumların görüşleri Olumlu kabul edilecektir. İzin veren kurumlar, ÇED sürecinde olumsuz görüş sunamayacaklardır. “Zımnî izin” adı altında idarenin hızlı karar vermesi için getirilen

düzenlemenin idare hukukunun temel ilkelerinden olan zımni reddin içeriğini tersine çevireceği ve bunun farklı sorunlar doğurabileceği yönünde teklifin 2 ve 3 üncü maddelerindeki şerhimiz bu madde için de geçerlidir.

Ormanlar ve ormanlar haricindeki çeşitli hükümlerle koruma altına alınan, madencilik amacı dışında bir kullanıma ayrılan alanlarda 4. Grup Madenler ile Stratejik veya Kritik Madenlere ilgili kurum tarafından izin verilmemesi halinde, Bakanlığın başvurusu üzerine KURUL tarafından üstün kamu yararı çerçevesinde karar verilecektir.

İdarenin 3 aylık süre sonunda hareketsiz kalmasını enerji yatırımlarının hızlanması uğruna “başvurunun kabul edilmiş sayılması” olarak yorumlamak, hukuken sorunludur. Özünde personel yetersizliği, iş yükü ya da diğer nedenlerle kurumların görüş bildirememesi halinde bu başvuru süresinin sonu “sessizlik onayı” şeklinde işletilecek ve önemli çevresel kararlar hızla ve sağlıklı biçimde sonuçlandırılacaktır. Söz konusu zımni onay mekanizması, kamu kurumları üzerinde ciddi baskılar oluşturabilir, rüşvet ve usulsüzlük riskini artırabilir, denetim mekanizmalarının etkinliğini ortadan kaldırabilir. Teklif, çevre mevzuatının bazı hukuka aykırı hükümlerinde de gördüğümüz gibi, idare hukukunun temel hükümlerinden olan “zımni ret” kavramını tersine işletmekte; “kamu gücü ayrıcalığı”nın anlamını, özünde kamu yararını şirketler lehine çevirmektedir. Hız uğruna temel idare hukuku bilgisi yok edilmekte, idarenin sessiz kalması sonucunda ilgisinin dava açma hakkı üzerine kurulmuş olan “zımni ret” ilkesi, bu teklifle idarenin sessiz kalması halinde “zımni onay”a dönüştürülmektedir. İdarenin eylem ve işlem tesis etmediği bir halin, sırf izin süreçleri hızlansın diye “onay” anlamına gelmesi, hukukun temel bilgisini yok saymaktır. İdarenin elinde bu yetki bir oyalama ya da süreç uzatımı değil, kamu yararı kapsamında kamu gücü ayrıcalığının kullanılmasıdır. İlgililer zımni reddi dava konusu yapabilmekteyken, düzenlemeyle bürokratlar hızla karar almaya ya da işlemleri ayrıntılı incelemeden onay vermeye zorlanmaktadır. Diğer ifadeyle bürokratin imza atmadığı bir kararın “onay” anlamına gelmesi, hukukun bir idari işlemin nasıl ve ne zamandan itibaren kurulacağı yönündeki tartışmasını tümüyle etkileyecektir.

Teklifin gerekçesinde “İşletme izni alınıp alınamayacağı belli olmayan sahalarda için ruhsat alma zorunluluğu, yatırımcı açısından risk teşkil etmekte, sektörün gelişmesini engellemektedir” ifadesi yer almakla birlikte, bu yaklaşım çevre ve kamu

yararı ile bağdaşmamaktadır. Sonuç olarak, bu madde ile çevresel koruma, halk sağlığı ve kamu yararı geri plana atılmakta; yatırımcı lehine bir düzenleme yapılırken, hukuki güvenlik, denetim ve hesap verebilirlik mekanizmaları zayıflatılmaktadır.

Bu gerekçelerle ve yukarıda Anayasaya aykırılık bölümünde çizdiğimiz çerçevede, teklifin 3. Maddesinin 1. Maddeyle bağlantılı olarak kanun teklifinden çıkarılması, hukuki, çevresel ve kamu yararı açısından zorunlu ve elzemdir.

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu ise, benzer bir içerikle, soyut ve kanuni belirlilikten uzak, merkezi yapıda donatılacak bir Kurulun sakıncalarını şöyle tarif etmektedir: “Normalde bir projeye izin verilip verilmeyeceği, ilgili kurumun teknik birikimi ve mevzuatına göre belirlenir. ‘Üstün kamu yararı kurulu’ ise, farklı kurumlardan temsilciler içerse de enerji ve maden yatırımlarını hızlandırma misyonu ile hareket edecek bir üst organ olacaktır. Gerçekten de böylesi kritik çevresel kararların birkaç toplantıda çıkarılacak merkezi kararlarla halledilmesi birçok sakınca barındırır. Bilimsel analiz ve yerel koşullar göz ardı edilebilir, standartlar esnetilebilir ve *kamu yararı* gibi soyut bir kavram yatırım lehine kolayca yorumlanabilir. Kurul mekanizması, çevrenin korunması ile görevli kurumların yetkilerini by-pass eden bir niteliğe sahiptir.”

Teklifin 1 ve 3 üncü maddeleri birlikte değerlendirdiğimizde; “Süper İzin”, ÇED Kararı, Orman İzni, Tarım İzni ve İmar İzni gibi onayların hızlıca verilmesini ifade etmektedir, ancak “hızlı izin” demek, çevreyi koruma yükümlülüklerinden tamamen vazgeçilmesi anlamına gelmektedir.

●“Süper İzin” ile Kanun teklifinde, ÇED Gerekli Değildir kararı tamamen etkisizleştirilmektedir.

●ÇED Gereklidir/gerekli değildir kararı almaya yönelik sürecin yok sayılacağı ya da göstermelik yapılacağı ortadadır.

Bu anlayış, ülkemizin ormanlarını, tarım alanlarını ve tüm korunması gerekli önemli alanlarının hızlıca enerji ve maden projelerine açılması anlamına gelmektedir.

Kanun teklifinin 1. ve 3. maddeleri ile “ÇED Gerekli Değildir” kararı fiilen etkisizleştirilmektedir. Maden projeleri ağırlıklı olarak, ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 listesinde yer almakta olup, Çevre Kanunu madde 10/3 gereğince, bu projeler için

ÇED Gerekli Değildir kararları alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Kanun teklifi ile bu kural aşılmaq istenmektedir.

Kanun teklifinin 3 üncü maddesi gereğince, maden tesisleri için ÇED kararı olmadan orman izni verilebilecektir. Orman alanları maden arama ve işletme tesisleri için 3 ay içinde MAPEG'e tahsis edilecek, izin sürecinde alınacak kurum görüşleri ve ÇED Belgesi MAPEG tarafından alınacak, OGM tarafından verilen izin ise ÇED yönünden olumlu görüş sayılacaktır. ÇED sürecinde ilgili kurum ve kuruluşlar en geç 3 ay, uzatma halinde 4 ay içerisinde kurum görüşlerini sunmak zorunda olacak, görüş bildirmeyen kurum olumlu görüş kabul edilecek, izin veren kurumlar ÇED sürecinde olumsuz görüş veremeyecektir. Süper İzin'le hızlanan süreçler, denetim için de aynı mantıkla işletilecek gibi görünmektedir. Kanun teklifinin 3. maddesinde "İşletme izni alınıp alınamayacağı belli olmayan sahalar için arama ve işletme ruhsatı edinme zorunluluğu yatırımcı açısından risk teşkil etmekte, yerli ve yabancı yatırımcıların madencilik sektörüne yönelmesini güçleştirmekte, ihale bedellerinin düşük kalmasına sebebiyet vermektedir." ifadesi yer almaktadır. Bundan dolayı, izin süreçleri hızlandırılırken, enerji ve maden projeleri için gerekli izinlerin mutlaka verileceği yönünde şüpheler içeren ifadeler taşıyan kanun teklifi ile İdarenin denetim ve kolluk yetkisi de zayıflatılmaya çalışılmaktadır.

Aynı şekilde, kanun teklifinin özellikle 3 üncü maddesinde yer alan zımni onay (süresi içinde cevap verilmezse izin verilmiş sayılması), çok ciddi bir risk oluşturmaktadır. Uygulamada, ilgili kurumların iş yükü veya personel yetersizliği gibi gerekçelerle tepki verememesi zımni onay olarak kabul edilecektir.

Teklifin karşı olduğumuz 1 ve 3 üncü maddelerinde izah ettiğimiz sorunlarına ek olarak, Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu (TBB-ÇKHK), "çevresel açıdan bu düzenlemenin önlem alma ve katılım mekanizmalarını zayıflatma riski taşıdığını düşünmektedir. "Yatırımların hızlanması" adına, çevresel etkiler hakkındaki kapsamlı araştırmalar ve olası tahribatlar sıradanlaşabilecektir. TBB görüşüne göre; *"ÇED süreci, bir projenin çevreye etkilerini en baştan ortaya koyup uygun olmayan projelerin engellenmesini sağlamalıdır. TBB'ye göre; "oysa teklif, yatırımcıların ÇED sonucu belli olmadan teşvik, izin ve ruhsat başvurularını yürütmesine imkân vererek ÇED'i bir formaliteye indirgeme tehlikesi yaratmaktadır. Uygulamada projeler fiilen başlamadan ÇED yapılmaması gerekirken, bu değişiklikle*

proje sahipleri gerekli diğer onayları önceden toplayarak ÇED sürecini baskı altına alabilir. Bu durum ‘önleyici’ çevre yönetimi ilkesine aykırıdır ve Çevre Kanunu’nun amacına ters düşmektedir. Aarhus Sözleşmesi’nin katılım ilkesi açısından da sorunludur. Sözleşme, çevresel karar süreçlerinde halkın “erken ve etkin katılım” hakkını öngörür. Oysa teklif ile halkın proje daha şekillenmeden görüş sunabileceği evreler kısalabilir veya fiilen ortadan kalkabilir. ÇED süreci hızla geçilip diğer izinler çoktan alındıktan sonra halka görüş imkânı verilse bile, artık projeye onca yatırım yapıldığı için karar mercileri kamuoyu görüşlerini dikkate almadan ‘olumlu’ karar vermeye meyilli olacaktır. ÇED süreçlerini zayıflatacak bu değişiklik, Anayasa’nın 56. maddesindeki “sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkı” ilkesine aykırı bir geri adım olarak değerlendirilmektedir.”

TBB’nin katıldığımız görüşünü örneklersek, ÇED başvurusu bir evin giriş anahtarına benzerken, yatırım, izin, ruhsat, teşvik gibi başvurular ise odaların anahtarına benzemektedir. Mevcutta Kanun evin anahtarı olmaksızın eve girilmesini ve odaların açılmasını engellemekte, ÇED’i olumlu olarak geçilmesi gereken ana unsur saymaktadır. Teklifte ÇED’e yani evin anahtarına kavuşulmakta, buranın onay süresinin bitmesi beklenmeden “ev’e girilebilecek ve diğer “oda”ların anahtarını da almak için diğer izinlere eşzamanlı başvurulabilecektir. Eve girebilen, odaların anahtarını da almayı bekleyen yatırımcı, ÇED olumsuz sonuçlanırsa evin anahtarlarını geri bırakıp çıkacaktır. Teklifte, ÇED’e başvuran yatırımcı aynı anda diğer izinlere de başvurabileceğinden ÇED fiilen sıradanlaşabilecek, kurumlar bu onayın gelmesini beklemeden diğer başvuruları da değerlendirmeye alıp çalışmak zorunda olacaktır. Bu durumda ÇED’i olumsuz sonuçlanan başvuru için diğer izin, ruhsat, yatırım, teşvik dosyalarını çalışan kurumlar olası baskıyla karşılaşılabilecek ya da ÇED’i olumsuz çıkacak bir dosya için boşa emek harcayabilecektir.

Madde içeriği kadar kritik olan husus, Komisyonun bu teklif özelindeki işleyiş koşullarıdır... ÇED süreçlerinin sıradanlaşmasından endişe duyan ve teklife dair eleştirilerini Komisyonumuzda dile getirmek isteyen çevre temsilcileri, STK’lar komisyona resmen başvuru yaptığı halde çağırılmamış, buna karşın salona birçok maden firması ve lobi temsilcisi, teklife destek verenler girebilmiştir.

Aşağıda komisyon salonu önünde bekletilen zeytin, çevre ve yaşam hakkı savunucularının kuruluşlarından bir bölümü sıralanmıştır. Muhalefet partilerinin sıralı çabaları sonucunda önce Komisyonun dar gelen salonu uzlaşıyla ve gecikmeli olarak

değiştirilmiş, ardından teklif hakkında söz almak için Komisyona başvurmuş kuruluşların temsilcilerinin kısa süre de olsa konuşma hakları teslim edilmiştir.

Türkiye Barolar Birliği, Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF), Türkiye Ormancılar Derneği, Doğa Derneği, Ege Bölgesi Sanayi Odası, Edremit Ticaret Odası, Ekoloji Birliği, Karacahisar Doğal Hayatı Koruma Derneği, Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi, Deştin Çevre Platformu, Muğla Çevre Platformu, İkizköy Mahallesi sakinleri, Akbelen Mahallesi sakinleri, İklim Adaleti Komisyonu, Milas-Karadam Mahallesi sakinleri, Edremit Körfezi Zeytin ve Zeytinyağı Üreticileri Konfederasyonu, Eskişehir Doğa ve Yaşam Platformu, Batı Karadeniz Çevre Platformu, Kırşehir Belediye Meclisi, Muğla-Bayır Çevre Komitesi, Kırşehir Kent Konseyi, Tarım Orkam-Sen.

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunun, teklifin görüşüldüğü Komisyonumuza -isimlerini yukarıda sıraladığımız diğer birçok STK’da, meslek örgütünde olduğu gibi- başvurmasına rağmen davet edilmemesi bu teklifin tek taraflı bir bakışla hazırlanıp “müzakere” ye çalışıldığının göstergesidir. Katılım ve müzakere süreçlerinin her geçen yasama yılında daha fazla köreltildiği Meclisimizde, yasamanın etkinliği ve kanun yapımının niteliği tümüyle tartışmalı hale getirilmiştir. Bürokrasinin hazırladığı ve büyük ölçüde değişiklik yapılmasına izin verilmeden kabul edilen teklifler, “bürokratik vesayetin azalacağı” iddiasıyla 2017 yılında Anayasa değişikliği için oy isteyen iktidarın, Meclisi tümüyle işlevsiz kıldığının kanıtıdır. Gelinek nokta, kanunların dar bir lobi grubu ile Saray kurulları ve Bakanlık kadroları arasında görüşülmesinden ve son halinin Meclis’te iktidar grubunun bilgisine sunulmasından ibarettir.

Tekliflerin getirilmesinin ardındaki siyasi saikler gizlendiği gibi, bu tekliflerin mali, ekonomik, çevresel ve hukuksal etki analizleri, kamunun feragat ettiği bir gelir karşılığında özel sektörün ülke ekonomisine koyacağı katkının ne olabileceğinin öngörüsü dahi kanunlarda ayrıntılı biçimde Meclise arz edilememektedir. İş dünyasının taleplerini kamu yararı ve çevre duyarlılığı ölçüsünde de değerlendirmesi gereken Komisyonumuz, bu teklifin görüşüleceği gün teklif hakkında söz almak isteyen zeytin üreticilerinin, doğa gönüllülerinin, alanında uzman STK’ların, baroların, sanayi ve ticaret odalarının, üretici birliklerinin, yöre sakinlerinin şiddete maruz kaldığı bir ortama dönüşmüştür. Komisyon Başkanının “davet edilmesi unutulmuş olabileceği” yönünde savunma yaptığı çevre örgütleri ve uzman kuruluşların sayısı, içeriye alınan maden lobileri ve şirketlerinin sayısından fazladır. Bu bakımdan

Komisyonunda oluşan unutkanlığın izahı yoğunluktan ziyade siyasal ve sınıfsal tarafgirlikte, teklifin hızla Komisyondan geçirilme kaygısında aranmalıdır.

Kısıtlı konuşma süresinde teklifin teknik ayrıntılarına ve hukuki sorunlarına yeterince değinme olanağı bulamayanlardan Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu, kapsamlı görüşünde birçok maddedeki aykırılıkları izah etmektedir.

UZMAN KURULUŞLAR UYARIYOR, ANCAK CUMHUR İTTİFAKI “SÜPER İZİN” ADI ALTINDA “SÜPER RANT”A KAPI ARALİYOR...

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu (TBB-ÇKHK), hazırladığı görüşle, genel anayasaya aykırılık bahsinde; Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreçlerinin kısaltıldığını ve bazı durumlarda fiilen devre dışı bırakıldığını savunmaktadır. TBB'ye göre; Teklifin getirdiği düzenlemeler, Anayasa'nın 56. maddesinde güvence altına alınan “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı” ile 169. maddesindeki “devlet ormanlarının korunması ve genişletilmesi” yükümlülükleriyle çelişmektedir. Devamında, “2872 sayılı Çevre Kanunu, 3573 sayılı ve kısa adıyla Zeytincilik Kanunu, 6831 sayılı Orman Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu'ndaki değişiklikler ile doğal varlıkların korunması yerine yatırımların öncelenmesi söz konusudur. Bu durum, Türkiye'nin taraf olduğu Aarhus Sözleşmesi'nin öngördüğü çevresel kararlara halkın katılımı ve adalete erişim ilkelerini de zayıflatmaktadır.” TBB'nin ilgili komisyonu, görüştüğümüz teklifin “orman alanlarının madencilğe açılması, zeytinliklerde madencilik izni, meraların ve tarım arazilerinin enerji projelerine tahsisi, ÇED süreçlerinin kısaltılması ve kaçak yapılarla af getirilmesi” gibi düzenlemelerin muhtemel sonuçlarını değerlendirmiş; Teklifin yasalaşması halinde geri dönülemez çevresel tahribatlar doğabileceği ve hukuk devleti ilkesinin zarar görebileceği kanaatine varmıştır.

TBB görüşündeki net tespitlerin ötesinde, yasama organının “yasa”lara nitelikli ve bütünlüklü bakış açısından uzaklaştırılmak suretiyle, adrese teslim “yama”lar yaparak çalıştırılmayacağını savunuyoruz. Toplumsal ve siyasal tepki nedeniyle 3573 sayılı Kanun gibi temel kanunlar doğrudan değiştirilemediği için, farklı kanunlar üzerinden kamu çıkarına aykırı, dar grupların rantına odaklanan bir alan açılmak istenmektedir.

Teklifin devlet ormanlarındaki maden araması izinlerini hızlandırmak için getirdiği ve uygulamada telafisi güç zararlar doğurabileceğini savunduğumuz “süper izin” kapsamındaki yeni düzenlemesi Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu tarafından da eleştirilmektedir. Komisyon, görüşünde gerekli izinlerin ve ÇED süreçlerinin kolaylaştırılmasının “kamu yararı” açısından da sorun içerdiğini şöyle savunmaktadır: *“Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi için gerekli tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesislerine Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından 24 ay süreyle bedelsiz izin verileceği hükme bağlanmıştır. Bu süre, gerektiğinde 12 ay daha uzatılabilecektir. Normalde Orman Kanunu’na göre orman alanlarında verilecek izinler belirli bedellere ve orman arazisine denk ağaçlandırma yükümlülüklerine tabidir. Teklif ise ilk 2 yıl için hiçbir bedel almadan maden şirketine ormanı tahsis etmeyi öngörmektedir. Bu, kamuoyu açısından “ormanların şirketlere bedelsiz devri” şeklinde algılanabilecek sakıncalı bir düzenlemedir. Ormanlar, Anayasa gereği devletin tasarrufunda olup özel mülkiyete veya irtifak hakkına konu olamaz; ancak kamu yararı söz konusu olduğunda kanunla izin verilebilir. Teklif sahipleri, madencilik faaliyetini “üstün kamu yararı” kapsamında değerlendirmekte ve bu bedelsiz tahsisi haklı göstermeye çalışmaktadır. Oysa kamu yararı değerlendirmesi yapılmadan tüm maden projelerine toptan 2+1 yıl bedelsiz izin verilmesi, Anayasa’nın ormanları koruyucu ruhuna aykırıdır.”*

AKP DÖNEMİNDE MADENLERİ ÇED KAPSAMI DIŞINA ÇIKARMA HAMLELERİNE BAKTIĞIMIZDA, SÜRECİN UZUN YILLARA YAYILDIĞINI GÖRÜYORUZ...

26.05.2004 tarihli ve 5177 sayılı Maden Kanununda ve Çevre Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 28 inci maddesi ile, 09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 10 uncu maddesine; “petrol, jeotermal kaynaklar ve maden arama faaliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) kapsamı dışındadır.” şeklindeki fıkra eklenmiş, 26.04.2006 tarihli ve 5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 7 nci. maddesi ile 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 10 uncu maddesinde ise; “Petrol, jeotermal kaynaklar ve maden arama faaliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamı dışındadır.” düzenlemesi yer almıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin 15.01.2009 tarihli ve E:2006/99, K:2009/9 sayılı kararıyla, "ÇED kapsamı dışında tutulan arama faaliyetlerinin, biyolojik çeşitlilik üzerinde ya da doğada değişiklikler meydana getirebileceği, bu değişikliklerin uzun dönemli etkilerinin olabileceği, bu nedenle çevre için riskler taşıdığı açıktır. Bu açıdan kural kapsamındaki arama faaliyetlerinde, mevcut risklerin ortadan kaldırılabilmesi ve önlenbilmesi için ÇED'in öngörülmesi, Anayasa'nın 56 ncı maddesinde Devlete verilen çevrenin korunması yükümlülüğünün bir gereğidir.

Kuralla, petrol, jeotermal kaynaklar ve maden arama faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirilmesi kapsamı dışında tutulması Anayasa'nın 56. maddesine aykırıdır." gerekçesiyle, 5491 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle değiştirilen 2872 sayılı Kanun'un 10. maddesinin üçüncü fıkrasının iptaline karar verilmiş ve karar; 08.07.2009 tarihli ve 27282 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesi kapsamında; maden arama faaliyetlerinin, herhangi bir sınır değere tabi olmaksızın bütünüyle çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulması gerekir. Maden arama faaliyetlerinin herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın, bütünüyle çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulması gerekir.

Kanun teklifi ile ÇED Gerekli Değildir kararlarının etkisi kaldırılarak, üstü örtülü ÇED'e takılmadan madencilik faaliyetlerinin önü açılmaya çalışılmaktadır.

Yürürlükteki ÇED Yönetmeliğinin Ek 1 ve Ek 2 listesinde Madencilik faaliyetleri ile ilgili kısımlarına bakıldığında, Madencilik faaliyetleri ekseri olarak Ek 2 listesinde yer almakta ve bu projeler için ÇED Gerekli Değildir Kararı Alınması Yeterli Olmaktadır.

ÇED YÖNETMELİĞİ RG: 29 Temmuz 2022, 31907

Ek 1 Liste Madde 25

Madencilik projeleri;

a) 25 hektar ve üzeri arazi yüzeyinde (Kazı ve döküm alanı dâhil) planlanan açık işletmeler,

b) Fiziksel yöntemler hariç, cevher zenginleştirme tesisleri ve/veya bu zenginleştirme tesislerine ilişkin atık tesisleri, Ek 2 Liste Madde 45

Madencilik projeleri;

a) Madenlerin çıkarılması (Ek-1 listesinde yer almayanlar),

b) 10.000 m3/yıl ve üzeri kapasiteli blok mermer ve dekoratif taşların kesme, işleme ve sayalama tesisleri,

c) Karbondioksit, metan gazı ve diğer gazların çıkartılması,

ç) Petrol, doğalgaz ve kayagazının aranması ve/veya çıkarılması (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, jeofizik vb. yöntemle yapılan aramalar hariç) (Ek-1'de yer almayanlar),

d) Maden arama projeleri (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, Jeolojik haritalama, jeofizik etüt, karot, kırıntı ve numune alma vb. yöntemlerle yapılan aramalar hariç)

e) Kırma, eleme, yıkama, kurutma ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler,

f) Fiziksel Yöntemler uygulanan cevher zenginleştirme tesisleri ve/veya bu zenginleştirme tesislerine ilişkin atık tesisleri,

Danıştay 6. Dairesi'nin 2022/7584 E ve 16.02.2023 tarihli kararıyla Ek-1 listesinin 25. maddesinin yürütmesi durdurulmuştur. Ancak, buna karşılık halen söz konusu maddelerde yeni bir düzenleme yapılmamıştır. Bu madde yürürlüğe girerse, bir maden projesi için “ÇED gerekli değildir” kararı olmadan hızlıca izin ve inşaat aşamasına geçilebilecektir.

ÇED süreçleri ve ÇED'in madencilik açısından değeri hakkında önemli bir rapor kısa süre önce yayımlanmıştır. Erzincan'ın Iliç İlçesindeki Bir Altın Madeninde Meydana Gelen Kazanın Tüm Yönleriyle Araştırılması ve Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporunun (Haziran 2025) “7.1 Öneriler” bölümünde, bizzat yasama organımız ortak bir irade göstermiş, özellikle altın madenciliğinde çevresel etki işlem ve ölçümlerinin doğru, şeffaf ve hesapverebilir biçimde kamuoyuyla paylaşılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Raporun 466-487 sayfaları arasında getirilen öneriler arasında şu maddelere dikkat çekmek isteriz. Teklifin görüşüldüğü hafta basılan Meclis Araştırma Komisyonu raporunda kamunun ve şirketlerin sorumluluklarına,

kamusal ve özel denetimdeki eksiklere yoğunlaşmışken, Komisyonumuzdaki teklifin ÇED süreçlerini hızlandırma adı altında değerini sıradanlaştırabilecek maddeleri yasalaştırılmaya çalışılmıştır. Yeni Araştırma Komisyonu raporuna göre;

“-Yığın liçi ve maden atığı bertaraf tesislerinin planlama aşamasında yapılan duraylılık analizlerinde kullanılan yöntemler ve analizleri gerçekleştiren personelin nitelikleri hazırlanacak bir rehberde belirlenmelidir. Altın madeni üretim tesislerinin çevresel etki ile ilgili tüm ölçümleri ve analizleri şeffaf ve hızlı biçimde kamuoyu ile paylaşması hesapverebilirlik, izlenebilirlik ve altın madenciliği algısı açısından önemli bir husustur. Altın madenciliği alanında izleme süreçlerinin, çevresel etkiler açısından özellikle suya, havaya, toprağa etkileriyle ilgili rutin, rutin dışı ölçümlerin izlenmesi süreçlerinin kamuoyu ile anında paylaşılmasını sağlayacak düzenlemeler geliştirilmelidir. Altın madenciliği iç denetim prosedürlerinin oluşturulmasına ilişkin kurallar açıkça düzenlenmeli, madencilik alanındaki müşavir, mühendis, danışman gibi denetim ve bağımsız denetim gibi özel kuruluşların akreditasyon süreci bir çatı altında birleştirilmelidir. Maden sahasında çalışanlar ve çevresinde yaşayanların maden sahasının sağlık üzerindeki etkilerini içeren “Tıbbi Jeolojik Araştırma Raporları” düzenli olarak hazırlanması gerektiğine dair düzenleme yapılmalıdır. Kamuoyunda üretim baskısı olarak bilinen hususta, şirketin planlanandan daha fazla üretim yapması halinde bu durum yakından izlenebilmeli, bunun için hak sahiplerinin hesapverebilirliği artırılmalı, ilgili kurumlarca üretim faaliyetleri ve denetimler yapılmalı, örneğin kapasitenin %20 üstüne kadar sapmaya, farka izin verilmemesi ya da planın revizyonu, firmadan bu sapma hakkında izahat alınması için 3213 sayılı Maden Kanunun m. 24/12nci fıkrası değiştirilmelidir (s. 467-473).”

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 4 üncü madde ile; Kanunun mülga 8 inci maddesi, baştan yazılmaktadır. Sanayi için temel girdiler olan ve arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı durumunda ekonomik ya da güvenlik riski yaratabilecek madenler kritik maden, ulusal güvenlik ve ekonomik refah açısından arzı kısıtlanabilecek madenler ise “stratejik maden” olarak tanımlanmaktadır.

Bu madenler, ilgili bakanlıklar (Milli Savunma, Sanayi ve Teknoloji, Ticaret) ve kurumların görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirlenecektir. Bu madenler yasada açıkça sıralanmamakta ve Bakanlık takdirine bırakılmaktadır.

Stratejik veya kritik madenler için Bakanlık acele kamulaştırma da yapılabilecektir. Ayrıca, bir önceki yıl üretiminin %10'unu geçmemek kaydıyla bu madenlerin stoklanması Cumhurbaşkanlığı kararıyla zorunluluk getirilebilecektir.

İlgili Bakanlık yerine doğrudan Cumhurbaşkanlığının kritik veya stratejik madenlerdeki üretim oran ve miktarları dahilinde stoklamaların ne kadar olacağına karar vermesi tartışılabilir. Bu madenlerin neler olduğu, ekonomik rezerv büyüklüğü ve ülke ekonomisine katkısı karşılığında çevresel etkisinin nasıl hesaplandığı açık değildir. Komisyondaki çıkarma önergemizle, madencilüğün milli gelirdeki payının artması ve katma değerinin yükselmesindeki tavrımızı hatırlatmış bulunuyoruz ancak "Stratejik veya kritik madenler" in tanımı ve kanunda bu madenlerin neler olduğunun açıkça sıralanması gerekirken, teklifle idareye geniş takdir yetkisi bırakılmakta ve kanunilik, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi ihlal edilmektedir. Bu madenler özelinde teklifle acele kamulaştırma da yapılacağından, Bakanlığın ilan edeceği bir maden için maddeyle acele kamulaştırma yoluna gidilmesi, mülkiyet hakkı açısından da sorunlar doğurabilecektir. Sorun ülke madenciliği açısından bir madenin kritik veya stratejik olarak tanımlanıp işletilmesi değil, bu madenlere özgü mevzuatın belirsiz, soyut bir hükümle yazılmasıdır. Bakanlık, maden gruplarını 3213 sayılı Kanunda açıkça sıralamışken, bu yeni statüdeki madenleri tümüyle idari takdire bırakmaktadır. Ayrıca, birçok acele kamulaştırma karar örneğinde de gördüğümüz gibi, bu uygulamanın içinin boşaltıldığı ve yargı süreçlerinde hak arama yollarının önünün kamulaştırma kararlarına kıyasla daha zorlaştırıldığı için yöre sakinlerinin aleyhine de işletildiği açıktır. Kritik madenlerin önceki yıl üretimine kıyasla %10'una kadarki kısmını stok yapabilmesi, bu stoğun ne kadar ve ne oranda olacağına dahi Bakanlık yerine Cumhurbaşkanlığının karar verecek olması, madenler üzerindeki ana yetkinin Cumhurbaşkanlığına uzanması sorundur.

Anayasal açıdan ise; bu madenlerin yasada açıkça sıralanması yerine, ilgili bakanlıklar (Milli Savunma, Sanayi ve Teknoloji, Ticaret) ve kurumların görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirlenebilmesi sağlanmaktadır. Madde ile bu madenlerin stoklanmasına Cumhurbaşkanlığı kararıyla zorunluluk getirilebilmesi düzenlenmektedir. Bu düzenleme sırasıyla Anayasa'nın; 2 nci, 7 nci, 123 üncü ve 168 inci maddelerinde yer alan; hukuk devleti, yasama yetkisinin devredilmezliği, idarenin yasallığı ve Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması gerekliliği ilkelerine açıkça aykırıdır.

Bakanlığın etki analizinde ise; “düzenlemenin ülkemizin milli güvenliğine katkı sunacağı, özellikle her nevideki üretimde arz güvenliğine ve fiyat istikrarına ciddi faydalar sunacağı, böylelikle başta ülkemiz sanayisi olmak üzere tüm sektörlerin performansına ve verimliliğine olumlu katkı yapacağı değerlendirilmiştir.” denilmektedir.

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu da teklifte “hangi hallerin kamu yararı olduğu muğlak bırakılırsa, her maden projesi otomatik olarak kamu yararı sayılabileceği” uyarısında bulunmaktadır. TBB-ÇKHK da teklifte tanımlanan “stratejik veya kritik madenler kavramı ile (altın, bakır, nadir madenler gibi) bu tür madenler için izin verilmezse kurulun devreye girip *“üstün kamu yararı”* çerçevesinde izin vereceği hükmü getirdiğini tespit etmiştir. TBB’ye göre; “idare herhangi bir nedenle ormanda madene izin vermezse, şirket Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na başvuracak ve Bakanlık bünyesindeki kurul kararıyla izin çıkabilecektir. Bu, ormanların korunması için kamu yararı değerlendirmesini devre dışı bırakır; aksine, madencilik lehine kamu yararı kararı üreterek orman kullanımını artırır. Halbuki ormanlar, yalnızca bugünün ekonomik ihtiyaçları için değil, gelecek nesillerin ekolojik dengesi için vazgeçilmez varlıklardır. İklim kriziyle mücadelede ormanların önemi göz önüne alındığında, kamu yararı kavramı ormanların korunmasından yana kullanılmalıdır, madenciliğin kolaylaştırılmasından yana değil. Bu nedenle, ormanlara ilişkin düzenlemeler Anayasa’nın 169 uncu maddesi ile getirilen ormanları koruma yükümlülüğünü zayıflatmaktadır.” tespitini yapmıştır.

Teklifin 5 inci maddesiyle; Kanunun 13 üncü maddesindeki değişiklikle, rehabilitasyon bedeli, önceki düzenlemede “çevre ile uyum” teminatı olarak adlandırılıp, ruhsat bedelinin %20’sini oluşturuyordu. Teklif ile ayrı bir kalem olarak hesaplanan Rehabilitasyon Bedeli, İşletme Ruhsat Bedeli ile aynı oranda öngörülüyor, ayrı bir özel hesapta tutulacaktır. Rehabilitasyon bedelinin kullanılmayan kısmı iade edilecektir. Ruhsat bedeli ile rehabilitasyon bedelinin ayrıca yatırılmaması, kanunda öngörülen koşullarda ruhsat iptal nedeni sayılacaktır.

MAPEG, madencilik yapılan alanların rehabilitasyonun sağlanması amacıyla üretim faaliyetlerini durdurabilecektir. Kamu kurum ve kuruluşlarının hammadde üretim izin sahalarının rehabilitasyonu yükümlülüğü bu kamu kurum ve kuruluşlarında

olacaktır. Rehabilitasyon için ayırdıkları kaynağı aktarmaları durumunda Tarım ve Orman Bakanlığı da rehabilitasyonu gerçekleştirebilecektir.

Maden sahalarının rehabilitasyonu meselesi madencilik faaliyetlerine yönelik şikayetler arasında ayrı bir tartışma başlığıdır. Bu husus Sayıştay'ın geçmiş yıllardaki MAPEG denetim raporlarına da yansımıştır. Ruhsat bedelinin %20 tutarı Çevre ile Uyum Bedeli adı altında rehabilitasyon çalışmaları için depo edilirken, Sayıştay bu bedelin özellikle yetersizliği üzerine vurgu yapmıştır. Düzenleme ile rehabilitasyon bedeli olarak ayrı bir ödeme kalemi oluşturulmuş, ruhsat bedeli kadar rehabilitasyon bedeli ödeneceği düzenlenmiştir. Ancak, rehabilitasyon meselesi bir maliyet sorunu olmanın yanı sıra uygulama sorunudur. Sonradan Rehabilitasyonun mümkün olmayacağı uygulamalar izin doğada kalıcı zararlar oluşturulmaktadır.

SAYIŞTAYIN MAPEG DENETİM RAPORUNDAKİ BULGULAR, YILLARDIR ÇEVREYE UYUM BEDELLERİNİN MADENCİLİK SONA ERDİKTEN SONRA İLGİLİ MADEN ALANININ REHABİLİTASYONUNA YETMEDİĞİNİ ORTAYA KOYMUŞTUR.

MAPEG denetim raporlarında şu hususlar vardır: Ruhsatı Hükümden Düşen ve Terk Edilen Maden Sahalarında Yapılan Rehabilitasyon/Çevre ile Uyum Çalışmalarının İcrasında ve Takibinde Eksiklikler Bulunması...

Bu tespit 2021,2022 yıllarında da vardı, 2023'te yine yerine getirilmemiştir. Önceki yıllarda da tespit edildiği gibi, şirketlerin maden faaliyeti bittikten sonra çevreyi eski haline getirmek için ödemesi gereken bedeller ve rehabilitasyon sürece son derece düşük kalmaktaydı. Bu soruna ilişkin Kurumda bazı adımlar atılmakta, ancak yeterli görülmemektedir.

Sayıştay bu hususta geçmişte şunları önermiştir:

-”Maden sahalarındaki rehabilitasyon sürecine ara dönemler veya lokal bölgeleri de içerecek şekilde dinamik bir yapı kazandırılması; Maden sahasının tamamının mı, yoksa bir kısmının mı rehabilite edilmesi gerektiğinin kararının verilmesi ve bu işleme uygun rehabilitasyon bedellerinin belirlenmesi; Bu bedellerin hangi süreler içinde ne şekilde temin edileceği, gecikme durumunda ilave edilecek gecikme zamlarının ve sorumluluklarını yerine getirmeyen maden işletmelerine uygulanacak yaptırımların belirlenmesi gerekmektedir. Rehabilitasyon yapılacak arazinin mülkiyetine göre ilgili Kurumların yapması gereken yükümlülükler ve bunlara

ait finansmanın nasıl temin edileceğinin açıkça belirtilmesi gerektiği; Rehabilitasyon projesinin kimler tarafından hazırlanabileceği, onaylanması için gerekli şartların belirlenmesi ve projeye ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, rehabilitasyonun uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığının tespiti; inceleme çalışmaları ve denetimlerin nasıl ve hangi Kurum tarafından yapılacağının belirlenmesi gerekmektedir. Maden sahasında rehabilitasyon projesinde belirlenen kullanımdan farklı amaçlı bir kullanım yapılacaksa uyulması gereken usuller ve bu durumda alınan teminatların iadesiyle ilgili esasların belirlenmesi gerekmektedir. Maden sahalarında gerçekleştirilen rehabilitasyon faaliyetlerine ilişkin etkin bir veri kayıt sisteminin kurulması ve buna dair kurumlar arası iletişimi etkin kılacak esasların belirlenmesi gerekmektedir.”

Yapılan incelemelerde çevre uyum bedelleri ile ilgili olarak;

“-Yıllar itibarıyla Genel Müdürlük tarafından tahsil edilen çevre ile uyum bedellerinin, maden sahalarında yapılacak rehabilitasyon çalışmalarının maliyetini karşılayacak tutarda olmadığı; -Yatırılan bu bedellerin, Genel Müdürlük tarafından mali mevzuatlar gereği yasal olarak nemalandırma imkanının bulunmadığı;

-İptal edilen veya terk edilen ve rehabilitasyonu yapılmayan maden sahalarının Valilikler tarafından rehabilite edilmesinde gerek bütçe temini ve gerekse personel yetersizliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir.”

Sayıştayın MAPEG raporlarında birçok yıl bu hususlar bulunmasına karşın düzenlemede neden bu kadar geç kalındığı, rehabilitasyon düzenlemesinin gecikmesi nedeniyle madencilik sonrası bölgenin uğradığı kayıplar hakkında net bilgi verilmemiştir.

Teklifin 6 ncı maddesiyle; Kanunun 14 üncü maddesindeki değişikliklerle; Krom madeni, altın gibi IV. grup madenler için devlet hakkı oranının hesaplandığı Maden Kanunu ekinde yer alan 3 sayılı tablodan çıkarılmaktadır. Krom ile ilgili devlet hakkı genel hükümlere göre hesaplanacaktır. Gerekçede, Londra Metal Borsasında işlem görmediğinden söz edilmiştir.

Mevcut düzenlemede, işletme izni olan maden ruhsatlarından her yıl en az ruhsat bedeli kadar Devlet hakkı alınırken; yapılan değişikliklerle bu tutar ruhsat bedelinin %50 fazlası olarak artırılmaktadır. Rehabilitasyon bedeli olarak, ruhsat bedeli ile aynı miktarda olacağı için, ruhsat bedelinde %30 oranında indirim

yapılmaktadır. Gerekçede, bu indirimin, devlet hakkı oranında azalmaya sebep olmaması için asgari devlet hakkının ruhsat bedelinin %50' fazlasına çıkarıldığından bahsedilmiştir.

Teklifin etki analizine göre; ruhsat sahiplerinin çevre ile uyum bedeli külfeti 2,33 kat (%30 yerine %70 uygulaması getirilmektedir.) artırılmaktadır. Rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinin içinden alınması uygulaması yerine ruhsat bedeli kadar ayrı alınması uygulamasına geçilmesi sebebiyle ruhsat bedelinde yüzde otuz indirim yapılmış, bu indirimin genel bütçe gelirlerinde sebep olacağı azalmayı telafi etmek için ise ruhsat bedellerinin genel bütçeye gelir kaydedilecek payı %50'den %70'e çıkarılmıştır. Ruhsat bedelindeki indirimin Devlet hakkı gelirlerinde azalmaya sebebiyet vermemesi için de mevcutta en az işletme ruhsat bedeli kadar alınan "asgari" Devlet hakkı miktarı da ruhsat bedelinin %50 fazlası kadar artırılmıştır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 7 nci madde ile; Kanunun 16 ncı maddesindeki değişiklikle, Arama ruhsatı başvurularında yatırım tutarının %5'i oranında yatırım teminatı da ödenmesi şartı getirilmektedir.

Aynı ruhsat sahası içerisinde "Aynı grup ruhsatlar birbiri üzerine verilemez" kuralına IV. Grup ruhsatların alt grupları için istisna getirilmektedir.

"Ruhsat bedelinin yatırılmaması ve bu belgelerin tamamlanmaması durumunda bu alanlar başka bir işleme gerek kalmaksızın ihalelik saha konumuna gelir." cümlesi Kanunu'nun 30. maddesinde de düzenlendiği için fıkradan çıkarılmaktadır.

Komisyonadaki önergemizle; maden arama ruhsatı şartlarında %5 yatırım teminatı şartı getiren düzenlemedeki bazı değişikliklerin tekliften çıkarılması önerilmiştir. Mevcut Kanunda m. 16/12 fıkrasında "aynı grup ruhsatlar birbiri üzerine verilemez" iken, teklifle IV. Grup madenlerin (altın, gümüş, platin, lityum, kalsiyum, bor, kükürt gibi) alt bentlerinin bundan istisna tutulması kabul edilemez. Bu durumda farklı maden grupları arasında ruhsatların birbiri üzerine verilmesi hususunda farklı uygulamalar doğabilecektir.

Teklifin 8 inci maddesiyle Kanunun 17 nci maddesinin 1,2,5 ve 6 ncı fıkraları değiştirilmektedir. Arama ruhsatının ön arama, genel arama ve detay arama dönemi süreleri aynı tutulmaktadır.

IV. Grup madenlerde detay arama, diğer grup madenlerde genel arama dönemi sonuna kadar üç boyutu ve rezerviyle belirlenmiş olarak işletme ruhsatına başvurulmazsa, ruhsat iptal edilecektir. Faaliyet raporunu öngörülen dönem sonunda vermeme veya asgari faaliyeti yapmama halinde, ilgili dönem sonunda 1 aylık süre verilecektir. Tamamlanmama durumunda ruhsat iptal edilecek, yatırılan teminat irat kaydedilecektir.

Arama faaliyetleri asgari düzeyde yapılmış olsa da projeye uygun yürütülmemişse, gerçekleşmeyen yatırım tutarına karşılık gelen teminat irat kaydedilecektir. Gerçekleşen yatırım kadar olan teminat ise, talep üzerine iade edilecektir. Yatırım programı iki yıl üst üste %50'nin altında kalırsa, ruhsat iptal edilecektir. Eğer arama sonucunda işletilebilir rezerv bulunmadığı, Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna (UMREK) uygun şekilde raporlanırsa ve ruhsat sahibi talep ederse, arama ruhsat bedeli ve ihale bedeli iade edilecektir.

Etki analizine göre; arama ruhsatı şartlarına aykırı davrananlardan 2024 yılında 6.874.324 TL ceza tahsil edilmiştir. Ayrıca UMREK koduna uygun arama yapan ve işletilebilir rezerv bulamayan ruhsat sahiplerine yönelik olarak arama ruhsat bedeli ve ihale bedeli iadesi teşviki getirilmek istenilse de bu teşviktan yararlanacak (hem UMREK koduna göre arama faaliyeti yapıp hem de işletilebilir rezerv bulamamak şartları nedeniyle) ruhsat sahibi sayısının çok az olacağı, bu nedenle iade tutarının cüzi kalacağı değerlendirilmiştir. Tek bir altın madenine ilişkin sadece Devlet hakkından “2023 yılında elde edilen gelirin dahi ortalama 400 milyon TL olduğu, düzenlemenin genel bütçe gelirlerini de artıracığı” değerlendirilmiştir.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 9 uncu madde ile; Kanunun 24 üncü maddesindeki değişiklikle; arama ruhsatı sonrasında işletme ruhsatı için yapılan başvuruda gereken şartlara rehabilitasyon bedelinin ödeme şartı da eklenmektedir. Ruhsat süresi uzatım başvurularında, “asgari üretim şartı” da aranacaktır.

Kanun maddesinin on ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, asgari üretim şartının ihlali ile ilgili iptal edilme koşulu kaldırılarak, işletme ruhsatı süresi içerisinde

asgari üretim koşulunun gerçekleştirilmemesi idari para cezası yaptırımına tabi tutulmaktadır.

Komisyonadaki önergemizde vurguladığımız gibi, maddeyle; asgari üretim şartının, “idari para cezası tarihinden geriye doğru 3 yıldaki toplam üretim miktarının projede beyan edilen yıllık üretim miktarından az olması” durumunda uygulanacak idari para cezasını düzenlenmektedir. Teklif yoluyla bu fıkra çıkarılırsa, 3 yıllık toplam üretimin beyan edilen 1 yıllık üretimin %30’undan az olması halinde idari para cezası yaptırımı söz konusu olmayacaktır. Kaldırılmak istenen 3213 Sayılı Maden Kanunu’nun m. 24/12 fıkrasının üçüncü cümlesinde ise 5 yıl içerisinde iki kez idari yaptırım cezası uygulanmasını ruhsat iptal şartı olarak düzenlenmektedir. Bu değişiklik, asgari üretim şartının ihlalini sadece idari para cezası yaptırımına tabi tutmaktadır. 3 yıllık toplam üretime dair ihale dair idari para cezası yaptırımı ile üçüncü cümlede yer alan iptal yaptırımının kanundan kaldırılması, ruhsat sahiplerini üretim hedeflerine uygun hareket etmeye zorlayan önemli bir caydırıcılık mekanizmasının kanundan çıkarılması demektir. Üretim faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını güvence altına mevcut düzenlemenin kanunda kalması kamu yararınadır. Özellikle sahaları sadece ruhsat elde etmek amacıyla elinde tutan ancak fiili üretim faaliyeti yürütmeyen aktörlerin çoğalmasına ve sektörün spekülâtif bir alana dönüşmesine karşı mücadele açısından bahsedilen cümlelerin kanunda kalması önemlidir. Kanun teklifinde, ruhsatlı sahalarda ruhsat sahiplerinin asgari üretim koşullarını taşıyacak biçimde madencilik faaliyetleri yürütmelerini sağlamaya yönelik yapılan değişikliklerle de çalışmaktadır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 10 uncu madde ile; Kanunun 30 uncu maddesindeki değişiklik; şu grup madenler ihale yolu ile ruhsatlandırılacaktır. Ayrıca herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar için ihale şartı kaldırılmaktadır.

İHALE YOLUYLA RUHSATLANDIRILACAK MADENLER:

I. Grup

(İnşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl. Tuğla-kiremit kili, Çimento kili, Marn, Puzolanik kayaç (Tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar)

II. Grup (a) bendi

(Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan agrega, hazır beton ve asfalt yapılarak kullanılan kayaçlar)

II. Grup (c) bendi

(Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan entegre çimento, kireç ve kalsit öğütme tesisinde kullanılan kayaçlar.)

III. Grup (Deniz, göl, kaynak suyundan elde edilecek eriyik halde bulunan tuzlar, karbondioksit (CO₂) gazı (jeotermal, doğal gaz ve petrolü alanlar hariç) Hidrojen Sülfür (7/3/1954 tarihli ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla).

V. Grup (Elmas, Safir, Yakut, Beril, Zümrüt, Morganit, Akuvamarin, Heliodor, Aleksandirit, Agat, Oniks, Sardoniks, Jasp, Karnolin, Heliotrop, Kantaşı, Krizopras, Opal (Irize Opal, Kırmızı Opal, Siyah Opal, Ağaç Opal), Kuvars kristalleri (Ametist, Sitrin, Neceftaşı (Dağ kristali), Dumanlı Kuvars, Kedigözü, Avanturin, Venüstaşı, Gül Kuvars), Turmalin (Rubellit, Vardelit, İndigolit), Topaz, Aytaşı, Turkuaz (Firuze), Spodümen, Kehribar, Lazurit (Lapislazuli), Oltutaşı, Diopsit, Amozonit, Lületaşı, Labrodorit, Epidot (Zeosit, Tanzonit), Spinel, Jadeit, Yeşim veya Jad, Rodonit, Rodokrozit, Granat Minarelleri (Spesartin, Grosüller Hessianit, Dermontoit, Uvarovit, Pirop, Almandin), Diaspor Kristalleri, Kemererit)

İHALESİ ZORUNLU OLMAYAN MADENLER:

Aşağıdaki grup madenler için ihale zorunlu olmayacak; ancak Genel Müdürlük (konum, rezerv ve geçmiş bilgiler üzerinden) gerekli görürse bu gruplarda da ihale yöntemi uygulanabilecektir. Bu madenler için hangi gerekçelerle ihale şartının aranmadığı, ölçütün nasıl belirlendiği sorulabilir.

II. Grup (b) bendi

(Mermer, Traverten, Granit, Andezit, Bazalt gibi blok olarak üretilen taşlar ile dekoratif amaçla kullanılan doğal taşlar.)

IV. Grup madenler

Kaolen, Dikit, Nakrit, Halloysit, Endellit, Anaksit, Bentonit, Montmorillonit, Baydilit, Nontronit, Saponit, Hektorit, İllit, Vermikülit, Allofan, İmalogit, Klorit, Sepiyolit, Paligorskit (Atapuljit), Loglinit ve bunların karışımı killer, Refrakter killer, Jips, Anhidrit, Alünit (Şap), Halit, Sodyum, Potasyum, Lityum, Kalsiyum, Magnezyum, Klor, Nitrat, İyot, Flor, Brom ve diğer tuzlar, Bor tuzları (Kolemanit, Uleksit, Borasit, Tinkal, Pandemit veya bünyesinde en az %10 B₂O₃ içeren diğer Bor mineralleri), Stronsiyum tuzları (Selestin, Stronsiyanit), Barit, Vollastonit, Talk, Steattit, Pirofillit, Diatomit, Olivin, Dunit, Sillimanit, Andaluzit, Dumortiorit, Disten (Kyanit), Fosfat, Apatit, Asbest (Amyant), Manyezit, Huntit, Tabîi Soda mineralleri (Trona, Nakolit, Davsonit), Zeolit, Pomza, Pekştayn, Perlit, Obsidyen, Grafit, Kükürt, Flüorit, Kriyolit, Zımpara Taşı, Korundum, Diyasporit, Kuvars, Kuvarsit ve bileşiminde en az %80 SiO₂ ihtiva eden Kuvars kumu, Feldispat (Feldispat ve Feldispatoid grubu mineraller), Mika (Biyotit, Muskovit, Serisit, Lepidolit, Flogopit), Nefelinli Siyenit, Kalsedon (Sileks, Çört).

Turba, Linyit, Taşkömürü, Antrasit, Asfaltit, Bitümlü Şist, Bitümlü Şeyl, Kokolit ve Sapropel (Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla).

Altın, Gümüş, Platin, Bakır, Kurşun, Çinko, Demir, Pirit, Manganez, Krom, Civa, Antimuan, Kalay, Vanadyum, Arsenik, Molibden, Tungsten (Volframit, Şelit), Kobalt, Nikel, Kadmiyum, Bizmut, Titan (İlmenit, Rutil), Alüminyum (Boksit, Gipsit, Böhmite), Nadir toprak elementleri (Seryum Grubu, Yitriyum Grubu) ve Nadir toprak mineralleri (Bastnazit, Monazit, Ksenotim, Serit, Oyksehit, Samarskit, Fergusonit), Sezyum, Rubidyum, Berilyum, İndiyum, Galyum, Talyum, Zirkonyum, Hafniyum, Germanyum, Niobyum, Tantalyum, Selenyum, Telluryum, Renyum.

Uranyum, Toryum, Radyum gibi elementleri içeren radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddeler.

Komisyonadaki değişiklik önerimizle, maddenin “İhale” başlığıyla şöyle değiştirilmesini önerdik: “I. Grup, II. Grup, III. Grup, IV. Grup ve V. Grup maden ruhsatları ihale ile verilir. Sahayla ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hâllerde II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden ruhsatları da ihale ile verilir. İhale ilanı Resmi Gazete’de yayımlanır.”

Komisyonada belirttiğimiz üzere; Maden Kanunu’nun 2. Maddesinde sayılan tüm maden grupları ihaleye tabi tutulmasına karşılık, teklif, Türkiye’deki madencilik

sektörünün en yoğun istatistik olarak en yoğun ve yaygın olduğu II. Grup (b) ve IV. Grup madenler (örneğin altın, bakır gibi yüksek ekonomik değere sahip madenler) ruhsatlandırılmasında ihale mekanizması takdire bağlı işletilmek istenmektedir. Buna göre, II. Grup (b) ve IV. Grup madenler sahayla ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlüğün gerekli görmesi halinde ihale çıkarılabilecektir. Teklifle idareye muğlak, ölçülü ve öngörülebilir olmayan geniş takdir yetkisi tanınmaktadır. Eski ve terk edilmiş maden sahaları ile ilgili yapılmak istenen değişiklik II. Grup (b) ve IV. Grup madenlerle ilgili tüm ruhsatlar için uygulanmak istenmektedir. Uygulamada bu takdir yetkisi suiistimale açık hâle gelebilir. Ayrıca, terk edilen sahaların ihaleye tabi tutulmaması durumunda, kamuya ait sahaların belirli aktörlerce yeniden ruhsatlandırılması konusunda kamusal denetimi zayıflatma; bazı aktörlerin sektörün doğal tekeli haline dönüşeceği haksız rekabet koşullarına zemin hazırlama riski sağlayabilir.

Anayasal açıdan; MAPEG 'in ihaledeki takdir yetkisinin hangi ölçütlere dayandığının kanunda açıkça belirtilmemesi Anayasa'nın 123 üncü maddesinde yer alan idarenin yasallığı, Anayasanın 7nci maddesindeki yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 11 inci madde ile; Zeytinlik alanlarda elektrik ihtiyacını karşılamaya yönelik madencilik faaliyeti yapılabilmesinin önü açılmak istenmektedir. Madde, 2022 Aralık ayında Meclise sunulan ve tepkiler sonrası reddedilen zeytincilik düzenlemesiyle benzer içeriktedir; Türkiye geneline değil ekli koordinatlarla sınırlı alanda uygulanması önerilmektedir. Maden Kanunu'na eklenmesi öngörülen yeni maddeyle (geçici madde 45);

Elektrik ihtiyacını karşılamaya yönelik madencilik faaliyetlerinin, tapuda zeytinlik olarak kayıtlı veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan bu Kanuna ekli Harita ve Koordinat Listesi sınırları içinde alanlara denk gelmesi ve madencilik faaliyetinin başka alanda yapılmasının mümkün olmaması durumunda, Bakanlık kamu yararını dikkate alarak

- 1) Madencilik faaliyeti yürütülen kısımdaki zeytin ağaçlarının başka bir alana taşınmasına
- 2) Sahada madencilik faaliyetine ve faaliyete ilişkin geçici tesis inşa edilmesine izin verebilecektir.

Kanun teklifinin ekinde yer alan Harita ve Koordinat Listeleri Muğla sınırlarındaki

1) Limak-İçtaş ortaklığına Yeniköy ve Kemerköy Elektrik Üretim Santralleri ve Kömür Madeni Sahaları ile

2) AYDEM'e ait Yatağan Termik Santrali ve Kömür Maden Sahaları harita ve koordinatlarıdır. Düzenlemeden, sadece yürürlük tarihinde ruhsat ya da rödövens sahibi olanlar faydalanabilecektir.

Madde ile zeytin ağaçlarının taşınması mümkün değilse, zeytinlik sahasında madencilik faaliyeti yürütülebilmesine faaliyet yürütülecek alan ile eşdeğer büyüklükte zeytin bahçesi tesis edilmesi zorunlu olacaktır. Bakanlık izni öncesinde aralarında biyolog ve ziraat mühendisinin de bulunduğu uzman kişilerden görüş alınması gerekecektir.

Zeytin sahasının taşınmasından kaynaklanan tüm masraf ve taleplerden madencilik faaliyeti yürütmesi yönünde lehine karar verilen kişi sorumlu olacaktır.

Zeytinlik alanda madencilik yapanlardan her yıl işletme ruhsat bedeli kadar rehabilitasyon bedeli alınacak, maden sahalarına faaliyet öncesindeki ağaç sayısı kadar zeytin ağacı dikilerek rehabilite edilecektir.

Zeytin ağaçlarının taşınması ve zeytin sahası tesis edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenecektir. İhtiyaç halinde, zeytin bahçeleri ile taşınacak zeytin ağaçları için Hazine taşınmazları na ihtiyaç duyulması halinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca uygun görülenler, zeytinliği kamulaştırılan taşınmaz maliklerinden talep edenlere rayiç bedel üzerinden on yıl süreyle doğrudan kiraya verilebilir. Taşınacak zeytin ağaçları ve yeni zeytinlikler için Hazine arazisi gerekirse, uygun görülen alanlar eski maliklere rayiç bedelle ve on yıl süreyle kiralanabilecektir. Maden Kanunu'na eklenmesi öngörülen madde, 3573 sayılı Zeytinciliğin İslahı Ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanunun 20nci maddesiyle korunan zeytin ağaçlarına dair mevzuata açıkça aykırıdır.

Teklif aslında yeni bir çalışma değildir, Aralık 2022'de benzer içerikle Meclise sunulup kamuoyu tepkisi sonrası geri çekilen Maden Kanunu düzenlemesinin benzeridir. Akbelen direnişi sonrasında geri çekilen teklifin küçük değişikliklerle yeniden getirilmesi için başta Limak-İçtaş grubu olmak üzere belli firmalar iki yıl

aşkın süredir lobi çalışması yürütmüştür. Madde yeni haliyle Türkiye genelinde değil sınırlı coğrafyada uygulanmak için daraltmıştır, ancak özünde 1939 tarihli Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanunun tek bir zeytin ağacını dahi koruyan açık hükümlerini (m.20) Maden Kanunu üzerinden istisnai bir hükümle delme çabasıdır. 3573 sayılı Kanunun 1995 tarihinde değiştirilen ve zeytinlikleri daha fazla koruma kapsamına alan 20nci maddesi açıktır:

“Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegatatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri yapımı ve işletilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Zeytincilik sahaları daraltılamaz. Ancak, belediye sınırları içinde bulunan zeytinlik sahalarının imar hudutları kapsamı içine alınması hâlinde altyapı ve sosyal tesisler dahil toplam yapılaşma, zeytinlik alanının %10'unu geçemez. Bu sahalardaki zeytin ağaçlarının sökülmesi Tarım ve Köyişleri Bakanlığının fenni gerekçeye dayalı iznine tabidir. Bu iznin verilmesinde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı araştırma enstitülerinin ve mahallinde varsa ziraat odasının uygun görüşü alınır. Bu hâlde dahi kesin zaruret görülmeyen zeytin ağacı kesilemez ve sökülemez. İzinsiz kesenler veya sökenlere ağaç başına altmış Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

1995'te ve 2008'de değişikliğe uğrayan zeytincilikle ilgili temel yasa açıkken, teklif 2022 yılında kamuoyu baskısıyla geri çekmek zorunda kaldıkları tekliften farklı olarak, tek bir zeytin ağacının dahi taşınabilmesi için geniş yetki almakta; 2022'de geri çekilen teklifteki “zeytinlik saha” ibareleri “zeytin ağacı” olarak değiştirilmektedir. Bu yolla tek bir zeytin bile kömür üretiminin önüne yasal engel teşkil ediyorsa o bölgeden sökülmesi ve taşınması sağlanacaktır.

Bakanlık etki analizinde ve teklifte, zeytin ağaçlarının taşınabileceği yeni alanların koordinatları belirsizdir. Komisyon görüşmelerindeki net sorularımızın ardından, teklif sahibi AKP Çorum Milletvekili Sayın Oğuzhan Kaya, düzenlemenin geçici ve çevreye olumsuz etki bırakmayacağını şöyle savunmuştur:

“Teklifteki koordinata konu ruhsatlar Yeniköy, Kemerköy İçtaş-Limak ortaklığına, Yatağan Aydem Holding ortaklığına aittir. Santrallerde yaklaşık 5 bin kişi çalışmaktadır. Termik santralin ürettiği elektriğin ekonomik değeri yıllık

700 milyon dolardır. Zeytin maddesinde konu alanda 26 köy ve mahalle bulunmaktadır. Zeytinlik maddesine konu termik santraller Türkiye'nin elektrik üretiminin yüzde 3,5'ünü karşılamaktadır. Teklife konu koordinatlı alanda kömür rezervinin muhtemel 200 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Yeniköy ruhsatında 165 milyon ton, Yatağan ruhsatında 35 milyon tondur. Bu alanlarda daha önce rehabilitasyon çalışması yapıldı ve Yeniköy ruhsatında bugüne kadar rehabilitasyon amacıyla 4 milyon ağaç dikilmiş, Yatağan ruhsatında bugüne kadar rehabilitasyon amacıyla dikilen sadece zeytin ağacı sayısı 10 bin civarındadır. Türkiye'de rehabilitasyon amacıyla dikilen toplam ağaç sayısı 22 milyonun üzerinde olup 183 bini zeytin ağacıdır. Rehabilitasyon amacıyla bugüne kadar harcanan tutar 4,5 milyar TL'dir. Türkiye'de mevcut ruhsatların yüzölçümü oranı ve sayılarına bakıldığında; arama ruhsatı oranı ülke yüzölçümünün yüzde 8,7'si, işletme ruhsatı %8,76'sı, işletme izni %3,1'idir. İşletme izinli alanlar içerisinde bugün itibarıyla bilfiil kazı yapılan alan ise ülke yüzölçümünün binde 1'i kadardır. Türkiye'de 2002'den önce 89 milyon zeytin varken 2025'te takribi 200 milyon zeytin ağacı bulunmaktadır. Ülkemizin zeytin ihracat geliri, 2024 yılında zeytin ihracat geliri 60 milyon dolardır. Yapılan incelemeler neticesinde, maddenin yasalaşması hâlinde elde edilecek kömür, termik santralleri yaklaşık on yıl götürecektir.”

Aşağıda, koordinatlar dahilinde çıkardığımız uydu haritasını sunmaktayız. Yasama organı, kanunların genelliği ilkesi gereği, ülke genelinde hiçbir kişi, zümre ya da grubun çıkarına özel, kamu yararına hizmet etmeyen yasal düzenleme getiremez. Yasalar, belli çıkar gruplarının özel menfaatlerini korumanın aracı olamaz. Hukuk devleti, bir kanunsuzluğun yargı kararlarına rağmen meşrulaştırılmasına seyirci kalamaz. Kanunlar, belli kişi veya olaylar için değil, birkaç şirketin üretim hırsı için değil, benzer durumda olan herkesi kapsayacak ve kamu yararı ile çevre hakkını öne çıkaracak şekilde genel ve soyut olarak düzenlenmelidir. Komisyona sunulan etki analizi, zeytinlik düzenlemesinin somut koordinatları ve mali yükü, çevresel etkisi hakkında hiçbir bilgi içermemekte, mevcut 1939 tarihli kanunun zeytinleri koruyan kapsamını madencilik için bir engel görmektedir. Teklif sahiplerinden Çorum mv. Oğuzhan Kaya'nın açıkladığı sayısal veriler yukarıda sunulmuştur.

Madde, açıkça adrese teslim bir düzenlemedir. Özellikle Mart 2022'de çıkarılan ve benzer içerikte olan Maden Yönetmeliği toplumda büyük tepki görmüş,

Danıştay'da yürürlüğü durdurulmuş, ardından İdari Dava Dairelerine sevk edilmiştir. Maddenin Türkiye genelini kapsayacak içerikte yazılmış olan hali Aralık 2022'de TBMM'ye kanun teklifi olarak sunulmuş ve muhalefet direnişi sonucunda geri çekilmişti. Teklifte, yönetmelikle aşılamayacak konu Kanunla getirilmek ve Muğla-Yatağan ile Yeniköy ve Kemerköy Termik Santralleri ve Maden Sahalarıyla sınırlı kalmak kaydıyla zeytin ağaçlarının olduğu bölgeden sökülmesi, taşınması planlanmaktadır. Bu özünde o zeytin ağaçlarının kendi bölgesinde oluşturduğu faunanın madencilik faaliyeti için yok edilmesidir.

Komisyonumuz, kamu yararından ziyade şirket çıkarlarını öne alan bir teklifle karşı karşıyadır. Zeytinliklerin kıyımına dönük yasa girişimi bu defa sınırlı bir alan için, adrese teslim koordinat bilgisiyle getirilmiştir. 3573 sayılı ve 1939 tarihli Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunun tek bir zeytin ağacını dahi koruyan açık hükümlerini sınırlı bir alanda ve koordinat dahilinde, belli maden firmalarının üretimine devam edebilmesi adına zeytin ağaçlarının sökülmesi, taşınması ve katline dönük bir adımdır. Maddenin fayda getireceği şirketlerin uzun süredir lobi faaliyeti yürüttüğü Bakanlığa “yasa geçmezse üretimi sonlandıracağız” içerikli bir not yazdığı Komisyon görüşmelerinin olduğu günlerde basına yansımıştır.

Harita: Teklif kapsamında taşınacak, sökülecek zeytin ağaçlarının alanı (teklifte verilen koordinatlardan google earth yoluyla türetilmiştir).

Ayrıca 6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında deprem bölgelerinde sosyal konut üretmek için zeytinlik sahalalarının kullanımını da öngören yasa değişikliğinde benzer bir uygulamaya gidilerek ilgili zeytinlik sahalalarının kroki ve koordinatları kanun ekine konulmuştur. 14 Temmuz 2023 tarihli 7456 sayılı Kanunun 25 inci maddesiyle, deprem sonrası yapılaşmaya açılacak alanların zeytinlik sahalara da denk düşen kısımları için istisna hüküm konmuştur. Maddeye karşı çıkmakla birlikte, ısrarımızla kanuna 332 sayfalık kroki eklenmiştir. Deprem bölgesiyle sınırlı kalmak şartıyla ve kanuna ekli krokiyle açıkça sosyal konut amaçlı yeni yapılaşma alanlarında zeytinlik sahalaların nereler olduğu açıkça krokiyle 2023 yılındaki yasayla belirlenmiştir. Yeni teklifle, Türkiye genelinde bir yetki almak yerine belli madenlerin işletmesinin devam edebilmesi için sınırlı yetki alınmakta ve teklife bir koordinat listesi eklenmektedir. Tıpkı deprem dönemindeki yasada olduğu gibi sınırlı yetkiyle, zeytin ağaçlarının taşınması, taşınamayanlar için misliyle ağaç dikilmesi önerilmektedir. Bu durumda deprem döneminde çıkan yasaya benzer bir koordinat teklife eklenmektedir. 2 yıl önce deprem sonrası kent planının ana aksı değişeceği için zorunlu olduğu gerekçesiyle getirilen istisnai hükümler, şimdi belli şirketlerin menfaatlerini korumak adına madencilik faaliyetleri üzerinden getirilmektedir.

Kanunlar, belli kişi veya olaylar için değil, benzer durumda olan herkesi kapsayacak şekilde genel ve soyut olarak düzenlenmelidir.

Bu teklifle; Limak-İÇTAŞ ve AYDEM (Bereket Enerji) isimli şirketler için özel kanun düzenlenmesi yapılmaktadır. Bir kişiye veya şirkete ayrıcalık tanıyan yasa, kanunun genelliği ilkesine ve bundan dolayı da Anayasanın 2 nci maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa Mahkemesi kararlarına göre, "Kanunların, ilke olarak genel ve nesnel nitelikte olmaları gerekir. Kanunların genelliği olarak adlandırılan bu ilke, hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkelerinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Kanunun genelliği, onun belli bir kişiyi hedef almayan, özel, aktüel, geçici bir durumu gözetmeyen fakat önceden saptanmış olup, soyut şekilde, uygulanabileceği bütün kişilere hitap eden hükümler içermesi demektir. Kanun, genel hukuk kuralları koymalı, kişiye özel hükümler içermemelidir. Her kanunun sonuç itibarıyla belli bir grup ya da kişiye haklar ya da mükellefiyetler getirmesi kaçınılmazdır. Burada aslolan, yapılan bu geçici düzenlemenin aynı durumda bulunan herkesi kapsamına alıp almadığı ve

kişilere özel çıkar sağlayıp sağlamadığıdır. Bir başka ifadeyle yapılan düzenlemenin kanunların genelliği ilkesine aykırılığının saptanmasında, kanunun kapsamına aldığı kişilerin bazılarına ayrıcalık yapıp yapmadığı ile kapsamına aldığı kişilerin tümüne ayrıcalık yapıp yapmadığına bakılmalıdır.”

Teklif maddesi, bahsedilen iki maden sahasında kömür madenciliği faaliyetini zaruri olarak göstererek, belli şirketlere ait madencilik faaliyetleri için hukuka aykırı ve adrese teslim istisnalarla ayrıcalık tanımaktadır.

Kişiyeye yönelik çıkarılmış, genel nitelikte olmayan kanunlara örnek, 07.07.1948 gün ve 5245 sayılı İdil Biret ve Suna Kanun'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun'dan bahsedilebilir. Bu yasa, Harika Çocuklar Yasası olarak bilinmektedir. Söz konusu kanun teklifi de AKP'nin Harika Çocuklarına yönelik çıkarılmaktadır (!).

Kamu yararı üzerinden ilerlediğimizde, yasa maddesi ile özel imkan yaratılan termik santrallerin kamu üzerindeki maliyetlerine de dikkat etmek gerekir. Kapasite Mekanizması ile alınan teşvikler ile yüksek oranlarda kamu kaynaklarının aktarımı ile varlığını sürdüren bu santrallere enerji arzı, istihdam sorunu gibi algılar yaratılarak yeni alanlar açılmaya çalışılmaktadır. Kapasite mekanizması, kapsamında yapılan ödemelerde ciddi dengesizlikler ve ayrımcılıklar bulunmaktadır. Özellikle benzer kapasiteye sahip termik santraller arasında teşvik tutarlarında orantısız farklar oluştuğu dikkat çekmektedir.

Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) sitesinde yayımlanan veriler üzerinden yaptığımız incelemede, İÇTAŞ ve LİMAK şirketlerine ait Yeniköy-Kemerköy Termik Santraline yüksek meblağlarda yapılan teşvikler göze çarpmaktadır. Bu teşvikler, kamu maliyesi açısından büyük bir maliyet yaratmakta olup, enerji sektöründe rekabet ve verimliliği teşvik etmek yerine belirli şirketlere sürekli kaynak aktarımına yol açmaktadır. Kamu kaynaklarının böylesine astronomik seviyelerde teşvikler olarak kullanılması, enerji sektörü için de dengeleri bozmaktadır.

Kamu kaynaklarının belirli şirketlere aktarılması ve enerji sektöründe sağlıksız bir teşvik mekanizması yaratılması büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu teşvik ödemelerinin artışı, enerji sektöründe adil rekabetin zedelenmesine ve kamu kaynaklarının verimli kullanılmamasına yol açmaktadır. Yurttaşların elektrik

faturalarına yansıyan bu yüksek teşvik ödemeleri, enerji maliyetlerini artırarak halkın üzerinde ekonomik yük oluşturmaktadır.

2018-2024 yılları arasında TEİAŞ tarafından Yeniköy-Kemerköy Termik Santralleri'ne İC İÇTAŞ ve LİMAK şirketleri aracılığıyla kapasite mekanizması kapsamında yapılan teşvik ödemeleri, ciddi finansal yük getirmektedir. Söz konusu şirketlere Türk Lirası olarak yapılan bu teşvik ödemelerinin o yıllardaki Dolar karşılığı toplamda 151.406.550 ABD Dolarına ulaşmıştır.

Ayrıca, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası ile Makine Mühendisleri Odası'nın 25 Temmuz 2022 tarihli *"YENİKÖY, KEMERKÖY VE YATAĞAN TERMİK TERMİK SANTRALLARININ, ÜLKE GENELİ VE EGE BÖLGESİ AÇISINDAN ELEKTRİK ÜRETİMDEKİ VE ENTERKONNEKTE SİSTEM İÇİNDEKİ YERLERİ"* başlıklı ortak raporuna göre;

- Türkiye genelinde de Ege Bölgesinde de, elektrik arz (üretim) kapasitesi, gerçekleşen talepten (tüketimden) fazladır.
- Ege Bölgesi enterkonnekte sistem ile diğer bölgelere bağlıdır; diğer bölgeler ile yeterli miktarda elektrik enerjisi alış-verişi yapma imkanına sahiptir. Herhangi bir anda elektrik talebi üretimden fazla olursa, elektrik kesintisi olmaksızın diğer bölgelerden takviye edilecektir.
- Muğla'da bulunan Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy Termik Santrallerinin elektrik üretimini durdurmaları veya sona erdirmeleri halinde, durumun gerek yıllık toplam tüketim gerek anlık ihtiyaç (puant talep) ve gerekse elektrik şebekesi sisteminin işlerliği açısından, Muğla İlini, Ege Bölgesini ve Türkiye enterkonnekte sistemini olumsuz etkilemeyeceğine işaret etmektedir.

Bu nedenle, kanun maddesinde yer alan zeytin ağaçların kesilmesini gerektiren bir zaruret ve kamu yararı da somut olayda yoktur.

İklim Kanunu teklifini görüşmeye devam etmesi beklenen TBMM'de, bu kanun kapsamında adil geçiş, iklim adaleti gibi ilkelerin düzenlenmesi öngörülürken; AKP kamusal planlamalar dahilinde dönüşümler yapması ve kömürden çıkış gibi hedefler belirlemek, bunun yol haritasını inşa etmek yerine, karbon yutak alanlarının korumak ve artırmak yerine orman, mera ve tarım alanlarının amaç dışı kullanımını yaygınlaştıracak düzenlemeler getirmektedir. Teklifte, sınırlı bir zeytinlik alanda enerji

üretimi için kömür madeni faaliyetinin sürdürülmesi planlanmaktadır. Firmaların karbon salınımının azaltılması yönünde somut yaptırımları kanunda açıkça belirtecek bir perspektif koyacağı yerde, halen karbon salınımını artıracak ve sanayi üretiminde kömür odaklı, doğaya ve zeytinliklere rağmen termik santrali üretimine devam edecek tutarsız bir bakış açısıyla enerji politikaları uygulama zorlanmaktadır. Zeytinliklerle ilgili düzenlemede yeterince öne çıkmayan diğer husus, iklim değişikliği sürecinde zeytinin bu defa farklı bir tarihsel rolü olduğu gerçeğidir. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyinin Komisyonumuza da sunduğu görüşte savunulduğu üzere, zeytin ağaçlarının *"bilimsel çalışmalarda sadece birer tarımsal üretim alanı değil, aynı zamanda stratejik karbon yutakları olduğunu göstermektedir. Öte yandan Türkiye'nin de taraf olduğu Paris Antlaşması'nın 5 inci maddesi, taraf devletlerin doğal karbon yutaklarını 'korumaları ve uygun şekilde geliştirmeleri' gerektiğini açık biçimde belirtmektedir. Bu durumda, ülkemizin zeytinlikler gibi etkin karbon yutaklarını hukuken ve fiilen koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Zeytinlikler iklim değişikliğiyle mücadelede karbon yutağı olan, birçok yerel canlı türüne, bitkiye ev sahipliği yapan, zengin biyoçeşitliliğe sahip ve yüzyıllardır kültürel bellekte yer edinmiş canlı peyzajlardır. Kamu politikalarının, yatırımcıyı koruyan kısa vadeli ekonomik kazançlar yerine uzun vadeli ekolojik, ekonomik ve kültürel sürdürülebilirliği esas alması zorunludur. Tüm bu bilimsel gerçeklerin ötesinde zeytin tarımsal ve ekolojik olduğu kadar sosyo-ekonomik ve kültürel bir değerdir. Yüzbinlerce insanın doğup büyüdüğü, yaşamını sürdürdüğü ortamın doğal bir parçası, atasından miras aldığı, çocuklarına miras bırakacağı geçim kaynağı, kültürünün, tarihinin, gelenek ve göreneğinin bir parçasıdır. Zeytinlikleri yok etmek ya da taşımak insanlara burada yaşamayın, üretmeyin demekle eşdeğerdedir."*

Kanun teklifi, zeytin alanlarının korunmasına ilişkin ayrıntılı hükümler içeren 3573 sayılı Kanuna ve "Ulusal Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Anlaşması " isimli uluslararası sözleşmeye de açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

3573 sayılı Kanun, zeytinlik sahalarına üç kilometre mesafede sadece zeytinyağı fabrikaları bulunabileceğini, bunun dışında kalan, kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesislerin zeytinlikler yakınına yapılamayacağını söylemektedir.

Bu kanunu delmeye çalışan düzenlemeler her seferinde yargı engeline takılmış, kanun teklifleri ise her seferinde geri çekilmek zorunda kalmıştır. Zeytinlikleri yok edecek kanun teklifleri 3.7.2009'da, 21.4.2010'da, 16.6.2014'te 17.5.2017'de,

14.2.2019'da ve 5.10.2020'de TBMM'ye getirilmiş ve her seferinde kamuoyu baskısı nedeniyle geri çekilmiştir.

BU MADDE, 2025 ÖNCESİNDE YİNE MADEN KANUNUNA “GEÇİCİ 45 İNCİ MADDE” EKLENMESİ YÖNÜNDEKİ BİR TORBA TEKLİF İÇİNDE, ARALIK 2022'DE GETİRİLMİŞ VE ANCAK TEPKİLER ÜZERİNE TEKRAR GERİ ÇEKTİRİLMİŞTİR.

Madde bu defa Türkiye genelinde değil sınırlı coğrafyada uygulanmak için daraltılmıştır. ANCAK, EMSAL GÖSTERİLİP HER SEFERİNDE DAHA DA GENİŞLETİLMEMEYE MÜSAİTTİR. ZEYTİNLİKLERLE İLGİLİ EMREDİCİ HUKUK KURALINI DELECEK, ZAMANLA ETKİSİZLEŞTİRECEKTİR. KANUN TEKLİFİ İLE ORMANLAR, MERALARDA YÜRÜTÜLECEK ENERJİ VE MADEN PROJELERİNE İLİŞKİN İZİN SÜREÇLERİNE GETİRİLEN ESNEKLİK, BU MADDE İLE ZEYTİN SAHALARINI DA KAPSAYARAK GENİŞLETİLMEKTEDİR.

Yönetmelik düzenlenmesi iptal edilince, kanun teklifi olarak Meclise getirilmiştir. 1 Mart 2022 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliği hakkında Danıştay 8 ve 10. Daireleri müşterek heyeti, Zeytincilik Kanunu uyarınca zeytinlik alanlarda madencilik yapılamayacağına hükmetmiştir. 11 Aralık 2022'de yayımlanan yeni Maden Yönetmeliğinde bu konuda düzenleme yapılmayarak, yargı kararını uygulama algısı yaratılmış, ancak aynı mahiyetteki düzenleme kanuna eklenmek istenmektedir. Aralık 2022'de geri çekilen bu düzenleme, kısmi değişiklikler içerse de esas itibarıyla aynı hali ile tekrar TBMM'ye getirilmiştir.

Madde, Aralık 2022'de sunulan ancak Plan Bütçe Komisyonu görüşmeleri sırasında geri çekilen teklifteki düzenlemeden farklı olarak, tek bir zeytin ağacının dahi taşınması için geniş yetki vermektedir. 2022'de geri çekilen teklifteki “zeytinlik saha” ibareleri yeni teklifte “zeytin ağacı” olarak değiştirilmektedir. Bu yolla tek bir zeytin bile kömür üretimine engel oluyorsa sökülecek ve taşınabilecektir. Bu uygulama, 1939 tarihli 3573 sayılı Kanunda yer alan kesin kuralın, Maden Yasası üzerinden tümüyle delinmesi ve işlevsiz hale getirilmesi anlamına gelmektedir. *Bu teklif kanunlaşır, bundan sonra da kroki/koordinatlar yoluyla başka alanlarda madencilik faaliyetinin devamını sağlayacak geçici madde düzenlemeleri Maden Kanunu'na yeni kanun teklifleri yoluyla eklenebilecektir.*

Komisyonadaki önergemizde ve yukarıdaki anayasaya aykırılık savımızda da de vurguladığımız üzere; bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, belirli koordinat ve harita

listesi sınırları içinde bulunan alana yönelik yapılan bu düzenleme, sırasıyla; Anayasa'nın 2 nci, 7 nci, 10 uncu, 56 ncı maddelerinde bulunan, kanunların genelliği ilkesine, Anayasal eşitliğin kapsamında olan "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı" yönündeki temel hükme ve Devletin çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek amaçlı ilkelere aykırılık taşımaktadır.

Basına da yansıdığı üzere, bu teklifin koordinatlarında belirtilen yerlere denk düşen maden üretiminin engellendiğini savunan firmalar, uzun süredir böyle bir kanun teklifi maddesi için bakanlıkta lobi çalışması yürütmektedir. Tıpkı 2022 yılında yaptıkları gibi, devletin farklı kademelerine gönderdikleri not ve mektuplarla, böylesi bir kanun geçmediği takdirde buradaki üretimlerine son verecekleri uyarısında bulundukları iddia edilmektedir. Hatalı enerji özelleştirmeleri, tarıma rağmen madencilik anlayışı ve kamu yararına aykırı tercihler sonucunda, adrese teslim ihale yöntemleriyle madencilik açısından da sorun içeren uygulamalara yol açılmıştır. Firmalara doğru, şeffaf, ayrıntılı fizibilite sonuçlarını içermeyen dosyalarla işlerin verilmiş olması, yanlış veya eksik tahminlerle dolu yatırımların yapılmasına yol açmış, bu sahaların zeytinliklerle çakışan kısımları doğru hesaplanmadan üretim devam ettirilmek istenmiştir. Sonuçta zeytinliklerle ilgili temel mevzuatın, temel çevre ve yaşam hakkının başka kanunlar üzerinden delinmesine ortam hazırlanmıştır.

Üretimde kullanılacak kömürün üretim sahasına mesafesinin yatırım koşulları ve çevresel şartlar açısından uygun olup olmadığının doğru değerlendirilmemesi, Meclisimizi neredeyse her iki yılda bir adrese teslim düzenlemeler yapmaya zorlamaktadır.

Bakanlık tarafından gecikmeli olarak sunulan kanun teklifine dair etki analizinin zeytinliklerle ilgili 11 inci maddesinde bu teklifin koordinatlarında belirtilen yerlerin tam olarak ne kadarlık bir dönüm araziye denk düştüğü takriben ne kadar zeytin ağacının söküleceği ya da taşınacağı her bir koordinatta ne kadar zeytinin olduğu ve buraların yeni teklife göre taşınması sonrasında hangi Hazine arazisi koordinatlarında bu zeytin ağaçlarının bir bahçeye dönüştürüleceği de açık ve net değildir. Gerek teklifin gerekçesinde gerekse etki analizinde hiçbir somut veriye yer verilmemesi zeytinliklerle ilgili bu düzenlemenin Kanuni belirlilikten uzak 3573 sayılı yasanın temel koruyucu hükümlerine açıkça aykırı olduğunun kanıtıdır.

Ayrıca 2025 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına göre; madencilğin ihracat ve ithalat ile milli gelirimiz içindeki payı, katma değerdeki oranına baktığımızda; madenlerin geliştirilmesi önemli olduğu açıktır ancak bunun yol ve yöntemi doğaya, ormanlara, mera ve zeytinliklere hukuken sorunlu yasal düzenlemelerle ve “süper izinler” adı altında yapılmakta, yeşil ekonomi ve çevreye duyarlı bir enerji politikasının temel unsurları göz ardı edilmektedir. Planlı, adil büyümenin unutulması, kalkınma anlayışındaki çok boyutlu, uzun vadeli yaklaşımın terk edilmesi ve neoliberal, özelleştirme esasına dayalı büyüme anlayışının vardığı nokta, bugün yenilenebilir enerji kaynaklarında ve madencilikteki yasal düzenlemelerin içeriğinde karşımıza çıkmaktadır. Teklifin kamu yararı taşıyıp taşımadığı, bu bakış açısıyla daha net anlaşılabilir.

TABLO I: 18- İhracatın Sektörel Dağılımı

	Milyar Dolar				Yüzde Pay				Yüzde Değişim	
	Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık		Ocak-Ağustos		Ocak-Ağustos	
	2022	2023	2023	2024	2022	2023	2023	2024	23/22	24/23
TOPLAM İHRACAT	254,2	255,6	164,5	170,8	100	100	100	100	-0,6	3,9
Tarım,										
Ormanlık ve	7,8	9,6	5,5	6,0	3,1	3,8	3,3	3,5	13,6	9,4
Balıkçılık										
Madencilik ve	4,6	3,8	2,5	2,9	1,8	1,5	1,5	1,7	-21,8	15,8
Taş Ocaklığı										
İmalat Sanayii	240,4	240,9	155,7	161,1	94,6	94,2	94,7	94,3	-0,6	3,5
Diğer	1,4	1,3	0,8	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	-8,3	-2,6

Kaynak: TÜİK

Kaynak: 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Ülkemizde madencilğin katma değerinin milli gelire oranı (cari fiyatlarla) 2023'te %1 düzeyindeyken, 2025 sonu hedefi Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında %1.5 olarak belirlenmiş; madencilikte ihracat hedefi 5 milyar Dolar, ara ve uç ürün üretim şartlı maden sahası ihale sayısı için 2025 hedefi 71 olarak belirlenmiştir. Düzenlemenin bu hedefe katkısının ne olacağı etki analizlerinde net değildir, bütçe sürecinde açıklanan 2025 yıllık programındaki hedeflerin bu torba teklifteki “süper izin”ler kapsamında öngörülerek mi yazıldığı açık değildir.

	2021	2022	2023	2024 (2)
GSYH İçindeki Payı (Yüzde) (Cari Fiyatlarla)	1,3	1,4	1,0	1,2(3)
Üretim Artışı (Yüzde) (1)	14,9	-4,8	-4,4	8,1
İhracat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	4 060	4 622	3 788	2 476
İhracat Artışı (Yüzde)	38,4	13,9	-18,0	13,7
Toplam İhracat İçindeki Payı (Yüzde)	1,8	1,8	1,5	1,7
İthalat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	40 086	75 344	46 310	24 564
İthalat Artışı (Yüzde)	79,5	88,0	-38,5	-11,8
Toplam İthalat İçindeki Payı (Yüzde)	14,8	20,7	12,8	12,4
Kurulan İşletme Sayısı	722	841	608	324
Kapanan İşletme Sayısı	145	178	256	89

Kaynak: TÜİK, TOBB

(1) NACE Rev.2 Sınıflarına Göre Aylık Sanayi Üretim Endeksinden (2021=100) yararlanılarak oluşturulmuştur.

(2) Ocak-Temmuz 2024 dönemi

(3) Gerçekleşme tahmini

Türkiye'nin Madencilik Göstergeleri

(Kaynak: 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı)

Dünyada tarımsal üretim ve madenciliğin milli gelirdeki katma değer payını artırabilmiş ölkeler, kalkınmalarını tarıma rağmen madencilik ya da madencilğe rağmen tarım ikiliğinden çıkartmıştır. Bu ölkeler, enerji kaynaklarının kamucu bir anlayışla keşfi ve özel sektörün kalkınmadaki payının artması için tarımı bir engel olarak değil, tarım ile madenciliği kalkınmanın bileşenlerinden sayabilmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ölkelerin kalkınma başarısını yazan hikayelerinde tarım ile madencilik, tarım ile enerjinin çıkarılması ve işlenmesi birbirine rakip ve alternatif değil, birbirini besleyen unsurlar olmuştur. Meclisimize 9 kez sunulan, 2022 Aralık ayında yine Meclisimizin oybirliği ile geri çekilmesi kararını verdiği bu teklifin 11 inci maddesinin benzeri hükümler Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararına rağmen yaklaşık 2,5 yıl sonra, bu sefer ve şimdilik daraltılmış bir alanda geçerli olmak üzere önümüze getirilmiştir.

Danıştay'ın kamu yararı içermediği gerekçesiyle yürütmeyi durdurma verdiği, Meclisimizin zeytincilikle ilgili temel yasal mevzuatı delmek amacıyla Maden Kanunu'na bir geçici madde eklendiği için geri çevirdiği düzenleme, basına da yansıdığı üzere, Muğla'da belli şirketlerin üretimine devam edebilmesi için madenciliği tarıma ve zeytinliklere rağmen ilerletme ısrarının tekrarıdır. Teklifin 11 inci maddesine eklenen koordinatlarda da görüleceği üzere, zeytincilikle ilgili 3573 sayılı temel yasanın koruyucu hükümleri sınırlı bir coğrafyada geçerli olmak üzere

delinmeye çalışılmaktadır, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında getirilen yasal düzenlemede görüldüğü gibi, yine bir istisna hüküm ve yine Bir koordinat ya da kroki üzerinden zeytinciliğin temel koruyucu mevzuatı aşılmaya çalışılmaktadır. Bu teklif kanunlaşır, artık 3573 sayılı Yasayı değiştirmek yerine doğrudan maden mevzuatında istisna geçici hükümler konarak ülkenin diğer bölgelerinde zeytinliklere denk düşen maden alanlarının da bu biçimde işletilmesi denenebilecektir.

Dolayısıyla bu geçici madde sanki Muğla ve çevresinde geçerli olacakmış gibi gözükse de bir emsal teşkil edecek ve bundan sonraki madenlerle zeytinliklerin çakıştığı alanlarda Geçici 45 inci maddeye benzeyen yeni kanun teklifleri önümüze getirilebilecektir. Bu maddenin kanunlaşması halinde AKP ürünü istisnai/geçici hükümler zeytincilik mevzuatının arkadan dolaşılması için yazılabilecektir.

İklim Kanunu Teklifi başta olmak üzere yeşil enerji ve yeşil ekonomiyi kalkınmada öncelikli hale getirmesi gereken ülkemiz, bütüncül bir kalkınma anlayışı yerine, Cumhur ittifakı eliyle, devletin belli şirket gruplarını kolladığı bir anlayışa daha çok maruz bırakılacaktır. Devlet bu yolla, kamu yararını arka plana iten, tarımsal üretim ve çevreci bakış açısıyla sanayinin kalkınmasını birbirine alternatif gören ve kalkınmayı toplumun tamamı için değil belli çıkar gruplarının büyümesi için kullanan bir araca dönüştürülecektir. Öyle ki, teklifte belirtilen koordinat listesine karşılık gelen zeytinlik alanlarının altında bulunan kömürün çıkarılması için bahse konu şirketler açık ocak yöntemi ile yıllardır çıkardıkları kömür rezervleri zeytinliklere dayanana kadar gerekli yeraltı işletmesi çalışmalarını ve yatırımını yapmamıştır. Bu teklif ile yükü vatandaşa bindirmek sureti ile zeytinlikleri tahribata uğratarak işin kolayına kaçmak istemektedir.

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu da zeytinliklerle ilgili düzenlemenin ileride başka bir geçici düzenleme adı altında ülkemizin farklı bir bölgesi için getirilebileceğini, bu teklifin geçmesi halinde yeni yasal düzenlemeler için bir arayol olabileceğini şöyle ifade etmektedir:

“Bu teklif ile Muğla Akbelen gibi zeytinlik alanların kömür madenciliği için gözden çıkarıldığını, bunun ileride Türkiye genelindeki tüm zeytinlikleri tehdit edecek bir yaklaşıma dönüştürmenin ilk adımı atılmış olacaktır. Yani bugün “sadece bu bölgeye özgü, çok gerekli” denilerek delinmek istenen yasa, yarın başka projeler için emsal teşkil edecektir. İkincisi, zeytin ağaçlarının taşınması veya yeni alana dikilmesi, pratikte beklenen faydayı sağlamayabilir. Taşınan yetişkin zeytin ağaçlarının tutma ve

verim oranı düşüktür; yeni dikilen fidanların ise olgun bir ağacın vereceği ürüne ulaşması onlarca yıl alır. Üstelik zeytinlik sadece ağaçlardan ibaret değildir: Alt florası, mikrokliması, toprağı ile bir bütündür. Bir zeytinlik alan kazıyla, dinamitle tahrip edildiğinde aynı karakterde geri dönmesi imkânsıza yakındır. Teklifte rehabilitasyon öngörülse de maden çıkarılan toprağın eski haline getirilmesi ve aynı verimde zeytinlik yapılabilmesi çok şüphelidir. Örneğin Yatağan ve Milas'ta daha önce zeytin ağaçları taşınarak yapılan madencilik faaliyetlerinde ciddi ağaç kayıpları yaşandığı, taşınan ağaçların önemli kısmının kuruduğu bilinmektedir (yerel raporlar ve tanıklıklar bu yöndedir). Üçüncüsü, zeytinliklerin madencilğe açılması yerel halkın ekonomik ve sosyal haklarını ihlal edecektir. Zeytincilik, özellikle Ege ve Marmara bölgelerinde köylülerin temel geçim kaynağıdır. Teklifte “ülkenin elektrik ihtiyacı” gibi genel bir kamu yararı gerekçesi vurgulansa da bu kamu yararının bedeli yerelde köylünün özel zararına dönüşecektir. Gerçekten de bir termik santrale birkaç yıl daha kömür sağlamak uğruna, belki yüzlerce yıl yaşayacak zeytinlikleri feda etmek sürdürülebilirlik ilkesine tamamen aykırıdır. Anayasa'nın 45. maddesi, “Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önler...” demektedir. Zeytinlikler de anayasal koruma altındaki tarım alanları kapsamındadır. Bu teklif, devletin bu görevine ters düşecek şekilde tarım alanlarını madencilğe amaç dışı kullanım için serbest bırakmaktadır.”

Teklifin 12 nci maddesi ile; Kanuna eklenmesi öngörülen Geçici Madde 46'ya göre, daha önce teminat mektubu ile verilmiş çevre ile uyum teminatlarının, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde nakit olarak rehabilitasyon hesabına yatırılması zorunlu olacak; aksi takdirde teminat mektupları nakde çevrilip aktarılacaktır.

Teminatını nakden yatırmayan ruhsat sahiplerinin talepleri işleme alınmayacaktır. Bu madde yürürlüğe girmeden önce tahsil edilen veya bu maddeye göre tahsil edilecek çevre ile uyum teminatları da rehabilitasyon hesabına aktarılacaktır. Ayrıca, mevcut ruhsatların çevre ile uyum ve ruhsat bedellerinin hesaplamasında 1 Ocak 2026'ya kadar eski hükümler uygulanmaya devam edecektir.

Teklifin 13 üncü maddesi ile; Kanunun eki (2) tablosundaki değişikliklerle; işletme ruhsat bedellerinin hesaplanmasına ilişkin Kanunun eki 2 sayılı tabloda yer

alan formüle "X[0,7]" getirilmek suretiyle işletme ruhsat bedeline %30'luk indirim yapılmaktadır. Devlet hakkı oranlarının hesaplandığı Kanunun ekindeki 3 sayılı tablo değiştirilmektedir.

Devlet hakkının, Altın-Gümüş, platinin ons, bakır, kurşun, çinko ve alüminyum ton, uranyum oksit pound başına dolar hesaplarının yapıldığı tabloda, mevcut kanunda %1 ile 15 arasında öngörülen devlet hakkı oranları, teklif ile %1 ile 25 arasında öngörülmektedir. Buna göre, mevcut haliyle 2101 ons ve üzerindeki altın için %15'lik devlet hakkı oranı uygulanırken, değişiklik sonrasında, 2101-2400 ons altın için %15 devlet hakkı oranı uygulanacaktır. 5101 ons ve üzerindeki altın için %25'lik devlet hakkı oranı uygulanacaktır. Madde yoluyla bu kamu geliri karşılığında ne kadarlık sektörel etki beklendiğinin mali analizi net açıklanmamıştır.

Komisyonunda kabul edilen önergeyle, mevcut Kanunun dipnotlarında olan ibarelerin teklife de konulması unutulduğundan, bu eksik giderilmiştir. Mevcut Kanunda da olan Londra Borsası ortalama değerinin esas alınacağı, ortalama döviz kurları, borsada işlem görmeyen madenlere dair ibareler teklife de eklenmiştir.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 14 üncü madde ile; Kanunun 14 üncü maddesine eklenen bentle ("k"); Kanunlarla mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerin tahsis amacı dışında kullanılabilmesiyle ilgili istisnaları düzenleyen hükme, Yenilenebilir Kaynak Alanları (YEKA) da eklenmektedir.

Durumu ve sınıfı çok iyi veya iyi olan mera, yaylak ve kışlaklar için tahsis amacı dışında kullanma yasağını düzenleyen fıkradaki istisnalar arasına da YEKA'lar eklenmektedir. Oysa mera ve yaylak alanları yerine ömrünü tamamlamış arazilere Yenilenebilir Enerji Kaynak alanları oluşturulması daha doğru olacaktır.

25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun 14 üncü maddesine "10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun kapsamında ilan edilen yenilenebilir enerji kaynak alanları için ihtiyaç duyulan," ifadesi (k) bendi olarak eklenmiştir. Böylece yenilenebilir enerji projeleri k bendi ile artık tahsis amacı değişikliğine doğrudan gerekçe olarak kullanılabilecek bentler arasına eklenmiştir.

03.05.2025 tarihinde 31/7/1998 tarihli ve 23419 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mera Yönetmeliğinin (a) bendinin (7) numaralı alt bendinde yapılan değişiklikle mera alanlarında güneş ve rüzgar enerji santrallerinin ölçüm istasyonlarının kurulmasına hak tanınmıştır. Mera Kanununda yapılan değişiklikle bu sefer mera alanları doğrudan yenilenebilir enerji yatırımlarına ve yapılaşmaya açılmıştır.

TÜİK verilerine göre, Türkiye’nin toplam alanının yaklaşık yüzde 20’si, tarım alanlarının ise yaklaşık yüzde 38’i olan 14,6 milyon hektar çayır ve mera alanı var. Mera alanları her geçen yıl daralmaktadır. Şöyle ki; Türkiye’nin çayır ve mera varlığı 1940 yılında 44,2 milyon hektar iken 20 yıl sonra 1960’ta 28.7 milyon hektara geriledi. 1990’da 14,2 milyon hektara düşen çayır ve mera alanının 2014’te 14,6 milyon hektar olduğu tahmin edilmektedir. Son dönemdeki artışın, mera alanlarının tespiti ve kayıt altına alınması ile olduğu tahmin edilmektedir. Kaldı ki, bakanlığın tespit çalışmasını tamamladığı mera alanı 14,6 milyon hektar değil, 10,3 milyon hektardır.

Teklifin 13 üncü maddesi ile Mera Kanununun 14 üncü maddesine Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Alanları (YEKA) ile ilgili yapılan eklemeler neticesinde, YEKA projeleriyle ilgili ÇED raporu muafiyeti doğar mı sorusunu tartışmamız da gerekmektedir. TBMM AKP Grup Başkanlığının Kanun Teklifi’ne ilişkin basın ile paylaştığı açıklama notunda 14 üncü madde ile ilgili “4342 sayılı Mera Kanunu’nda yapılan değişiklikle, Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) projelerinde mera tahsis amaç değişikliği için artık ÇED raporu şartı aranmayacaktır. Böylece tahsis işlemleri yarışmadan önce yürütülebilecek, yatırımcıya hazır ve temiz alan sunulabilecektir. Bu düzenleme ile yatırım süreci hızlandırılırken kamu kurumları arasındaki koordinasyon da güçlendirilecektir.” açıklamasına yer verilmiştir. Teklifin 13 üncü maddesi ile gerekçesinde lafzi anlamda bu konuda bir düzenleme olmamasına karşılık, AKP tarafından hazırlanan basın notunda bu ifadelerin geçmesi, kanun teklifinin amacı hakkında da şüphe doğurmaktadır.

YEKA projelerinde mera tahsis amacı değişikliği için ÇED raporu şartının kaldırılması ihtimali Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunun maddeye dair görüşünde de değerlendirilmiştir. *Bir bölge “mera” statüsündeyse ve orada büyük bir güneş enerjisi santrali veya rüzgâr santrali (YEKA kapsamındaki)*

kurulacaksa, mera vasfının değiştirilmesi sırasında ÇED süreci işletilmeyecektir. Normalde, bir meranın vasfını değiştirmek (yani mera alanını başka kullanıma açmak) için Mera Komisyonları kararı ve meranın eşdeğerinin tahsisi, ot bedeli ödenmesi gibi koşullar yanında çevresel değerlendirme de yapıldı. Teklif bu süreci kısaltmak uğruna ÇED muafiyeti getirerek önemli bir denetim mekanizmasını kaldırmaktadır. Öncelikle vurgulamak gerekir ki, meralar ve tarım arazileri Anayasal olarak korunması gereken doğal varlıklardır. Anayasa'nın 45. maddesi, "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önler" hükmünü amirdir. Mera Kanunu da meraların ancak zaruri hallerde ve eşdeğer başka alan tahsis edilerek başka kullanıma açılabileceğini hükme bağlamaktadır. Teklif ise, meraları doğrudan doğruya yenilenebilir enerji tesislerine açmaktadır. Yenilenebilir enerji elbette teşvik edilmesi gereken, fosil yakıtlara alternatif bir enerji türüdür ancak yenilenebilir enerji yapacağım diye doğal varlıkları tahrip etmek kabul edilebilir bir denge değildir. Yeşil enerji yatırımları "doğa dostu" olması gereken yatırımlardır; eğer mera ekosistemine zarar verecek, hayvancılığı bitirecek şekilde planlarsa amacına ters düşecektir. Meralar, sadece otlak değil, aynı zamanda biyolojik çeşitlilik alanlarıdır. Bozkır ekosistemleri, çayır ve meralar birçok endemik türe ev sahipliği yapar ve karbon tutma işlevi görür. Büyük ölçekli güneş enerji santralleri, meralarda yüzlerce dönüm araziye panel kaplı yüzeylere dönüştürmektedir. Bu da albedo değişiminden (yüzey yansıtırlığı), toprak yapısının bozulmasına kadar çeşitli çevresel etkilere yol açabilir. Rüzgâr enerji santralleri ise mera üzerinde daha az yer kaplasa da ulaşım yolları, altyapı vs. gerektirmekte ve yine alan kullanımı değişmektedir. ÇED sürecinin işletilmemesi, bu etkilerin hiç değerlendirilmemesi demektir. Oysa yenilenebilir enerji de olsa, her projenin uygun yeri, ölçeği, yöntemi çevresel incelemeyle belirlenmelidir."

Teklifin 15 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının teklif metninden çıkarılması önergesi verdiğimiz madde ile; Kanunun 8 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır Kanunun yürürlük tarihinde işletmede olan ya da 31.12.2025'e kadar işletmeye alınacak Yenilenebilir Enerji üretim tesisleri ve bu tesislere ait ulaşım yolları ve enerji nakil hatları için uygulanan %85 oranındaki izin, kira, irtifak hakkı ve kullanma izni bedel indirimi ile ilgili değişiklik yapılmaktadır. Bu teşvikten faydalanmak için Kanun'un yürürlük tarihinde işletmede olmak ya da 31.12.2025'e kadar işletmeye

başlama koşulu 31.12.2030 olarak değiştirilmektedir. Rüzgar Enerji ve Güneş Enerji Santralleri için yürütülecek Orman İzni süreçleri düzenlenmektedir. Önlisans belgesi esas alınarak, önlisans süresi kadar Orman İzni verilebilecektir. Üretim lisansı alınması durumunda, orman izni üretim izni sonuna kadar uzatılabilecektir. Önlisans süresi sonrasında Üretim lisansı alınmazsa, orman izni önlisans süresi sonunda re'sen sona erecektir. Proje ve Etüd aşamasındaki ölçüm ve sondaj faaliyetlerine izin vermek için önlisans ya da üretim lisans şartı aranmayacaktır. Önlisans ya da üretim lisansı varsa, bahsedilen ölçüm ve sondaj çalışmaları için ayrıca izin gerekmeyecektir.

Teklifle; ana kuş göç yolları üzerindeki projelerde ornitolojik (kuş gözlem) çalışması zorunlu tutulmaktadır. Göç yolları üzerinde olmayan RES ve GES projelerinin ÇED süreçlerinde (Proje tanıtım dosyası ya da ÇED Raporu hazırlarken) ornitolojik (kuş gözlem) çalışması yapılmayacaktır. Yatırımcı, kuş göç yolu üzerinde olmayan ve ornitolojik gözlemi zorunlu tutulmayan bu projeler için yine de sorumluluk alacak; idarenin talep ettiği tedbirleri almak zorunda olacaktır.

Komisyonunda teklifin iki ve üçüncü fıkralarının çıkarılmasını önermiş bulunuyoruz. Teklif, 5346 sayılı Kanunun 8 inci maddesine beşinci fıkrasından sonra gelmek üzere orman vasıflı arazilerde rüzgar veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulabilmesine ilişkin izin süreçlerini düzenleyen fıkralar eklenmesini öngörmektedir. Önlisans belgesine dayalı olarak verilen orman izni, fiili bir üretim lisansı veya tesis kurulumuna ilişkin somut bir yatırım kararı olmaksızın, doğrudan orman alanının kullanımına olanak taşımaktadır. Bu durum, yatırımın nihai olarak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmadan doğal alanların özel kullanıma tahsis edilmesi anlamına gelecektir. Üretim lisansı alınmadığı takdirde izin süresi sonunda otomatik sona ermesi öngörülse de bu süreçte orman arazisinde geri dönüşü olmayan zararların akıbeti düşünülmemiştir. Teklifin bir diğer sakıncası, önlisans ya da üretim lisansı aranmaksızın, ormanlarda ölçüm ve sondaj faaliyetlerine doğrudan izin verilmesidir. Bu tür faaliyetler, ekosistem üzerinde fiziksel müdahale ve biyolojik çeşitliliğe zarar riski taşıyan işlemlerdir. İklim krizinin etkisiyle önemi daha da artan ormanlık alanların korunması ve genişletilmesi gerekirken, hızlıca verilen orman izinleri sadece ormanlık alanlar azaltılmamakta, enerji tesisleri ile birlikte ormanlar yangınlara karşı da korunaksız hale getirilmektedir. Orman içine kurulacak RES ve GES'ler yalnızca santral değil ilave nakil hatları da gerektireceği

--

için yangın riskini ciddi biçimde artıracaktır. Teklif, yalnızca ana kuş göç yolları üzerinde bulunan projeler için ornitolojik gözlemi zorunlu kılmakta, diğer alanlardaki projeleri bu yükümlülüğünden muaf tutmak suretiyle ÇED süreçlerinin hızlıca tamamlanması planlanmaktadır. Proje yerinin kuş göç güzergahları ile ilişkisi, buna dair derinlemesine saha çalışmalarıyla tespit edilebilir. Aksi durumda, proje sahibinin beyanı literatür bilgileri üzerinden yapılacak manipölasyonlar ile hazırladığı raporlar ile bu saha çalışmaları yapılmadan, ornitolojik çalışma yapılmadan ÇED belgesi alınacaktır. Bu durum, ÇED sürecinin etkili bir çevresel denetim aracı olmaktan çıkmasına neden olmaktadır. Düzenleme, Anayasa'nın 56. Maddesinde yer alan çevreyi koruma yükümlülüğü ile Bern Sözleşmesi gibi önemli uluslararası sözleşmelere de aykırılık içermektedir.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 16 ncı maddede; 5346 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen ek madde ile; İmar Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen "istisna" hükümleri hariç olmak üzere, rüzgar ve güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin imar planı, parselasyon planı ve bunların değişikliklerinde yerel yönetimler yetkilirken, teklifle artık Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da bu alanda onay yetkisine sahip olacaktır. Bu durumda yerel yönetimlerin uygun görmediği bir dosya hakkında Bakanlığa başvurulabilecek ya da doğrudan Bakanlıktan onay alınması yoluna gidilebilecektir. Düzenleme yerel yönetimlerin yetkilerine ilişkin bir çıkışma yaratabileceği gibi, enerji onay süreçlerinde hız uğruna, yerel yönetimlerin hukuka uygun bulmadığı ya da yerel yönden kamu yararına aykırı gördüğü bazı süreçlere merkezden müdahale anlamı da taşıyabilecektir. Bu paralel yetki, yerel yönetimlerin özerkliği, idarenin yasallığı ve bütünlüğü, kamu yararı ve çevre hakkı açısından sorun içermektedir.

Ayrıca, üçüncü fıkrayla, Bakanlığın onay verdiği bir tesisin ruhsatsız inşasına başlandığı ya da ruhsata aykırı olduğu (İmar Kanunu, m.32) tespit edilirse, yaptırımı Bakanlık tarafından uygulanacaktır (İmar Kanunu, m. 42). Bakanlığın onay verdiği projeler ile yerel yönetimlerin onay verdiği projeler bu madde yoluyla ayrıma tabi tutulacak, işlemi/onayı hangi idare yapmışsa yaptırımı da onun getirmesi sağlanacaktır. Aynı belediye sınırları içinde bir yenilenebilir enerji tesisine belediye/il özel idaresi/büyükşehir onay vermişse yaptırımı o yerel yönetim birimi yapacakken, Bakanlığın onay verdiği projelerdeki aykırılıklarda yaptırımı Bakanlık yapacaktır. Yerelde böyle bir yetki karmaşası tartışmalıdır, zira İmar Kanununun 42 nci maddesi

açıktır: “İmar mevzuatına aykırılık teşkil eden fiil ve hallerin tespit edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde ilgili idare encümenince sorumlular hakkında, üstlenilen her bir sorumluluk için ayrı ayrı olarak bu maddede belirtilen idari müeyyideler uygulanmaktadır.” Bu yetki yerel yönetimlerdeyken, yerel idareyi aşarak artık Bakanlığa da proje izin ve onay başvurularını, ruhsat başvurularını sunabilmek, merkez ile yerel arasında yeni yetki karmaşaları doğurabilecektir. CHP’li belediyelerin yerelde uygun görmediği projeleri Ankara’dan kendi bağlantılarıyla onaylayabilecek firmalar olabilecektir.

Düzenlemeyle RES ve GES’lerin imar planları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da onaylanabilecektir. Bu planlar, onay tarihi itibarıyla yürürlüğe girecektir. Bakanlık internet sitesinde 15 günlük ilan edilecek, itiraz olmaması halinde ilan süresi sonunda kesinleşecektir. Ne var ki, TEK DUYURU ARACININ İNTERNET İLANI olarak belirlenmesi, erişimi ve haberdar olunmayı kısıtlayabilecektir. Şöyle ki; Kanun teklifine göre, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından onaylanan imar planları **sadece** Bakanlık İnternet sitesinde **15 gün** süreyle ilan edilebilecektir. İmar Kanunu md 8 gereğince İmar Planları, onay tarihi itibarıyla hem belediye başkanlığınca tespit edilen ilan yerlerinde hem de ilgili idarelerin internet sayfalarında **1 ay süreyle** ilan edilmektedir. İki düzenleme arasında karşılaştırma yaptığımızda, Bakanlık tarafından onaylanan imar planları daha hızlı bir sürede daha az araçla duyurularak kesinleşebilecektir. Bakanlık onay planlarının sadece internet sitesinde yayınlanacak olması, sürecin şeffaf yürütülebilmesini engellemeye, onaylanacak planlar hakkında halkın katılım ve bilgilendirme haklarını, hak arama hürriyetini kısıtlamaya yöneliktir. Projelerin duyulabilirliğini kısıtlayan bu düzenleme, çevre hukukunun temel ilkelerinden olan katılım ilkesi (Çevre Kanunu, m. 3) ile Anayasanın “Hak Arama Hürriyeti”ni düzenleyen 36 ncı maddesine açıkça aykırıdır.

Bakanlığın onaylayacağı imar planların yerel yönetimlerin onaylayacağı imar planlarından daha hızlı sürede, daha az araçla duyurularak kesinleşecek olması, pratikte Bakanlığın tercih edildiği onay mercii olarak tercih edildiği, yerel yönetimlerin sürecin dışına itildiği fiili bir durum yaratacaktır.

Teklifin ikinci fıkrasıyla; Bakanlığa üretim lisansı veya önlisansı bulunan RES VE GES tesislerinde yer alan yapı ve müştemilata ilişkin yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı düzenleyebilme yetkisi de verilmektedir. Bu yetkiler yerel yönetimlerin tasarrufundayken, mevzuattaki boşluktan hareketle, izin

süreçlerini hızlandırmak için bu ruhsat ve izinlerin Bakanlıkça da verilebileceğine dair fıkra getirilmektedir.

Önlisans veya üretim lisansı olan yenilenebilir enerji üretim tesislerine ilişkin yapı ruhsatı başvurularında, Asliye Hukuk Mahkemelerinin acele kamulaştırma kararına dayanarak verdiği EL KOYMA Kararı da değerlendirilebilecek belgeler arasında sayılacaktır. Bu maddenin uygulanma usul ve esasları Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikte düzenlenecektir.

Özetle; Kanun teklifi ile “İmar planı, yapı ruhsatı, yapı kullanım izni, işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı için Bakanlıkça da düzenlenebilir” denilerek Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da ilgili izin ve idari işlemleri tesis etme konusunda yetkilendirilmiştir.

İmar planı, yapı ruhsatı, yapı kullanım izni, işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı işlemleri konusunda Bakanlık’a da yetki verilerek Bakanlık ile Belediyeler arasında yetki çatışması ile merkez-yerel çatışması doğuracak ikili hukuk dizayn edilmektedir. Belediyeler yetkili oldukları alanlarda etkisiz bırakılmaktadır.

Belediyelerin hukuka aykırı bir duruma direnmesi halinde Bakanlığın devreye girerek gerekli bu süreci hızlandırma adı altında izin ve işlemleri tesis ederek şirketlere kolaylık tanıyacağı uygulamaları yaygınlaştıracaktır.

Düzenleme, bu haliyle yerel yönetimlerin yetkisine müdahale anlamı çıkardığı gibi, kurumlar arasında merkez-yerel yetki çatışmasını da doğurma riski taşımaktadır. Komisyonda madde hakkındaki çıkarma önergemizde ve anayasaya aykırılık tartışmasında belirttiğimiz üzere; mevcutta yerel yönetimlere ait olan rüzgar ve güneş santrallerinin “imar planı, parselasyon planı ve bunların değişikliklerinin” onaylanmasının; rüzgar ve güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin yapı ve müştemilatına dair yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı belgelerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da verilebilmesinin önünü açmaktadır.

Anayasanın 127 nci maddesindeki yerel yönetimlerin özerkliği ve yetkilerine dair temel ilkeye, yerel yönetimler mevzuatına, idarenin bütünlüğü ve yasallığı ilkesine tümüyle aykırı olan teklifle, bir yerel yönetim biriminin farklı ölçütlerle ruhsat, izin, çalışma ruhsatı vermeyi uygun bulmadığı bir tesis hakkında aynı başvuru

Bakanlığa da yapılabilir, bu yolla yerel idarenin yasal yetkileri boşa düşürülerek aynı izinler Bakanlık üzerinden de alınabilecektir. Aynı ruhsat, izin belgesinin belediye ve Bakanlığın her ikisi tarafından da verilecek olması yetki karmaşası doğuracağı gibi, yerel yönetimin ayrıntılı araştırması sonucu verilmesinde kamu yararı olmadığına kanaat getirdiği ya da eksikler bulunduğu bir dosya, Bakanlığa da sunulabilecek ve belediyeden alınamayan bir izin veya ruhsat Bakanlıktan alınmaya kalkılacaktır. CHP'nin ülkemizdeki belediyelerin büyük çoğunluğunu yönetmesinin ve kamu yararını önde tutmasının bir sonucu, iktidarın yerel seçim sonuçlarını hazmedemeyişi ve yerel yetkilerini, gelir kaynaklarını budamaya çalışmasıdır.

İdarenin bütünlüğü ve yasallığı genel bir kamu hukuku ilkesi iken, bu teklifle aynı yetki hem yerele hem de merkeze tanınarak ikilik yaratılmakta; belediyenin kamu yararı gereği direndiği belli hususlarda Bakanlığın da aynı yetkiyle donatılarak belediyeyi devredışı bırakabilecek karar vermesinin önü açılmaktadır. Ayrıca Bakanlık, belediyenin gelir kaynağı olan ruhsat, izin başvurularında da aynı yetkiyi alarak yerel yönetimlerin bir gelirini daha merkeze çekebilecektir. Bakanlığın etki analizinde veri açıklanmamış ancak benzer yetkilerin, endüstri bölgeleri için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında, turizm geliştirme bölgeleri için ise Kültür ve Turizm Bakanlığında bulunduğu belirtilerek düzenleme savunulmuştur.

Belediyelerin yetkilerini kısmak ve CHP'li belediyelerin önünü tıkamak için, bu teklif dışında son dönemde neler yapılmıştır?

Sandığın gücü ve belediye kaynakları, devlet gücünün kötüye kullanılarak geçersiz kılınmak istenmektedir. Bunun için sadece 2024 yılında sokak hayvanlarıyla ilgili yasada belediyelerin mali yükünü zorlaştıracak maddeler getirildi. Genel aydınlatma giderlerinden belediyelere düşen payın 3 katına çıkarılarak belediyelerin gelirleri azaltılmak istenmiştir (Bu madde Plan ve Bütçe Komisyonuna getirilip geri çekildi). Belediyelere daha az ödenek aktarımı yoluna gidildi ve kreşlerin kapatılması ya da açtırılmaması genelgesi üzerinden bir tartışma başlatılmıştır. Belediyelerin kaynaklarını kurutup daha sonra belediye şirketlerinin de gelirlerini kısmak, geçmiş dönem borçlarını da tahsil etmeye çalışmak, SGK'ya belediyelerin çoğunun AKP döneminde birikmiş borçlarının ödenmesi yönünde baskı oluşturulmuştur. Bununla da kalmamış, belediyelerin onay bekleyen kredi başvuruları bekletilmiştir. Ayrıca Efes-Selçuk Belediyesinde, belediye gelirlerinin en önemli kalemlerinden biri olan Meryem Ana Evi otopark gelirlerinin belediyeden alınıp Bakanlığa aktarılmasına karar

verilmiştir. Kayyum uygulamalarına eşlik edecek biçimde, belediyelere artan sayıda müfettiş gönderilmiştir. TBMM, Devlet Denetleme Kurulunun belediyelere daha fazla denetimde bulunmasına olanak tanıyacak maddenin tekrar getirilmesi girişimine sahne olmuştur. Belediye şirketleri dahil olmak üzere, belediye başkanlarının kendilerinin ve belediye ile çalışan şirketlerin malvarlıklarına el konması, bazılarının terörün finansmanı kapsamında malvarlıklarının dondurulması için 19 Mart 2025 tarihi öncesinde Plan ve Bütçe Komisyonundan tüm itirazlarımıza karşın özel yasa çıkarılmıştır. Asgari ücret işveren desteğinin belediyeler, il özel idareleri ve bunların kurduğu birlik ve işletmelerden kaldırılması (işçi başına 1000 TL) için kanun maddesi getirilmiştir, Özel yurtlarla ilgili mevzuat kapsamında belediyelerin vermekte olduğu yapı ve inşaat ruhsatları ve çalışma izinlerinin 2018 sonrasında belediyelerden alınarak Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmesi uygulamasını AYM iptal etmiş, bunun üzerine 2025 yılı Haziran ayında yürürlüğe girecek iptal kararını aşmak için, geçtiğimiz hafta yasa çıkarılmış ve KHK ile alınmış yetkinin bu defa yasa yoluyla Bakanlıklarda kalması sağlanmıştır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 17 nci madde ile; mevcut düzenlemede, Kanunun yürürlük tarihinden 31.12.2020 tarihine kadar işletme girecek yerli kömüre dayalı termik santraller ve bu tesislere ait enerji nakil hatları için uygulanan %85 oranındaki izin, kira, irtifak hakkı ve kullanma izni bedel indirimi ile ilgili değişiklik yapılmaktadır. Değişiklikle, Kanunun geçici 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasındaki 31.12.2020'ye kadar olan işletmeye başlama süresi, 31.12.2030 olarak değiştirilmektedir. 10 yıl olan indirim uygulama süresi 15 yıl olarak değiştirilmektedir.

Komisyonunda bu maddenin tekliften çıkarılmasını önerdik. 31.12.2030 tarihine kadar işletme girecek IV. Grup (b) bendinde yer alan madenlerin girdi olarak kullanıldığı elektrik üretim tesisler ve bu tesislere ait enerji nakil hatlarının izin, kira, irtifak işlemlerinde uygulanan indirimlerin 15 yıla kadar uzatılması öngörülmektedir. Bu düzenleme, iklim kriziyle mücadele ve Paris Anlaşması kapsamında üstlenilen sera gazı emisyonlarını azaltma taahhütleriyle çalışmaktadır. Adil bir geçiş süreciyle kömürden çıkışa dair kamusal bir planlama yapılması gerekirken, bu değişiklikle 2030 yılına kadar yeni termik santrallerin işletmeye alınacağı, kömürlü santrallerin uzun yıllarca teşvik edilmesi yönünde bir adım atılmaktadır.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 18 inci madde ile; Kanuna eklenmesi öngörülen yeni Geçici 33 üncü maddeyle; EPDK yenilenebilir enerjiye dayalı ve önlisans ya da üretim lisansı bulunan elektrik üretim tesisleri için 31.12.2030'a kadar ACELE KAMULAŞTIRMA yapabilecektir. EPDK, kamulaştırma kanunu kapsamında yenilenebilir enerji kaynakları önlisansların rahat ve hızlı alınması için özel mülkiyetteki taşınmazlarda 5 yıl boyunca acele kamulaştırma yapabilecektir. Cumhurbaşkanı bu süreyi bir defaya mahsus 5 yıl uzatabilir. Böylece, bu süre 10 yıla kadar uzayabilir.

Komisyonunda çıkarma önerdik. EPDK'ya tanınan acele kamulaştırma yetkisi, olağan kamulaştırma süreçlerinin devredışı bırakılması suretiyle mülk sahiplerinin yeni hak kayıplarına ve mülkiyet haklarının ihlaline sebep olma riski taşımaktadır. Acele kamulaştırma yönteminin içinin hız uğruna, “süper ya da jet izin” adı altında içinin boşaltılması, 10 yıl boyunca acele kamulaştırma kararı sonrasında hak arama süreçlerini de etkileyecektir. Olağan kamulaştırma süreçlerindeki yargısal aşamaları ve pazarlık yönteminde izlenen usulleri geride bırakmaya dönük bu girişim, acele kamulaştırmanın mantığını sorgulatmaktadır; yeni mülkiyet hakkı ihlallerine yol açabilecektir.

Tekliften çıkarılması önergesi verdiğimiz 19 uncu madde ile; Kanuna eklenmesi öngörülen yeni Geçici 34 üncü maddeyle; 31/12/2024 tarihinden önce yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan kısmen ya da tamamen işletmeye alınmış lisanslı elektrik üretim tesisleri için, Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi verme koşulları düzenlenmektedir.

Buna göre, Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi alabilmek için kanunun yürürlük tarihi itibarıyla 1 yıl içinde başvurulması, tesisin imar planında işlenmiş olması, başvurunun bir yıl içinde yapılması, İnşaat Mühendislerince hazırlanacak statik uygunluk raporu ve fenni mesuliyet belgelerinin sunulması gerekmektedir.

Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi iş yeri açma ve çalıştırma ruhsatı yerine de geçecektir. Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi verilen tesisler için geçmişte İmar Kanunu kapsamında alınmış idari yaptırım, yıkım ve idari para cezaları uygulanmayacaktır, açılmış davalarda karar verilmesine yer olmadığına (KVYO) hükmedilecek, yargılama giderler taraflar üzerinde bırakılacaktır, vekalet ücretine hükmedilmeyecektir. Daha önce tahsil edilen cezalar iade edilmeyecektir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, lisanslı elektrik tesisleri için yeni bir imar affına karar verebilecektir. Bu sayede, mevzuata aykırı olarak çalıştırılan 50 civarında elektrik üretim tesisi, başvurusu halinde bedelini ödeyerek üretim tesisi uygunluk belgesine kavuşacaktır.

Kurumların açıklamasında, lisanslı elektrik yatırımlarının kamudan özele geçmesiyle ilgili olduğu belirtilmiştir. 2009-2012 döneminde devreye giren özel sektör elektrik tesislerinin yasal mevzuatının o dönemde “kamu yatırımı” kapsamında sayıldığı ve ruhsata tabi olmadığı için böyle bir sorun doğduğu belirtilmiştir. 2016 sonrasında özel sektörün lisanslı elektrik yatırımında bu yatırımlara ilişkin inşaatların kamu değil özel sektör yatırımı sayılacağı ve ruhsat gerektirdiği Çevre Bakanlığınca karar bağlanmıştır. Etki analizinde bir veri yoktur ancak komisyonda 2012-2016 arasında mevzuat nedeniyle ruhsata tabi olmadan inşaat yapmış 50 civarında elektrik santralinin başvuru yapması halinde ruhsata tabi kılınması ve belediyelerin bunlara artık kaçak yapı mührü vurmaması için düzenleme getirilmiştir. Komisyondaki önergemizde de vurgulandığı üzere; tekliften çıkarılmasını önerdiğimiz bu madde, enerji alanıyla sınırlı olsa da 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında “bir daha af getirilmeyecek” söylemini sorgulatan bir girişimdir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan kurulan ve 2025 yılı öncesinde kısmen veya tamamen işletmeye girmiş lisanslı elektrik üretim tesisleri ile bunların zorunlu altyapı tesisleri için yeni bir imar affına karar verebilecek; ilgili firmalar kaçak yapılarını 1 yıl içinde başvurmaları halinde bedel ödeyerek kayıtlı hale sokabilecek ve Üretim Tesisleri Uygunluk Belgesi alabilecektir. Bu sayede, üzerinde yükseldikleri yapıları mevzuata aykırı olarak inşa edilmiş elektrik üretim tesisleri bedelini ödeyerek üretim tesisi uygunluk belgesine kavuşacak, haklarında yerel yönetimlerin verdiği idari yaptırım, yıkım ve para cezaları da uygulanmayacaktır. Bu aftan haberi olmadan ödeme yapanlara ise ödedikleri tutar iade edilmeyecektir. Af, tesisini yerel yönetimlerin belirlediği imar mevzuatına uygun yaparak izin alan işletmeler ile kaçak yapıda tesis işleten firmalar arasında bir eşitsizlik yarattığı gibi, yerel yönetimlerin gelirleri yerine bu aftan elde edilecek gelirin de merkezi yönetim bütçesine aktarılması sonucunu doğuracaktır.

Türkiye Barolar Birliğinin ilgili Komisyonu da imar affı niteliğindeki düzenlemeyi birçok yönden sorunlu görmektedir. TBB'ye göre; “*madde temelde imar hukukuna aykırı yapıların affedilmesidir ve yasalara aykırı biçimde inşa edilmiş bir tesisin,*

sonradan yasaya uygun hale getirilmesi, kurallara uyanlara haksızlık ve kötü örnek oluşturacaktır. Eğer bir enerji şirketi, nasıl olsa af çıkar diye ruhsatsız bina yapmışsa, bu düzenleme onun beklentisini karşılamış olacaktır. İleride başka sektörler de benzer af talepleriyle gelebilecektir. Çevre boyutuyla, bir elektrik üretim tesisinin ruhsatsız yapılmış olması demek, muhtemelen imar planlarında öngörülmeleyen bir yerde veya şekilde inşa edilmiş olması demektir. Bu tesisler belki tarım arazisinde, belki deprem riski yüksek alanda, belki de orman içinde izinsiz yapıldı. Şimdi af ile legal hale gelince, bu yapılar nedeniyle oluşmuş çevresel zararlar veya riskler görmezden gelinmiş olacaktır. Teklif sadece statik rapor istemektedir; yani binanın yapısal güvenliği incelenecektir. Çevresel uygunluk açısından herhangi bir değerlendirme şartı aranmamaktadır. Oysa belki de bu kaçak tesisler, mevzuata aykırı olduğu için çevresel bazı kriterleri ihlal etmiş olabilir (örneğin bir dere yatağına yakın inşaat, bir sit alanı yakınına trafo merkezi kurulması vb.). Yargı sürecine müdahale edilmesi, ayrı bir sorunlu noktadır. Teklif, halihazırda devam eden davaların “karar verilmesine yer olmadığına” hükmedilmesini öngörmektedir. Yani vatandaşların veya kurumların açtığı davalar, yasa marifetiyle düşürülecektir. Bu, Aarhus Sözleşmesi’nin öngördüğü çevresel konularda adalet erişim hakkına aykırıdır. Normalde bir kişinin, yakınında kaçak yapılan bir santral için mahkemeye başvurma ve hakkını arama yolu vardır; ancak yasa doğrudan bu işlemi meşrulaştırarak davayı konusuz bırakmaktadır. Bu durum, yargıya götürülmüş ihtilaflara yasama yoluyla müdahale olarak da değerlendirilebilir ki hukuk devletinde istisnai görülür. Anayasa’nın 36. maddesindeki hak arama hürriyeti ve adil yargılanma ilkesi zedelenmektedir. TBB’ye göre; af düzenlemesiyle önleyicilik ve caydırıcılık ortadan kalkabilecektir: “Çevre hukukunda ve imar hukukunda kuralların amacı, kişilerin baştan mevzuata uygun davranmasını sağlamaktır. Eğer bir kural ihlal edilirse cezası uygulanır ki tekrar yapılmasın. Af ile birlikte, kurallara uymamanın cezası olmadığı sinyali verilir. Bu da gelecekte daha fazla kural ihlalini teşvik eder. Özellikle çevre gibi, ihlalin geri döndürülmesi zor olan bir alanda af uygulamaları son derece risklidir. Örneğin 2018’de çıkarılan genel imar affı sonrası, kıyılarda, ormanlarda birçok kaçak yapının yasal hale geldiği, sonrasında 2023 depreminde imar affına giren binaların yıkıldığı kamuoyunca görülmüştür. Çevresel imar affı da benzer şekilde, belki bugün değil ama yarın bir çevre felaketine davetiye çıkarabilir. Bu af düzenlemesi, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun bütünlüğünü bozmaktadır. İmar Kanunu’na göre yapı ruhsatı ve iskân izni alınmadan bina yapılamaz; aykırı yapıların

yıkılması esastır. Ancak sürekli af çıkarıldığı için bu hükümler kâğıt üzerinde kalmaktadır. Teklifte İmar Kanunu'na eklenen geçici madde ile, 2024'e kadar kaçak yapılara af getirildiği anlaşılmaktadır. Mimarlar Odası gibi meslek kuruluşları, 2025 başında sunulan genel imar affı teklifini "kent suçlarını yasallaştıracak düzenleme" olarak eleştirmiştir. Şimdi bu enerji sektörü özelindeki af da benzer kaygılar yaratmaktadır."

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak, Komisyon öncesi bilgilendirme toplantısında yeterli ve net bilgi paylaşımı yapılmaması nedeniyle usule uygun olmayan bir biçimde, Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmadan, tali komisyon olan "Çevre Komisyonu ve Tarım, Orman Köyüşleri Komisyonlarında" görüşülmeden, komisyonda alt komisyon kurulması önergemiz kabul edilmediğinden; görüşmelerine geçilmesine karşı olduğumuz ve yukarıda geneli üzerinde değerlendirmede bulunarak eksik düzenlemelerini belirttiğimiz Teklif hakkında, Anayasa'ya uygunluk, Çevre Komisyonu ve Tarım, Orman Köyüşleri komisyonlarına havale, alt komisyon kurulması ve özellikle 1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18 ve 19 uncu maddelerine dair çıkarma önergelerimiz mevcuttur. Teklifin yukarıda izah ettiğimiz maddelerindeki sorunlu hükümlerine karşı olduğumuz belirtiyoruz. Komisyonda değerlendirilmeyen önergelerimizin Genel Kurulda değerlendirilmesi gerektiğini savunuyoruz.

Sonuç olarak; I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan bazı düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması, IV'üncü Bölümünde yer alan tümü üzerindeki değerlendirmeler, V'inci Bölümde maddeleri üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle 2/3159 esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Ednan Arslan

İzmir

Nail Çiler

Kocaeli

Talat Dinçer

Mersin

Türker Ateş

Bolu

Şeref Arpacı

Denizli

Ümit Özlale

İzmir

Seda Kâya Ösen

İzmir

MUHALEFET ŞERHİ

Usule ilişkin değerlendirme

2872 sayılı Çevre Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu, 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu olmak üzere, yürütme maddeleri de dahil olmak üzere 5 kanunu ilgilendiren 21 maddelik kanun teklifi, birçoğu maden sektörüne ve sermaye kesimlerine avantaj ve kolaylık sağlama olarak değerlendirilebilecek düzenlemeler içermektedir.

AKP iktidarının geçmiş dönemlerde de alışlagelmiş uygulamaları 28. Dönemde de devam etmektedir.

Kanunların komisyon sürecine gelmeden toplumun ilgili kesimlerinin temsilcileri olan odalar, sendikalar, dernekler veya demokratik kitle örgütlerinin görüşleri alınarak yapılması gerekmektedir.

Kanun tekliflerinin istişareyle yapılmasını engelleyen AKP-MHP ittifakı modern demokrasilerin ve hukuk devletlerinin en temel hakkı olan yasa yapma hakkını ortadan kaldırmaktadır. Yasa yapma hakkının zayıflatılması, halk egemenliğine yönelik en büyük darbelerden biridir. Çünkü halktan toplanan vergilerin nerelere harcanacağı ve demokratik-hukuk devletinin nasıl işleyeceğini gösteren önemli ilkelere biri yasa yapma hakkıdır. Dünyadaki tüm demokratik hukuk devletlerinde yasa yapma, devlet-toplum-yurttaş mutabakatının temelidir.

Getirilen ve adı “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**” olarak ifade edilen Teklif, 17 Haziran 2025 akşamı üyelere iletilmiş ve 19 Haziran’da komisyonda görüşülmesi öngörülmüştür.

Burada hemen belirtmek gerekir ki AKP iktidarı kamuoyunun tepkisinden ve dikkatlerinden kaçınmak için büyük bölümü Maden ve Enerji alanını ilgilendiren bu Kanun Teklifi’nin başlığında dahi, **Maden, Çevre veya Enerji** terimlerinin geçmesinden kaygı duyuyor olacak ki, teklifi sanki sıradan bir kanun teklifiymiş gibi “**Bazı Kanunlarda Değişiklik**” başlığı ile Meclise sunmak gereği duymuştur. Meclise sunulan Kanun tekliflerinin büyük çoğunluğunda ilk maddede hangi kanuna ilişkin değişiklik varsa o isimle başlatılır ve eğer torba kanun ise bazı

kanunlarla değişiklik şeklinde başlıkla devam ettirildi. Ancak bu kurala uyulmadığını görüyoruz.

Son yıllarda AKP hükümetinin uyguladığı politikalar, özellikle sermaye taleplerini karşılamak adına yapılan çalakalem kanun düzenlemeleri ile dikkat çekmektedir. Hükümet, ekonomik çıkarları gözeterek aceleyle hazırlanan kanunları, toplumsal yarar ve kamusal nitelik gözetilmeden, toplumun genel çıkarlarına uygun olmayan bir biçimde hayata geçirmekte ve bu durum demokratik süreçlerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Sermayenin istekleri doğrultusunda yapılan bu çalışmalar, adalet, şeffaflık ve demokratik prensiplere aykırı bir yönetim anlayışının yansımasıdır. Bu kanunların halkın beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olmayışı, demokratik katılımın sınırlanması ve sermayenin ayrıcalıklı bir konumda tutulması, ülkenin sosyal dengesizliklerle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır.

Bu kanun teklifi vesilesiyle bir kez daha belirtmek gerekir ki, AKP iktidarının yasa yapım süreçlerinde geliştirdiği bakış açısı ve takındığı tutum antidemokratiktir. Çoğunlukçu bir anlayışla çoğulculuğun reddedildiği, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte TBMM'nin bütünüyle by-pass edilmek istendiği bir sürecin devamıdır.

Meclis'in adeta bir noter makamı olarak görülmesi her şeyden önce millet iradesine hakarettir. Muhalefetin uyarılarını yok sayan, önerilerini dikkate almayan demokratik anlayıştan uzak bir iktidar anlayışı ile karşı karşıyayız.

Kanun teklifinin görüşüldüğü komisyon süreci de tıpkı teklifin getiriliş biçimi gibi antidemokratik bir şekilde yürütüldü. Tam 26 saat süren görüşmeler boyunca, muhalefetten gelen sayısız itiraza rağmen kanun teklifinin virgülü bile değiştirilmedi. Komisyon toplantılarına katılmak isteyen yaşam savunucuları, köylüler, ekoloji örgütleri ve Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu üyeleri saatler boyunca komisyona alınmadı ve kimi zaman kapı önünde bekledikleri gerekçesiyle şiddete maruz bırakıldı. Bu işleyiş bile kanun teklifinin esasen halkın yararına değil sermayenin yararına olduğunu basit bir göstergesi olarak görülebilir.

Doğa Metalaştırılmaz!

Kapitalist üretim biçimi, doğayla kurulan ilişkiyi tarihsel olarak dönüştürmüş ve onu, insan ihtiyaçlarının ötesinde, sermaye birikiminin bir aracı haline getirmiştir. Doğanın ve tüm ekosistemin kapitalizm altında maruz kaldığı sömürü, sadece ekolojik değil, aynı zamanda toplumsal bir adaletsizlik olarak karşımıza çıkar. Bu sistemin merkezinde insanın doğa üzerindeki egemenliğini esas alan bir bakışın yanı sıra, sermayenin her şeyi –insanı, emeği, suyu, havayı ve toprağı– metaya dönüştürme arzusu vardır. Kapitalist sistemde doğa, kullanımı ve satılabilirliği üzerinden değer kazanır. Ormanlar, ekosistemler, madenler, su kaynakları; tümü piyasada birer "doğal kaynak" olarak tanımlanır. Bu tanım, doğanın içkin değerini silerek onu yalnızca ekonomik çıkarlar doğrultusunda değerlendirilebilecek bir araca indirger.

Kendi yaşamı, refahı için doğayı ve doğada yaşamını sürdüren bütün canlıları sömüren bir anlayışla hareket eden insan, doğal olarak kendi dışındaki her canlıya karşı şiddeti ve ekokırımı meşru görmektedir. İnsanın doğaya karşı mücadelecı yaklaşımının geçmişi -komünal dönemi saymazsak- insanlık tarihi ile eşdeğer kabul edilse de modernizm ve Sanayi Devrimi ile beraber yükselen modern ulus devlet anlayışı ile birlikte sömürgeci bir karakter kazanmıştır. İnsan doğaya karşı kışkırtılmış, insan ile doğa ilişkisi mutlak bir düşmanlık hiyerarşisiyle rekonpoze edilmiştir. İnsanın doğaya karşı savaşı maden için bütün ekosistemi yerle bir eden, yüksek dağları tünellerle delen, boyun eğmez ırmakları barajlarla susturan, vahşi hayvanları kafeslerde sergileyen bir hegemonya inşası ve insanın mutlak otoritesini gösterme seremonisine dönüşmüştür.

İnsanı tüm doğanın ve canlı hayatının üzerinde gören hiyerarşik anlayışın dünyayı yok olmanın eşiğine getirdiği artık tartışmasıdır. Özellikle 1800’lerden itibaren endüstriyalizm çılgınlığıyla giderek artan fosil yakıtlar, karbon salınımının hızla artması, lastik tekerli araçların üretilmeye başlanması, giderek artan madencilik faaliyetleri, doğal varlıkların bir avuç sermayedar tarafından yağmalanması, yoksul ülkelerin kaynaklarının emperyalist devletlerce sömürülmesi, denizlerin, havanın ve toprağın kirlenmesi yaşı dünyamızda geri dönüşü imkânsız yaralar açmıştır. Kapitalizm dünyanın tüm varlıklarını kaynak olarak görmüş, üzerinden kar elde etmek adına bu varlıkları dünyadan artan bir hızla söküp almıştır.

DEM Parti olarak bizler, doğayı yalnızca korunması gereken bir “varlık” ya da kalkınma süreçlerinde “denge” unsuru olarak değil, yaşamın ta kendisi olarak görüyoruz. Doğa ile insan

arasındaki ilişkiyi mülkiyet, sömürü ve tahakküm değil; karşılıklılık, saygı ve ortak yaşam ilkeleri üzerine kuruyoruz. Kapitalist modernitenin doğayı “kaynak”a indirgeyen, yaşam alanlarını maden ruhsatlarına, ormanları enerji projelerine kurban eden anlayışına karşı açık bir mücadele veriyoruz.

AKP iktidarının sunduğu bu kanun teklifi, Türkiye’nin her yerinde ekolojik yıkımı derinleştirecek, toplumsal yaşam alanlarını ticarileştirecek ve sermayenin sömürü döngüsünü pekiştirecektir.

DEM Parti olarak, bu teklifin temsil ettiği doğa karşıtı, rantçı ve anti-demokratik zihniyete karşı topyekûn bir direnişi savunuyoruz. "Kalkınma" adı altında gerçekleştirilen doğa kırımına karşı, halkın kendi yaşam alanlarına sahip çıkma hakkını ve ekolojik adaleti savunmaya devam edeceğiz.

Bizler, ülkenin tamamında doğal ve kültürel zenginliklerin, bölge halkının rızası ve katılımı olmaksızın, ekolojik perspektif gözetilmeksizin, yani hiçbir şekilde sermayenin ve iktidarın sömürüsüne açılmamasını savunuyoruz. Yerel halkların ekolojik öz yönetimini esas alan, doğayla uyumlu politikalar için mücadele veriyoruz. Ekolojik dengeyi ve gelecek nesillerin yaşam hakkını esas alan, katılımcı ve demokratik süreçlerle hazırlanmış yasal düzenlemeler için çalışıyoruz. Halkın rızası alınmadan, ekolojik etkileri değerlendirilmeden hiçbir projenin hayata geçirilmemesi temel ilkemizdir.

Bu topraklar ve üzerinde yaşayan halklar, sermayenin sınırsız kar hırsına kurban edilemez. Ülkedeki ekolojik talan, aynı zamanda bir insan hakları, demokrasi ve varoluş sorunudur. Bu nedenle, bu sadece ekolojik bir mücadele değil, aynı zamanda bir özgürlük ve adalet mücadelesidir.

DEM Parti olarak bu yasa teklifine tûmden karşıyız. Yasanın geri çekilmesini, çevresel denetimlerin güçlendirilmesini, halkın katılımının esas alındığı demokratik bir varlık yönetimi modelinin oluşturulmasını savunuyoruz. Zeytinliklerin, ormanların, tarım alanlarının, su varlıklarının ve yaşam alanlarının sermaye çıkarlarına feda edilmesi kabul edilemez.

Kanun Teklifi üzerine Genel değerlendirme

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", neoliberal ekonomi politikalarının ve sermaye birikim modelinin doğal varlıklar üzerindeki tahakkümünü pekiştiren, ekolojik yıkımı derinleştiren ve toplumsal yaşam alanlarını ticarileştiren bir "talan yasası" niteliğindedir. Bu teklif, iktidarın "kalkınma" ve "arz güvenliği" söylemleri ardına gizlediği, rant ve sömürü temelli bir politikanın açık dışavurumudur. Türkiye'nin dört bir yanındaki ekolojik felaketler, bu zihniyetin somut sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

İnsan yaşamı, doğa ve kamu yararı ticari kârlardan üstündür!

Teklifin en kritik maddelerinden biri, **Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)** süreçlerinin fiilen işlevsiz hale getirilmesi girişimidir. ÇED sürecinde ilgili kurumların görüş vermemesi durumunda **“olumlu görüş verilmiş sayılması”** açıkça çevresel koruma hukukunun askıya alınmasıdır. İdare hukukunda zımnî izin yoktur zımnî ret vardır. Olumsuz karar verecek olan yetkilinin karar alma süreci tehlikeye girmektedir. Görevi kötüye kullanma durumunun artacağını şimdiden öngörebiliriz.

Maden Kanunu çıktığı 1985 yılından 2001 yılına kadar hiç değişikliğe uğramazken, 2001'den bu yana 22 kez değiştirilmiştir. Maden Kanunu değişince, Orman Kanunu da değiştirilmiş, madenlere izin verme yetkisi Orman Genel Müdürlüğü'nün elinden alınarak, bürokratik aşamaları azaltılmış, maden tesislerinin açılımını kolaylaştıracak her türlü adım atılmıştır. Orman Kanunu, bu sebeptendir ki son 22 yılda AKP hükümetleri tarafından 32 kez değiştirilmiştir. Yasaların koruyucu, kısıtlayıcı yönleri kırılarak, yok edici faaliyetler geliştiği güzel biçimde yasalara eklenmiştir.

Değişime uğrayan bütün mevzuat, normlar hiyerarşisinde kendisinden önce gelen Anayasa, uluslararası sözleşmeler ve koruyucu sözleşmelerle çelişir hale gelmiştir. Maden mevzuatı bugün geldiği noktada, kendinden önce çıkarılan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Toprak Koruma Kanunu, Zeytinciliğin Islahı ve Yabancıların Aşılattılması Hakkında Kanun gibi kanunlarla çelişmektedir. Fakat “Türkiye’yi maden ülkesi yapacağız” diyen iktidar, hukukun üstünlüğünü, ekosistemin önemini ve denetimi yok sayarak, sermaye odaklı politikasında ısrarını sürdürmektedir.

Komisyonu getirilen kanun teklifi ise söz konusu sermaye odaklı sömürü düzeninin ekolojik-toplumsal bedelini daha da artıracak niteliktedir. **Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinin altını tamamen oyan**, onu bir çevre koruma aracı olmaktan çıkarp yatırım hızlandırma aracına dönüştüren bir dizi düzenleme getirilmek istenmektedir. Öyle ki, “ÇED Gerekli Değildir” kararlarının uygulamada ne tür tahribatlara neden olduğu tartışılacağına, bu kararların kamuoyundaki algısını “düzeltme” bahanesiyle ÇED süreçleri daha da zayıflatılmakta, kamu denetimi ve yargı yolları büyük oranda devre dışı bırakılmaktadır.

Yapılan değişiklikle birlikte:

- **ÇED süreci tamamlanmadan** projelere teşvik, onay, ruhsat ve izin verilmesinin önü açılmakta, böylece **çevresel etkiler değerlendirilmeden yatırımlar fiilen başlatılabilmektedir**. Bu durum, ekolojik ve toplumsal yıkımın önlenemez hale geleceği anlamına gelmektedir.
- **ÇED sürecinin işlevsiz hale getirilmesi ile teklifte yer alan EK-2 listesi** kapsamındaki projeler için artık **ÇED gerekli değildir** kararı dahi aranmayabilecektir. **EK-1 projeleri** için bile ÇED olumlu kararı **ön şart olmaktan çıkarılmaktadır**. Eğer Kurum görüşü verilmezse "olumlu kabul edilecek" kuralı, **denetimsizlik ve halk katılımının tamamen dışlanması** anlamına gelmektedir.
- EK-2 listesinde yer alan projeler için “ÇED Gerekli Değildir” kararı, artık bir çevresel güvence değil, **taşeronlaştırılmış bir formaliteye** indirgenmektedir.
- “Çevresel Etki Değerlendirme Kararı”nın verilmediği durumlarda bile diğer izin süreçlerinin eş zamanlı yürütülmesine olanak sağlanarak, **ÇED süreci etkisizleştirilmekte**, karar alma süreçleri şirketlerin yatırım takvimine göre hızlandırılmaktadır.
- Madencilik ve enerji yatırımları için yapılan bu düzenlemeler, **ormanlar, meralar ve su havzaları gibi kamusal ve ekolojik varlıkların hızla elden çıkarılmasına** hizmet etmektedir.
- Örneğin 14. maddede, **Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA)** ilan edilen bölgelerde, **mera tahsis amacı değişikliği için ÇED zorunluluğunun kaldırılması**, ekolojik geçim alanları ve kırsal toplumların yaşam hakkı açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Çevreye zarar verebilecek projelerin değerlendirilmesi ve bu projelerin çevresel etkilerinin en aza indirilmesi için tasarlanmış bir mekanizma olan Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED)

süreçleri, mevcut haliyle bile ciddi eksiklikler barındırmaktadır. Sermaye odaklı projelerin kamu yararı kisvesi altında “ÇED Olumlu” kararı aldığı, proje tanıtım dosyalarının masa başında hazırlandığı, halkın katılımı toplantılarının halktan kaçırıldığı ya da iyi niyet manzumeleriyle çarpıtıldığı, uzman raporlarının dikkate alınmadığı çokça örnek söz konusudur. Dolayısıyla mevcut eksikliklerine odaklanılması gereken bir noktada, bu süreçlerin tümüyle formel, göstermelik ve etkisiz hale getirilmesi; çevre hakkı, halk sağlığı ve toplumsal katılım ilkelerine tamamen aykırıdır. Ekosistemin taşıma kapasitesi çoktan aşılmışken, her yeri “enerji yatırımı”, “madencilik” adı altında yok etmeye meyilli hiçbir düzenleme bu meclis çatısı altında değerlendirmeye alınmamalı, kâr için değil yaşam için çaba sarf edilmelidir.

Kanun teklifinin ekinde yer alan kroki ve koordinat listeleri doğrudan **Muğla, Yatağan, Kemerköy, Akbelen gibi bölgelerdeki zeytinlik alanları hedef almaktadır. Teklifin 11. maddesi** ile zeytinlik alanlarda madencilik yapılabilmesinin önü açılmakta, Zeytinciliğin Islahı Hakkındaki Kanun fiilen yok sayılmaktadır.

- Teklifin 11. Maddesinde yer alan Geçici 45. madde ile Akbelen ve çevresindeki zeytinlikler, istisna düzenlemelerle doğrudan madencilğe açılacaktır.
- Zeytinlerin taşınması veya eşdeğer alanlara bahçe kurulması gibi önerilerle Zeytincilik Kanunu fiilen bypass edilmektedir. 3573 sayılı Zeytincilik Kanununun 20. maddesi böylece dolaylı olarak etkisizleştirilmektedir.

Bu, yalnızca doğayı değil, geçimini zeytin tarımı ile sağlayan binlerce köylüyü ve üreticiyi yoksulluğa iten bir ekonomik saldırıdır.

Şunu söylemek gerekir ki; **Akbelen ve İkizköylüler’in** mücadelesi yalnızca topraklarına sahip çıkmak değil; yaşam haklarına, gıdalarına, geleneklerine ve tarihsel hafızalarına sahip çıkmak içindir.

Bu yasa teklifi ile birlikte enerji ve maden yatırımları "**stratejik ve kritik yatırım**" ilan edilerek, acele kamulaştırma kararlarının **Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki bir kurul** tarafından alınması öngörülmektedir. Bu kurulun kararlarıyla zeytinlikler dahil olmak üzere tüm **tarım, orman, mera ve sit alanları** kamulaştırılabilecek ve şirketlere devredilebilecektir.

Yani Süper Yetkili Kurul İle "Her Şeye Rağmen" Maden ve Enerji Projelerine İzin verilecektir.

- Kurulda yalnızca yürütmeye bağlı bakanların yer alması demek, **yerel yönetimlerin, meslek örgütlerinin ve halkın yok sayılması** demektir.
- İlgili kurumlar izin vermezse, Kurul devreye girerek **"üstün kamu yararı"** adı altında izin verebilecektir.

Bu durum, yargı denetiminin ve toplumsal katılımın tamamen dışlandığı, tek adam rejimine uygun otoriter bir kaynak yönetimi modelinin inşasıdır. **Kamulaştırma kararlarının tapu hükmü kazanması, yurttaşın mülkiyet hakkının elinden alınması anlamına gelmektedir.**

Hangi Enerji?

İktidar yetkilileri Türkiye'nin elektrik kurulu gücünün halihazırda 118.668 MW olduğunu, yalnızca rüzgâr ve güneşten 2035 hedefi olarak 120.000 MW'lık kapasite planladıklarını belirtmektedir. Oysa Mayıs 2025 itibarıyla 118.721 MW kurulu gücümüz bulunmaktadır. Diğer yandan anlık maksimum puant yük yani ülke tarihinde gerçekleşmiş en yüksek güç tüketimi 58.172 MW'dır. TEİAŞ'ın halka açık verilerinden ülkenin enerji santrallerinin ortalama emre-amadelik oranının yüzde 55 ile 60 arasında olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa mevcut kurulu gücümüz puant yükü rahatlıkla karşıladığı görülmektedir. Bu bağlamda yapılan yatırımların ulusal ihtiyaçlardan çok, uluslararası sermayenin kâr odaklı planlamaları doğrultusunda yapıldığı açıkça görülmektedir.

Kanun teklifiyle yenilenebilir enerji tesislerinin imar planları ve yapı ruhsatı işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılabilmesine olanak tanırken, yapı ruhsatı veya izin belgesi olmadan işletmeye alınmış elektrik üretim tesisleri için **"imar affı" getiriliyor**. Statik uygunluk raporu ve fenni mesuliyet belgesi ile Bakanlık tarafından Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi veriliyor, **önceki idari cezalar ve yargı süreçleri bile iptal ediliyor**. Ayrıca **YEKA kapsamında mera tahsisi için ÇED raporu şartı kaldırılırken**, ormanlık alanlarındaki ölçüm veya sondaj için önlisans veya üretim lisansı şartının bile aranmamasına hükmediliyor.

Bu durum söz konusu değişikliğin hem ulusal hem de uluslararası enerji tekellerinin taleplerini hayata geçirmeye dönük bir hazırlık olduğunu akla getirmektedir. Gerek madenlerde gerekse RES ve GES başta olmak üzere yenilenebilir enerji varlıklarının faaliyetine ilişkin resmi

süreçlerin en az yarı yarıya kısaltılması hali hazırda yaşanmakta olan doğa talanının daha da hızlanarak büyümesi riskini taşımaktadır.

Hatırlanacağı üzere Britanya sermayeli enerji, kimya, yenilenebilir enerji, metal ve madencilik endüstrilerine veri sağlayan küresel araştırma ve danışmanlık kuruluşu Wood Mackenzie (WoodMac), metal ve madencilik için bir ‘**süper bölge**’ önermiş, Çin ile sermaye yarışında Türkiye’nin de içinde bulunduğu ‘süper bölge’nin doğal varlıklarını, mali ve insan sermayesini kullanmak istediğini belirtmişti.

Uluslararası sermayenin enerji alanını öncelikli yatırım alanı olarak gördüğü ve bu nedenle her türlü kamusal denetim ortadan kaldırılmak istendiği bilinmektedir. 2010’lu yıllarda Karadeniz’i mahveden Hidroelektrik Santrallerinin (HES), yöre halkının itirazlarına ya da doğayı ve ekonomiyi ne şekilde etkileyeceğine bakılmadan yapıldığını görülmüştür.

Aynı şekilde üretim maliyetlerinin düşmesi, **iklim krizi** gibi nedenlerle Türkiye’de güneş başta olmak üzere enerji varlıklarına dair bir pazar oluşması ile sermayenin gözünü bu alanlara dikmesine neden olduğu da bir gerçektir.

Türkiye’nin iklim değişikliğiyle mücadelede kritik bir süreçten geçtiği bu dönemde, fosil yakıtların vazgeçilmez olduğu vurgulanarak hazırlanan bu kanun teklifi, ülkenin taahhüt ettiği sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle açık bir çelişki içindedir. Türkiye, 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi doğrultusunda sera gazı emisyonlarını %41 azaltmayı taahhüt ederken, maden kanununda yapılan bu değişiklikler, karbon yutakları olan ormanların madencilğe açılmasını öngörmek ve iklim değişikliği ile mücadeleyi sekteye uğratmaktadır.

Bu teklif, **orman, zeytinlik, mera ve sit alanlarının neredeyse tamamını madencilğe açmaktadır.** Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) **madencilik projelerinde tek karar verici olacak,** zaten sağlıklı yürümeyen **ÇED süreçleri hızlandırılacak ve acele kamulaştırma kurumsallaşacaktır.** Ayrıca, devletin madencilik izinlerinden aldığı ücretlerde **hesaplama katsayıları düşürülerek,** şirketlerin daha az ödeme yapması sağlanacaktır.

Dün HES’ler vasıtasıyla Karadeniz’e yapılanın bugün RES ve GES vasıtasıyla tarım alanlarına, sit alanlarına, su varlıklarına, orada yaşayan halkın isteklerine, oradaki ekonominin nasıl etkileneceğine bakmadan uygulanması riski ciddiye alınmak zorundadır. Yine hatırlanacağı

üzere geçtiğimiz aylarda göllerin, baraj göllerinin, denizlerin üzerine yüzen GES’ler yapılması yönünde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye enerji çöplüğüne dönüştürülecektir. Göller, denizler, baraj alanları, tarım ovaları ve zeytinliklerin enerji projeleriyle kaplanması ne ekolojik bütünlük ne de toplumsal refah açısından kabul edilmesi mümkün değildir.

İkizköy başta olmak üzere ülkenin birçok yerinde halk, demokratik haklarını kullanarak doğayı ve yaşam alanlarını savunmaktadır. Ancak bu yasa teklifi, bu iradeye karşı köylülerin değil sermayenin yanında yer almaktadır. **Daha önce 9 kez geri çekilen zeytinlik düzenlemeleri**, halkın tepkisi nedeniyle hayata geçirilememiştir. 10. kez Meclis gündemine gelen bu teklif, demokratik teamüllerin ve toplumsal uzlaşının yok sayılması anlamına gelmektedir.

Bu yasa teklifi; toplumun farklı kesimlerinin görüşleri alınmadan hazırlanmıştır, bilimsel ve çevresel temellerden yoksundur, demokratik ve hukuki ilkelerle bağdaşmamaktadır, uzun vadede doğa, tarım ve halk sağlığı açısından telafisi imkânsız zararlar doğuracaktır.

Getirilen bu teklif;

- EPDK ve Enerji Bakanlığı’na verilen yetkilerle, 2035’e kadar sürecek acele kamulaştırmaların önü açılacaktır. Bu durum kırsal alanlarda yaşayan yurttaşların mülkiyet hakkının tehdit edilmesi anlamına gelmektedir.
- Çevre mevzuatına ve uluslararası doğa koruma sözleşmelerine aykırı düzenlemelerle SİT alanı dahil birçok korunan alan artık MAPEG’in izniyle maden ve enerji faaliyetlerine açılacaktır.
- Enerji Bakanlığına imar ve yapı ruhsatı yetkisi verilmesi, imar planlarının halk denetimi dışında yapılmasına yol açacak, yapı ruhsatı olmayan tesisler için imar affı getirilecektir. Bu açıkça hukukun geri işlemeziği ilkesine aykırıdır.

Anayasal ve Hukuki açıdan sorunlar;

Teklifte **maden alanlarına denk gelen ormanların Maden Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG)’e ücretsiz devredileceği** ve kurumlardan görüş alma süreçlerinin de MAPEG

tarafından yürütüleceği belirtilmektedir. **Bu düzenleme, ormanların kamu yararı adına korunmasını savunan anayasal yükümlülükleri göz ardı etmektedir.**

Anayasanın 169. maddesi ile “**ormanların korunması ve alanlarının genişletilmesi**” konusunda devlete yüklenen temel görev, ilgili kuruluş kanunuyla OGM’ye verilmiştir. Kanun teklifi ile MAPEG’e devredilmek istenilen yetkilerden dolayı, OGM’nin “**Orman kaynaklarını; ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarını dikkate alarak, bitki ve hayvan varlığı ile birlikte, ekosistem bütünlüğü içinde idare etmek**” görevi büyük ölçüde sekteye uğrayacaktır.

Teklifin 2. Maddesi, Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlık ettiği ve çeşitli bakanlardan oluşan bir “Kurul” oluşturulması planlanmakta; bu Kurul’un yetki ve işleyişi ise Cumhurbaşkanlığı yönetmeliğine bırakılmaktadır. Bu durum, yasama yetkisinin yürütmeye devredilmesi anlamına gelmekte dolayısıyla **Anayasa’nın 7. maddesinde** belirtilen yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi açıkça ihlal edilmektedir. Kurulun yetki alanı, çevresel etkilerden kamulaştırma süreçlerine kadar çok geniş olup, meclis denetiminin dışına çıkarılmak istenmektedir. Ekoloji ve mülkiyetle ilgili yüksek etkili kararlar, tek taraflı yürütme organı kararlarına bırakılmaktadır.

Madde 3 ile getirilen “**belirli süre içinde görüş bildirilmemesi halinde izin verilmiş sayılır**” ve “izin vermiş kurumlar ÇED sürecinde olumsuz görüş veremez” yönündeki düzenlemeler, hukuk devleti ilkesini (**Anayasa md. 2**) ve idarenin şeffaflık ve hesap verebilirlik yükümlülüğünü ortadan kaldırmaktadır.

İdari işlemler ancak açık, gerekçeli ve denetlenebilir biçimde tesis edilebilir. Zımni onay sistemi, belirsiz ve denetime kapalı bir işlem tesisine yol açmakta, **Anayasa’nın 125. maddesi** ile güvence altına alınan yargı denetimi hakkını da işlevsiz bırakmaktadır.

Öte yandan, söz konusu **3. Madde** ile Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreçleri takvime bağlanmakta, idari takdir yetkisi sınırlandırılmakta, ÇED olumlu kararı alınması halinde diğer kurumların görüşleri fiilen devre dışı bırakılmaktadır. Bu yaklaşım çevre hakkının araçsallaştırılmasıdır ve **Anayasa’nın 56. maddesine** açıkça aykırıdır.

Bir diğerk husus, devlet ormanlarının madencilik faaliyetleri için 24 ay süreyle bedelsiz tahsis edilmesi, orman kaynaklarının kamusal değil, özel çıkarlar doğrultusunda kullanılmasını meşrulaştırmaktadır. **Oysa Anayasa’nın 169. maddesi** ormanların korunması ve genişletilmesini devletin temel görevlerinden biri sayar.

4. Madde ile getirilen “stratejik veya kritik madenler” için acele kamulaştırma yetkisi, mülkiyet hakkına açık bir müdahale teşkil etmektedir. Acele kamulaştırma sonucu mahkemece verilen el koyma kararı, yapı ruhsatı alım sürecinde geçerli belge sayılacaktır. Kamulaştırma süreci tamamlanmadan, hak sahibinin mülkiyet hakkı kesinleşmeden enerji yatırımlarının başlaması ön görülmektedir. Mülkiyet hakkı yalnızca kamusal yarar doğrultusunda ve bedel ödenerek sınırlanabilir. Oysa burada, piyasa odaklı enerji yatırımlarına hız kazandırmak amacıyla özel mülkiyet hakkı bertaraf edilmekte, anayasal güvence altındaki **mülkiyet hakkı (md. 35)** ve kamulaştırmanın koşulları **(md. 46)** ihlal edilmektedir.

Oysa bu düzenleme, belirsiz ve yürütmenin takdirine açık bir “stratejik/kritik maden” tanımı üzerinden özel mülkiyete ani ve zorlayıcı bir müdahale imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla, kamulaştırma hukukunun belirlilik ve orantılılık ilkelerine aykırıdır. **Acele kamulaştırma gibi olağanüstü bir istisnayı, sıradan bir madencilik aracı haline getirmektedir.** Kamu yararı değil, ticari yarar esas alınmakta; sermaye lehine mülkiyet hakkı zedelenmektedir.

Ayrıca, “stratejik” ve “kritik” madenlerin neye göre, nasıl ve hangi süreyle belirleneceğine dair somut ölçütler madde metninde yer almamaktadır. Bu kavramlar teknik, ekonomik ve siyasi olarak değişkendir ve belirlilik ilkesine aykırı biçimde yorumlara açık bırakılmıştır. **Anayasa’nın 13. maddesi** uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ancak belirli, açık ve öngörülebilir bir hukuk düzeniyle mümkündür. Ne tür madenlerin kritik sayılacağı, bu belirlemenin hangi sürelerle geçerli olacağı, itiraz yolları ve denetim mekanizmaları gibi hayati unsurlar düzenlenmemiştir. Bu durum, hukuki güvenlik ilkesini ihlal etmektedir.

Stratejik/kritik maden ilanı sonrası acele kamulaştırma ve ruhsatlandırma süreçlerinin hızla işletilmesi, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), halk katılımı toplantısı ve yerel yönetim görüşü gibi mekanizmaları by-pass edecek niteliktedir. Bu durum **hem Anayasa’nın 56. maddesindeki** sağlıklı çevrede yaşama hakkını **hem de 127. maddesindeki** mahalli idarelerin karar süreçlerine katılım hakkını ortadan kaldırmaktadır.

3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca imar planlarını onaylama ve uygulama yetkisi belediyelere ve il özel idarelerine aittir. Oysa bu maddeyle, önlisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr ve güneş enerjisi tesislerinin imar ve ruhsat işlemlerinin doğrudan merkezi Bakanlıkça yapılabileceği düzenlenmektedir. Böylesi bir durumda, mahalli idarelerin anayasal yetki alanı elinden alınmakta, **Anayasa'nın 127. Maddesi** gereği yerinden yönetim ilkesi açıkça ihlal edilmek istenmektedir. Katılımcı planlama, yerel denetim ve demokratik karar alma süreçleri kapsam dışı tutulmaktadır.

Bakanlıkça onaylanan imar planlarının yalnızca 15 gün süreyle internet sitesinde ilan edilmesi ve itiraz olmaması durumunda otomatik olarak kesinleşmesi, yurttaşların planlara itiraz hakkını etkisiz hâle getirmektedir. Planlama süreçlerine yönelik halk katılımı toplantıları, ÇED sürecine paralel plan incelemeleri, meslek odalarının denetimi gibi mekanizmalar devre dışı bırakılmaktadır. İtiraz süresi ve yöntemi hakkında bilgi alma, inceleme ve müdahil olma hakları zayıflatılmakta, planlar adeta otomatikleştirilmektedir. Bu bağlamda, **hukuk devleti (md. 2) ve dilekçe ve başvuru hakkı (md. 74)** ilkelerinin ihlali söz konusudur.

Ayrıca,

- 3573 sayılı Zeytincilik Yasası fiilen hükümsüz hale getirilecek,
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) Ek Protokol Madde 1'de yer alan mülkiyet hakkı, acele kamulaştırma kararları ile tehdit altında kalacaktır.

Bu yasa teklifi, enerji ve maden yatırımları bahanesiyle Türkiye'nin çevre hukuku sistematüğini tersyüz etmekte ve doğa, halk sağlığı ve yerel ekonomiler pahasına sermayeye büyük kolaylıklar tanımaktadır.

Dolayısıyla yıllardır Çevre Koruma platformlarının “**Zeytinime Dokunma, Ormanıma Dokunma**” çağrılarının bu bağlamda sadece duygusal değil, hukuki, sosyal ve politik olarak da ne kadar doğru bir çağrı olduğunu herkese bir kez daha göstermektedir.

Doğaya kurlsız saldırı startı verilmiştir...

Maden ve Enerji şirketleri var olan izinleri yetersiz bulmuşlar ki AKP iktidarından **süper izinler** istemişlerdir. Meclise sunulan teklif öylesine nokta atışı ile hazırlanmıştır ki; ekinde maden ve enerji sahalarının koordinatları ve krokileri dahi verilmiştir. Teklif, Türkiye

Cumhuriyeti'nin taraf olduğu çevre koruma sözleşmelerini, Anayasa ve koruma yasaları ile doğa yasalarını yok saymakta ve müşterek doğal varlıklara fütursuzca saldırıların önünü açmaktadır.

Akbelen'deki zeytinlikler için 1 Mart 2022 tarihinde Maden Yönetmeliği'nde yapılan ancak Danıştay tarafından iptal edilen Zeytincilik Kanunu'nu delme girişimi bu kez yasayla yapılmak istenmektedir. Zeytinleri sökerek ya da eş değer zeytin bahçesi yapılmak suretiyle linyit madenciliği yapılabilecektir.

Bu şekilde kişiye özel, adrese teslim yasa yapılmak istenmektedir. Oysa; 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunu'nun 20. maddesine göre zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegatatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevî atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Zeytincilik sahaları daraltılamaz.

Yasa teklifi ile 3573 Sayılı Kanun'un 20. maddesi delinmektedir. Akbelen orman sahasındaki zeytinler sökülme suretiyle maden işletmesine başlanılacaktır. Bu teklif kanunlaşırda ardından 3573 sayılı Kanun değişikliği de gündeme gelecektir.

Bu kanun teklifi ile Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanuna eklenecek EK 1. maddede; önlisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin imar planları, parselasyon planları ve bunların değişiklikleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca onaylanabilecektir.

Bakanlık tarafından onaylanan imar planları ve parselasyon planları, onay tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek. Onaylı planlar, Bakanlık internet sitesinde on beş gün süre ile ilan edilecek, itiraz olmaması halinde ilan süresinin sonunda kesinleşecektir. Yapı ve müştemilata ilişkin yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı da Bakanlıkça da düzenlenebilecektir.

Teklifin 19. Maddesi ile Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 34. madde de; yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan tesis edilerek 31/12/2024 tarihinden önce kısmen veya tamamen işletmeye girmiş olan lisanslı elektrik üretim tesisleri ve bunların zorunlu altyapı unsurları için imar affı getirilmekte ve bunlar için İmar Kanunu'nun 32. ve 42.

maddeleri uyarınca alınmış idari yaptırım kararları, yıkım kararları ve idari para cezaları ortadan kaldırılmaktadır. Davalarda karar verilmesine yer olmadığına karar verilecektir.

"Yenilenebilir Enerji" Retoriğinin Ardındaki Fosil Yakıt Bağımlılığı ve Merkezizetçi Yaklaşım:

Türkiye Ulusal Enerji Planı'nda belirlenen %65 yenilenebilir enerji hedefi ve Avrupa Komisyonu'nun izin süreçlerini hızlandırma tavsiyeleri doğrultusunda, yenilenebilir enerji projelerinin hızla hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu sayede doğal gaz ithalatının ve cari açığın önüne geçileceği belirtilmektedir. Yenilenebilir enerjinin kesintili üretim karakterine sahip olduğu, bu nedenle baz yük santrallerine (yerli kömür santralleri gibi) ihtiyaç duyulduğu ve **İspanya-Portekiz'deki** elektrik kesintisi örneğiyle bu durumun önemine vurgu yapılmaktadır. Oysa İspanya-Portekiz elektrik kesintisinin sebebi açıklanmamıştır. Bununla alakalı olduğuna ilişkin bir bilgi yoktur.

Yenilenebilir enerjinin doğası gereği değişken olduğu bilimsel bir gerçektir. Ancak modern enerji sistemleri, batarya depolama teknolojileri, akıllı şebeke sistemleri, talep tarafı yönetimi ve farklı yenilenebilir kaynakların (güneş, rüzgâr, jeotermal, biokütle, hidrolik) entegrasyonu bu değişkenliği yönetebilmektedir. İspanya ve Portekiz örneği, sistem entegrasyonu ve depolama teknolojilerindeki eksikliklerden kaynaklanan **anlık sorunlar olabilir; ancak bu, fosil yakıtlara dönüşü meşrulaştıran bir argüman olamaz.** Aksine, bu durum depolama teknolojilerine ve akıllı şebekelere daha fazla yatırım yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İktidar, bu alana yatırım yapmak yerine, çevreye yıkıcı etkileri olan kömür santrallerini sübvansede etmeyi tercih etmektedir. Gerçek bir enerji dönüşümü, enerji verimliliği ve talep yönetimi ile birlikte, yerel ve merkezi olmayan enerji üretim modellerini desteklemek olmalıdır.

Yenilenebilir enerjiye geçişin gerekliliği tartışılmaz bir olgu iken, teklifin bu konudaki yaklaşımı çelişkilidir ve derin bir sorunsallık barındırmaktadır.

Teklifin 17. maddesi ile 2030 yılına kadar yerli kömürle çalışan santrallere %85 oranında bedel indirimi gibi akıl dışı teşvikler getirilmesi, "yeşil dönüşüm" söyleminin sadece bir

retorikten ibaret olduğunu göstermektedir. Türkiye’nin, **güneş ve rüzgar** potansiyeli yeterli ve yüksek olmasına rağmen, iktidar hala **fosil yakıt** lobilerinin etkisi altında hareket etmektedir. Kömüre verilen bu teşvik, uluslararası iklim hedefleriyle (**Paris Anlaşması** vb.) ve **Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın** ruhuyla tamamen çelişmektedir.

Kanun teklifinin gerekçesinde **enerji arz güvenliği ve dışa bağımlılığı azaltma hedefi** öne çıkarılmaktadır. Ancak bunun için **kömür madenciliğini teşvik etmek ve ormanları, zeytinlikleri, kültürel miras alanlarını ve su havzalarını feda etmek** bir akıl tutulmasıdır. Türkiye’nin **yenilenebilir enerjiye geçiş stratejisi ve Paris İklim Anlaşması taahhütleri göz önüne alındığında**, bu teklif ciddi çelişkiler barındırmaktadır.

Kanun teklifinde sadece maden yatırımcısının emek, masraf ve zaman kaybının önüne geçilmesi hedeflenmiş, madencilik faaliyetlerinin Ülke ormanlarının devamlılığı ve idaresi üzerindeki olumsuz etkileri yok sayılmıştır.

Orman ekosistemi, **iklim değişikliğiyle mücadelede kritik rol oynayan karbon yutaklarıdır. Türkiye’nin iklim hedefleriyle tutarlı bir enerji politikası; fosil yakıt madenciliğini teşvik etmek yerine, ormanları korumalı, enerji tüketiminde değişiklikleri öngören sistematik değişiklikleri** hedefine koymalıdır.

Kanun teklifi ekinde yer alan koordinat listesine göre; Muğla-Yatağan ilçesindeki 1’inci alanda 14.210 hektar, Muğla-Milas ilçesindeki 2’nci alanda 24.360 hektar olmak üzere toplam **38.570 hektar büyüklüğünde** bir alan madencilğe açılacaktır. Bu alanın 19.733 hektarı ormanlık, **18.837 hektarı zeytinliktir.**

Daha önce bu alanların madencilğe açılmasına yönelik genel mevzuat düzenlemelerinin STK’lar tarafından yargıya taşınması ve yargı kararıyla düzenlemelerin iptal edilmesi üzerine; bu kez kişiye özel ve adrese teslim düzenleme yapılmaya çalışılmaktadır.

Yapılmaya çalışılan bu özel düzenlemenin, Anayasamızın **“Kanun önünde eşitlik”** başlıklı 10’uncu maddesi ile **“Ormanların korunması ve geliştirilmesi”** başlıklı 169’uncu maddesine aykırılık teşkil ettiğini bir kez daha hatırlatmakta yarar olacaktır.

Türkiye Ormancılar Derneği; **Devlet Ormanlarının madencilik için MAPEG'e devredilmesine, muhafaza ormanlarının madencilğe açılmasına ve kömür madenciliğinin ekosistem üzerinde yaratacağı yıkıma şiddetle karşı çıktıklarını kamuoyuna açıklamamışlardır.** Türkiye, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmek istiyorsa, bu yasa teklifi derhal geri çekilmelidir.

Madencilik Sektöründe "Stratejik" Kılıf adı Altında Doğa Talanının Hızlandırılması ve Ekokırım: Türkiye Genelinden Somut Örnekler:

Madencilik sektörünün GSYİH içindeki payının düşük olması, doğa üzerinde yarattığı telafisi imkânsız yıkım göz önüne alındığında, bir "eksiklik" değil, aksine mevcut durumda bile ciddi bir ekolojik baskı oluşturduğu anlamına gelmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki madencilik payı kıyaslaması, çevre ve insan hakları ihlalleri göz ardı edilerek yapılan sığ bir analizdir.

Madencilik faaliyetlerinin "hukuki öngörülebilirlik" ve "yatırım cazibesi" adı altında hızlandırılması, **ÇED süreçlerinin kâğıt üzerinde formaliteye dönüştürülmesi ve kamulaştırma yetkilerinin genişletilmesi**, halkın yaşam alanlarının, tarım arazilerinin, su varlıklarının ve ormanların sermayeye peşkeş çekilmesinin önünü açmaktadır. **"Üstün kamu yararı"** söylemi, maden şirketlerinin kâr hırsı için doğanın ve halkın çıkarlarının feda edilmesinin maskesidir.

Afşin-Elbistan Termik Santralleri (Maraş): Türkiye'nin en büyük termik santral komplekslerinden biri olan Afşin-Elbistan, havzasındaki kömür madenciliğiyle birlikte bölgedeki hava kirliliğinin ve insan sağlığı sorunlarının başlıca nedeni olup, havzalarında yoğun kömür madenciliği faaliyetleri yürütülmektedir. Teklifin yerli kömüre verdiği destek, bu tür çevre felaketlerini ve halk sağlığı krizlerini derinleştirecektir.

Kemerköy ve Yeniköy Termik Santralleri (Muğla): Zeytinliklerin ve ormanların madencilik faaliyetleri nedeniyle yok olma tehdidi altında olduğu bu santraller, iktidarın fosil yakıt ısrarının diğer çarpıcı örnekleridir. Bölge halkının zeytinlikleri ve yaşam alanları için verdiği mücadele, iktidarın rant politikalarına karşı direnişin sembolüdür.

Munzur Vadisi (Dersim): Birinci Derece Doğal Sit Alanı ve Milli Park statüsündeki Munzur Vadisi'ne dahi HES projeleri ve madencilik girişimleri dayatılmıştır. Bu durum, iktidarın

"yenilenebilir enerji" kılıfı altında nasıl bir ekokırım yürüttüğünün somut örneklerindendir. Bu projeler, aynı zamanda askeri operasyonlarla ve güvenlik gerekçeleriyle desteklenmekte, bölgenin insansızlaştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Köylerin boşaltılması, göç ettirilen nüfusun geri dönüşünün engellenmesi, bölgenin demografik yapısının değiştirilmesi ve yaşam alanlarının madencilik ve enerji projelerine açılması, sistematik bir ekokırım politikasıdır.

Zap Vadisi (Hakkâri): Hakkâri, zengin su varlıkları, dağlık yapısı ve endemik bitki örtüsüyle öne çıkan bir bölgedir. Ancak son yıllarda artan güvenlik operasyonları ve HES projeleri, Zap Vadisi'nin doğal yapısını tehdit etmektedir. Vadideki su varlıklarının şirketlere tahsis edilmesi, bölge halkının suya erişimini ve geçim kaynaklarını kısıtlamaktadır.

Kaz Dağları (Çanakkale/Balıkesir): Kanadalı maden şirketi Alamos Gold'un altın madenciliği projesi nedeniyle binlerce ağacın kesilmesi, siyanürle liç yöntemi kullanımı ve su varlıklarının zehirlenme riski, ülkedeki maden talanının en çarpıcı örneklerinden biridir. **Bu teklif, Kaz Dağları'nda yaşananların yasal zeminini daha da güçlendirmektedir.** Bu bölgenin aynı zamanda sit alanı statüsü de vardır. Bu yasa teklifi ile bunlar da göz ardı edilmektedir.

Erzincan İliç (Çöpler Madeni): Fırat Nehri'nin kıyısında bulunan altın madeninde yaşanan siyanür liç sızıntıları, ekolojik felaket riskini gözler önüne sermiştir. Bu tür denetimsiz ve tehlikeli faaliyetlerin önünü açan yasal boşluklar veya gevşeklikler, bu teklifle daha da artırılmaktadır. Teklifin, "eksikliklerini belirli sürede gidermeleri koşuluyla ruhsatsız tesislerin faaliyetine devam etmesi"ne izin vermesi **(Madde 19)**, İliç gibi felaketlerin tekrarlanma potansiyelini artırmaktadır.

Ordu Fatsa (Siyanürlü Altın Madenciliği): Fındık üretimiyle geçinen yerel halkın direnişine rağmen siyanürlü altın madenciliği faaliyetlerinin devam etmesi, madencilik politikalarının toplumsal rızayı ve yerel ekonomileri nasıl hiçe saydığını gözler önüne sermektedir. Ordu özelinde çok sayıda olan ruhsatı olup işletilmeyen yer mevcuttur ve bunlar bu yasayla tekrar işletmeye açılacaktır.

Şırnak Cudi ve Gabar Dağları: Özellikle Gabar Dağı'nda son dönemde keşfedilen petrol rezervleri, bölgedeki ekolojik ve sosyal yıkımı daha da derinleştirme potansiyeli taşımaktadır. Petrol arama ve çıkarma faaliyetleri, bölgenin su varlıklarını, ormanlarını ve tarım alanlarını

tehdit etmektedir. Cudi Dağı'ndaki kömür madenciliği ve Gabar'daki petrol sahaları, güvenlik operasyonları adı altında bölgeye girişlerin yasaklanması, köylerin boşaltılması ve halkın geçim varlıklarının engellenmesiyle birlikte yürütülmektedir. Bu durum, bölgenin yeraltı zenginliklerinin halkın rızası ve faydası olmaksızın, merkezi iktidarın ve sermayenin çıkarına kullanıldığını açıkça göstermektedir. Bu, doğrudan bir ekokırım politikasıdır.

Hakkâri'deki Maden ve Taş Ocakları: Hakkâri'de de sayısız maden ruhsatı ve taş ocağı bulunmaktadır. Bu faaliyetler, dağlık ve engebeli coğrafyayı tahrip etmekte, biyoçeşitliliği yok etmekte ve bölge halkının zaten kısıtlı olan tarım ve hayvancılık imkanlarını ellerinden almaktadır. Bölgedeki madencilik faaliyetleri, aynı zamanda "güvenlikli bölge" ilan edilerek giriş çıkışların sınırlandırıldığı alanlarda yoğunlaşmakta, bu da denetimsizliğe ve hukuki şeffaflık eksikliğine yol açmaktadır.

"Rehabilitasyon" Söylemi; Bir Kandırmaca ve Geçersiz Bir Argümandır! Doğa Tahribatının Parasal Değeri var mıdır?

Madencilik faaliyeti yürütülen alanlarda yapılacak rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin hükümlerin düzenlenmesi, rehabilitasyon bedellerinin artırılması ve yeni yükümlülükler belirlenerek, madencilik faaliyetinde bulunulan alanlarının etkin, verimli ve en hızlı şekilde çevre ile uyumlu hâle getirilmesinin amaçlandığı söylenmektedir.

"Rehabilitasyon" kavramı, doğa üzerindeki geri dönülmez tahribatı parasal bir bedelle "telafi edilebilir" veya "onarılabilir" bir durum gibi sunan yanıltıcı bir söylemdir. Oysa ekosistemlerin karmaşık yapısı ve yüzyıllar süren oluşum süreçleri, hiçbir "rehabilitasyon" çalışmasıyla tam anlamıyla geri getirilemez.

Örnek olarak, Kaz Dağları'nda kesilen binlerce ağacın yerine dikilen fidanlar, ekolojik çeşitliliği, su tutma kapasitesini ve toprağın canlılığını hemen yerine koyamaz. Teklifin, rehabilitasyon bedellerini artırma iddiası, gerçek zararın yanında deveye kulak kalacak sembolik bir hamledir. Asıl mesele, doğayı tahrip etmeden önce, madencilik faaliyetlerinin ekolojik ve sosyal maliyetini en başta hesaba katmaktır. Bu madde, madencilik şirketlerine **"tahrip et, sonra cüzi bir bedel öde"** anlayışını meşrulaştırmaktadır.

İmkânsız Rehabilitasyon ve Ekokırım:

Özellikle çatışmalı bölgelerde yürütülen madencilik faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan tahribatın "rehabilitasyonu" söylemi, tam bir aldatmacadır. Güvenlik gerekçeleriyle bölgeye girişin kısıtlandığı, yerel halkın denetim mekanizmalarından uzak tutulduğu bir ortamda, şirketlerin "çevreyle uyumlu" rehabilitasyon yapması fiilen mümkün değildir.

Ayrıca, bu bölgelerdeki ormanların yakılması, ağaç kesimi ve köy boşaltmaları gibi kasıtlı ekokırım uygulamaları, madencilikle birleştğinde, rehabilitasyonun kapsamını ve imkanını ortadan kaldırmaktadır. Dersim'deki orman yangınları, bölgedeki biyoçeşitliliği ve ekolojik dengeyi geri dönülmez şekilde tahrip etmiş, bu alanların rehabilite edilmesi yıllar alacak veya hiç mümkün olmayacaktır.

Maden faaliyetleri de bu tahribatın bir parçası olarak görülmeli, sadece ekonomik bir faaliyet olarak değil, ekolojik bir savaş aracı olarak değerlendirilmelidir. Hakkâri'nin Yüksekova ilçesindeki orman tahribatları ve Şırnak'ın Beytüşşebap bölgesindeki ağaç kesimleri ve bunların güvenlik güçleri eliyle yapılması, bölgenin ekolojik olarak kasten çökertilme çabasını gözler önüne sermektedir. Bu tür uygulamalar, sadece ağaçları değil, aynı zamanda yöre halkının hayvanlarını otlattığı, bitki topladığı ve doğayla kurduğu kadim bağları da yok etmektedir.

"Stratejik Madenler" ve Kamulaştırmanın İnsansızlaştırma Boyutu:

"Stratejik madenler" tanımı ve acele kamulaştırma yetkisi, Türkiye'nin her bölgesinde bir topraksızlaştırma ve zorunlu göçün yollarının açılması demektir. Bu yetki, milli güvenlik ve kamu yararı söylemleri ardına gizlenerek, yerel halkın rızası alınmadan, yaşam alanlarının yok edilmesine ve demografik yapının değiştirilmesine hizmet edecektir. Özellikle maden varlıkları açısından zengin olan Hakkâri ve Şırnak gibi illerde, bu madde, halkın toprağına bağlılığını ve yerleşik yaşam kültürünü hedef almaktadır.

Bunlarla ilgili birkaç çarpıcı örnek vermek gerekirse;

Hasankeyf (Batman): Tarihi ve kültürel mirası ile eşsiz bir ekosistemi barındıran Hasankeyf'in Ilısu Barajı altında bırakılması, iktidarın "kalkınma" adı altında gerçekleştirdiği doğa ve kültür

kıyımının en acı örneklerinden biridir. Acele kamulaştırma yetkisi, bu tür projelerde halkın direnişini kırmak için kullanılmıştır.

Yırca (Manisa): Termik santral için acele kamulaştırma kararıyla zeytinliklerin yok edilmeye çalışılması, halkın hukuki direnişine rağmen iktidarın doğa düşmanı tutumunu açıkça göstermektedir.

Hakkâri ve Şırnak'ta Köy Boşaltmaları ve Göç: Bölgedeki "stratejik maden" ve "güvenlik" eksenli politikalar, pek çok köyün boşaltılmasına, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin engellenmesine ve bölge halkının kentlere göç etmesine neden olmuştur. Bu durum, sadece ekolojik bir tahribat değil, aynı zamanda sosyolojik ve kültürel bir ekokırımdır. Göç eden nüfusun kentlerdeki zorlu yaşam koşulları, bu politikaların doğrudan bir sonucudur. Boşaltılan köylerin ve arazilerin ise madencilik ve diğer rant projelerine açılması, "insansızlaştırma" politikasının nihai amacını gözler önüne sermektedir.

Maddeler üzerine değerlendirme

Kanun teklifinin 1. Maddesiyle; Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği'nin Ek-2 listesinde yer alan projelere ilişkin verilen “**ÇED Gerekli Değildir**” kararının kamuoyunda yanlış anlaşıldığı ifade edilerek, bu kararın teknik değerlendirme ve taahhütlere dayalı bir süreç sonucunda verildiğinin açıklığa kavuşturulması; ayrıca, çevresel etki değerlendirmesi süreci ile diğer izin süreçlerinin eş zamanlı yürütülmesine imkân tanınarak yatırımların hızlandırılmasının hedeflendiği belirtilmektedir.

Söz konusu maddenin değişmesi halinde madencilik, GES, RES gibi yenilebilir enerji projelerinin uygulamasında artık hiçbir çevre etkisi göz önünde bulundurulmayacaktır.

Bu maddenin geçmesi demek ÇED muafiyetinin genişlemesi demektir. Örneğin aşağıdaki projeler için artık ÇED raporu alınmayacaktır.

“... 25 hektardan aşağı arazi yüzeyinde açık maden işletmeleri, Maden arama projeleri, Günde 500 ton altındaki ham petrol, 500.000 m3 altında doğal gaz veya kaya gazı çıkartılması, Karbondioksit, metan gazı ve diğer gazların çıkartılması, Petrol, doğalgaz ve kaya gazının aranması ve/veya çıkarılması, Asbest içeren yapı ve tesislerin sökülmesi/yıkılması, Mevcut

baraj veya isale hatlarına kurulacak olan hidroelektrik enerji santralleri, Arabalar ve motosikletler için kalıcı yarış ve test parkurları, Golf tesisleri, yat yanaşma/bağlanma yerleri, Derin deniz deşarjı projeleri, 300 ve üzeri konutluk projeler, Asfalt plant tesisleri, Ham deri işleme tesisleri, Hurda demir ve/veya çelikten çelik üreten tesisler, Tehlikeli ve/veya özel işleme tabi atık ara depolama tesisleri...”

Sadece bunlar da değil, ÇED olumlu kararı aranan ÇED Yönetmeliği’nin EK-1 listede yer alan projeler için de ÇED olumlu kararı alınmadan teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulabilecektir. ÇED sürecini yürüten Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı personeli, bir an önce ÇED olumlu kararı verilmesi konusunda baskı altına alınacaktır.

ÇED Yönetmeliği’nin EK-2 liste için yapılan uygulamalar, şimdiki haliyle güvence yaratmasa da kamuoyu denetimi ve davalarla ÇED yapılması sağlanabilmekte iken Kanun değişikliğinden sonra ÇED Yönetmeliği’nde yapılacak değişiklik ile EK-2 listedeki projeler için verilen “ÇED Gerekli Değildir” kararlarının açıklanmasından vazgeçilip, kamuoyu ve yargı denetimi olanaksız hale getirilip, bu projeler için çevresel etki değerlendirmesi tamimiyle ortadan kalkacaktır. “ÇED gerekli değildir” kararı Çevre İl Müdürlüklerince verilmektedir. Bu kaldırıldığında Çevre İl Müdürlüklerinin işlevi azalacaktır. **ÇED sürecini hızlandırmak adına zaten kısıtlı olan halkın katılımı süreci de ortadan kalkacaktır.** Komisyonunda bahsi geçen “Her şey aynı kalacak sadece adı değişecek” sözü bir safsatadan ibarettir. Sadece yetki karmaşası ve halkı süreçten uzaklaştırmaya yarayacaktır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilememesi; proje için yatırıma başlanamaması ve ihale edilememesi vazgeçilmez olmalıdır.

Kanun teklifinin 2. Maddesiyle; ruhsat bedeli tanımından çevre ile uyum teminatının çıkarılarak bunun yerine rehabilitasyon bedelinin ayrı bir düzenlemeyle ele alınması, **çevre ile uyum faaliyetlerinin “rehabilitasyon” olarak tanımlanması**, idareler arasında izinlere ilişkin doğabilecek uyuşmazlıkların çözümünde **görevli bir Kurul oluşturulması** ile rehabilitasyon bedelinin hesabına ve tahsil dairesine ilişkin tanımların yapılması öngörülmektedir.

Yürürlükte olan hükme göre firmalar tarafından maden alanları için rehabilitasyon bedelleri ödenmektedir. Ancak bedeli ödenen ocak sahalarının birçoğunda ilgili kurum tarafından rehabilitasyon çalışması yapılmadığı bilinmektedir. Bu değişiklik ile ÇED süreçlerinin firmaların lehine kullanılacak bir yol açılmaktadır. Oluşacak kurulda ne yerel halkın ne ilgili oda/sendika/derneklerin ne de Belediyelerin olmaması buna işaret etmektedir.

Kanun teklifinin 3. Maddesiyle; madencilik ruhsatlandırma sürecinde yatırımcıların karşılaştığı belirsizliklerin giderilmesinin amaçlandığı, ruhsat verilmeden önce orman, tarım ve mera gibi alanlara ilişkin gerekli izinlerin alınması, bu izinlerin çevresel etki değerlendirmesi sürecinde de esas alınması, **izin süreçlerinin dört ayla sınırlandırılarak** hızlandırılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, **Devlet ormanlarında MAPEG’e bedelsiz izin verilmesi**, verilen iznin işletme ruhsatı ve temdit sürecinde bağlayıcı olması ve kazanılmış hakların korunmasına yönelik düzenlemelere yer verilmekte; yine izinli sahalarda kültür varlığı tespiti durumunda **tazminat karşılığı ruhsatın sonlandırılabilmesi**, ÇED sürecinde başta olumlu görüş veren kurumların süreç sonunda olumsuz görüş verememesi ve **IV. Grup ile stratejik/kritik madenlere** ilişkin izin ihtilaflarının ilgili bakanlardan oluşan Kurul tarafından çözülebilmesi öngörülmektedir. Kanun teklifinin 3’üncü maddesi ile 3213 Sayılı Maden Kanunun 7. Maddesinin 2. Fıkrasının değiştirilmesi esnasında “muhafaza ormanı” ifadesi yasadan çıkarılmaktadır. Bu en üst düzeyde koruma statüsüne sahip muhafaza ormanlarının statüsünü değiştirir nitelikte olup, normal ormanlar gibi iş ve işleme konu edilmesine yol açacaktır. Toplamda 54 adet, 247.707 hektar “muhafaza ormanı” statüsünde orman alanı vardır. Bu alanların madencilik bahane edilerek yok edilmesi, yutak alanların ortadan kalkması ekolojik dengenin altüst olmasına ve iklim krizinin hızla derinleşmesine yol açacağı çok açıktır.

Bu maddenin geçmesi halinde;

- ✓ MAPEG’in istediği izin için ilgili kurum dört ay içinde kararını bildirmezse izin verilmiş sayılacak,
- ✓ Devlet ormanlarında 2 yıl süreyle bedelsiz madencilik izni verilecek,
- ✓ Arama faaliyeti için izin verilen yerlerde işletmeye mutlaka izin verilecek,
- ✓ Kurum görüşleri ve ÇED kararları MAPEG tarafından alınacak, Orman Genel Müdürlüğü’nün verdiği izinler ÇED yönünden uygun görüş sayılacak,

- ✓ Ruhsatlı maden sahalarında arkeolojik sit kararı verilirse, MAPEG tarafından belirlenen yatırım giderleri tutarındaki tazminat, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden ruhsat sahibine ödenecek,
- ✓ ÇED için gereken izin işlemleri en geç 3 ay içinde yerine getirilecek, ÇED sürecinde kurumlar görüşlerini ilave süre ile birlikte en geç 4 ay içinde verecek, bu süre içinde görüş bildirilmemesi halinde kurumun görüşü olumlu sayılacak,
- ✓ ÇED olumlu kararı alınan madencilik faaliyetleri için gereken diğer işlemler en geç 1 ay içinde tamamlanacak.

Bu maddede getirilmek istenen değişiklik ve eklemelerle **altın, gümüş, nikel, çinko, demir, kurşun** gibi metalik madenler ile kömür madenlerini kapsayan **IV. grup madenler** ile stratejik veya kritik madenlere yasal idareler tarafından **izin verilmemesi halinde**, her şeye rağmen **“üstün kamu yararı”** kisvesi altında ikinci maddede oluşturulan **KURUL** tarafından izin verilerek, yasal idareler hiçe sayılacak, ilgili idarelerin yetkisi ortadan kaldırılacak ve anlamsız kılınacaktır.

Ormancılık açısından;

Kanun teklifinin 3. maddesi ile **devlet ormanlarında madencilik faaliyeti için ücretsiz izinler sağlanması**, Türkiye’nin **karbon nötr olma hedefiyle bağdaşmamaktadır. Orman Genel Müdürlüğü’nün (OGM) denetim yetkisi sınırlandırılarak, orman alanlarının sürdürülebilir yönetimi sekteye uğratılmaktadır.**

Diğer taraftan, bu değişiklik ile **“muhafaza ormanı”** ifadesi yasadan çıkarılarak, en üst düzeyde koruma statüsüne sahip muhafaza ormanları, normal ormanlar gibi iş ve işleme konu edilerek, madencilğe açılmasının yolu yapılmaktadır.

6831 sayılı Orman Yasasının 23 ve 24’üncü maddeleri gereğince, “arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zorunlu olan devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerleri” sürekli olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş devlet ormanlarını da üretim ormanı haline gelinceye kadar bakanlar kurulu kararıyla, muhafaza ormanı olarak ayrılacaktır. **Bugüne kadar ilan edilen 54 adet, toplam**

247.707 hektar “muhafaza ormanı” statüsünde orman alanı vardır. Bu alanların madencilığe konu edilecek şekilde yasadan çıkarılmasının teklif edilmesi dahi düşünülmemelidir.

Kanun teklifinin 3’üncü maddesi ile 3213 Sayılı Maden Kanunun 7’inci maddesinin 3’üncü, 4’üncü, 7’inci ve 11’inci fıkralarına yapılacak değişiklikler; Devlet Ormanlarında maden işletme, tesis ve altyapı tesis izinlerinin MAPEG’e bedel alınmaksızın izin verilmesi, izinle birlikte ruhsat sahasında madencilik faaliyetlerine ilişkin her türlü tasarruf yetkisinin madencilik faaliyetleri sonlanıncaya kadar MAPEG’e geçmesi nedeniyle, ormancılık faaliyetlerinin uzman kuruluşu olan OGM’nin Devlet Ormanlarındaki denetiminden yoksun bırakan ve denetim işlerinin ne şekilde yapılacağı açık bir şekilde ortaya koymayan bir düzenleme ile belirsizlik oluşturulacaktır.

Diğer taraftan; OGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile “Orman kaynaklarını; ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarını dikkate alarak, bitki ve hayvan varlığı ile birlikte, ekosistem bütünlüğü içinde idare etmek” görevi OGM’ye verilmiştir.

OGM’nin bu görevi, bir torba yasa ile başka bir kuruma devredilemez. Ruhsat sürelerinin uzunluğu (30 yılı bulmaktadır) ve alanlarının çok büyük olması da dikkate alındığında, ormanlar üzerindeki bu baskı ile ormanların devamlılığını tehlikeye düşürerek, sınırlarının daraltılmasına neden olacağı ayrıca denetim ve idaresinde başat kuruluş OGM’nin devre dışı bırakılması kabul edilemez.

Devlet Ormanlarının madencilik için MAPEG’e devredilmesi kabul edilemez. Kanun teklifinde sadece maden yatırımcısının emek, masraf ve zaman kaybının önüne geçilmesi hedeflenmiş, madencilik faaliyetlerinin ülke ormanlarının devamlılığı ve idaresi üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alınmamıştır.

Kanun teklifinin 4. Maddesiyle; stratejik veya kritik öneme sahip madenlerin diğer madenlerden ayrıştırılarak öncelikli şekilde aranıp işletilmesine imkân tanınması, bu madenlerin belirlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, milli menfaatler ve kamu yararı doğrultusunda **acele kamulaştırma hakkı tanınması** ile Cumhurbaşkanına bu madenler için stok tutma yükümlülüğü getirme yetkisi verilmesi öngörülmektedir.

Bu düzenleme ile; daha önce yürürlükten kaldırılmış Maden Kanunu’nun 8. maddesinde yer alan **stratejik veya kritik madenler** başlıklı yeni bir madde öngörülmektedir.

Arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı halinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğabilecek, sanayi üretiminin temel girdilerinden olan ve yüksek arz riski taşıyan madenlerin, **kritik maden** olarak kabul edileceği, Ulusal güvenlik ve ekonomik refah için yüksek öneme sahip olan ve iç veya dış etkenler nedeniyle arzı kısıtlanabilecek madenlerin ise **stratejik maden** olarak kabul edileceği, bu madenleri Milli Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının belirleyeceği, bu madenler için acele kamulaştırma yoluna gidilebileceği, ruhsat sahiplerinin bu madenlerin önceki yıl üretim miktarının %10 oranı kadarını stoklamalarına Cumhurbaşkanlığı tarafından izin verilebileceği gibi **yine sektör oyuncularına adrese teslim yeni ayrıcalıklar içeren bu maddenin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.**

Kanun teklifinin 5. Maddesiyle; çevre ve insan hassasiyetinin gözetileceği belirtilerek madencilik faaliyetlerinin daha etkin ve sürdürülebilir şekilde yürütülmesinin amaçlandığı, bu kapsamda **rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinden ayrılarak** bağımsız bir yükümlülük haline getirildiği, ruhsat bedeli kadar bir tutarın rehabilitasyon bedeli olarak ödenmesinin zorunlu kılındığı, bu bedelin sadece rehabilitasyon amacıyla kullanılması, nemalandırılması ve belirlenen yükümlülüklerle uyulmaması halinde madencilik faaliyetinin sona erdirileceği öngörülmektedir. **Ayrıca** kamu kurumlarına ait hammadde üretim izinlerinde rehabilitasyon yükümlülüğü ilgili kuruma verilmekte ve Tarım ve Orman Bakanlığının bu çalışmaları yürütebilmesi için bütçe kullanımına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Getirilen bu düzenleme, çevreyi koruma iddiası taşısa da uygulamada doğanın tahribatını önlemekten uzak bir nitelik taşıyacaktır. “Rehabilitasyon” bedelinin yalnızca parasal bir yükümlülüğe indirgenmesi, madencilik faaliyetlerinin ekolojik zararlarını gidermeyecektir.

Bu bedelin nasıl ve hangi kriterlere göre kullanılacağı açıkça tanımlanmamış, sürecin Bakanlık inisiyatifine bırakılmasıyla kamu denetimi ve şeffaflık riske atılmıştır. Kamu kurumlarının yükümlülüklerinin ise genel ifadelerle hafifletildiği görülmekte, eksik uygulamalara yalnızca bir aylık süre verilmesi caydırıcılığı zayıflatmaktadır.

Yerel yönetimlerin ve bölge halkının karar süreçlerine katılımının öngörülmemesi ise demokratik meşruiyetten yoksundur. Ayrıca üretim faaliyetinin durdurulmasına ilişkin yaptırımların nasıl işleyeceği belirsizdir. Bu haliyle madde, çevre korumasını sağlamaktan çok, madencilik şirketlerine yeni bir mali düzenleme dayatmakta, doğa ve kamu yararı gözetilmemektedir.

Teklifin 6. Maddesiyle; Maden ruhsat sahiplerinin işletme ruhsat bedeli kadar rehabilitasyon bedeli ödemesi zorunlu hale getirilirken, **ruhsat bedelinde %30 oranında indirim yapılması** öngörülmekte; bu indirimin de Devlet hakkı gelirlerinde azalma yaratmaması amacıyla asgari Devlet hakkı miktarının ruhsat bedelinin %50 fazlası oranında artırılması ve **Londra Metal Borsasında işlem görmeyen krom madeninin** 3 sayılı tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi olması düzenlenmektedir.

Bu madde maden ruhsat sahiplerine yönelik mali düzenlemeler içermekte; ancak çevresel sorumluluklar ve kamu yararı açısından önemli sakıncalar barındırmaktadır. Ruhsat bedelinde yapılan %30'luk indirimin, rehabilitasyon bedeli üzerinden dolayı biçimde telafi edileceği belirtilmektedir. Bu yaklaşım, çevresel yükümlülüklerin mali teşvikler uğruna zayıflatılmasına yol açmakta, doğa koruma ile ekonomik çıkarlar arasında kurulan dengeyi madencilik lehine bozmaktadır. Ayrıca çevreyle uyum planı için her yıl alınması gereken teminatın tamamen kaldırılması, madencilik faaliyetlerinin doğaya vereceği zararlara karşı mevcut sınırlı güvenceleri de ortadan kaldırmaktadır.

Devlet hakkının artırılması yönündeki düzenleme ise, maden şirketlerinin çevresel yükümlülüklerine karşılık değil, sadece gelir kaybının önlenmesine yönelik olup kamu yararını gözeten bütüncül bir politika değişikliği içermemektedir. Krom madeninin ayrı değerlendirilmesi de eşitlik ilkesine aykırı biçimde belirli sektörlere imtiyaz tanımaktır.

Sonuç olarak bu madde, doğayı korumaya yönelik teminatları geri çekmekte; kamusal denetimi zayıflatmakta ve şirketler lehine yeni mali kolaylıklar yaratmaktadır.

Teklifin 7. Maddesiyle; Maden arama ruhsatı düzenlenebilmesi için **yatırım teminatı zorunlu hale getirilerek** arama faaliyetlerinin daha yetkin yatırımcılar tarafından yürütülmesinin ve ülkenin madencilik potansiyelinin etkin şekilde ortaya konulmasının amaçlandığı; ayrıca IV. Grup madenlerin farklı bentlerindeki madenler için ayrı ruhsatlandırma imkânı getirilerek

madenlerin âtıl kalmasının önlenmesi ve kaynakların daha verimli değerlendirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

Teklifin 7. Maddesi’nde yapılan değişiklik ile: Madencilik yapılmasına izin verilen orman alanlarının MAPEG’e devredilmesi öngörülmektedir. Orman alanlarında daha önce alınmış arama izinleri dahil tüm maden izinlerinin işletme izni almasına gerek kalmamakta; arama izinleri işletme izni anlamına da gelmektedir. Ruhsat vermeden önce yatırımcının diğer kurumlardan alması gereken izinlerin süreci de MAPEG tarafından yürütülecektir.

Ruhsatlandırma süreçlerinde, ilgili kurumlardan izin alınması amacıyla daha önce 1 yıl olarak tanınan görüş oluşturma süresi, yalnızca 3 aya düşürülecektir.

Kanun teklifinde, madencilğe izin verilen orman alanlarındaki Tarım ve Orman Bakanlığı’nın yetkisi sonlandırılmaktadır. Bu durumda ormancılık konusunda uzman olmayan bir kurum hem ormana verilen zararı hem de madencilik işletmesi devam ederken yapılmakta olan rehabilitasyon çalışmalarını izlemekle sorumlu olacaktır. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) gibi saha hâkimiyeti olan kurumların, bu süreçlerin dışında bırakılması ormanların korunmasını zafiyete uğratacaktır.

Teklifte yer alan arama iznini almış bir faaliyete işletme izninin de verilmiş sayılması, arama ve işletme faaliyetlerinin içerdiği süreçleri ve potansiyel çevre etkilerinin farklı olduğunu göz ardı etmekte; bu nedenle ciddi sakıncalar taşımaktadır.

Teklifin 8. Maddesiyle; Maden arama ruhsatı dönemine ilişkin yükümlülükler yeniden düzenlenerek, rezervin üç boyut ve miktaryla belirlenmesi zorunlu hale getirilmiş, taahhütlere uyulmaması durumunda teminatın iradı ve asgari faaliyetlerin yapılmaması halinde ruhsat iptali gibi yaptırımlar getirilmiştir. Ayrıca, yatırım programlarının gerçekçi hazırlanması ve uygulanması için, iki yıl üst üste programın %50’den azının gerçekleştirilmesi halinde ruhsat iptali öngörülmekte, işletilebilir rezerv bulunmaması durumunda ise ruhsat ve ihale bedellerinin iadesine imkân tanınacağı öngörülmektedir.

Söz konusu madde, teknik standartları ve denetimi artırıyor gibi görünse de esas olarak maden arama faaliyetlerinde ekolojik koruma ve toplumsal katılımı geri planda bırakmaktadır.

Maden arama faaliyetlerinin "etkinleşmesi", daha fazla alanın maden aramasına açılması ve potansiyel tahribatın artması anlamına gelecektir. Üç boyutlu rezerv tespiti gibi teknik detaylar, sadece maden rezervinin ekonomik değerini maksimize etmeye odaklanmakta, ancak bu aramaların doğa üzerindeki etkilerini (yeraltı sularına etkileri, toprak bozulması, biyoçeşitlilik kaybı) göz ardı etmektedir.

Maden arama faaliyetleri, genellikle yerel halkın ve ekolojik örgütlerin bilgisi ve rızası dışında yürütülmektedir. Bu madde, halkın ve yerel yönetimlerin arama süreçlerine katılımını öngörmemekte, aksine teknik kriterlerle süreci kapalı bir hale getirmektedir.

Türkiye’de birçok maden arama ve işletme ruhsatının, hassas ekolojik alanlarda, su havzalarında veya tarım arazilerinde verildiği bilinmektedir. Bu maddenin getirdiği "teknik standartlar" ve "yaptırımlar", mevcut hukuksuzlukları sorgulamak yerine, bu tür faaliyetlerin yasal zeminini güçlendirme riski taşımaktadır.

Teklifin 9. Maddesiyle; rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinden ayrı alınmasına yönelik diğer düzenlemelerle uyum sağlanması ve ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin kabulü için asgari üretim şartı getirilerek bu şartın detaylarının yönetmelikle belirlenmesi öngörülmektedir. Ayrıca idari para cezası ve ruhsat iptali yaptırımlarında değişiklik yapılmakta; rehabilitasyon bedelinin iadesi başvuruları için vadesi geçmiş borcun bulunmadığına dair belge ibrazı şartı getirilmektedir.

Ruhsat süresi uzatma talepleri için asgari üretim şartı getirilmesi, üretim yapılmayan veya atıl durumda bırakılan sahaların ruhsatlarının yenilenmemesi, madencilik faaliyetlerinin kesintisiz devamını zorunlu kılacaktır. Bu durum, doğanın kendini yenileme süreçlerine ve yerel halkın dinlenme imkanına engel olmaktadır.

Bu madde, doğrudan madencilik faaliyetlerinin "kesintisiz" ve "maksimum verimle" devam etmesini dayatan, doğanın ve toplumsal yaşamın ritmini hiçe sayan bir sermaye mantığının ürünüdür.

Bir maden sahasının atıl durumda kalması veya üretimin durması, doğanın kendini iyileştirmesi, toprağın ve suyun temizlenmesi, biyoçeşitliliğin geri dönmesi için bir fırsattır. Bu

madde, bu "ekolojik mola" imkanını ortadan kaldırmaktadır. "Asgari üretim şartı" ile, şirketler kar etmese dahi doğayı tahrip etmeye devam etmeye zorlanmaktadır.

Madencilik faaliyetlerinin kesintisiz devamı, tarım ve hayvancılık gibi geleneksel geçim kaynakları üzerindeki baskıyı artırmaktadır. Yerel halk, madencilik faaliyetleri nedeniyle yerlerinden edilmekte, su ve toprak varlıkları kirlenmekte, dolayısıyla yaşam alanları elverişsiz hale gelmektedir.

Teklifin 10. Maddesiyle; rezerv verisi bulunmayan hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş maden sahalarının ihaleye tabi tutulması zorunluluğu kaldırılarak, bu alanların genel hükümlere göre ruhsatlandırılmasının sağlandığı; böylece ruhsatlandırma sürecinin sadeleştirilmesi ve verimliliğin artırılmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Ancak II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden alanlarında, gerekli görülmesi hâlinde ihaleyle ruhsatlandırma imkânının Genel Müdürlüğe bırakılması öngörülmektedir.

Bu madde, doğa talanının sürekliliğini yasal güvence altına alan, ekolojik tahribatın döngüsel bir nitelik kazanmasını sağlayan bir düzenlemedir.

Ruhsatı iptal edilen veya terk edilen sahaların yeniden ruhsatlandırılmasında gruplara göre farklı yöntemler benimsenmesi, doğa talanının sürekliliğini sağlamak demektir. Bir alanın terk edilmesi, o alanın doğaya geri kazandırılması için bir fırsat olmalıyken, bu madde ile yeni madencilik faaliyetlerine açılmasının önü açılmaktadır.

Bir maden sahasının terk edilmesi veya ruhsatının iptal edilmesi, o alanın doğaya geri kazandırılması, ekolojik restorasyon projeleriyle iyileştirilmesi için en büyük fırsattır. Ancak bu madde, bu alanları yeniden madencilik faaliyetlerine açarak, doğanın kendini yenileme süreçlerini engellemekte ve ekolojik döngüleri baltalamaktadır.

Madencilik faaliyetlerinin terk edilmesi veya ruhsat iptalleri genellikle çevresel felaketler, ekonomik iflaslar veya toplumsal tepkiler sonucu gerçekleşmektedir. Bu madde, bu olumsuz deneyimlerden ders çıkarmak yerine, aynı alanları yeniden riskli faaliyetlere açarak, gelecekteki olası felaketlerin ve ekosistemin kesintisiz bozulmasına neden olacaktır.

Maden şirketlerinin kar hırsı uğruna tahrip edilen alanların, yeniden sermaye sömürüsüne açılmasının "kamu yararı" olarak sunulması, iktidarın doğayı ve halkı hiçe sayan zihniyetinin açık bir göstergesidir.

Teklifin 11. Maddesiyle; enerji arz güvenliği, ekonomik bağımsızlık ve cari açığın azaltılması gibi hedefler doğrultusunda yerli kömür varlıklarının stratejik önemine vurgu yapılarak, elektrik üretimine yönelik **madencilik faaliyetlerinin zeytinlik alanlarda** (güya) doğayla uyumlu şekilde yürütülmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, kamulaştırma nedeniyle tarımsal faaliyette bulunamayan maliklere yeni oluşturulan zeytinlik alanların uygun bedelle kiralanması öngörülmektedir.

Bu madde, tarım alanlarını, gıda güvenliğini ve **zeytinliklerin** kadim ekolojik ve kültürel değerini hiçe sayan **bir felaket düzenlemesidir. Bu madde, teklifin en büyük skandallarından biridir ve doğrudan bir ekokırım çağrısıdır.** Zeytinlik alanlar, sadece birer tarım alanı değil, aynı zamanda ekolojik, kültürel ve tarihsel mirasımızın önemli bir parçasıdır.

Türkiye'nin kadim zeytinlikleri, binlerce ailenin geçim kaynağı ve ülkenin gıda güvenliğinin temelidir. Bu alanların madencilğe açılması, tarım üretimini sekteye uğratacak, kırsal nüfusu yerinden edecek ve gıda bağımsızlığımızı tehlikeye atacaktır. Sadece koordinatları verilen bölgede kırktan fazla köy mevcuttur. Bu köyler göçe zorlanacak, demografik ve sosyolojik yapıda bir dönüşüm yaşanacaktır.

Zeytin ağaçları, sadece birer bitki değil, aynı zamanda Akdeniz ekosisteminin ve toplumsal belleğin ayrılmaz bir parçasıdır. "**Taşıma**" veya "**eşdeğer zeytinlik kurma**" gibi ifadeler, doğa katliamını meşrulaştırmaya yönelik pervasız ve akıl dışı yaklaşımlardır. Yüzlerce yıllık bir zeytin ağacının taşıdığı ekolojik ve kültürel değer, hiçbir "rehabilitasyon bedeli" ile telafi edilemez. Bu madde, tarım alanlarını, dolayısıyla gıda güvenliğini ve zeytinliklerin kadim ekolojik ve kültürel değerini hiçe sayan bir felaket düzenlemesidir.

İzmir Aliğa'daki zeytinliklerin termik santrallere kurban edilmesi girişimleri, **Manisa Yırca'da** zeytin ağaçlarının kesilmesi ve **Muğla Milas'taki Akbelen Ormanı'nda** kömür madeni uğruna yaşanan ağaç kıyımı ve halkın direnişi, bu maddenin nasıl bir yıkıma yol açacağının en acı göstergeleridir. Bu madde, halkın sofrasından ekmeğini çalmaktır.

Kanun teklifinin 11. maddesi, yalnızca teknik ya da ekonomik bir düzenleme değil; Akbelen Ormanı'nın, İkizköy'ün zeytinliklerinin ve tüm bir yaşam alanının yok edilmesi anlamına gelen, adrese teslim bir ekolojik yıkım planıdır. Bu maddeyle birlikte, zeytinliklerin “taşınabileceği” iddia edilerek, bilimsel ve toplumsal gerçeklikle bağdaşmayan bir rehabilitasyon fantezisi, kamu yararı kisvesi altında meşrulaştırılmak istenmektedir. Oysa zeytin, yalnızca bir ağaç değil; Ege köylüsünün kültürü, geçimi, belleği ve toprağıyla kurduğu tarihsel ilişkidir. Zeytinliklerin taşınabileceğini, eşdeğer alanlarda yeniden “tesis edilebileceğini” iddia etmek; ağacı, köküyle değil yalnızca gövdesiyle, toprağı yalnızca bir alan olarak görmek demektir. Bu anlayış, doğayı mekanik bir üretim alanı olarak gören, ekosistemi parçalanabilir ve yeniden kurulabilir sanan tehlikeli bir zihniyetin ürünüdür.

Bahse konu koordinatlar yalnızca Akbelen Ormanı'nı değil, Muğla Milas ilçesi ve çevresinde yer alan yaklaşık 40 köyü doğrudan etkilemektedir. Bu bölgelerdeki tarım alanları, zeytinlikler ve orman bütünlüğü yıllardır yürütülen madencilik faaliyetleriyle parçalanmış, halk mülksüzleştirilmiş, göçe zorlanmış, geçimlik ekonomiler çökmüştür. Kanun teklifine eklenen harita ve koordinat listeleriyle çizilmiş sınırlar, bir kamu politikasından çok, özel şirket çıkarına göre parsel parsel yazılmış bir rant planını işaret etmektedir.

Teklifin hedefinde olan Akbelen Ormanı, yalnızca birkaç yıl daha çalışabilecek bir kömür rezervi için yok edilmiş, binlerce ağaç kesilmiş, nadir Akdeniz ekosistemlerinden biri parçalanmış, su varlıkları, yaban hayatı ve toprak bütünlüğü geri dönüşsüz biçimde zarar görmüştür. Bu alan, zeytinlikler, tarım alanları ve ormanlarla iç içe geçmiş bir ekolojik yaşam ağıdır. Bu ağı parçalayarak bir kısmını başka yere “taşımak”, bir köyü yerinden edip aynısını başka yerde kuracağını iddia etmek kadar akıl dışıdır. Bu yıkım, yalnızca doğaya değil, halk sağlığına, geçimlik tarıma, gıda güvenliğine ve bölge halkının geleceğine yönelmiş açık bir tehdittir.

Akbelen Ormanı'nda yaşayan İkizköylüler, 2019 yılından bu yana hem hukuki yollarla hem de fiili direnişle bu talana karşı mücadele vermektedir. 738 gün boyunca süren çadır nöbeti, açılan altı dava ve yargı kararlarına rağmen, şirketin talebi doğrultusunda 24 Temmuz 2023 sabahı binlerce ağaç kolluk eşliğinde kesilmiştir. AİHM kararları, bilirkişi raporları ve yürütmeyi durdurma kararları etkisiz kılınmış, hukuk sistemi işlemez hale getirilmiş, halkın iradesi yok sayılmıştır. Bu durum yalnızca bir doğa talanı değil, aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Komisyon görüşmeleri sırasında Muğla'nın dört bir yanından gelen yurttaşlar, kadınlar, gençler, çiftçiler ve çevre savunucuları Meclis'i doldurarak bu yasaya karşı çıktılar. **“Toprağımızı vermeyeceğiz, zeytinimizi kesmeyeceğiz, geçimimizi yok ettirmeyeceğiz”** diyen bu insanlar yalnızca yaşam alanlarını değil, aynı zamanda kamu yararını ve hukuku savundular. Ancak teklif, bu toplumsal iradeyi yok saymakta, halkın değil sermayenin çıkarını esas alan bir yasa yapım süreci işletilmektedir.

Teklifin gerekçesinde yer alan “enerji arz güvenliği”, “baz yük ihtiyacı” ve “cari açığı azaltma” gibi söylemler ise teknik geçerliliği olmayan, fosil yakıt bağımlılığını sürdüren politik tercihlerden ibarettir. Ömrü tükenmiş olan Yeniköy-Kemerköy santrallerine, bütün hukuki süreçlere rağmen, ömür biçme çabası; karbon salımını artıran, halkı yoksullaştıran ve sermayeye kaynak aktaran bir tercihin sonucudur.

Bu teklif aynı zamanda Zeytincilik Kanunu'nun 20. maddesine de açıkça aykırıdır. Kanun, zeytinliklerin üç kilometre yakınına dahi toz çıkaran tesis yapılmasını yasaklarken, teklif fiilen zeytinliklerin ortasında madencilik faaliyeti yürütülmesine olanak tanımaktadır. Bu ihlal yalnızca Zeytincilik Yasası'nı değil, Anayasa'nın hukuk devleti ve yaşam hakkını koruyan maddelerini de çiğnemektedir.

Sonuç olarak, bu yasa teklifi Akbelen'deki yıkımı yasallaştırmayı, halkın direnişini bastırmayı, ekolojik yıkımı kurumsallaştırmayı hedeflemektedir. Akbelen için, Milas için, Muğla için bu yasa geri çekilmeli; zeytinliklerin ve ormanların korunması anayasal güvenceye alınmalı; bölgedeki maden ruhsatları iptal edilmelidir. Aksi takdirde, yalnızca bir orman değil; bir halk, bir kültür, bir yaşam biçimi yok edilecektir.

Teklifin 12. Maddesiyle; rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin daha önce alınan çevre ile uyum teminatı ve bedellerine dair geçici düzenlemeler getirilerek, yeni sisteme uyum amacıyla intibak süreci öngörülmektedir. Bu kapsamda teminat mektuplarının nakde çevrilmesi, çevre ile uyum bedeli borcu olan ruhsatlar için işlemlerin borç ödenene kadar durdurulması ve Hazine tarafından yönetilen mevcut tutarların rehabilitasyon hesabına aktarılması öngörülmektedir. Ayrıca yıl sonuna kadar mevcut hesaplama yöntemlerinin uygulanmasına imkân tanınmaktadır.

Çevre ile uyum teminatlarının teminat mektubu ile vermiş olan yatırımcılara, bu teminatı bir yıl içinde nakden yatırma zorunluluğu getirilmesi ve süresi sonunda yükümlülüğünü yerine

getirmeyen yatırımcıların teminat mektuplarının nakde çevrilerek rehabilitasyon hesabına aktarılması, çevresel taahhütleri güçlendirmeyi amaçlasa da **doğanın tahribatının parasal bir bedelle "telafi edilebilir" olduğu** yanlış algısını pekiştirmekte anlamı taşımaktadır.

Bu madde, görünüşte çevresel taahhütleri güçlendiriyor gibi dursa da aslında madencilik faaliyetlerinin neden olduğu tahribatın maliyetini şirketler üzerinden "tahsil etme" mekanizmasıdır.

Çevresel yıkımın sadece parasal bir bedelle "telafi edilebilir" görülmesi, doğaya yönelik sermaye merkezli bakış açısının bir başka örneğidir. Önemli olan tahribatı "telafi etmek" değil, tahribatın önüne geçmektir. Parasal teminatlar, doğanın tahrip edilmesine verilen bir "izin" gibi algılanmamalıdır.

Bu tür teminatların nakde çevrilmesi sürecinde ve bu fonların "rehabilitasyon hesabına" aktarılması sırasında şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında ciddi soru işaretleri bulunmaktadır. Bu fonların gerçekten ekolojik restorasyon için mi yoksa başka amaçlar için mi kullanılacağı belirsizdir. **Erzincan İliç'teki** maden kazası sonrası yaşanan süreç, benzer fonların nasıl yetersiz kaldığını ve hesap sorulmadığını göstermektedir.

Yapı ruhsatı veya yapı kullanım izni olmadan işletilen lisanslı üretim tesislerine geçici uygunluk imkânı getirilmesi (Madde 19 ile birlikte düşünüldüğünde), denetimsizliği ve hukuksuzluğu teşvik etmektedir. Bu tür "geçici uygunluklar" ve "teminatlar", fiili durumu meşrulaştırmaktan ve hukuksuzluğun devamına zemin hazırlamaktan öteye geçmeyecektir.

Teklifin 13. Maddesiyle; rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinden ayrı ve eşit tutarda tahsil edileceği yeni düzenleme doğrultusunda, **işletme ruhsat bedelinin %30 oranında indirimi** öngörülmektedir. Ayrıca, **altın ve diğer metalik madenler için Devlet hakkı oranlarında**, özellikle altın ons fiyatlarındaki artış dikkate alınarak güncellemeler yapılmakta; krom madeninin ise Londra Metal Borsasında işlem görmemesi nedeniyle 3 sayılı Tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi olması düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerle Devlet hakkı gelirlerinde yaşanabilecek kayıpların önlenmesinin amaçlandığı belirtilmektedir.

İşletme ruhsat bedellerinde %30 oranında indirim uygulanması, aynı oranda rehabilitasyon bedeli tahsil edilmesi, krom madeninin tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi hale

getirilmesi, madencilik sektörüne daha fazla yatırımcı çekmeyi ve doğa tahribatını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. "Çevreye duyarlı üretim" söylemi, bu maddenin gerçek amacını gizlemektedir.

Bu madde, madencilik sektörüne açıkça bir teşvik niteliği taşımakta ve doğanın maliyetini düşürerek sermayenin karını maksimize etmeyi hedeflemektedir.

Ruhsat bedellerinde yapılan indirimler, madencilik şirketlerinin maliyetlerini düşürerek sektöre girişi daha cazip hale getirecek ve dolayısıyla daha fazla doğa tahribatına yol açacaktır. "Rehabilitasyon bedeli" adı altında tahsil edilen cüzi miktarlar, doğanın onarılması için asla yeterli olmayacaktır.

Madencilğin doğası gereği yıkıcı bir faaliyet olduğu gerçeği göz ardı edilerek, "çevreye duyarlı üretim" gibi aldatıcı bir söylemle kamuoyu yanıltılmaktadır. **Doğanın kendisi, hiçbir "bedel" karşılığında tahrip edilemez, yok edilen ekosistemlerin bedeli ödenemez.**

Krom madeninin özel hükümlerden çıkarılarak genel hükümlere tabi hale getirilmesi, bu alandaki denetim ve kısıtlamaların gevşetilebileceği endişesini yaratmaktadır. Bu durum, Türkiye'deki değerli maden varlıklarının daha denetimsiz bir şekilde sömürülmesinin önünü açacaktır.

Teklifin 14. maddesi ile; 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun kapsamında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) olarak ilan edilen alanlara ilişkin uygulama yöntemine uyum sağlanması amacıyla düzenleme yapıldığı belirtilmektedir.

Bu madde ile Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) olarak ilan edilen **meralarda, Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu zorunluluğu kaldırılmakta**, enerji şirketlerinin yarışma öncesi dahi alanı kullanmasına imkân tanınmaktadır.

Açıkçası amaç; Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları ilan edilen alanların mera vasfındaki arazilerde de kullanılabilmesine olanak sağlamaktır.

Bu değişiklikle; hayvancılığın temel kaynağı olan meralar, hiçbir çevresel değerlendirmeye tabi tutulmadan enerji yatırımlarına açılacaktır. Bu durum, mera ekosistemlerinin geri dönüşsüz biçimde tahrip edilmesine neden olabileceğı gibi, kırsal üretimle geçinen milyonlarca yurttaşın yaşam alanlarını tehdit etmektedir.

Teklifin 15. maddesi ile; 5346 sayılı Kanunun 8. maddesi rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı üretim tesislerine yönelik izin süreçlerini de kapsayacak şekilde genişletilmekte, maddenin başlığı bu kapsamda değiştirilmektedir. Yenilenebilir enerji yatırımlarının desteklenmesi amacıyla uygulanan **izin, kira ve irtifak indiriminin beş yıl uzatılması, orman izin süreçlerinin sadeleştirilerek tek bir izin sürecine dönüştürülmesi** ve idari değerlendirme süresine üst sınır getirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, **çevresel etki değerlendirme süreçlerinde ana kuş göç yollarında ornitolojik gözlem zorunluluğı getirilmekte,** diğer alanlarda ise işletme esnasında gerekli çevresel tedbirlerin alınması yükümlülüğünün getirilmesi öngörülmektedir.

Diğer bir ifade ile; orman alanlarında yenilenebilir enerji projelerine yönelik ölçüm ve sondaj faaliyetleri için izin şartı kaldırılmakta, kuş göç yolları dışındaki alanlarda ornitolojik gözlem zorunluluğı da aranmamaktadır.

Orman alanlarında yenilenebilir enerji projelerine yönelik ölçüm ve sondaj faaliyetleri için izin şartı kaldırılarak, kuş göç yolları dışındaki alanlarda ornitolojik gözlem zorunluluğı da sonlandırılmaktadır. Bu değişiklik, orman ekosistemlerinin bilimsel inceleme ve planlama yapılmadan projelere açılmasını beraberinde getirmektedir. Ayrıca, izin başvurularının 60 gün içinde sonuçlandırılması zorunluluğı, kamu görevlileri üzerindeki değerlendirme baskısını artıracak nitelik taşımaktadır.

Teklifin 16. maddesi ile; rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı yenilenebilir enerji tesislerinin imar planı ve yapı ruhsatı işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da yapılabilmesine yasal zemin oluşturulmakta; ayrıca **acele kamulaştırma** kararına dayanarak mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararının, İmar Kanunu kapsamında tapu senedi yerine geçebilecek belge olarak kabul edilmesi öngörülmektedir.

İmar planı hazırlama, onaylama, parselasyon ve yapı ruhsatı verme yetkisi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na devredilerek, başka kurumların yetkisi ellerinden alınmaktadır. Bu

yetki, belediyelerin planlama haklarının devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir. Bakanlık, yerel bilgi ve ihtiyaçları dikkate almadan, tek taraflı plan değişiklikleri yapabilecek, yapı ruhsatı ve işletme ruhsatlarını da doğrudan verebilecektir. Bu düzenleme, imar hukukunun temel ilkelerine aykırıdır ve merkeziyetçiliği derinleştirmektedir.

Teklifin 17. maddesi ile; yerli enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek amacıyla izin, kira ve irtifak işlemlerinde uygulanan indirimlerin beş yıl süreyle uzatılması düzenlenmekte; bu yolla enerji üretiminde yerli kaynaklara dayalı kapasite kullanım oranlarının artırılması ve işletme maliyetlerinin düşürülmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

Yerli kömürle çalışan santrallere %85 oranında enerji nakil bedeli indirimi sağlanması demek, kamu şirketi olan TEİAŞ üzerinden dolayı bir kaynak aktarımı anlamına gelmektedir. Yenilenebilir enerji adı altında getirilen bu teklifin, fosil yakıtlara mali avantaj tanınması, iklim kriziyle mücadele hedeflerine aykırı bir çelişki yaratmaktadır.

Teklifin 18. maddesi ile; yeşil dönüşüm sürecinde yatırımların hızla hayata geçirilebilmesini teminen Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na 31/12/2030 tarihine kadar **acele kamulaştırma kararı alma yetkisi verilmekte**, bu sürenin ihtiyaç halinde **Cumhurbaşkanı kararıyla** bir defaya mahsus olmak üzere **beş yıl uzatılabilmesi** öngörülmektedir.

EPDK'ya 2030 yılı sonuna kadar acele kamulaştırma kararı verme yetkisi tanınması ve bu sürenin Cumhurbaşkanı kararıyla 5 yıl daha uzatılabileceğinin öngörülmesi, vatandaşların mülkiyet hakkına ciddi bir müdahale anlamı taşımakta, enerji yatırımları uğruna hukuk güvenliğini zayıflatmaktadır. Kamulaştırma kararı alınan taşınmazlara dair tapu belgesi yerine mahkeme kararı kullanılabilecektir.

Teklifin 19. maddesi ile; yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi olmadan kısmen ya da tamamen işletmeye alınan elektrik üretim tesisleri ve zorunlu altyapı unsurlarının kazanılmış haklarının korunması, statik uygunluk belgelenmesi ve fenni mesuliyetin üstlenilmesi koşuluyla faaliyetlerine devam etmelerinin sağlanması öngörülmektedir.

Bu madde ile yapı ruhsatı ve izin belgesi bulunmadan faaliyet gösteren elektrik üretim tesislerine af getirilmektedir. İmar Kanunu'nun 32. ve 42. maddeleriyle verilen yıkım kararları

ve idari para cezaları iptal edilmekte, açılmış davalarda “**karar verilmesine yer olmadığı**”na hükmedilmektedir.

Böylece hem hukuka aykırı yapılaşmalar meşrulaştırılmakta hem de yargı organlarının denetim yetkisi devre dışı bırakılmaktadır. Bu madde ile yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi olamayan kaçak olan elektrik üretim tesisleri için af çıkarılmakta, para cezaları ortadan kaldırılmakta ve hatta yargı süreçlerini sonlandırılan bir af düzenlemesine imza atılmaktadır.

Ömer Öcalan
Şanlıurfa

MUHALEFET ŞERHİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 2/3159 esas numarası ile sunulan “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”; başta Maden Kanunu olmak üzere, Çevre Kanunu, Mera Kanunu, Elektrik Piyasası Kanunu ve Yenilenebilir Enerji Kanunu gibi çok sayıda kanunda düzenleme öngören ve kamuoyunu yakından ilgilendiren hükümler içermektedir. Teklif; çevresel etki değerlendirmesi süreçlerinden maden ruhsatlandırmasına, tarımsal alanların madencilik ve enerji yatırımlarına açılmasından acele kamulaştırmaya kadar birçok alanda çok katmanlı sonuçlar doğurabilecek içeriklere sahiptir.

Toplam 21 maddeden oluşan, geçici hükümler ve ekli tablolarla birlikte kapsamlı bir yapıya sahip olan bu torba teklif, Meclis gündemine oldukça hızlı bir biçimde alınmıştır. Teklifin yasalaşması halinde başta zeytinlik alanlar olmak üzere ormanlar, meralar ve çevre koruma bölgeleri üzerinde yoğun bir yatırım ve imar baskısı oluşacaktır. Bunun yanı sıra kamu yönetiminin planlama, izin ve ruhsat süreçlerinde yetki yoğunlaşması yaşanacak; özellikle yerinden yönetim ve kamu katılımı ilkeleri ciddi biçimde zedelenecektir.

Bu kapsamda, söz konusu kanun teklifi ile aşağıda belirtilen 5 kanunda değişiklik yapılması öngörülmektedir:

- 1. 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu**
- 2. 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu**
- 3. 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu**
- 4. 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun**
- 5. 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu**

Toplumsal geniş kesimini doğrudan etkileyen bu denli kapsamlı bir düzenlemenin alalecele ve yeterli istişare yapılmaksızın gündeme getirilmesi, teklifin yasama tekniği ve anayasal denge açısından sorunlu bir zeminde hazırlandığını göstermektedir.

TEKLİFİN USULÜNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Kanun teklifi, şekli itibarıyla bir torba kanun olup birbirinden oldukça farklı düzenleme alanlarını tek bir metin altında birleştirmiştir. Bu yöntem, yasaların sistematığını bozmakta ve Meclis'in sağlıklı denetim yapmasını zorlaştırmaktadır.

Teklifin esas komisyonu olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu belirlenmiş, ancak teklifin doğrudan ilgilendirdiği alanlar itibarıyla sevk edilmiş tali komisyonlar olan Çevre Komisyonu ile Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda herhangi bir görüşme yapılmamıştır. Oysa Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 23. maddesine göre tali komisyonlar, teklifin kendilerini ilgilendiren yönlerine ilişkin görüş bildirmekle yükümlüdür.

Teklifin 14 üncü maddesiyle meralar, 11 inci maddesiyle zeytinlik alanlar, 1 ve 3 üncü maddeleriyle çevresel etki değerlendirme süreçleri düzenlenmekteyken; ilgili ihtisas komisyonlarının görüşünün alınmaması İçtüzük'e aykırıdır. Bu uygulama aynı zamanda demokratik yasama süreci, uzmanlık katkısı ve kamu denetimi bakımından büyük bir eksikliktir. Tali komisyonların devre dışı bırakılması, Meclis iradesinin parçalı hale getirilmesi ve denetim fonksiyonunun işlevsizleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Ayrıca, teklifin görüşüldüğü komisyon toplantısı 19/06/2025 tarihinde saat 10:16'da başlamış, 20/06/2025 tarihinde saat 11:48'de sona ermiştir. Toplamda yaklaşık 25 saat 30 dakika süren bu görüşmeler, ilk bakışta kapsamlı bir çalışma görüntüsü sunsa da gerçekte sağlıklı, verimsiz ve yorucu bir müzakere ortamı yaratmıştır. Bu denli uzun saatlere yayılan görüşmelerin, özellikle uzmanlık gerektiren düzenlemeler açısından karar kalitesini düşürdüğü, milletvekillerinin ve komisyona katılan uzmanların etkin katkı sunmasını engellediği açıktır.

Gece yarısı yasama pratiği, modern parlamentolarda şeffaflıktan uzak ve denetime kapalı bir yöntem olarak eleştirilmekteyken, ülkemizde giderek olağan hale gelmiştir. Bu durum, muhalefetin etkili katkı sunmasının da önüne geçmektedir.

Öte yandan, teklifin komisyonda görüşüldüğü gün Türkiye Büyük Millet Meclisine gelerek sürece katılım sağlamak isteyen sivil toplum temsilcileri ve vatandaşlar, ne yazık ki Meclis'in demokratik işleyişine ve saygınlığına yakışmayan bir muameleye maruz kalmıştır. Komisyon salonuna girmek isteyen bazı yurttaşlar ile çevre ve doğa hakları konusunda faaliyet gösteren temsilciler, fiziki müdahaleye uğramış, darp edilmiş ve Meclis koridorlarında güvenlik görevlilerince sert biçimde uzaklaştırılmıştır.

Bu durum, yalnızca demokratik katılım hakkının ihlali değil, aynı zamanda Meclis’in kurumsal kimliğine ve kamu nezdindeki itibarına da zarar veren bir uygulamadır. TBMM Anayasamız gereği halkın temsiliyet makamı olup, vatandaşların barışçıl biçimde bilgi alma ve sürece katılma hakkını güvence altına almakla yükümlüdür. Oysa söz konusu olay, halkın Meclis’teki yasa yapım süreçlerine erişiminin fiilen engellendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Ayrıca teklifin herhangi bir düzenleyici etki analizine dayandırılmadan hazırlanmış olması da ciddi bir eksikliktir. 04/06/2022 tarihli ve 31856 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile etki analizinin yapılması yasal zorunluluk haline getirilmiş olmasına rağmen, teklifin sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerine dair hiçbir teknik değerlendirme kamuoyu ile paylaşılmamıştır.

Bu eksiklik hem teklifin kamuoyu tarafından anlaşılmasını zorlaştırmakta hem de milletvekillerinin teklif üzerinde sağlıklı bir değerlendirme yapmasına engel olmaktadır. Oysa böylesine kapsamlı etkileri olan bir teklif için sistematik etki analizi, yasama sürecinin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır.

KANUN TEKLİFİNİN GENELİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER:

Sunulan “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, görünürde Türkiye’nin enerji arz güvenliğini artırmak, yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik etmek ve madencilik sektöründe bürokratik süreçleri hızlandırmak gibi gerekçelere dayandırılmış olsa da teklifin içeriği detaylı biçimde incelendiğinde, çevre hukuku, anayasal mülkiyet ilkeleri, kamu denetimi ve idari şeffaflık bakımından son derece sakıncalı düzenlemeler içerdiği açıkça görülmektedir.

Teklifte yer alan maddeler, yalnızca çevresel ve toplumsal hassasiyetleri göz ardı etmekle kalmamakta; aynı zamanda Anayasa ile güvence altına alınmış hak ve ilkeleri zedelemekte, kamu yönetiminde hesap verebilirliği ortadan kaldırmakta ve doğrudan hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Özellikle teklifin birçok maddesinde, doğal kaynakların özel sektör lehine sınırsız şekilde tahsisini kolaylaştıran, buna karşılık kamu yararını gözetken denetim ve izin süreçlerini ya işlevsizleştiren ya da tamamen kaldıran düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu bağlamda, teklifin başta Anayasa’nın 56. maddesi (herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı), 169. maddesi (ormanların korunması, devlet mülkiyetinde kalması ve özel amaçlarla devredilememesi) ve 45. maddesi (tarım arazilerinin ve zeytinliklerin

korunması) olmak üzere, birçok anayasal güvenceyle doğrudan çatıştığı tespit edilmiştir. Bu maddelerin açık hükümleri hiçe sayılarak, çevresel etkisi yüksek olan yatırımlar için “önce izin, sonra denetim” şeklinde özetlenebilecek, Anayasa ve evrensel çevre hukuku ilkeleriyle bağdaşmayan bir yaklaşım benimsenmiştir.

Kanun teklifinde öngörülen en tehlikeli yönlerden biri ise, doğal kaynaklara ilişkin karar alma süreçlerinde, yerel yönetimlerin, meslek kuruluşlarının, bilim insanlarının ve sivil toplumun dışlanarak, yetkinin büyük ölçüde yürütmenin merkezine devredilmesidir. Özellikle bazı kritik kararların, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığındaki bir kurul tarafından alınacak olması, bu kurulun idari, mali ve hukuki denetimden muaf tutulması hem kuvvetler ayrılığı ilkesine hem de demokratik yönetim anlayışına aykırıdır. Bu durum, aynı zamanda yerel halkın kendi yaşam alanları üzerindeki söz hakkının fiilen ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.

Teklif, yalnızca çevreyi değil, mülkiyet hakkını da tehdit eder niteliktedir. Stratejik maden tanımı adı altında getirilen belirsiz hükümler, özel mülkiyetin kamu yararı adı altında acele kamulaştırmalar yoluyla ortadan kaldırılmasına imkân tanımaktadır. Mülkiyet hakkı, Anayasa’nın 35. maddesi ile korunan temel bir haktır. Bu hakkın, yatırım kolaylığı sağlamak adına keyfi biçimde sınırlandırılması kabul edilemez.

Ayrıca, teklifin birçok maddesinde, idareye çok geniş ve belirsiz takdir yetkisi tanınmakta, bu yetkiler ise ne denetime açık tutulmakta ne de kamuoyunun erişimine olanak sağlayacak şeffaflık ilkeleriyle desteklenmektedir. Yatırım teşvik edilmek istenirken, hukuk devleti ve kamu yararı anlayışı feda edilmekte; kamu kaynaklarının yönetimi belirsizliğe, çevresel koruma ise formaliteye indirgenmektedir.

Sonuç olarak, bu teklif, ekonomik gerekçelerle çevre hukukunun, anayasal güvence altındaki hakların ve idarenin denetlenebilirliği ilkesinin sistematik biçimde aşındırıldığı yasa örneğidir. Kanun yapım tekniğine aykırı olarak hazırlanmış; doğa koruma, mülkiyet hakkı, yerinden yönetim ve demokratik katılım ilkelerini göz ardı eden bu teklif, hukuken sorunlu, kamu vicdanında meşruiyet yoksunu ve çevresel açıdan tahrip edici niteliktedir.

Bu nedenlerle, teklifin tümüyle geri çekilmesi ya da baştan sona yeniden ele alınması, sadece hukuki değil, ahlaki ve toplumsal bir sorumluluktur. Zira mesele yalnızca bir yatırım mevzuatı meselesi değil, gelecek kuşaklara devredeceğimiz çevresel mirasın korunması ve anayasal düzenin ciddiyetle uygulanması meselesidir.

Madde 1:

2872 sayılı Çevre Kanunu’nda yapılan değişiklikle, “Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Gerekli Değildir” kararının varlığı artık yatırımcıların teşvik, izin, ruhsat ve benzeri idari süreçlere başvuru yapmalarına engel teşkil etmeyecektir. Bu düzenleme, ilk bakışta idari işlemlerin hızlandırılmasını amaçlıyor gibi görünse de özünde çevre hukukunun temel yapıtaşlarından biri olan önleyicilik ilkesini zayıflatmakta, ÇED sürecini etkisizleştirmekte ve yatırım sürecini çevresel denetimden fiilen muaf tutmaktadır.

Oysa ÇED süreci, yalnızca bir teknik raporlama süreci değil; Anayasa’nın 56. maddesiyle güvence altına alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının somutlaşmasını sağlayan, önleyici ve koruyucu kamu politikası aracıdır. “ÇED Gerekli Değildir” kararının alındığı projeler bile, sınırlı ölçekli olsa da çevresel etkiler doğurabilir. Bu tür projelerde bile, kamu yararı adına gerekli hassasiyetin gösterilmesi, bilimsel değerlendirmeler yapılması ve kamuoyunun görüşünün alınması, demokratik çevre yönetimi anlayışının gereğidir.

Yapılan bu düzenlemeyle birlikte, çevresel etkileri henüz tam olarak ortaya konmamış, dolayısıyla kamuoyunun bilgiye erişimi ve katılımı sağlanmamış projeler için yatırımcıların çeşitli kamu desteklerinden ve idari ruhsatlandırma süreçlerinden yararlanması mümkün hâle getirilmekte, böylece “yatırımın ilerlemiş olması” gerekçesiyle sonradan ÇED süreci olumsuz neticelense dahi projenin durdurulmasının neredeyse imkânsız hâle geleceği bir fiilî durum yaratılmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ilkesine aykırı olarak, idari işlemlerde geri dönülemezlik ilkesinin keyfî biçimde kullanılması anlamına gelmektedir.

Ayrıca bu düzenleme, çevreyi doğrudan etkileyen projelerde halkın bilgi alma ve katılma hakkını etkisizleştirmektedir. Türkiye’nin taraf olduğu çevreye ilişkin uluslararası belgelerde öngörülen “katılım”, “şeffaflık” ve “hesap verebilirlik” ilkelerine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve çevre bilimcilerin devre dışı bırakıldığı bir süreçte, çevresel risklerin tespiti ve önlenmesi mümkün olmayacaktır.

Sonuç olarak bu madde, yatırım süreçlerinin hızlandırılması bahanesiyle, çevre hakkı, hukuki öngörülebilirlik ve kamu yararı ilkelerini zedelemektedir. ÇED sürecinin asli işlevi olan çevresel ön denetim ve kamuoyunun katılımı, bu düzenlemeyle birlikte etkisiz hâle getirilmekte; yatırımcıya verilen bu geniş takdir alanı, çevre tahribatının meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle söz konusu düzenleme Anayasa, çevre hukuku ilkeleri ve

uluslararası yükümlölükler bağlamında kabul edilemezdir. Bu nedenlerden ötürü Komisyonunda verdiğimiz çıkarma önergesi AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 2:

3213 sayılı Maden Kanunu’nda yapılan değişiklikle, çevre ile uyum teminatı uygulamasına son verilmiş ve bunun yerine “rehabilitasyon bedeli” adı altında yeni bir ödeme yükümlölüğü getirilmiştir. Aynı zamanda, “rehabilitasyon bedeli hesabı” adıyla kamu bankaları nezdinde bir fon sistemi tanımlanmış; bu bedelin nasıl kullanılacağına ilişkin yetkiler ise doğrudan Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen ve Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı başkanlığında kurulan bir “Kurul”un takdirine bırakılmıştır.

Her ne kadar yapılan değişiklik, çevreyle uyumlu madencilik faaliyetlerinin teşviki ve bozulan arazilerin iyileştirilmesi gibi gerekçelerle sunulsa da, düzenlemenin arka planında denetim dışı ve merkezileşmiş bir idari yapı inşa edilmektedir. Rehabilitasyon bedelinin artırılması ve ayrı hesaplarda nemalandırılması gibi önlemler, ancak etkin denetim mekanizmaları ile birlikte düşünüldüğünde anlamlıdır. Oysa bu teklif, hesapların işleyişine dair Sayıştay denetimi veya yerel idarelerin rolü konusunda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu durum, Anayasa’nın 2. maddesiyle güvence altına alınan hukuk devleti ilkesine, özellikle de kamu kaynaklarının şeffaf ve denetlenebilir yönetimi ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Kurul’un yapısı ve yetki alanı, demokratik yönetimden uzak ve yürütme organının iradesine tamamen bağlıdır. Kurulda yer alan üyelerin tamamı, Cumhurbaşkanlığı tarafından atanmakta ve doğrudan yürütme organına bağlı bakanlıklardan oluşmaktadır. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversiteler veya çevre bilim insanlarının bu süreçte hiçbir söz hakkı yoktur. Bu da çevresel karar alma süreçlerinin tek merkezli bir yapıya devredilmesi, dolayısıyla toplumsal ve bilimsel denetimin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.

Ayrıca fonların kullanım amacı mevzuatta net şekilde sınırlandırılmamıştır. “Rehabilitasyon” kavramı oldukça geniş ve muğlak bırakıldığından, toplanan paraların gerçekten çevresel onarım amacıyla mı, yoksa yatırım dostu düzenlemelerle şirketlerin imaj yönetimi ya da altyapı yatırımları için mi kullanılacağı belirsizdir. Bu belirsizlik hem kamusal güveni zedeler hem de çevre koruma politikalarını araçsallaştırır. Fonların nerede, ne zaman ve ne ölçüde kullanılacağına dair somut ölçütler ve şeffaf raporlama yükümlölüğü getirilmemesi ise kamu denetiminin işlevsizleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Öte yandan, çevreye en fazla etkisi olan maden sahaları genellikle kırsal ve hassas ekosistemlerde bulunmaktadır. Ancak bu düzenleme, rehabilitasyon politikalarının yerel ihtiyaçlara göre değil, merkezi bürokrasinin takdirine göre şekillendirilmesine neden olacaktır. Yerel halkın, yerel yönetimlerin ve çevre odaklı sivil toplumun sürece dâhil edilmemesi, ekolojik hassasiyetlerin göz ardı edilmesine ve yerel demokratik mekanizmaların baypas edilmesine yol açacaktır. Bu durum, yalnızca çevresel yıkımı artırmakla kalmayacak, aynı zamanda kamu ile yatırımcı arasındaki güveni de sarsacaktır.

Sonuç olarak, rehabilitasyon bedelinin artırılması çevresel koruma amacıyla tutarlı bir politika gibi sunulsa da, fonların şeffaf yönetimi ve denetimi açısından ciddi sakıncalar doğurmaktadır. Bu sistemin, doğal kaynakların sermaye lehine tahsisini kolaylaştıran; çevresel koruma adına toplanan fonları ise keyfi bir biçimde kullandıran bir yapıya dönüşme riski çok yüksektir. Anayasa'nın hukuk devleti, yerinden yönetim ve çevre hakkı ilkeleriyle bağdaşmayan bu düzenlemenin gözden geçirilmesi zorunludur. Bu sebeplerden ötürü Komisyonda verdiğimiz önerge AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 3:

3213 sayılı Maden Kanunu'nda yapılan değişiklikle, devlet ormanlarında madencilik faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin izin süreçlerinde köklü bir değişikliğe gidilmiştir. Düzenlemeyle birlikte, MAPEG (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü)'in talebi üzerine Orman Genel Müdürlüğü tarafından bedelsiz izin verilmesi zorunlu hale getirilmekte; bu izinler yatırımcılara devredilerek özel şirketlerin devlet ormanlarında ruhsatlandırılması mümkün kılınmaktadır.

Bu uygulama, Anayasa'nın 169. maddesi ile açıkça çelişmektedir. Anayasa'nın söz konusu maddesi, ormanların devlet eliyle yönetilmesini, tahsis ve tahrip edilememesini, özel şahıslara devredilememesini açıkça hükme bağlamıştır. Düzenleme her ne kadar formel olarak mülkiyet devrini içermese de fiilen bir “kamu eliyle özel sektör tahsisi” rejimi kurmakta, böylece Anayasa'nın amir hükümlerini dolanma niteliği taşımaktadır. Bu tür bir “idari mülkiyet temsili” aracılığıyla orman alanlarının özel yatırımlara açılması, anayasal koruma ilkesini işlevsiz hâle getirmektedir.

Daha da vahimi, ruhsat düzenlenmeden önce ormanlar dâhil olmak üzere bazı hassas alanlar için alınması gereken kurumsal görüşlerde, ilgili idarelerin üç ay içinde cevap vermemesi hâlinde “izin verilmiş sayılır” kurgusunun getirilmesidir. Bu mekanizma, doğrudan idarenin takdir yetkisini ortadan kaldırmakta ve kamu kurumlarını sembolik hale getirmektedir.

İdarenin gerek bilimsel değerlendirme gerekse kamu yararı yönünden vereceği olumsuz kararlar, bu düzenleme uyarınca “sessizlikle geçersiz kılınmakta” ve işlem hukuken yok hükmündeymiş gibi sayılmaktadır.

Bu durum, Anayasa’nın 125. maddesinde öngörülen idari işlemlerin hukuka uygunluk denetimi, idarenin hesap verebilirliği ve yetki-genellik ilkesi ile bağdaşmaz. Kamu kurumlarının, özellikle Orman Genel Müdürlüğü’nün, çevresel etki, flora-fauna dengesi, yangın riski ve hidrolojik yapı gibi birçok teknik unsur üzerinden değerlendirme yapma yetkisi ve sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak bu düzenleme, bu yetkiyi fiilen ortadan kaldırmakta; böylece çevresel bilimsel değerlendirme süreçlerini bir bürokratik formaliteye indirgemektedir.

Ayrıca, izin verildikten sonra bu ruhsatların özel şirketlere devredilmesi, kamu malı niteliğindeki orman alanlarının özel mülkiyet gibi değerlendirilmesine ve doğal kaynakların ticarileştirilmesine neden olacaktır. Bu uygulama, sadece çevre tahribatı açısından değil, aynı zamanda kamusal mülkiyetin özelleştirilmesi ve doğal varlıkların metalaştırılması bakımından da ciddi sakıncalar barındırmaktadır.

Üstelik düzenlemede yer alan “bedelsiz izin” kurgusu, kamu zararını da beraberinde getirmektedir. Orman gibi yüksek kamu değeri taşıyan ekosistem alanlarının yatırımcıya hiçbir bedel alınmadan tahsis edilmesi hem ekonomik kamu zararı hem de doğal kaynakların kamu yararı dışında tahsisi anlamına gelir. Bu, kamu idaresinin kaynak tahsisi görevini özel çıkarlara terk etmesi anlamına gelir ki bu da kamu yönetimi ilkelerine ve mali disipline aykırıdır.

Sonuç olarak bu madde, anayasal mülkiyet korumasını dolanmakta, idarenin çevresel koruma ve denetim işlevini ortadan kaldırmakta ve ormanların özel madencilik faaliyetleri için sistematize biçimde açılmasının yolunu açmaktadır. Uzun vadede, bu yaklaşım ormanların bütünlüğünü ve biyolojik çeşitliliği tehdit edecek; kamu otoritesinin çevresel sorumluluğunu ve anayasal bağlılığını zayıflatacaktır. Bu yönüyle düzenleme, yalnızca çevre hukuku değil, anayasal hukuk, idare hukuku ve kamu maliyesi açısından da son derece sakıncalıdır ve bu hâliyle kabul edilemezdir. Tüm bunlardan ötürü Komisyonunda verdiğimiz çıkarma önergesi AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 4:

3213 sayılı Maden Kanunu’nda yapılan düzenleme ile “stratejik” ve “kritik” maden kavramları mevzuata ilk kez sistematik biçimde dâhil edilmiş ve bu nitelikte sayılan madenler için acele kamulaştırma yoluyla taşınmazlara el konulabilmesinin önü açılmıştır. Söz konusu

düzenleme, kamu gücünün en sert biçimlerinden biri olan zorla mülkiyet devri yetkisini son derece belirsiz, öngörülemez ve keyfi biçimde genişletmektedir.

Düzenlemede “stratejik” veya “kritik” sayılacak madenlerin neler olduğu açık ve sınırlı biçimde sayılmamış, bu takdir Cumhurbaşkanı’na ve Kurul’a bırakılmıştır. Bu ise, Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkına, 13. maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ve ölçülülük ilkelerine ve 46. maddesindeki kamulaştırma rejimine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

“Kritik” ifadesi, teknik bir sınıflama olmaktan ziyade keyfi biçimde genişletilebilecek siyasi bir vasıflandırmaya dönüşmekte, böylece hemen her maden türü bu tanım içine sokularak kamulaştırma sürecine konu edilebilir hale gelmektedir. Nitekim ne “kritiklik” ölçütü, ne de bu tanımın hangi bilimsel veya ekonomik kriterlere dayanacağı düzenlemede açıkça belirtilmemiştir. Bu muğlaklık, yalnızca yatırımcının lehine genişletilen bir “idari takdir” alanı değil, aynı zamanda yurttaşın mülkiyet hakkına yönelik sürekli bir belirsizlik tehdididir.

Kamulaştırma, kamu yararı gerektirdiğinde ve olağan usullerle başvurulabilecek istisnai bir işlemdir. Ancak bu teklif ile getirilen “acele kamulaştırma” yetkisi, idareye, herhangi bir yargı kararına ihtiyaç duymadan, mülkiyet hakkına ani ve zorlayıcı şekilde el koyma imkânı tanımaktadır. Üstelik bu yetki, yalnızca savunma ve afet gibi olağanüstü durumlar için değil, ticari faaliyet niteliğindeki madencilik yatırımları için de kullanılabilir hale getirilmektedir.

Bu uygulama, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlarımızın rızası dışında topraklarından edilmesi riskini doğurmaktadır. Arazi mülkiyeti, bu bölgelerde yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve kimliksel bir değere sahiptir. Acele kamulaştırmalarla vatandaşlarımızın atadan kalma topraklarına el konulması, yerinden edilme, kırsal göç ve toplumsal huzursuzluk gibi derin sosyal maliyetler doğuracaktır. Bu tür uygulamalar, bölgede devlet-yurttaş ilişkisini zedeleyecek, yatırım süreçlerine karşı yerel direnci ve çatışmayı artıracaktır.

Ayrıca düzenlemede acele kamulaştırma işlemiyle ilgili olarak bağımsız bilirkişi incelemesi, yargı denetimi, tazminatın gerçek değeri üzerinden hesaplanması gibi güvenceler yeterince açık ve bağlayıcı şekilde yer almamaktadır. Bu durum, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihatlarında da koruma altına alınmış olan “mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkı” ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Kamulaştırma işlemlerinde idare ile yurttaş arasındaki güç dengesizliği, bu tür güvenceler olmadan telafi edilemez.

Sonuç olarak, “stratejik/kritik maden” adı altında getirilen bu düzenleme, idarenin sınırsız ve belirsiz bir takdir yetkisi kullanmasına, özel mülkiyetin hukuki güvenliğinin zedelenmesine ve kamu gücünün siyasal amaçlarla kullanılmasına kapı aralamaktadır. Bu nedenle hem mülkiyet hakkı hem de hukuk devleti ilkesi açısından ciddi sakıncalar barındırmakta olup; teklifin bu yönüyle yeniden gözden geçirilmesi, stratejik maden tanımının nesnel kriterlere bağlanması ve acele kamulaştırmanın yalnızca olağanüstü durumlarda sınırlandırılması zorunludur. Bu nedenler dolayısıyla Komisyonunda verdiğimiz çıkarma önergesi AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 5:

3213 sayılı Maden Kanunu’nda yapılan değişiklikle, madencilik faaliyetleri sırasında tahsil edilen rehabilitasyon bedellerinin vadeli hesaplarda değerlendirileceği ve bu bedellerin kullanılmayan kısmının ruhsat sahibine iade edilebileceği hükme bağlanmıştır. Aynı zamanda, sadece özel sektör değil, kamu kurumlarının da bu yükümlülüğe tabi olacağı belirtilmiştir. Bu değişiklik ilk bakışta çevresel duyarlılığı artırmaya yönelik olumlu bir adım gibi sunulsa da uygulamada ciddi hukuki, denetimsel ve çevresel riskler barındırmaktadır.

Her şeyden önce, rehabilitasyon bedelinin iade edilebilmesine olanak tanıyan bu düzenleme, ancak bu bedelin gerçekten taahhüt edilen çevreyle uyumlu faaliyetler için kullanıldığına dair güçlü ve bağımsız bir denetim mekanizmasıyla anlamlı olabilir. Ancak teklif metninde, bu fonların nasıl ve kim tarafından denetleneceğine, denetimin periyodikliği ve bağımsızlığına, yerel halkın, meslek örgütlerinin veya çevre mühendislerinin sürece katılımına ilişkin hiçbir açıklık bulunmamaktadır. Bu da çevresel yükümlülüklerin biçimsel olarak yerine getirilmiş gibi gösterilerek, fonların iade edilmesini sağlayacak bir istismar alanı yaratabilir.

Rehabilitasyonun yalnızca kâğıt üzerinde değil, fiilen ve ekosistem düzeyinde gerçekleştirilmesi gerektiği açıktır. Ancak mevcut düzenleme, bilimsel bir izleme-denetleme süreci tanımlamadan şirketlerin kendi beyanlarına ya da yüzeysel raporlamalara dayanarak geri ödeme almasının önünü açmaktadır. Bu ise madencilik sonrası arazi tahribatının kâğıt üzerinde rehabilite edilmiş gibi gösterilmesine ve çevresel tahribatın görünmez kılınmasına neden olabilir.

Öte yandan, rehabilitasyon bedelinin vadeli hesaplarda değerlendirilmesi; bu bedelin çevresel amaçtan uzaklaşarak finansal bir enstrümana dönüşmesi riskini taşımaktadır. Kamu

yararına tahsil edilen ve doğrudan doğa tahribatının telafisi için kullanılması gereken bir fonun, ekonomik getiri amacıyla işletilmesi, çevre hukukunun ruhuna aykırıdır. Bu yaklaşım, çevresel tahribatın bedelle telafi edilebileceği yönünde yanlış bir anlayışı yerleştirme riski taşır ve kirleten öder ilkesinin özünü zayıflatır.

Ayrıca, rehabilitasyon faaliyetlerinin başarılı sayılmasına dair kriterlerin neler olduğu belirsizdir. Toprak yapısının yeniden eski haline döndürülmesi, biyolojik çeşitliliğin tesisi, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının korunması gibi bilimsel kriterlere dayalı bir ölçme-değerlendirme sistemi kurulmadan “rehabilitate edildi” kararı verilmesi, çevresel yıkımın kalıcı hale gelmesine neden olacaktır.

Kamu kurumlarının da aynı yükümlülüğe tabi tutulması olumlu gibi görünse de, bu kurumların siyasi baskılara açık yapıları ve çevresel yatırımlara ayrılan kamu kaynaklarının yetersizliği düşünüldüğünde, uygulamanın etkili olması zayıf bir ihtimaldir. Ayrıca kamu kurumlarının kendilerini denetlemesi ya da denetlenmesi sürecine dair herhangi bir bağımsızlık güvencesi öngörülmemektedir.

Sonuç olarak, rehabilitasyon bedelinin iade edilebilmesini öngören bu düzenleme; şeffaflıktan, hesap verebilirlikten ve çevresel denetimden yoksun bir yapı kurmakta, doğrudan çevresel koruma ilkesini zedelemektedir. Bu nedenle, bedelin iadesine ilişkin açık ve bağlayıcı denetim kuralları tanımlanmalı, denetim mekanizması bağımsız ve bilimsel temele dayalı olmalı, rehabilitasyonun başarısı yalnızca fiziki düzenlemelerle değil, biyolojik ve ekosistem düzeyindeki etkilerle ölçülmeli ve sürece sivil toplum, yerel halk ve üniversiteler dahil edilmelidir. Aksi takdirde bu düzenleme, kamuoyuna çevre dostu bir görünüm sunarken gerçekte şirketlerin yükümlülüklerden kaçabileceği yasal boşluklar yaratmakta ve çevre hukukunu araçsallaştırmaktadır. Bu haliyle teklif, anayasal çevre hakkı ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu sebepten ötürü Komisyonunda maddenin tekliften çıkarılmasına ilişkin önerge verdiysek de önerge AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 6:

Teklifin ilgili maddesiyle, madencilik faaliyetleri sonucunda çevresel tahribatın telafisi amacıyla alınan rehabilitasyon bedellerinin, kamu nezdinde açılacak özel hesaplarda toplanması ve sözde yalnızca rehabilitasyon amacıyla kullanılması öngörülmektedir. Ancak düzenlemenin içeriği incelendiğinde, çevresel amaçlarla getirildiği iddia edilen bu sistemin, gerçekte çevre koruma kaygısından ziyade mali bir hedefe hizmet ettiği, yani bir tür gizli vergi veya bütçe kalemi gibi kurgulandığı yönünde ciddi kuşku doğmaktadır.

Her şeyden önce, madde gerekçesinde ve ilgili hükümde, bu fonların nasıl yönetileceği, hangi idare tarafından harcanacağı, harcama önceliklerinin nasıl belirleneceği, ne tür projelerin uygun kabul edileceği, denetim ve raporlama usullerinin ne olacağı gibi temel konular hakkında somut, bağlayıcı ve şeffaf hükümler bulunmamaktadır. Bu muğlak yapı, rehabilitasyon bedellerinin gerçekten doğrudan çevre koruma ve ekosistem onarımı için kullanılacağından ziyade, genel bütçe açığının kapatılması veya başka idari önceliklerin finanse edilmesi amacıyla tahsil edileceği yönünde ciddi bir belirsizlik yaratmaktadır.

Bu yönüyle teklif, “kırleten öder” ilkesini yanlış ve tehlikeli bir biçimde uygulamakta, çevre tahribatını “bir bedel karşılığında satın alınabilir bir hakka” dönüştürmektedir. Oysa çevre hukukunun temel ilkesi, önleme ve koruma esastır; tahribatı parasal bir bedelle meşrulaştırmak değil, doğrudan önleyici ve iyileştirici kamu politikalarıyla hareket etmektir.

Daha da dikkat çekici olan, bu fonların kamu bankaları nezdinde açılacak hesaplarda nemalandırılması hükmüdür. Bu, rehabilitasyon bedelinin çevreyle ilgili olmayan mali araçlara dönüştürülmesinin, başka bir ifadeyle çevresel etikle ilgisi olmayan bütçesel manevraların konusu yapılmasının önünü açmaktadır. Bu tür bir uygulama, yalnızca çevresel etkilerin gerçek anlamda giderilmesini engellemekle kalmaz; aynı zamanda kamuoyunda çevre politikalarına olan güveni de ciddi şekilde zedeler.

Fonun toplandığı yer ile harcandığı yer arasında şeffaf, izlenebilir ve hesap verebilir bir bağ kurulmadığı takdirde, bu tür kaynaklar çoğunlukla merkezi idarenin mali önceliklerine göre kullanılır. Yerel ekosistemlerin, yöresel halkın ve doğrudan zarar gören yaşam alanlarının öncelikleri geri plana atılır. Böyle bir uygulama, ekolojik eşitsizliği artıracak; çevre adına toplanan paranın yine doğadan değil, başka kalemlerden feragat edilerek kullanıldığı izlenimini doğuracaktır.

Öte yandan, kamu fonlarının toplanması, harcanması ve denetimine ilişkin tüm işlemler Anayasa’nın 73. ve 161. maddeleri, ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde yürütülmek zorundadır. Bu düzenlemede ise, fonların Sayıştay denetimine tabi olup olmadığı, fon yönetiminde TBMM’nin veya kamuoyunun bir denetim hakkı olup olmayacağı, hatta bu fonların genel bütçeye devredilip devredilemeyeceği gibi çok temel sorular yanıtız bırakılmıştır. Bu yönüyle teklif, parlamento denetimini dışlayan, hesap vermeyen ve mali saydamlıktan uzak bir yapı kurmaktadır.

Sonuç olarak, çevreyi korumak iddiasıyla getirilen bu düzenleme, içerdiği kurumsal boşluklar ve mali belirsizlikler nedeniyle çevreyi değil, kamu maliyesini hedefleyen bir gelir

kalemi izlenimi vermektedir. Bu haliyle madde, çevresel sorumluluğu araçsallaştıran, ekosistemlerin onarımı yerine maliye politikalarına hizmet eden bir yapı yaratmakta ve çevre hukuku ile mali hukuk arasında etik dışı bir geçiş alanı oluşturmaktadır. Dolayısıyla, çevresel koruma iddiası taşımayan bu düzenlemenin, kanun teklifinden tümüyle çıkarılması gerekmektedir. Bu yanlışlıkların engellenmesi için Komisyonunda verdiğimiz önerge AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 7:

Kanun teklifiyle getirilen düzenleme kapsamında, madencilik faaliyetleri için alınacak yatırım teminatının ne zaman, hangi şartlarda ve hangi idari prosedürler çerçevesinde iade edileceğine ilişkin açık, somut ve bağlayıcı bir hükme yer verilmemiştir. Bu durum, yatırımcılar açısından hukuki ve mali açıdan ciddi bir belirsizlik doğurmakta; özellikle küçük ve orta ölçekli yerli yatırımcıların sektöre girişini caydırabilecek niteliktedir.

Yatırım teminatı gibi ciddi mali yükümlülüklerin düzenlendiği bir yasal zeminde, söz konusu teminatın iadesine ilişkin usul ve esasların açıkça tanımlanmamış olması, hukuk devleti ilkesinin temel gereği olan öngörülebilirlik ve idari işlemlerde belirlilik ilkeleriyle çelişmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesine göre, kamu gücü kullanan idare, bireylerin hak ve yükümlülüklerini etkileyen işlemlerde açık, ölçülü ve şeffaf kurallara dayanmalıdır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmediği her durumda, yatırımcılar ile idare arasında yargıya taşınan ihtilafların artması kaçınılmaz hale gelecektir.

Öte yandan, teminatın hangi faaliyetlerin eksiksiz yerine getirilmesine bağlı olarak iade edileceği, kimin kararıyla, hangi sürede ve hangi değerlendirme ölçütleri çerçevesinde yapılacağı konusunda düzenlemede hiçbir açıklık bulunmamaktadır. Bu durum, idareye geniş ve denetlenemez bir takdir yetkisi tanımakta, yatırımcı açısından ise sermaye riski ve hak kaybı doğuracak bir belirsizlik yaratmaktadır. Özellikle maden arama faaliyetlerinin niteliği gereği yüksek maliyetli, uzun süreli ve teknik belirsizlikler barındıran süreçler olduğu düşünüldüğünde, teminat iadesine ilişkin net kuralların olmaması, yatırımın sürdürülebilirliğini doğrudan tehdit eder.

Bu durumun en büyük mağduru ise yerli yatırımcılardır. Yeterli sermaye gücüne sahip olmayan, ancak teknik bilgi ve yerel tecrübesiyle sektöre katkı sunmak isteyen yatırımcılar, belirsiz teminat rejimi nedeniyle yüksek risk algısıyla sektörden dışlanabilir. Bu da, madencilik sektörünün çok uluslu veya büyük ölçekli şirketlerin lehine daralmasına ve yerli girişimcilerin

pazardan çekilmesine yol açar. Böyle bir tablo, madencilik alanında kamu yararına dayalı rekabetçi ve yerli üretimi destekleyen bir stratejiyle bağdaşmaz.

Ayrıca, teminatın iadesine ilişkin belirsizlik, yatırımcının planlama yapmasını engelleyecek; banka kredileri, yatırım teşvikleri, proje ortaklıkları gibi finansal süreçlerde ciddi sorunlar yaratacaktır. Finansman sağlayıcılar, teminatın belirsizliği nedeniyle projeyi riskli bulabilir ve yatırımın sürdürülebilirliği zayıflayabilir.

Sonuç olarak, teminat uygulamasının usul ve esasları net biçimde belirlenmeden, yalnızca alınacak yükümlülüğün tarif edilmesi; idarenin sorumluluğunu azaltan, yatırımcının riskini artıran, keyfî uygulamaları meşrulaştırabilecek bir düzenleme ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, yatırım ortamını iyileştirme iddiası taşıyan bir düzenlemenin, içerdiği bu belirsizlik nedeniyle yatırımcı güvenini zedeleyen, yerli aktörleri sistem dışına iten bir sonuç doğurması kuvvetle muhtemeldir.

Bu gerekçelerle, söz konusu hüküm uygulamaya elverişli olmadığı, hukuki güvenliği sağlamadığı ve ekonomik sürdürülebilirliği riske attığı için kanun teklifinden çıkarılmalıdır. Yerli yatırımcıların korunması ve yatırım ortamının güçlendirilmesi adına, teminat sisteminin yeniden, ölçülülük ilkesine uygun, objektif ve denetlenebilir kriterlere dayalı olarak düzenlenmesi zorunludur. İlgili sebeplerden ötürü Komisyonunda verdiğimiz çıkarma önergesi AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 9:

Kanun teklifinde yer alan düzenleme ile, madencilik faaliyetlerinin çevresel etkilerinin giderilmesi amacıyla ruhsat sahiplerinden rehabilitasyon bedeli tahsil edilmesi ve aynı zamanda asgari üretim yükümlülüğünün ruhsat sürelerinin uzatılması veya temdit işlemleri için bir ön koşul olarak getirilmesi öngörülmektedir. Ne var ki, hem rehabilitasyon bedelinin kullanımına ilişkin denetim mekanizmalarının yetersizliği, hem de asgari üretim kavramının belirsiz ve subjektif tanımlanması, bu düzenlemeyi ciddi biçimde sorunlu ve uygulanamaz hale getirmektedir.

Her şeyden önce, rehabilitasyon bedelinin ne şekilde izleneceği, hangi kurum tarafından harcama denetiminin yapılacağı, harcamaların gerçekten sahada çevresel iyileştirmeye dönüşüp dönüşmediğinin nasıl belirleneceği hususlarında hiçbir somut düzenleme yer almamaktadır. Bu eksiklik, kamu kaynaklarının keyfî kullanımına, çevresel tahribatın kâğıt üzerinde “rehabilit edilmiş” gibi gösterilmesine ve kamuoyunun yanıltılmasına zemin hazırlamaktadır.

Dahası, rehabilitasyon bedelinin kamu bankalarında nemalandırılacağı ve sadece rehabilitasyon için harcanacağı ifade edilse de bu fonun şeffaflıkla yönetileceğine, Sayıştay ve TBMM denetimine tabi olacağına dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum, çevre koruma amacıyla tahsil edilen bir fonun merkezi siyasi takdirle başka amaçlarla kullanılabileceği kuşkusunu doğurmakta; fonların gerçekten çevre için mi, yoksa kamu maliyesi için mi kullanılacağı belirsizliğini artırmaktadır. Bu yönüyle düzenleme, çevre hukukunun temel ilkelerinden olan hesap verebilirlik ve amaçla bağlantılılık ilkesini zedelemektedir.

İkinci önemli sorun ise, asgari üretim yükümlülüğü kavramının yasal metin içerisinde açık, nesnel ve ölçülebilir şekilde tanımlanmamış olmasıdır. Üretimin hangi dönem için ne kadar yapılacağı, hangi teknik veya ekonomik koşullarda yükümlülüğünden muafiyet sağlanabileceği, doğal afet, piyasa dalgalanması veya ruhsat sahibinden kaynaklanmayan nedenlerle üretim yapılamaması gibi durumlarda hangi esnekliklerin tanınacağı gibi hayati detaylar düzenleme metninde yer almamaktadır.

Bu durum, idareye aşırı takdir yetkisi tanımakta ve ruhsat iptali gibi ağır sonuçlara neden olabilecek kararların keyfi şekilde alınmasının önünü açmaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli yerli yatırımcılar açısından bu belirsizlik, yatırımın planlanabilirliğini ortadan kaldırmakta; madencilik sektöründe hukuki güvenlik ve ekonomik öngörülebilirlik ilkelerini ihlal etmektedir.

Ayrıca cezai yaptırımların veya ruhsat süresi uzatılmamasının hangi objektif kriterlere göre uygulanacağı açıklanmadığı için, idari işlemlerin siyasi etkilerle yönlendirilmesi, yatırımcılara eşit davranılmaması, hatta yer yer rekabetin bozulması gibi olasılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu da Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi, 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ve 48. maddesindeki serbest teşebbüs hakkı ile bağdaşmaz.

Sonuç olarak, bu maddeyle getirilen hem rehabilitasyon bedeline ilişkin belirsiz kaynak yönetimi hem de asgari üretim tanımındaki muğlaklık, idarenin keyfi uygulamalarına alan açan, denetimden uzak ve uygulama güvenliğinden yoksun bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu haliyle teklif edilen düzenleme hem yatırımcıyı hem de çevreyi koruma hedefinden sapmakta; kamu kaynaklarının şeffaf yönetimi ve çevre hukukunun gerektirdiği bilimsel denetim ilkelerini boşa çıkarmaktadır. Bu nedenlerle, söz konusu madde kanun teklifinden tümüyle çıkarılması için önerge verdiğimizde önergemiz AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 10:

Kanun teklifinde yer alan düzenleme ile, maden ruhsatlarının ihaleye açılması hususunda hangi sahaların ihaleye konu edileceği yetkisi, tek başına Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) uhdesine bırakılmaktadır. Bu durum, kamusal doğal kaynakların hangi gerekçeyle, ne zaman ve kimlere tahsis edileceği konusunda idarenin sınırsız takdir yetkisiyle donatılması anlamına gelmektedir. Böyle bir sistemin, şeffaflık ve hesap verebilirlikten yoksun olması nedeniyle yolsuzluk, usulsüzlük ve çıkar ilişkilerinin önünü açma riski son derece yüksektir.

Maden sahaları, kamuya ait stratejik doğal kaynaklardır. Bu kaynakların tahsisi sürecinin, belirli kurallar ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde yürütülmesi gerekirken, teklif edilen düzenlemeyle ihaleye açılacak alanların belirlenmesi tamamen idarenin keyfi kararına bırakılmaktadır. Bu yetkinin sınırları belirlenmemiş, objektif kriterler öngörülmemiş, kamu denetimi mekanizmalarına yer verilmemiştir. Bu da kamu gücünün, denetlenemez ve hesap sorulamaz bir alan haline gelmesine neden olacaktır.

Üstelik bu yetkinin doğrudan genel müdürlük düzeyinde tesis edilmesi, siyasi etkilere, bürokratik çıkar ilişkilerine ve yatırımcılara yönelik ayrıcalıklı işlem risklerine açık bir yapı yaratmaktadır. Herhangi bir siyasi denge, liyakat ya da teknik kriter olmaksızın, hangi ruhsat sahalarının ihaleye çıkacağına dair verilecek kararlar hem eşit rekabet koşullarını zedeleyecek hem de ruhsat alma sürecini idarenin lütfuna bağlı hale getirecektir.

Öte yandan, ruhsatlandırma sürecinin tamamen idarenin takdirine bırakılması, hukuki öngörülebilirlik ve yatırım güvenliği ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anayasa'nın 2. maddesi ile güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği, idarenin bütün işlemleri kamu yararına dayanmalı, ölçülü, şeffaf ve denetlenebilir olmalıdır. Ancak bu düzenleme, kimin hangi sahada, hangi koşullarda ruhsat alabileceği konusunda herhangi bir öngörü sunmamakta, yatırımcıyı idari belirsizlik içinde bırakmaktadır. Bu da özellikle küçük ve orta ölçekli yerli yatırımcıların sektöre katılımını azaltacak, büyük sermaye gruplarının lehine tekelleşmeyi teşvik edecektir.

Ayrıca, ihaleye açılacak sahaların tespitinde yerel yönetimlerin, meslek odalarının veya sivil toplumun görüşü alınmayacak olması, bölgesel ihtiyaçlar ve çevresel hassasiyetlerin tamamen göz ardı edilmesine neden olacaktır. Bu yaklaşım, doğal kaynakların adil, dengeli ve sürdürülebilir yönetimi anlayışını baltalamakta, çevre ve toplum yararından uzaklaşmaktadır.

Sonuç olarak, bu düzenleme ile doğal kaynak yönetimi piyasaya, ruhsatlandırma ise keyfiyete teslim edilmektedir. Hangi alanların kimlere hangi yöntemlerle tahsis edileceği hususunun, kamu yararı değil, idari tercih ve takdirle belirlenmesi kabul edilemez. Bu yapı, şeffaf olmayan ruhsat politikaları, kamu zararına neden olan uygulamalar ve yatırımcılar arasında eşitsizlik yaratacak idari işlemler doğuracaktır. Bu sebeplerden ötürü Komisyonunda verdiğimiz çıkarma önergesi AK Parti oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 11:

Madde ile özellikle kömür madenciliği için ihtiyaç duyulan ve üzerinde zeytin ağaçları olan arazilerin maden işletimine açılması amaçlanmaktadır. Buna göre zeytin ağaçlarının öncelik aynı ilçe ve il olmak üzere başka bir araziye taşınmasına, zeytin ağaçlarının taşınmasının mümkün olmadığı durumlarda ise maliklere hazine arazilerinin rayiç bedel üzerinden kiralanması hedeflenmektedir.

İktidar bu düzenlemeyi daha önce de yasalaştırmak istese de kamuoyunun tepkisi üzerine geri çekmiştir. Zeytinlikler hususi olarak koruma altında olmasına rağmen madencilik faaliyeti gerekçesiyle tahrip edilecektir. İktidarın benzer durumlar karşısında geçmiş dönem uygulamaları ne yazık ki olumsuz izler bırakmış ve bu durum halen kamuoyunun hafızasında tazeliğini korumaktadır.

Ayrıca her ne kadar madencilik faaliyetinin yürütüleceği bölgedeki zeytin ağaçlarının başka bir alana taşınacağı ve bu yolla korunacağı belirtiliyor olsa da zeytin ağaçlarının taşınamayacağı durum olarak ilave edilen husus uygulamada birçok zeytin ağacının taşınmayacağını ve tahrip edileceği şüphesini uyandırmaktadır. Zeytin ağaçlarının taşınamayacağı duruma yönelik son kararın Bakanlıkça verilecek olması da madencilik faaliyetini yürütülen firmalar lehine durum oluşturması sebebiyle kamuoyunu rahatsız etmektedir. İktidarın madencilik firmalarına yönelik geçmiş dönem uygulamaları sebebiyle yandaş firmaların çıkarlarının korunacağı ve böylece hem vatandaşların hem de kamunun zarara uğrayacağı endişesi oluşmaktadır.

Endüstriyel ürüne dönüşerek önemli bir gelir elde edilebilen nadir tarımsal ürünlerden olan zeytin ürünümüzü korumak milli bir meseledir. Kalite açısından dünyadaki rakipleriyle rekabet edebilecek seviyede olan zeytinimizi geliştirmek, markalaştırmak ve ihracatını artırabilmek için yapılan çalışmalar yetersiz olduğu gibi mevcut zeytinlik arazilerimizi kaybetmek anlamına gelen bu teklifin faydasından çok zararı olacaktır.

Komisyon görüşmelerinde bu gerekçelerle ilgili maddenin teklif metninden çıkarılmasını öngören önergemiz AK Parti milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 14:

Söz konusu madde ile, Mera Kanununda meraların tahsis amacının değiştirilmesi hakkında istisnaları düzenleyen maddeye fıkra eklenerek Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) olarak ilan edilen yerlerin de mera sıfatının değiştirilmesi ve yatırıma açılması planlanmaktadır.

25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun 4 üncü maddesi “Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Durumu” başlıklı olup üçüncü fıkrasında yer alan “*Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir.*” ifadesi ile hukuki koruma altına alınmış ve başka amaçlar ile kullanılması engellenmiştir. Kanunun 14 üncü maddesi ile de “Tahsis Amacının Değiştirilmesi” ne yönelik istisnalar sıralanmıştır. 1998 yılında yasalaşan Mera Kanunu meraların tahsis amacının değiştirilmesine yönelik sadece yedi adet istisna belirtmiştir. Ancak AK parti iktidarı 2008 yılından itibaren bu istisnalara eklemeler yaparak meraları adeta ranta kurban etmiştir. Söz konusu teklif ile de istisnalara bir yenisi daha eklenmektedir.

Özellikle hayvansal üretim açısından hayati önem taşıyan meraların tahsis amacının iktidarın değişen politikaları neticesinde farklı bir gerekçeyle kullanıma açılması halihazırda büyük sorunlar yaşayan hayvansal üretimimizin daha da zor duruma düşmesine neden olacaktır. Son yıllarda hayvansal üretim can çekmektedir. Artan yem maliyetleri ve diğer maliyetler sebebiyle üreticilerin önemli bir bölümü üretimin dışına çıkmak zorunda kalmıştır. İktidar, maliyetler nedeniyle artan et fiyatlarını, üreticiye destek olarak gidermek yerine ithalat yoluyla çözmeye çalışmıştır. Bu sebeple ülkemizin canlı hayvan varlığı artan nüfusun ihtiyacını karşılayamaz duruma gelmiştir. Yem maliyetlerinin çok hızlı arttığı bu ortamda meraların üreticiler için önemi daha da artmıştır.

Hayvansal üretimde yaşanan sorunlar göz önünde bulundurulduğunda meraların vasfının değiştirilmesi ve farklı amaçlar için kullanıma açılmasının önlenmesi amacıyla Komisyon görüşmelerinde sunduğumuz önergemiz Cumhur İttifakı milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 19:

Söz konusu madde ile, yapı ruhsatı alınmadan halihazırda kısmen veya tamamen işletmeye alınmış lisanslı elektrik üretim tesislerinin statik uygunluğunun belgelenmesi ve fenni sorumluluğunun alınması şartıyla devam ettirilmesi amaçlanmakta, ayrıca maddenin son fıkrası ile de bu konuda alınmış idari yaptırım kararlarının, yıkım kararları ve idari para cezalarının uygulanmamasına, yapılmış itirazlar veya açılmış davalar hakkında resen karar verilmesine yer olmamasına, yargılama ve takip giderlerinin taraflar üzerinde bırakılıp vekâlet ücretine hükmedilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Bu düzenleme lisanlı ve lisanssız elektrik üretim tesisleri arasında farklı uygulamaya ve böylece eşitsiz durumların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Uygulamada bazı alanlarda lisansı olmadığı halde kamu yararı nedeniyle idarenin izni dahilinde elektrik üretimi yapan lisanssız elektrik tesisleri büyük cezalarla karşılaşabilmektedir.

Bu nedenle düzenlemenin ilave eşitsizliklere neden olmasını engellenmek ve tarafsızlık ilkesinin uygulanması için Komisyon görüşmelerinde sunduğumuz önerge iktidar milletvekilleri ve Komisyon Başkanı tarafından da makul bulunmuştur. Komisyon Başkanı konunun çözümü amacıyla teklif sahibi milletvekillerine çalışma yapmalarını ve Genel Kurul aşaması için önerge hazırlamaları talebini iletmıştır. İYİ Parti olarak, oluşması muhtemel bu eşitsizliğin ortadan kalkması için iktidar grubunun verdiği sözün takipçisi olacağız ve Genel Kurul aşamasında konunun çözümü için yapılacak her türlü çalışmaya katkı sunacağız.

SONUÇ:

Kanun teklifinde yer alan birçok düzenleme, çevresel sürdürülebilirlik, hukuki öngörülebilirlik, kamu denetimi, yerel katılım ve toplumsal fayda ilkeleriyle ciddi şekilde çelişmektedir. Teklifte, Anayasa ile güvence altına alınan hak ve özgürlükler göz ardı edilmiş; uluslararası çevre sözleşmeleri ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumsuz, uygulamada keyfiyete açık hükümler kaleme alınmıştır.

Teklifin içeriğinde, doğal kaynakların kamu yararından uzak biçimde özel çıkarlar lehine kullanılmasına imkân tanınmakta; çevresel denetim mekanizmaları zayıflatılmakta, yerel yönetimlerin, yurttaşların ve sivil toplumun karar süreçlerine katılımı engellenmektedir. Ayrıca, mülkiyet hakkı, çevre hakkı ve idari şeffaflık ilkeleri açıkça ihlal edilmektedir.

Bu nedenlerle, söz konusu Kanun Teklifi'nin bütününe katılmamız mümkün değildir. Yukarıda detaylı şekilde ortaya konulan anayasal, hukuki, çevresel ve toplumsal gerekçeler çerçevesinde, teklifin ya tümüyle geri çekilmesi ya da ilgili maddelerin yeniden, kamu yararı ve hukuk devleti ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız.

Bu bağlamda, kanun teklifinin geneline “HAYIR” oyu verdiğimizizi; hukukun üstünlüğü, kamu yararı, çevresel bütünlük ve toplumsal adalet ilkelerinin korunması adına bu muhalefet serhini Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve kamuoyunun takdirine sunduğumuzu saygıyla beyan ederiz.

Rıdvan Uz
Çanakkale

MUHALEFET ŞERHİ

Yeni Yol Grubu olarak 2/3159 esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile ilgili görüş ve önerilerimiz aşağıda belirtilmiştir.

Türkiye Ulusal Enerji Planı kapsamında hazırlanan yasa teklifi, enerji arz güvenliğini sağlama, madencilik faaliyetlerini hızlandırma ve yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik etme gerekçeleriyle birçok yasal düzenlemeyi köklü biçimde değiştirmeyi amaçlamaktadır. Ancak teklifin bütününe bakıldığında, çevresel koruma, hukuki denetim, demokratik katılım ve yerel yönetimlerin yetkileri açısından ciddi sorunlar barındırdığı görülmektedir.

Teklif, çevresel etki değerlendirme süreçlerini yatırım sürecinin önünde bir engel olarak görüp şekli ve etkisiz hâle getirmeye çalışmaktadır. ÇED süreci, projeler başlamadan önce yapılması gereken bilimsel ve hukuki bir değerlendirme iken, bu düzenleme ile ruhsat ve teşvik işlemleri ÇED’den bağımsız şekilde yürütülebilir hâle getirilmekte; çevre koruma işlevi büyük ölçüde işlevsizleştirilmektedir.

Teklifin öngördüğü yeni “Kurul” yapısı ise yürütmeye doğrudan bağlı, siyasi nitelikli bir karar mercii oluşturarak yerel idareleri, uzman kurumları ve yargı denetimini devre dışı bırakmaktadır. Stratejik ve kritik madenler gerekçesiyle acele kamulaştırma yetkisinin genişletilmesi, özel mülkiyet hakkını zayıflatmakta ve kamusal denetimden yoksun bir idari yapı oluşturmaktadır.

Özellikle zeytinlikler ve mera alanlarının enerji ve madencilik yatırımları için kullanıma açılması, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini doğrudan tehdit etmekte, kırsal yaşam ve üretim biçimleri üzerinde geri dönüşü zor tahribatlara yol açabilecek niteliktedir. Bu alanlarda yapılan değişikliklerin, genel kamu yararından çok, belli şirketlerin ve projelerin ihtiyaçlarına göre şekillendiği izlenimi oluşmaktadır.

Yine teklif kapsamında ruhsatsız veya yapı kullanma izni olmadan faaliyete geçmiş enerji üretim tesislerine yönelik getirilen af uygulamaları, hukuki eşitlik ilkesini ve kamu yönetiminin güvenilirliğini zedelemektedir. Bu tür uygulamalar, yasal yollardan ilerleyen yatırımcılara karşı adaletsiz bir durum yaratmakta ve gelecekteki denetim süreçlerini işlevsiz kılma tehlikesi taşımaktadır.

Genel olarak yasa teklifi, enerji ve madencilik yatırımlarını kolaylaştırmayı önceleyen bir anlayışla hazırlanmış; ancak bu kolaylaştırmanın çevresel, hukuki ve toplumsal sonuçları yeterince dikkate alınmamıştır. Hukuk devleti ilkesi, mülkiyet hakkı, yargı denetimi, yerel yönetimlerin yetkisi ve çevre hakkı gibi temel anayasal güvenceler ciddi şekilde aşındırılmakta; doğa ve toplum yararı göz ardı edilmektedir.

Bu nedenle teklifin, yatırım kolaylığı ile kamu yararı arasındaki dengeyi kuracak şekilde yeniden ele alınması, bilimsel ve katılımcı bir yaklaşımla düzenlenmesi gereklidir.

GENEL DEĞERLENDİRME

1985 yılında yürürlüğe giren 3213 Sayılı Maden Kanunu kararnameler, kanun değişiklikleri ve torba kanunlarla şu ana kadar 30 kez değişikliğe uğramış, şuanda 31. kez, aynı iktidar döneminde ise 16. kez değiştirilmektedir.

Madencilikte ulusal kaynaklarımızın uluslararası norm ve standartlara göre araştırılması, ileri teknoloji kullanılarak çevreye duyarlı bir şekilde işçi sağlığı ve güvenliği sağlanarak işletilmesi ve son ürüne dönüştürölerek ülkeye daha fazla katma değer sağlanması yollarının aranması ve buna ilişkin mevzuat düzenlemelerinin yapılması gerekirken, palyatif çözüm önerileri ve günü kurtarma anlayışı ile yama maddeler, torba kanun tekliflerinin hazırlandığı görölmektedir.

Herhangi bir yasa, her şeyden önce, bir öncelikler-niyetler örgüsüne yani bir politika metnine dayanmak zorundadır. Ancak, mevcut Maden Kanunu'nda yapılması öngörölen değişiklikler için ortaya konulan gerekçeler, en başından itibaren madencilik sektörünün genel sorunlarını tam olarak kavramamış ve nitelikli çözümler üretmeye yönelik tasarlanmamıştır. İnsanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözetken, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" Maden Kanunu'nun temeli olmalıdır. Bu husus, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşımaktadır.

Madencilik sektörünün sorunları vardır. Bu sorunları sektörü geliştirici biçimde, teşvik edici bir anlayışla çözmeye; ülkemizde madencililiği önemli bir iş kolu noktasına getirmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Sektörde yaşanan olumsuzlukların üzerini örtmek, bir grup insanı kayırmak, sorunlar yokmuş gibi davranmak nasıl bu alanı geliştirmeyecekse; sektörünü sürekli kazaların olduğu, işçisini düşünmeyen patronların, ihmal sonucu yaşamını yitiren işçilerin, mesleki etik kurallarından uzaklaşmış mühendislerin olduğu, karanlık ve yanlış kurgulanmış bir iş kolu gibi göstermek de bir fayda getirmeyecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığı'na sunulan "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", madencilik ve enerji yatırımlarının hızlandırılmasını, izin süreçlerinin sadeleştirilmesini ve stratejik öneme sahip enerji maden projelerinin önündeki idari engellerin kaldırılmasını amaçlamaktadır. Ancak teklifin bazı maddeleri; Anayasa ile güvence altına alınmış ilkelerle ciddi biçimde çatışmaktadır. Teklif, yargı kararlarına ve özellikle Danıştay içtihatlarına aykırı düzenlemeler içermekte; idari denetimi ise yatırımcı lehine kısıtlamaktadır. Ayrıca çevre koruma, çevresel sürdürülebilirlik ve kamu yararı gibi temel kavramların idare eliyle bertaraf edilmesine olanak tanıyacak hükümlere yer vermektedir.

Teklifin genel bütününe bakıldığında:

- İdari denetimi büyük ölçüde etkisizleştirmektedir,
- Anayasal sınırları zorlayan yetki genişlemeleri içermektedir,
- Çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik açısından ciddi riskler barındırmaktadır.

İzin ve ruhsat süreçlerinin tek elde toplanması, diğer kamu kurumlarının uzmanlık ve denetim işlevlerini devre dışı bırakarak idari denetim boşluğu yaratmaktadır. Ölçüm izinlerinin, yerinde denetim yapılmadan ve kamu yararı gözetilmeden verilmesi durumunda, Anayasa’nın çevre (m.56) ve orman koruma (m.169) hükümleri ihlal edilebilir. Detayların yönetmeliklere bırakılarak açık çek verilmesi, yasama organının yetkisini zayıflatmakta ve yürütme lehine sınırsız bir düzenleme alanı yaratmaktadır. Teklifin yayımıyla birlikte yürürlüğe girmesi; yatırımcılara yönelik rehberlik eksikliği ve kamu kurumları arasında ciddi bir koordinasyon sorunu doğuracaktır. Yatırımcı lehine hızlandırılan süreçler, çevresel yükün kamuya devredilmesine yol açmakta; örneğin rehabilitasyon maliyetlerinin kamu bütçesinden karşılanmasına zemin hazırlayarak mali risk doğurmaktadır.

ÇED sürecinde kurumların olumsuz görüş hakkı korunmalı, idarenin denetim gücü zayıflatılmamalıdır. Devlet ormanlarında otomatik izin yerine proje bazlı değerlendirme zorunlu olmalı, her yatırım için kamu yararı gerekçesi aranmalıdır. “Stratejik/kritik maden” tanımı; teknik, bilimsel ve objektif kriterlere bağlanmalı; acele kamulaştırma ancak olağanüstü hâllerde uygulanmalıdır. Kurumlar arası ihtilafları çözecek “Kurul” gibi yapılar yargı yetkisini devralmamalı, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gözetilmelidir.

Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyetle ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır. Bu hususların ihmal edilmesi halinde gelecekte de torba kanun tekliflerinin tartışılmasına devam edilecektir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

Kanun teklifi ile halihazırda 48 ayı bulan izin ve onay süreçlerinin sadeleştirilerek 24 ayın altına düşürülmesi hedeflenmekte ve ülkemizin enerjide yeşil dönüşümünün hızlandırılması ve emisyonların azaltılarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amaçlandığı belirtilmiş ise de gerekli inceleme ve hazırlık yapılmadan sağlanacak hakların sadece amaç kapsamında olduğu belirtilerek farklı uygulamalara sebebiyet vereceği mevcut durumun topluma yarar gibi gösterilmesine rağmen sadece belli bir gruba imtiyaz sağlanması amaçlandığı ve idare hukukunun temel ilkelerine aykırı şekilde bazı kurumların lehine zımnî onay düzenlemeleri yapıldığı görülmektedir.

Yaklaşık altmış çeşit madenin üretilebildiği ülkemiz sahip olduğu bu maden çeşitliliği ile bu konuda dünya ülkeleri arasında üst sıralarda yer aldığının belirtilmesine rağmen istatistiksel

olan verilerdeki tezatlık ise maden rezerv potansiyeli oldukça yüksek olmasına rağmen yeterli şekilde değerlendirilemediğinin göstergesidir. Mevcut bilgiye göre maden çeşitliliği ve rezerv potansiyeline rağmen madencilik sektörünün gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payı %1,2 civarındadır. Bu bilgiye göre madenlerimizin zaten belli bir tekel tarafından çıkartıldığı ve yönetildiği düşünüldüğünde yeterli olmadığının göstergesidir. On İkinci Kalkınma Planında 2028 yılı itibarıyla bu oranın %2'ye çıkarılması hedeflendiği ve gelişmiş ülkelerde bu oranın %5-8 arasında olduğu açıklanmıştır. Madencilik açısından çok geride kaldığı ve iyi bir yönetim ile işletim sisteminin olmadığı açıkça ilgili teklif ile belirlenmiştir.

Kanun teklifinde gene yarar gibi gösterilerek sadece hükümete yakınlara yarar sağlayacak olan düzenlemelere devam eden iktidar maden arama ve işletme faaliyetlerine yönelik izin süreçlerinin öngörülebilirliğinin artırılması ve izin sürelerinin daha makul hale getirilmesi, yatırımcıların kazanılmış haklarının korunması, arama faaliyetlerinin daha nitelikli yöntemlerle yapılması ve teşvik edilmesi, işletme aşamasında yatırımcı tarafından verilen taahhütlerin gerçekleştirilmesine ilişkin ilave tedbirlerin alınması amacı altında mevcut işletmeleri ve hak sahiplerinin devamlılığını sağlamakta ve tekelleşmeyi hukuk ve hakkaniyete aykırı olarak yasalaştırmak istemektedir.

Teklifle izin süreçleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünce ruhsat verilmeden önce tamamlanacaktır. Çevresel etki değerlendirmesi süreçleri ve izin süreçleri arasında koordinasyon artırılarak yatırımların hızlandırılması öngörülmektedir. Diğer yandan kurumlar arası ihtilaf halinde IV. Grup ile stratejik veya kritik madenlere ilişkin izinlerin üstün kamu yararı gözetilerek Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında ve ilgili Bakanların katılımı ile teşekkül eden Kurul tarafından verilmesi amaçlanmaktadır. Tamamen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin sonucu olarak gerekli bilimsellik ve hukukilik dışında kendilerince oluşturulacak kurul tarafından verilecek karar verilmesi Anayasa ve ilgili kanunlara aykırılık teşkil etmektedir. Stratejik ve kritik madenlerin yasal çerçevesi belirlenerek bu madenlere ilişkin acele kamulaştırma imkânı ve stoklama yükümlülüğü getirilmesine rağmen acele kamulaştırma ve stoklama hakkının idare tarafından takdir yetkisinin kullanımında ise hukuki boşluk doğurmaktadır.

Teklifle maden arama ruhsatı düzenlenebilmesi için yatırım teminatı şartı getirilerek doğası gereği önemli ölçüde emek, sermaye, teknik bilgi ve donanım gerektiren maden arama faaliyetlerinin, ekonomik güç ve teknik açıdan yeterli kriterlere sahip olan yatırımcılar tarafından yürütülmesi ve bu sayede ülkemizdeki maden arama faaliyetlerinin niteliğinin artırılması, arama ruhsatı döneminde; taahhüt edilen yatırımın gerçekleştirilmemesi hâlinde teminatın irat kaydedilmesi, asgari arama faaliyetlerinin yürütülmemesi hâlinde ise ruhsat iptali yaptırımı ile arama ruhsatlı sahaların atıl vaziyette bırakılmasının önüne geçilmesi, bu düzenlemeler sayesinde arama faaliyetlerinin daha etkin ve verimli yapılması amaçlanmaktadır. Kamu yararı ve devamlılığı açısından gerekli gibi görülen amaç ve kapsam zaten belli sayıda olan işletmeler için gereksinimin karşılamadığı gibi gayri hukuki kararlar ile iktidara yakın şirketlere tekelleşme hakkı tanındığı iş bu madde düzenleme amacı ile sabittir. Maden ruhsatı ve işletmesine sahip olan bir şirketin devamlılığı ve yükümlülüklerini yerine getirmesi zorunlu olmasına rağmen açıkça hakkın kötüye kullanılmasının engellenmesi Anayasaya aykırı düzenlemeler ile yapılmaması gerekmektedir.

Gerçekten hukuk ve mevzuata uygun olarak tesis edilen işletme ruhsatlı sahalarda etkin şekilde işletme faaliyetlerinde bulunulmaması ve projede beyan edilen yıllık üretim taahhütlerine uyulmaması sonucunda madenlerin atıl vaziyette bırakılmasına karşı ve işletme projesinde beyan edilen üretim miktarlarının belirli bir oranda yerine getirilmemesi hâlinde idari yaptırım uygulanmasını öngören 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 24 üncü maddesinin on ikinci fıkrasındaki asgari üretim oranlarının da ülkemiz hedeflerini karşılamakta düşük kaldığı değerlendirilerek teklifle ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için asgari standartlarda üretim faaliyeti şartı getirilmektedir. Keyfi uygulamaların önüne geçilmesi için bu düzenleme yerinde olduğu görülmüş ise de üretim yetersizliğine ilişkin etkin bir denetim sağlanması gerekmektedir. Mücbir sebep ya da yetersizlik durumu objektif şekilde incelenmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Yoksa subjektif kararlar neticesinde mağduriyete sebebiyet verilebilir.

MADDELER ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

MADDE 1-

Bu maddeyle, **"ÇED Gerekli Değildir" ifadesi kanundan çıkarılarak** kararın uygulanma şekli ve tanımı yeniden yapılmaktadır. Ayrıca yeni eklenen fıkra ile projelerin izin ve ruhsat süreçlerine bu karar öncesinde de devam edebilmesini mümkün kılarak, çevresel değerlendirme sürecini **simgesel ve işlevsiz bir hale getirmektedir.**

Yapılan düzenleme ile söz konusu "ÇED Gerekli Değildir Kararı" ifadesinin sebep olduğu yanlış anlaşımaları engellemek, Ek-2 listesinde yer alan projeler için verilen "Çevresel Etki Değerlendirmesi Kararları" kapsamında bulundukları taahhütlere uymakta faaliyet sahiplerinin daha dikkatli ve duyarlı olmalarını sağlamak ve kamuoyu nezdindeki yanlış anlamaların önüne geçmek amaçlandığı belirtilmiş ise de gene yararlı bir düzenleme gibi gösterilen madde de belirtilen "Ancak, bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulmasına engel teşkil etmez" denilerek ÇED raporu öncesi tüm hazırlığın tamamlanması sağlanmakta ve ÇED süreci prosedür bir işlem algısı oluşturmaktadır.

"ÇED Gerekli Değildir" kararının açıkça düzenlenmemesi ve buna rağmen izin süreçlerinin devam edebilmesi, çevresel etkileri göz ardı edilen projelerin ilerlemesine yol açabilecektir.

Ancak asıl olması gereken Çevresel Etki Değerlendirilmesinin hukuk ve hakkaniyete uygun olarak yapılması, bilim insanlarınca incelenmesi, yaptırım yapılmasında cidden sorun olmaması halinde gerekli diğer işlemler tamamlanması gerektiği aşıkardır. İlgili madde metni ile amaç değil sonuç önemli hale getirilerek diğer işlemler ve gereklilikler etkisizleştirilmiştir.

ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 Listesinde yer alan faaliyetler ile ilgili Valilikler (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından yapılan değerlendirme sonucunda "ÇED Gerekli Değildir" ya da "ÇED Gereklidir" kararı verilmektedir.

ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 Listesinde yer alan faaliyetler için Çevresel Etki Değerlendirmesinin gerekli olup olmadığının araştırılması amacıyla tıpkı ÇED başvurusunda olduğu gibi Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar tarafından Proje Tanıtım Dosyası hazırlanmakta, hazırlanan dosya Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerine sunulmakta, ÇED sürecine tabi tutulan Proje Tanıtım Dosyaları İl Müdürlükleri tarafından incelenip değerlendirilmektedir. Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşların objektifliği ve hukuka uygun proje tanıtım dosyası hazırlandığının denetlenmesi gerekmektedir. Sunulan projeye ilişkin Valiliklerce, “ÇED Olumlu” kararı sürecinde olduğu gibi ilgili kurum/kuruluşlardan görüş alınmakta, gerektiğinde ölçüm, analiz ve deney yapılması talep edilmektedir. **Yapılan analiz ve deneylerin halka açıklanması ve denetlenebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.**

Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda çevresel açıdan gerekli taahhütler ve önlemler alınarak faaliyet göstermesinde sakınca bulunmayan projelere, Valilik (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) tarafından “ÇED Gerekli Değildir Kararı” verilmektedir. Başka bir deyişle, “ÇED Gerekli Değildir Kararı” verilirken de “ÇED Olumlu” kararında olduğu gibi bir süreç yürütülmektedir. Proje sahipleri, ÇED sürecini müteakip verilen “ÇED Gerekli Değildir Kararı”na esas Proje Tanıtım Dosyalarında verdikleri tüm taahhütlere uymakla ve belirtilen tüm önlemleri almakla yükümlüdürler. Söz konusu projeler, ÇED İzleme Kontrol çalışmaları kapsamında denetlenmekte, verdikleri taahhütlere uymayan işletmelere 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesi doğrultusunda idari yaptırım kararı uygulanmaktadır. **Yapılan denetlemelerin yeterli olmadığı maalesef ülkemizde yaşanan kazalar sonucu acı olarak görülmekte olup idari yaptırım kararı öncesinde gerçek denetimler ve objektif raporlar hazırlanmalıdır. ÇED raporlarında ki farklılıklar nedeni ile hem ülkemiz hem de vatandaşlarımız mağdur olmaktadır.**

Sonuç olarak projelerin, çevresel etkiler tam değerlendirilmeden ilerlemesine kapı aralanmaktadır. Bilimsel değerlendirme ve bağımsız denetim mekanizmaları güçlendirilmeden, şekli denetimlerle doğa koruma imkânsız hâle getirilmektedir. Gerçekte, çevre koruma değil yatırım kolaylaştırma öncelenmekte; çevresel değerlendirme süreçleri birer formaliteye indirgenmektedir.

Yatırımcı, ÇED süreci devam ederken başka kurumlara teşvik, onay, izin ve ruhsat için bundan sonra daha erken başvurabilecek, ancak diyelim ki ÇED süreci erken tamamlandı, bu durumda başvurduğu diğer kurum ÇED olumlu kararı almış bir yatırım için olumsuz bir karar alabilecek mi? Bu durum bu kurumlar için bir baskı oluşturmayacak mı? Zaten hükümetçe desteklenen belli firmaların bu işleri alması bir etki unsuruyken, iki farklı sürecin birbirine tesir etmesi engellenmeli, ÇED sürecinde kurumların olumsuz görüş hakkı korunmalı, idarenin denetim gücü zayıflatılmamalıdır.

Ya da bir başka senaryoda başvuru alan diğer kurumdan alınan izinler daha önce tamamlanırsa devam eden ÇED sürecinde yine bu kuruma görüş sorulduğunda bu kurum bu sefer çevresel etkiler yönüyle özgürce değerlendirip olumsuz karar verebilecek mi? Çünkü bu kurum kendi izin ruhsat sürecinde kurumun işgal konuları yönünden değerlendirip kendi

mevzuatı çerçevesinde izin veriyorken, ÇED sürecinde ise çevresel etki yönünden değerlendirip görüş bildirmekte, bu iki süreç birbirini etkilememesi gereken farklı süreçlerdir.

Yine uygulamada yaşanması muhtemel diğer bir husus şudur;

1. maddede yapılan düzenleme çevresel etki değerlendirmesi ile diğer izin süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütülebilmesini amaçlamakta ise de; teşvik, onay, izin ve ruhsat için başvuru kurumları büyük olasılıkla başvuruyu alsalar bile ÇED sürecinin sonuçlanmasını bekleyip sonuca göre kendi süreçlerini sonuçlandırma eğiliminde olacaktır.

Bu düzenleme, çevreyi değil kamuoyundaki “yanlış anlaşılımları” düzeltmeye çalıştığını iddia ederek, meselenin özünü değil, algısını yönetme çabasıdır.

MADDE 2-

Madde ile, ruhsat bedeli tanımında yer alan çevre ile uyum teminatının mevzuattan çıkarılarak rehabilitasyon bedeli olarak yeniden düzenlenmesi, çevre ile uyum faaliyetlerinin “rehabilitasyon” adı altında tanımlanması, izinler hakkında idareler arasında doğabilecek ihtilafların giderilmesiyle görevli Kurul müessesesinin ihdas edilmesi, rehabilitasyon bedeli hesabı ve tahsil dairesi gibi tanımlarının yapılması amaçlandığı belirtilmiştir.

Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlık ettiği ve çeşitli bakanlardan oluşan bir kurul oluşturulması planlanmakta, bu kurulun yetki ve işleyişi ise Cumhurbaşkanlığı yönetmeliğine bırakılmaktadır. Kurulun yetki alanı çevresel etkilerden kamulaştırma süreçlerine kadar çok geniş olup Meclis denetiminin ve uzman görüşlerinin dışına çıkarılmak istenmektedir.

Ayrıca kurulun çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi Anayasa’nın 7. Maddesi Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olup Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce düzenlenmesi gerekli olan bir yasa ile oluşturulması gerekli olan kurulun çalışma usul ve esaslarının keyfi olarak düzenlenmesi hukuka aykırıdır.

Kurul, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin oluşturduğu boşluklardan dolayı kurulmakta olup, parlamenter sisteme dönemeyen yürütmenin, parlamenter sistemdeki olağan yapıların muadilini bu şekilde ihdas ederek ucube bir yapı kurmaktadır.

Kendilerinin belirledikleri düzenleme ve yönetmelik tarafından düzenlenecek kurul zaten siyasilerden oluşmakta, bunun yerine kurulun içinde bilim insanları, ilgili sendikalar ve sivil toplum örgütleri ile birlikte çalışacak geniş kapsamlı uzmanlar olması gerekmektedir.

Bu açıdan Kurul’un tüm üyelerinin Cumhurbaşkanlığı’na bağlı yürütme organlarından oluşması ve karar süreçlerinin yönetmelikle belirlenmesi, demokratik katılım ve yerel denetimi zayıflatır, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından eleştiriye açıktır.

Bu kurul, stratejik ve kritik madenlerle ilgili izin süreçlerinde nihai karar mercii hâline gelecek, ancak;

- Kritik ve stratejik madenlerin hangileri olduğu belirlenmemiştir.
- Usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceğinden henüz usul ve esaslar net değildir.
- Kurumlardaki bürokratların ve uzmanların görüşleri göz ardı edilerek süper yetki oluşturulmaktadır.
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Kurulu oluşturan bakanlıklar arasında teklif maddesinde yoktur.

Kurulun teşekkül biçimi, karar alma süreçleri, sınırları, itiraz mekanizmaları gibi temel unsurların açıkça belirlenmemiş olması kanuni belirlilik, öngörülebilirlik, hukuk devleti, idarenin yasallığı ve hukuki güvenlik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Yine maddenin 3’üncü fıkrasında rehabilitasyon tanımı yapılmakta, tohum ekme, fidan dikme, ağaçlandırma vb. işlemler sayılarak iyileştirme kapsamı belirlenmektedir. Ancak Madencilik faaliyetleri nedeniyle bozulan, topografyası değişen alanlara yönelik yapılan çalışmalardan maalesef yalnızca ağaçlandırılarak terkedilen alanlar anlaşılmaktadır. Bazı tür maden yataklarının terk edildikten sonra yapısı gereği **tarıma elverişli hale getirilerek** tekrar tarım arazisi sınıflandırmasına girmesi mümkündür. Hatta bunun öncelikli seçenek olarak değerlendirilmesi gereklidir. Maddeye **“tekrar tarıma elverişli hale getirme”** ibaresinin eklenmesi gereklidir. İyileştirme çalışmalarının etkili şekilde denetlenip uygulanabileceğine dair mekanizmalar yeterince netleştirilmediğinden, hâlihazırda şahit olduğumuz örneklerde olduğu gibi uygulamada zafiyet oluşabilir.

Ruhsat bedelinin %70’e çıkarılması, özellikle küçük ve orta ölçekli madencilik işletmeleri için finansal yük oluşturabilmekte ve bazı işletmelerin faaliyetlerini sürdürmemesine yol açabilmektedir. Ayrıca teklifte bedeli hesaplama yöntemi net değildir. Bedel hesaplanırken alan büyüklüğü, maden cinsi gibi unsurlar da göz önünde tutulmazsa, bu durum farklı maden sahaları için adil bir yükümlülük ortaya çıkarmaz.

MADDE 3-

Maden Kanunu’nda yapılan düzenleme ile ruhsat öncesi izin süreçleri sadeleştirilmiş, izinlerin dört ay içinde verilmemesi durumunda “izin verilmiş sayılır” kuralı getirilmiştir. MAPEG’e orman alanlarında kendi adına ruhsatlandırma ve arama yetkisi tanınırken, kültür varlığı bulunan alanlar için tazminatlı ruhsat iptali öngörülmüştür.

Ancak izin süresi dolduğunda “izin verilmiş sayılır” ve “süre sonunda kurum görüşü olumlu kabul edilir” gibi hükümler, çevre, kültür ve doğal varlıkların korunması için gerekli olan denetim süreçlerini işlevsizleştirebilmekte, özellikle hassas bölgelerde geri dönüşü zor tahribatlara yol açabilmektedir.

Üstün kamu yararı gerekçesiyle yerel kurumların itirazlarının görmezden gelinmesi sağlanmakta ve denetimi zayıflatılmaktadır. Yeni oluşturulan ve süper yetkiler verilen Kurul’un

siyasi otoriteye doğrudan bağlı olması, kararların yerinden yönetim ilkeleriyle çelişmesine neden olmaktadır.

Devlet ormanlarında MAPEG’e bedelsiz izin verilmesi ve bu alanları arama için kendi adına ruhsatlandırması düzenlemesi ile orman arazilerinde kamu yararı denetimi bypass edilerek, otomatik izin mekanizması kurulmaktadır. Dahası, bedelsiz izin verilmesi gibi bir uygulama ile orman kaynakları kamu adına değil, özel yatırımlar lehine sınırsızca tahsis edilmektedir. Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında, orman izinlerinin **proje bazında, gerekçeli ve kamu yararı denetimiyle** verilmesi gerektiği vurgulanır. Teklifte ise böyle bir mekanizma kurgulanmamıştır. **Maden bulunup işletmeye geçilmesi halinde MAPEG’ten gerçek ve tüzel kişilere devredilmesi hususu ve yapılacaklar da maddede düzenlenmiş olması şu sonucu doğurmaktadır; eskiden firmalar kurumun taşeronluğunu yapardı, şimdi MAPEG firmaların taşeronluğunu yapacak ve sahayı uygun hale getirecek, madeni bulamazsa enkaz MAPEG’e, madeni bulursa maden sahası firmaya olacak. Armut piş, ağzıma düş. Bu yöntem ile MAPEG eliyle işletmeye hazır hale getirilmiş alanların hangi firmalara verileceğine de görmüş olacağız.**

Maddenin yedinci fıkrasıyla; madencilik faaliyeti için izin alınmış alanların sonradan ilgili kamu kurum ve kuruluşunun alan hakkındaki değerlendirmesinin değişmesine bağlı olarak izinli hâle gelmesi durumunda kazanılmış hakların korunması, mahkeme kararı olmaksızın idari işlemle madencilik faaliyetinin durdurulamaması amaçlanmaktadır. Hukuk ve yargı yok sayılarak yapılan düzenleme ile kazanılmış hakkın korunma çabası ve mevcut iktidar tarafından yetki verilerek çalıştırılan şirketlerin korunması amaçlı özel düzenleme hem Anayasa hem de İdari Yargıya açıkça aykırıdır. Yürütmeyi durdurma hakkının yok sayılmaya çalışılması kesinlikle kabul edilmez. Anayasa 11. Madde Anayasa’nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü yok sayılarak hukuk dışı düzenlemeler ile idari yargı üzerinden vesayet oluşturulmaktadır.

On birinci fıkrafta yapılan değişiklikle ÇED sürecinde hukuki öngörülebilirliğin artırılması gerekçesiyle süreç başında izin veren kurumların bu süreçte olumsuz görüş verememesi düzenlenmektedir.

Düzenleme, bir kamu kurumunun daha önce izin verdiği bir projeye dair çevresel etki sürecinde **olumsuz görüş bildirmesini yasaklamaktadır**. Ayrıca 4 aylık süre içinde görüş bildirilmediğinde, **izin verilmiş sayılacağı** hükmü getirilmiştir.

Bu durum:

- **Bilimsel yeniden değerlendirme olanağını ortadan kaldırmakta,**
- **Yeni veriler ve kamu katılımını işlevsiz kılmakta,**
- **İdarenin kamu yararına göre karar değiştirme yetkisini yok saymaktadır.**
- **Hukuki öngörülebilirlik adı altında yapılan bu düzenleme, aslında idarenin kendi hatasını düzeltme yetkisini elinden almakta; süreci tek bir siyasi iradeye bağlamaktadır.**

Danıştay’ın emsal kararına göre; “Kurumlar, izin verdikleri yatırımlar için değişen durumlar ve yeni çevresel etkiler ortaya çıktıkça yeni değerlendirme yapmak ve kamu yararını gözetmek zorundadır.”

Bu hüküm ise, **idareyi sabit fikirli olarak indirgemekte** ve çevresel koruma ilkesini rafa kaldırmaktadır. Bu düzenlemede hukuki öngörülebilirliğin artırılması değil idareyi yapmış olduğu işlem ile bağlamaktan başkaca bir durum olmayıp sürecin başı ile devam eden süreçte açıkça hukuka ve kamu yararı ile toplum sağlığına aykırı bir durum olduğunun belirlenmesine rağmen olumsuz görüş verilememesi açıkça kanun tanımazlığın göstergesidir.

Maddenin yirmi dördüncü fıkrasıyla IV. Grup madenler ile stratejik ve kritik madenlere dair alınması gereken izinlere ilişkin idareler arasında çıkmış ihtilafların yargı organlarına başvurulmasına mahal vermeden, ortak iradeyle çözülebilmesini teminen ilgili bakanlardan oluşan “Kurul” müessesesi düzenlenmektedir. Kurulun, ihtilafları anayasa hükümlerine bağlı olarak kamu yararı ilkesi çerçevesinde, hızlı ve masrafsız bir şekilde çözebilmesi, bu sayede yatırımcı açısından öngörülebilirliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Kurul hakkında Madde 2’de ifade ettiklerimize ilaveten; bu düzenleme ile **Yargı tamamen saf dışı bırakılarak Kurul tarafından verilen karar gereğinin yerine getirilmesi Anayasa 2. Madde hükmü olan hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Kurulun keyfi kararlarına karşı yargı yolu ve kararların hukuk ve hakkaniyete uygun şekilde verilip verilmediğine ilişkin bir denetim mekanizması olmaması da idareye sınırsız süper yetki verilmiştir.**

Sonuç olarak bilimsel değerlendirme ve bağımsız denetim mekanizmaları güçlendirilmeden, şekli denetimlerle doğa koruma imkânsız hâle getirilmektedir. Gerçekte, çevre koruma değil yatırım kolaylaştırma öncelenmekte; çevresel değerlendirme süreçleri birer formaliteye indirgenmektedir.

MADDE 4-

Maden Kanunu’na eklenen yeni düzenleme ile stratejik ve kritik madenler tanımlanmakta; bu madenler için özel izin süreçleri, acele kamulaştırma ve stoklama gibi yetkiler Cumhurbaşkanlığı’na verilmektedir. Böylece arz güvenliği ve milli çıkarlar gözetildiği gerekçesiyle başta nadir toprak elementleri olmak üzere kamu menfaatleri açısından özel öneme sahip madenlerimize ilişkin özel bir hukuki çerçeve ve yönetim usulü oluşturulacaktır.

4’üncü maddeyle getirilen stratejik ve kritik madenler için acele kamulaştırma yetkisi mülkiyet hakkına açık bir müdahale de teşkil etmektedir. Anayasa’nın 35’inci maddesi mülkiyet hakkını güvence altına alırken 46’ncı madde ise ancak gerçek anlamda kamu yararı bulunan ve kanuna uygun işlemlerle kamulaştırma yapılacağını belirtmektedir. Acele kamulaştırma yetkisi, belirsiz biçimde genişletilmekte, herhangi bir saha “stratejik” ilan edilerek özel mülkiyete el konulmasının yolu açılmaktadır. Anayasa’nın 46. maddesi gereği kamulaştırma ancak gerçek ve somut kamu yararı durumunda mümkündür; bu düzenleme ise kamu yararı kavramını siyasi

takdire teslim etmektedir. Kamulaştırma gibi olağanüstü bir yetkinin bu denli geniş ve denetimsiz bir şekilde tanınması, yargı denetimini işlevsizleştirir.

Maden Kanunu'nun mülga 8'inci maddesi tamamen yeniden düzenlenmiş ve bu düzenleme kapsamında madenler iki ayrı özel grup altında sınıflandırılmıştır. Arz kesintisi veya yüksek fiyat artışları durumunda sanayi için temel girdiler açısından ekonomik ya da güvenlik riski oluşturabilecek madenler 'kritik maden'; ulusal güvenlik ve ekonomik refah bakımından arzı kısıtlanabilecek madenler ise 'stratejik maden' olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlamalara rağmen, hangi madenlerin bu statülere girdiğine dair somut bir düzenlemeye ne yazık ki yer verilmemiştir.

Oysa hukuki öngörülebilirlik ilkesi gereği, hangi madenlerin bu kategoriye gireceğini yasa koyucunun önceden belirlemesi gerekir. Çünkü bu belirleme yapılmadan, söz konusu sınıflandırma yetkisi yürütmeye bırakıldığında, aslında yasama yetkisi çerçevesinde düzenlenmesi gereken bir alan yürütmeye devredilmiş olur. Bu durum, Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olan yasama yetkisinin devri anlamına gelir ki, Anayasa'nın 7'nci maddesi açıkça yasama yetkisinin TBMM'ye ait olduğunu ve devredilemeyeceğini düzenlemektedir.

Cumhurbaşkanı'na verilen stok yükümlülüğü belirleme yetkisiyle, herhangi bir yasal çerçeveye dayanmadan getirilecek zorunlu stok tutma yükümlülüğü, ruhsat sahiplerine özellikle finansal gücü sınırlı küçük ve orta ölçekli işletmelere ek mali yük doğurabilecektir.

Sonuç olarak bu düzenleme, görüntüde milli menfaat ve kamu yararı gerekçesiyle sunulsa da, uygulamada özel mülkiyetin ihlali ve idari keyfiyet doğurabilecek, hukuk devleti ilkesini zedeleyen bir içerik taşımaktadır. Bu maddeyle kamu, madencilik alanına daha fazla müdahale imkânı elde ederken, özel sektörün öngörülebilirliği ve yatırım güvenliği olumsuz etkilenmesi muhtemeldir.

MADDE 5-

Maden Kanunu'nda yer alan işletme ruhsat bedellerinin %70'i artık genel bütçeye aktarılacaktır. Rehabilitasyon bedelleri ise ayrılarak kamu bankalarında nemalandırılacak, kamu kurumlarına ait ruhsatlarda da sorumluluk netleştirilecektir.

Ayrıca madde ile rehabilitasyon bedelinin kamu kurum ve kuruluşları haricindeki hammadde üretim izin sahibinden de alınması ve rehabilitasyon bedellerinin nemalandırılması, bedellerin ödenmesine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde idari yaptırım gibi hususlar da düzenlenmektedir.

Mevcut düzenlemede çevre ile uyum bedeli (yeni adıyla rehabilitasyon bedeli) ruhsat bedelinin bir payı olarak (ruhsat bedelinin %30'u) tahsil edilmektedir. Teklifte, ruhsat bedelinde %30 oranında indirim yapılmakta, bunun yanında rehabilitasyon bedeli ruhsat bedelinden ayrıştılarak ruhsat bedeli kadar bir tutarın rehabilitasyon bedeli olarak ödenmesi zorunlu hale getirilmektedir. Tahsil edilecek işletme ruhsatı bedelinde yapılan indirimin genel bütçe gelirlerinde sebep olacağı azalmayı telafi etmek amacıyla ruhsat bedellerinin genel bütçeye gelir kaydedilecek payı %50'den %70'e çıkarılmaktadır.

Bu düzenleme, çevre ile uyum bedelini (rehabilitasyon bedeli) bağımsızlaştırarak yerinde bir adım atmaktadır. Ancak rehabilitasyon bedelinin kamu fonları dışında tutulması, kamu bütçe disiplini ve Sayıştay denetimi dışında ayrı bir yapı yaratma riski taşır. Ayrıca bu bedelin “haczedilemez, rehin edilemez, temlik edilemez” olması Anayasa’nın kamu maliyesine dair denetim ilkeleriyle bağdaşmaz.

Rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedeli kadar olması, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından finansal bir baskı yaratabilir. Bu durum, sektörün bazı kesimleri için giriş engeline dönüşebilir. Bedellerin nemalandırılması, ayrı hesaplarda tutulması, iade süreçleri ve kamu kurumlarının sorumlulukları gibi çok sayıda düzenleme uygulamada bürokratik karmaşaya ve gecikmelere neden olabilir. Rehabilitasyon yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda üretimi durdurma yetkisinin Genel Müdürlükte toplanması, idarenin takdir yetkisini artırırken denetim zafiyetine veya keyfi uygulamalara açık kapı bırakabilir.

Uluslararası projelerde rehabilitasyon bedelleri maden projelerine göre her sene revize edilmek şartıyla ilk yıldan itibaren yatırımcıdan alınan bir bedelle sağlanmaktadır. Bu bedel bir yatırım fonunda tutulmalı ve yıllık gözden geçirilmelidir. İlgili bedel, ETKB tarafından 6 ayda bir denetlenmeli ve oluşan rehabilitasyon yükü ile fondaki tutar yıllık dengelenmelidir. Bu sayede hem üretim hem de rehabilitasyon çalışmaları aynı aşamada devam edebilir.

Rehabilitasyon görevlerinin maden sahibi kamu kurumlarının kendisi tarafından yapılması ve ödenek ayrılmasının zorunlu hale gelmesi, ilgili kurumların bütçelerinde ilave yük doğurabilir; bu yük yerel yönetimlerde uygulanabilirlik sorunlarına neden olabilir.

Kanunun daha önceki maddelerinde de belirtilen hukuki belirlilik bu sefer böyle bir düzenlemenin hukuki yararı belli olmadan tamamen kamu kaynakları kullanılmadan karşılanacağı iddiası ile düzenlenmesi gerçekçi değildir. İdare tarafından belirlenen zorunluluklara uyulmasının sağlanması bir taraftan hukuki zorunluluklar diğer taraftan mali yükümlülükler getirmektedir. Bu düzenleme tekelleşmeye sebebiyet verebilecek olup belli imkânda olan şirketler açısından fayda sağlamaya yönelik bir düzenleme olduğu açıktır.

MADDE 6-

Madde ile tahsil edilecek işletme ruhsatı bedelinde yapılan indirimin Devlet hakkı gelirlerinde azalmaya sebebiyet vermemesi için mevcutta en az işletme ruhsat bedeli kadar alınan “asgari” Devlet hakkı miktarı da ruhsat bedelinin %50 fazlası kadar artırılmaktadır.

Ülkemizde **devlet hakkı bedeli yatırımcı açısından zaten caydırıcı ve yüksek olup**, bu bedelin iyice arttırılması yatırımcıyı kaçırabilecek bir hamledir. %50 oranındaki artış, küçük ve orta ölçekli madencilik firmaları için ciddi bir mali yük oluşturabilir ve sektöre girişleri sınırlandırabilir.

Ayrıca krom madeni 3213 sayılı Maden Kanununa ekli 3 sayılı tabloda yer almasına rağmen Londra Metal Borsasında işlem görmediğinden, bu tablodan çıkarılarak genel hükümlere tabi hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Krom madenciliği açısından değişiklikle beraber genel hükümlere tabi olması devlet haklarını da artırmaktadır. Krom madeninin tablodan çıkarılması, bu alanda yatırım yapanların beklentilerini etkileyebilir. Kromun özel statüsünün kaldırılması, Türkiye'nin rekabet avantajına sahip olduğu bu madende yatırım motivasyonunu olumsuz etkileyebilir ve ihracat potansiyelini sınırlayabilir. Bu değişikliklerin geriye yürüyüp yürümeyeceği, müktesep haklara etkisi, hukuki öngörülebilirlik açısından sorun yaratabilir.

MADDE 7-

Maden Kanunu'nda yapılan düzenleme ile yeterliliği olmayan firmaların sektöre girişi engellenerek kamu kaynakları korunacağı iddiasıyla arama ruhsatı başvurularında proje bedelinin %5'i oranında yatırım teminatı alınması zorunlu hale getirilmektedir.

Yatırımı garanti altına almak amacıyla proje başında istenen %5 yatırım teminatı, özellikle düşük sermayeli maden yatırımcısı için ciddi bir ön maliyet ve giriş engeli olabilir. Bu durum, KOBİ'lerin sektöre erişimini zorlaştırabilir. Mevcut düzenleme ile tekelleşmeye sebebiyet verilmemesi ve Anayasa'nın 10. Maddesi hükmü gereğince kanun önünde eşitlik ilkesine uyulması gerekmektedir. Maddi zorluklar yerine gerekli ve yerli hukuki düzenlemeler yapılarak ve etkin bir kontrol mekanizması sağlanması yönünde düzenleme yapılması gerekmektedir.

MADDE 8-

Arama ruhsatı dönemine ilişkin yükümlülükler yeniden düzenlenerek arama faaliyetlerinin mali yeterliliğe sahip tecrübeli kişilerce nitelikli şekilde yapılabilmesi için arama döneminin sonuna kadar, üç boyutu ve miktarıyla rezervin belirlenmesi yükümlülüğü ve projede sunulan taahhüde uyulmaması hâli için **teminatın iradı yaptırımı**, asgari faaliyetlerin yapılmaması hâlinde **ise ruhsat iptali yaptırımı** öngörülmektedir. Ayrıca yatırım programlarının gerçekçi şekilde hazırlanması ve programlara azami ölçüde riayet edilmesi için programın iki yıl üst üste yüzde ellinin altında gerçekleştirilmesi durumuna yönelik **ruhsat iptali yaptırımı** düzenlenmektedir. Arama faaliyetlerinin Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama (UMREK) Koduna göre raporlanmasını teşvik etmek amacıyla işletilebilir rezerv bulunamayan durumlar için ruhsat bedeli ve ihale bedelinin iadesi imkânı da getirilmektedir.

Ancak bu düzenleme tamamen idareye sınırsız yetki vermekte olup usul ve yasaya aykırı olarak yapılan ruhsat iptallerinin idareye doğuracağı sorumluluk ve idarenin tazmin yükümlülüğü haricinde ayrıca yapılan düzenleme ile belli bir gruba imtiyaz sağlama çabası aşıkardır.

Faaliyet raporlarının, asgari faaliyetlerin ve yatırım oranlarının ayrıntılı biçimde izlenmesi ve raporlanması, küçük ve orta ölçekli yatırımcılar için ciddi bir bürokratik yük ve takip zorluğu oluşturmaktadır.

Belirlenen yatırım hedeflerine ulaşamaması durumunda teminatın doğrudan kaybedilmesi, ekonomik dalgalanmalardan etkilenen yatırımcılar açısından caydırıcı bir unsur

teşkil etmektedir. Bu durum, özellikle yüksek riskli maden sahalarında yatırım iştahının azalmasına neden olmaktadır.

Projenin uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin ve yatırım gerçekleştirmelerinin değerlendirilmesi, teknik uzmanlık ve etkin bir denetim mekanizması gerektirmektedir. Bu değerlendirme süreci, idarenin kurumsal kapasitesine bağlı olarak yetersizlik ve keyfiyet riski doğurabilmektedir.

MADDE 9-

Rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedelinden ayrı bir bedel olarak alınmasını öngören diğer maddelere uyum sağlanması ve ruhsat süresinin uzatılması taleplerinin uygun bulunabilmesi için makul ölçüde (asgari) üretim faaliyeti yapılması şartı getirilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır. İkinci fıkrada yapılan değişiklikle getirilen makul ölçüde (asgari) üretim faaliyeti yapılması şartına ilişkin detayların teknik ve değişken özellikte olması nedeniyle yönetmelikte belirleneceği öngörülmektedir. Bu kapsamda ruhsat sahiplerince işletme ruhsat projesinin daha özenli hazırlanması ve madencilik faaliyetlerinin standartlara uygun yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan on ikinci fıkrada yapılan düzenlemeyle idari para cezasına ve ruhsat iptali yaptırımına ilişkin değişiklik yapılmaktadır. On üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle de 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcun bulunmadığına dair belge ibrazı hâllerine rehabilitasyon bedeli iadesi başvuruları da dâhil edilmektedir.

Ekonomik gerekçeleri güçlü olan bu düzenleme; **kayıt dışı üretim, atıl durumda bırakılan ruhsatlar ve üretim taahhütlerinin yerine getirilmemesi** gibi sorunların önlenmesini amaçlamaktadır. Ancak, **'makul üretim miktarının'** ne şekilde belirleneceği konusu yönetmelik düzeyine bırakılmıştır. Bu durum, yasama yetkisinin yürütmeye devredilmesi anlamına gelebileceği için, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesi gereken konulara ilişkin ilkesine aykırılık teşkil edebilmektedir.

Özellikle ekonomik durgunluk, teknik zorluklar veya doğal afetler nedeniyle üretim gerçekleştiremeyen küçük yatırımcılar açısından ruhsat iptali riski oluşmaktadır. Bu durum, faaliyetlerin sürekliliği açısından tehdit oluşturmaktadır.

On birinci ve on ikinci fıkralarda bazı cümlelerin kaldırılması, ruhsat geçiş süreçleri ile özel durumlara açıklık getiren düzenlemelerin devre dışı kalması anlamına gelmektedir. Bu da uygulamada keyfi yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Ruhsat alınmış olmasına rağmen fiilen üretime başlanmamış projelerden devlet hakkı tahsil edilmesi, henüz gelir elde etmemiş yatırımcılara mali yük getirmektedir ve bu durum, yatırım kararlarında caymaya ya da ertelenmesine yol açabilecektir.

MADDE 10-

Maden Kanunu'na göre, ruhsatı iptal edilen veya terk edilen sahaların yeniden ruhsatlandırılmasında gruplara göre farklı yöntemler benimsenmektedir. II. Grup (b) ve IV. Grup madenler için doğrudan müracaatla başvuru imkânı devam ederken, diğer gruplarda ihale usulü zorunlu kılınmaktadır.

Rezerv varlığı tespit edilemeyen sahaların sırf hükümden düşmüş, terk edilmiş yahut taksir edilmiş olması sebebiyle ihaleye tabi hâle getirilmesinin; ruhsatlandırma sürecini uzattığı, bürokrasiyi artırdığı, gerçekte ihaleye tabi saha değeri taşımasa dahi birçok sahanın kayıtlarda ihaleye tabi saha olarak görünmesine sebebiyet verdiği gerekçeleri ile bu değişiklik yapılarak alanların ihale ile değil, genel hükümlere tabi olarak ruhsatlandırılması amaçlanmaktadır.

Bu madde, idari işlemlerin hızlandırılmasını amaçlasa da rezervin “yok” olduğuna kimin karar vereceği net değildir. Bu karar, ihalesiz işlemle özel yatırımcılara piyasa değeri altında kaynak tahsisi riski doğurabilir. Hukuki olarak ihale süreçleri ve genel müdürlük tarafından belirlenen gerekliliğin kapsamı net şekilde belirlenmiş olması gerekmektedir.

Bununla birlikte II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden alanlarının sahaya ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hâllerde ihale ile verilmesi düzenlenmektedir. Ancak II. Grup (b) ve IV. Grup maden ruhsatlarında ihaleye karar verilmesi, “gerekliliğin Genel Müdürlük tarafından ortaya konulması” şartına bağlandığı için uygulamada şeffaflık ve nesnellik tartışmalarına yol açabilmektedir.

MADDE 11-

Maden Kanunu'na eklenen geçici madde ile zeytinlik alanlarda ülkenin elektrik ihtiyacına yönelik sınırlı maden faaliyetlerine izin verilmektedir. Ancak bu faaliyetlerde zeytin ağaçlarının taşınması veya eşdeğer zeytinlik kurulması şarttır. Ayrıca, bu alanlarda alınacak rehabilitasyon bedeli iki kat olarak tahsil edilerek çevresel telafi yükümlülüğü artırılmaktadır. Diğer taraftan madde ile taşınmazlarının kamulaştırılması nedeniyle tarımsal faaliyet yapma imkânı ortadan kalkmış maliklere yeni oluşturulacak zeytinlik alanların uygun bedelle kiralanması amaçlanmaktadır.

Geçici madde ile **yalnızca Muğla'da bulunan iki termik santrale özel kanun** çıkartılarak, zeytinliklerde madencilğin önünün açılması, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı Hakkındaki Kanun ile doğrudan çelişmektedir. Zeytin hem tarımsal hem kültürel olarak Türkiye'de sembolik bir değere sahiptir. Bakanlıkça kamu yararı değerlendirmesiyle izin verilmesi, idarenin takdir yetkisini genişletmekte ve keyfi uygulamaların önünü açabilecek bir zemin yaratmaktadır. Daha önce Danıştay ve AYM, zeytinlik sahalarına yapılmak istenen maden yatırımlarını **kamu yararının açıkça gösterilmediği gerekçesiyle** iptal etmiştir.

- Maddenin “**bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ruhsat sahibi veya r         olan gerçek veya tüzel kişiler**” ifadesiyle, belirli kişi ve şirketleri işaret eder şekilde düzenlenmesi;
- Ayrıca “**elektrik ihtiya  ını karşılamak üzere yürütülen madencilik faaliyetleri**” ibaresiyle yalnızca enerji amaçlı faaliyetleri kapsaması, enerji dışı madencilik yapan ve zeytinlik alanlarda yatırım planlayan diğer yatırımcıları kapsam dışında bırakması, **eşitlik ilkesine açıkça aykırılık** teşkil etmektedir.
- Maddede geçen “**Kanuna ekli Harita ve Koordinat Listesi**” incelendiğinde, bu düzenlemenin **  zellikle Muğla ilindeki Yatağan ve Yeniköy termik santrallerini kapsayacak şekilde özel olarak kaleme alındığı** anlaşılmaktadır.

Bu durum düzenlemenin, genel kanun niteliği taşımaktan ziyade, belirli bölgelere ve projelere özgü hale getirildiğini, yalnızca belirli yatırımcı gruplarına yönelik **ayrıcalıklı ve imtiyazlı bir yasal düzenleme** yapılmış olduğunu açıkça göstermektedir. Şahsi,   zel ve adrese teslim bir yasa çalışmasının yapılmış olması, Anayasa'mızın 10'uncu maddesindeki kişilere, zümrelere ya da gruplara ayrıcalık yapılamayacağı ilkesine aykırıdır.

Zeytin ağaçlarının taşınabilirliği, tarımsal ve ekolojik nitelikleri itibarıyla oldukça sınırlıdır. Taşınma sürecinde ağaçların hayatta kalması garanti edilememekte, yeni tesis edilecek zeytinlik alanlarının ise ekosistem ve verimlilik açısından mevcut alanların yerini tutması mümkün görünmemektedir. Zeytinlik sahalarının madencilik sektöründe uzun süredir tartışma konusu olduğu dikkate alındığında, bu madde ile söz konusu soruna bütüncül ve adil bir çözüm üretilmediği görülmektedir. Taşıma durumu olmadığı halde biyolog ve ziraat mühendisinin bulunduğu uzman kişilerden alınan görüşler dikkate alınmalı bakanlıkça uygulamalar sıkı şekilde denetlenerek koşulları yerine getirilmemesi halinde idari yaptırım uygulanması gerekmektedir.

Öte yandan, her yıl alınacak ruhsat bedeli kadar bir tutarın tahsil edileceğine ve rehabilitasyon gibi y  k  ml  l  klere yer verilmiş olsa da, **etkin denetim mekanizmaları** kurulmadığı takdirde bu yükümlülüklerin ya yerine getirilmemesi ya da şekli olarak uygulanması riski bulunmaktadır.

Kamulaştırılan taşınmaz maliklerine “talep etmeleri hâlinde” kira imkânı tanınması ise, mülkiyet hakkı ve eşitlik ilkesi açısından farklı uygulamalara zemin hazırlayabilecek niteliktedir.

Sadece madde metnin de kalan ve uygulamaya geçmeyen bir düzenlemenin ciddi çevresel etkilerinin olacağı sabittir. Anayasa 169. Madde kapsamında Ormanlarının Korunması ve Geliştirilmesi y  k  ml  l     olan devletin gene Anayasa 170. Madde Orman Köylüsünün korunması gibi maddeler de belirtildiği üzere zeytinliklerde sıkı sıkıya korunmalıdır.

İktidar, madencilik faaliyetleri için zeytinliklerin kurban edilmesini yasalaştırmak istemektedir. **Zeytin ağacının sürgüne gönderilmesi**, barışın, sağlığın ve emeğin simgesel olarak yok edilmesi anlamına gelir. “Kamu yararı” adı altında dayatılan bu madde, hukukun ve

doğanın değil, rantın lehine işler. Bu keyfi düzenleme kanun teklifinden çıkartılmalı ve gelecek nesillere yaşanabilir bir ülke bırakılmalıdır.

MADDE 12-

Rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin olarak daha önce ilgililerden alınan çevre ile uyum teminatı ile tahsil edilen çevre ile uyum bedellerine ilişkin geçici düzenlemelere yer verilmekte, bu kapsamda düzenlemelere uyum sağlanmasını teminen intibak süreci öngörülmektedir.

Düzenleme uyarınca;

- **Teminat mektubu uygulamalarının sonlandırılması,**
- **Tüm teminatların nakdi teminata çevrilmesi,**
- **Çevre ile uyum bedeli borcu olan ruhsatların işlemlerinin borçları ödenene kadar Genel Müdürlükçe yapılmaması,**
- **Yürürlük tarihinden önce tahsil edilmiş ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca yönetilen ve nemalandırılan tutarların rehabilitasyon hesabına aktarılması** öngörülmektedir.

Madde ile henüz yatırım gerçekleştirilip madencilik yapılmamış, hatta yapılması değişen şartlarda hiç gerçekleşmeme ihtimali olan alanlarda, **yatırımcıdan henüz gelir elde etmediği halde** çevre uyumu teminatı istenerek yatırım ön şartı koşulması **adaletsizlik** oluşturmaktadır. Var olan rehabilitasyon teminatlarının ise tümünün bir yıl içerisinde nakde çevrilmesi, özellikle küçük ölçekli yerel şirketler için ani mali yük doğuracaktır. Söz konusu nakdin, herhangi bir bildirim süresi tanınmaksızın bir yıl içerisinde doğrudan yatırılmasının şart koşulması, ani ve öngörülemeyen finansal planlama yükü getirmektedir. Bu uygulama, yatırımcıların beklenmedik nakit çıkışları nedeniyle zorlanmasına ve yatırım süreçlerinde aksamalara neden olmaktadır.

Nakdi teminatı bulunmayan ruhsatlara ilişkin taleplerin hiçbir şekilde değerlendirmeye alınmaması, idari işlemlerde tikanıklık yaratmakta ve bürokratik yükü artırmaktadır. Bu mutlak kural, bazı projelerin sosyal ve ekonomik fayda üretmesini geciktirmekte ve kamu yararına hizmet etme potansiyelini sınırlandırmaktadır.

Dördüncü fıkrayla, mali yükümlülüklerin dönemselliği gözetilerek ve yeni hükümlere uyum sağlanabilmesi için mevcut hesaplama hükümlerinin yılsonuna kadar uygulanabilmesi sağlanmaktadır. 2026 yılına kadar süreceği belirtilen çift rejimli geçiş dönemi, uygulamada belirsizlik yaratmakta ve hangi ruhsatın hangi düzenlemeye tabi olduğu konusunda tereddütlere yol açmaktadır.

Yatırımın teşvik edilmesi kamu eliyle sağlanması gerekirken sektörde katılık oluşturacak bu maddenin teklif metnin çıkartılması gerekmektedir.

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAK ALANI (YEKA) PROJELERİ

MADDE 14-

4342 sayılı Mera Kanunu'nda yapılan değişiklikle, Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) projelerinde mera tahsis amaç değişikliği için artık ÇED raporu şartı kaldırılmaktadır. Böylece tahsis işlemleri yarışmadan önce yürütülebilecek, yatırımcıya hazır ve temiz alan sunulabilmesi ile yatırım süreci hızlandırılırken kamu kurumları arasındaki koordinasyon da güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemeyle, 4342 sayılı Mera Kanunu'nun tahsis amacı değişikliğine ilişkin istisnaları içeren maddesine yeni bir fıkra eklenerek, **Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA)** olarak ilan edilen bölgelerdeki meraların hukuki statüsünün değiştirilmesi ve bu alanların enerji yatırımlarına açılması öngörülmektedir. Böylece;

- ☐ Yenilenebilir enerji yatırımları çevre dostu teknolojiler içerse de, bu yatırımların mera alanlarına yönelmesi durumunda **hayvancılık faaliyetleri olumsuz etkilenecek ve kırsal kesimin geçim kaynakları zayıflayacaktır.**
- ☐ YEKA (Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı) sahalarının kapsamı ve kullanım esasları **yeterli planlama ve sınırlama içermediği takdirde, “yeşil enerji” adı altında yaygın bir mera kaybı yaşanacaktır.**
- ☐ Özellikle büyük ölçekli enerji şirketlerinin **düşük maliyetle geniş meralara erişim sağlaması, kırsal topluluklar ile yatırımcılar arasında sosyal adaletsizlik yaratacaktır.**
- ☐ Mevzuatta yenilenebilir enerji yatırımları için öncelikli olarak **tarım dışı, verimsiz veya bozulmuş alanların kullanılması gerektiğine dair açık bir hüküm yer almadığı sürece, mera alanları ilk tercih edilen yatırım bölgeleri haline gelecektir.**
- ☐ Yapılan düzenlemelerde mera kullanıcılarına veya yerel halka yönelik **itiraz, görüş bildirme ya da sürece katılım mekanizmaları tanımlanmadığı müddetçe, sosyal gerilimler artacak ve kamuoyunda güvensizlik oluşacaktır.**

Mevcut durumda Mera Kanunu'nun 4. maddesi, "Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Durumu" başlığı altında, bu alanların özel mülkiyete geçirilemeyeceğini, amacı dışında kullanılamayacağını, zamanaşımı uygulanamayacağını ve sınırlarının daraltılamayacağını hükme bağlamaktadır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında yalnızca kullanım hakkının kiralanabileceği belirtilmiş, bu durum yönetmelikle düzenlenecek ilkelere bağlanmıştır. Bu ifadelerle meraların güçlü bir hukuki koruma altında olduğu açıkça ortaya konmaktadır.

Kanunun 14. maddesi ise tahsis amacının değiştirilmesine imkân tanıyan sınırlı sayıdaki istisnaları düzenlemektedir. 1998 yılında yürürlüğe giren kanunla bu istisna sayısı yedi olarak belirlenmişken, **Ak Parti iktidarında yapılan değişikliklerle beş istisna daha eklenmiş, bu**

da mera alanlarının farklı kullanım amaçlarına yönlendirilmesinin önünü açmıştır. Mevcut teklif ile bu istisnalara **bir yenisinin daha eklenmesi** gündeme getirilmekte, bu da uzun vadede meraların **kamu yararından çok yatırımcı çıkarı doğrultusunda kullanılabileceği** yönündeki kaygıları artırmaktadır.

Hayvancılık sektörü açısından vazgeçilmez bir kaynak olan meraların, enerji yatırımları gerekçesiyle tahsis amacının değiştirilmesi, **zaten kırılğan bir yapıya sahip olan hayvansal üretim üzerinde ilave baskılar yaratma riski taşımaktadır**. Meraların azalışı, yem maliyetlerini artırmakta, hayvancılıkla geçinen kırsal nüfusun üretim gücünü zayıflatmakta ve tarımsal üretimde arz güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

11. maddede zeytinlik alanlar için yıllardır süren mücadele sonucu alanların muadilini oluşturma yöntemini uygulamak zorunda kalan iktidar, burada mera alanları için neden uygulamıyor? Ayrıca ÇED süreci tamamlanmadan ruhsat verilmesi, teşvik sağlanması ve yatırımın başlamasına olanak tanınması doğaya karşı ciddi bir sorumsuzluktur.

Her yeni istisna, her yeni yatırım önceliğine meralarımızı geri dönülmez bir biçimde elimizden almaktadır. Bu nedenle çağırımız, yenilenebilir enerji yatırımlarına elbette karşı olmamakla beraber, bu yatırımlar, tarım ve hayvancılığın yaşaması için hayati öneme sahip mera ve yaylak alanlar yerine, kullanılmayan, atıl kalmış, ömrünü tamamlamış alanlarla gerçekleştirilmelidir. Doğayı, tarımı ve hayvancılığı göz ardı eden bir enerji politikası sürdürülebilir değildir, toplumun yararına değildir.

Sonuç olarak, önerilen değişiklik, kısa vadeli yatırım öncelikleri uğruna **meraların ekolojik, ekonomik ve sosyal işlevlerini zayıflatma riski taşımaktadır**. Bu bağlamda, söz konusu düzenlemenin hayvansal üretime etkileri bakımından yeniden değerlendirilmesi ve **kamusal fayda ile çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri** çerçevesinde ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

MADDE 15-

Yenilenebilir kaynaklı enerji yatırımlarını desteklemek bakımından; izin, kira ve irtifak işlemlerinde uygulanmakta olan indirimlerin önümüzdeki beş yıl boyunca devreye girecek tesisleri de kapsayacak şekilde; 2025 yılında sonlanan istisna sürenin 2030 yılına kadar uzatılması sağlanmaktadır.

Rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı üretim tesisleri için orman izin süreci maddede müstakil olarak düzenlenerek, mevcut durumda önlisans ve lisans aşamalarında ayrı ayrı yürütülen izin süreçleri ile proje geliştirme aşamasındaki sondaj, ölçüm gibi işler için yine ayrı ayrı yürütülen izin süreçleri tek bir izin süreci çatısında birleştirilerek sadeleştirilmekte, izin başvurusunun idarede değerlendirilme süresine de bir üst limit getirilerek, yatırımcı açısından belirlilik ve öngörülebilirlik sağlanması amaç olarak gerekçelendirilmiştir.

□ Rüzgâr ve güneş enerjisi yatırımları çevre dostu teknolojiler olarak öne çıkmakla birlikte, bu tür projelere **orman vasfını taşıyan taşınmazlarda izin verilmesi halinde, doğal habitatlar zarar görecek ve ekosistem tahribatı yaşanacaktır.**

□ İzin süreçlerinin **60 gün gibi kısa bir süre içinde zorunlu olarak sonuçlandırılması, çevresel etki değerlendirmelerinin bilimsel derinlikte yürütülmesini engelleyecektir.**

□ Hızlandırılmış izin prosedürleri, **halkın katılımını sınırlayacak ve bağımsız bilimsel değerlendirmelerin süreçte yer almasını zorlaştıracaktır.**

Yine rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı üretim tesislerinin çevresel etki değerlendirme süreçlerinde ana kuş göç yollarındaki projeler için ornitolojik gözlem yapılması zorunlu kılınmaktadır. Ana kuş göç yollarında olmayan projeler için böyle bir gözlem zorunlu olmamakla birlikte, yatırımcının işletme esnasında gerekli tedbirleri almasının kanuni zorunluluk haline getirilmesi sağlanmıştır.

Ana kuş göç yolları dışındaki bölgelerde **gözlem zorunluluğunun kaldırılması, yerel kuş türlerinin ve ekosistem hassasiyetlerinin göz ardı edilmesi riskini beraberinde getirecektir.** Burada hangi yatırımın göç yolunda olduğu, hangisinin olmadığı kim tarafından ve neye göre karar verileceği net değildir. Zaten ornitolojik gözlemin amacı bu değil midir?

MADDE 16-

Madde ile rüzgâr ve güneş enerjisine dayalı yenilenebilir enerji tesislerinin **imar planları ve yapı ruhsatı** işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da yapılabilmesine kanuni dayanak oluşturulması Anayasa'mızın 127'nci maddesinde ifade edilen yerinden yönetim ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Yasa teklifiyle, halihazırda yerel yönetimlerin görev ve yetki alanında bulunan rüzgâr ve güneş enerjisi santrallerine ilişkin birtakım idari işlemlerin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da yapılabilmesinin önü açılmaktadır. Bu kapsamda, imar planları, parselasyon planları ve bunlardaki değişiklikler ile yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı gibi yetkilerin yerel yönetimlerin yanı sıra merkezi idare tarafından da kullanılmasına imkân tanınmaktadır.

Düzenleme yürürlüğe girdiği takdirde:

1. Yerel yönetim tarafından kamu yararı gerekçesiyle uygun görülmeyen ya da teknik açıdan eksiklik tespit edilen bir proje, aynı başvuru ile Bakanlığa sunulabilecek ve yerel yönetimce reddedilen izin veya ruhsat, Bakanlık eliyle verilebilecektir.
2. Ruhsat ve izin belgelerinin hem yerel idare hem de merkezi idare tarafından verilebilir hale getirilmesi, **idari süreçlerde yetki çatışması yaratacak ve kurumsal sorumluluk alanlarının belirsizleşmesine yol açacaktır.**

3. Bu durum, yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarının **baypas edilmesi, merkezi idare lehine yetki aşımı** anlamına gelecek ve **idarenin bütünlüğü ilkesine zarar verecektir.**
4. Aynı zamanda, yerel halkın yaşam alanları ve çevresel etkiler konusunda söz sahibi olan yerel yönetimlerin devre dışı bırakılması, **katılımcı ve yerinden yönetim anlayışının zayıflamasına neden olacaktır.**

İmar planı ve yapı ruhsatı gibi yerel yönetimlerin asli görevleri, merkezi idareye devredildiği için yerinden yönetim ilkesi zayıflatılmakta ve belediyelerin planlama yetkisi işlevsizleşmektedir. 15 günlük askı süresi dışında halka açık değerlendirme, çevresel ve sosyal etki analizine dair bir mekanizma öngörülmemesi, toplumun karar alma süreçlerinden dışlanmasına neden olabilmektedir.

Ruhsat başvurularında acele kamulaştırma kararına istinaden mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararının 3194 sayılı Kanunun 22 nci maddesi uyarınca istisnai hallerde tapu senedi yerine geçecek belge sayılması idareye sınırsız bir takdir yetkisi vermekte olup acele kamulaştırma kararına istinaden taşınmaza el koyma halinde tapu senedi yerine geçmesi Anayasa’ımızda teminat altına alınan mülkiyet hakkına aykırılık teşkil etmektedir.

Mahkemece verilen el koyma kararının ruhsat sürecinde belge sayılması, acele kamulaştırma uygulamalarını yatırım kolaylığı adı altında olağanlaştırmakta, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı açısından ciddi riskler taşımaktadır. Bakanlığın aldığı yıkım kararlarını belediyelerin uygulamakla yükümlü kılınması, yerel idarenin karar alma değil, sadece icra etme konumuna indirgenmesine yol açacaktır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin, imar idarelerinin, çevre koruma birimlerinin yetkisi bypass edilmiştir. Söz konusu düzenleme yerel idarenin yasal ve anayasal yetkilerinin merkezi otorite lehine aşındırılmasına yol açacak ve idari yapı içerisinde çift başlılık ve yetki karmaşası yaratacaktır. Enerji Bakanlığı’nın doğrudan ruhsat vermesi, denetimin değil sadece hızın önceliklendirildiğini gösterir. Bu durum, “yatırım ortamını iyileştirme” gerekçesiyle idari dengeyi ve hesap verebilirliği zayıflatacaktır.

MADDE 17-

Maddeyle 31 Aralık 2030 tarihine kadar işletmeye alınacak kömürlü termik santraller ve bunlara ait enerji nakil hatları için sağlanan izin, kira ve irtifak hakkı indirimlerinin ve mevcutta uygulanmakta olan indirimlerin (yüzde 85) on beş yıla kadar uzatılması öngörülmüştür. Bu düzenleme, fosil yakıtlı enerji üretim tesislerine mali destek sağlamakta ve TEİAŞ üzerinde dolaylı bir kamu sübvansiyonu oluşturmaktadır.

Sürekli olarak uzatılan teşvik mekanizmaları, sektör paydaşları nezdinde kalıcı destek beklentisi yaratmakta ve serbest piyasa dinamiklerinin sağlıklı işlemlerini zorlaştırmaktadır. Beş yıl süreyle uzatılan destek uygulaması, destekleme sistemlerinin finansmanı açısından kamu bütçesine ya da son kullanıcıya ek maliyetler yüklemektedir. Bu durum, elektrik fiyatları üzerinde artış baskısı oluşturmakta ve tüketiciye doğrudan yansıma riski taşımaktadır. Daha

önce lisans almış ve teknolojik anlamda güncelliğini yitirmiş bazı üretim tesislerinin destek süresinin 15 yıla çıkarılması, verimliliği düşük yatırımların sistemde korunmasına neden olmaktadır. Bu uygulama, kaynakların etkin kullanımını engellemekte ve yenilikçi yatırımların önünü tıkamaktadır.

MADDE 18-

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na 31/12/2030 tarihine kadar acele kamulaştırma kararı alabilme yetkisi tanımlanmış ve bu sürenin ihtiyaç halinde Cumhurbaşkanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl daha uzatılabilmesi öngörülmektedir. Acele kamulaştırma durumu farklı bir hukuki süreci teşkil etmekte olup Cumhurbaşkanı'na bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süreyle uzatılması hakkı verilmesi zaten kanun madde metninde 2030 kadar verilen sürecin bir defa daha kullanılacağı net olup kanun ve norm sistematığına aykırı olarak düzenleme yapılmaktadır. Özel mülkiyete ait taşınmazların temini amacıyla idarenin yetkisi kullanılarak Anayasa 35. Madde de belirtilen mülkiyet hakkına aykırı olmaması gerekmektedir.

Acele kamulaştırma, mahkeme süreci tamamlanmadan mülkiyete el konulmasını mümkün kılar. Bu da anayasal mülkiyet güvencesi ve adil yargılanma hakkı açısından ciddi bir tartışma konusudur. Acele kamulaştırmalar özellikle kırsal alanlarda yaşayan yurttaşlar ve çiftçiler açısından mağduriyet oluşturmaktadır. Yenilenebilir enerji yatırımlarının genel olarak kamu yararı taşıdığı varsayımıyla yapılan bu tür düzenlemeler, keyfi ve yaygın acele kamulaştırma uygulamalarını meşrulaştırabilmektedir.

Acele kamulaştırma uygulaması istisnai ve olağanüstü durumlar için öngörülmüş bir araçtır. Bu istisnai yöntemin enerji yatırımlarını hızlandırmak adına genel bir idari yetkiye dönüştürülmesi hukuk devleti ilkesini, yargısal denetim hakkını ve mülkiyet güvencesini zedelemektedir. Cumhurbaşkanına verilen süre uzatma yetkisi, yasama denetimi dışında tek taraflı uzatmalarla meclisin bypass edilmesine sebep olmaktadır.

MADDE 19-

Yapı ruhsatı veya yapı kullanma izin belgesi alınmadan kısmen ya da tamamen işletmeye girmiş bulunan elektrik üretim tesisleri ve bunlara ilişkin zorunlu altyapı unsurları için kazanılmış hakların korunması ve bunların fiili üretime devam ederek ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında sundukları faydanın devamının sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca bunların statik olarak uygunluğunu belgelemesi ve fenni mesuliyetinin ilgililerince üstlenilmesi şartıyla faaliyetlerine devam etmeleri amaçlandığı belirtilmiştir.

Dördüncü madde ile Birinci fıkra kapsamındaki elektrik üretim tesisleri için bu maddenin yürürlük tarihinden önce İmar Kanunu 32. Ve 42. Maddeleri uyarınca alınmış idari yaptırım kararları, yıkım kararları ve idari para cezaları uygulanmayacağı belirtilmiştir. Yapılan itirazlar veya açılmış davalar hakkında resen karar verilmesine yer olmadığına karar verileceği, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş olan tutarlar iade edilmez.

Ruhsatsız şekilde inşa edilen ve işletmeye alınan tesislere geriye dönük hukuki meşruiyet tanınması, hukuk devleti ilkeleri açısından tartışmalı bir düzenlemeye işaret etmektedir. Bu yaklaşım, gelecekte benzer ihlallerin artmasına zemin hazırlar. Bakanlık eliyle verilen bu belge, yerel yönetimlerin ruhsatlandırma ve yapı denetimi konusundaki yetkisini ortadan kaldırır. Bu durum, yerinden yönetim ilkelerine aykırılık teşkil eder. Açılmış davaların resen düşürülmesi ve yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılması, hukuki denetim mekanizmasını işlevsiz hale getirir. Daha önce alınmış para cezalarının ve yıkım kararlarının geçersiz sayılması, hukuki eşitlik ve caydırıcılık ilkelerini zedeler. Zamanında yasalara uygun davranan yatırımcılar açısından ise ciddi bir adaletsizlik oluşturur.

Sonuç

Enerji arz güvenliği ve ekonomik kalkınma hedefleri elbette önemlidir; ancak bu hedeflerin, çevreye, hukuka, toplumsal yapıya ve gelecek kuşaklara zarar vermeden gerçekleştirilmesi esastır. Bu yasa teklifinde ise doğa koruma, bilimsel değerlendirme, hukuki öngörülebilirlik ve kamu yararı ilkeleri ikincil plana itilmiş; yatırım kolaylığı uğruna temel anayasal güvenceler zayıflatılmıştır.

Yasa teklifinde öngörülen düzenlemeler, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda yönetsel, sosyal ve hukuki açıdan da birçok sorun barındırmaktadır. Yargı denetiminin devre dışı bırakılması, yerel yönetimlerin yetkisizleştirilmesi, bilimsel süreçlerin bypass edilmesi ve toplumsal katılımın sınırlandırılması, demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemez.

Çevre ile uyumlu, adil, şeffaf ve katılımcı bir enerji politikası ancak doğa haklarını, kamu denetimini ve yerel halkın sesini esas alan bir yaklaşımla mümkündür. Aksi hâlde, bugünün sorunlarını çözmeye çalışırken yarının krizlerini derinleştirmiş oluruz.

Bu sebeplerle, çekincelerimizi ve bu kanun teklifine karşı olduğumuzu kamuoyuyla paylaşıyoruz.

Mesut Doğan

Ankara

ÇORUM MİLLETVEKİLİ OĞUZHAN KAYA VE ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ AHMET ÇOLAKOĞLU
İLE 113 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve fıkra aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulmasına engel teşkil etmez.”

MADDE 2- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının “Ruhsat Bedeli” tanımında yer alan “çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere teminat olarak, %20’si” ibaresi madde metninden çıkarılmış, “%50’si” ibaresi “%70’i” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yer alan “Kurul”, “Rehabilitasyon”, “Rehabilitasyon bedeli hesabı” ve “Tahsil dairesi” tanımları eklenmiştir.

“Kurul: Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı, Sanayi ve Teknoloji Bakanı ile izinler hakkında karar vermeye yetkili bakanlıkların bakanlarından oluşan, çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenen kurul.

Rehabilitasyon: Madencilik faaliyetleri nedeniyle bozulan, topografyası değişen alanlara yönelik; emniyetli hâle getirme, düzenleme, duraylılığı sağlama, düzeltme, üst toprağı serme, tohum ekme, fidan dikme, arazi yapısı uygun yerlerde rekreasyon alanları oluşturma, bitkilendirme, ağaçlandırma, kimyasal ve fiziksel iyileştirme kapsamında yapılan çalışmalar.

Rehabilitasyon bedeli hesabı: Rehabilitasyon çalışmalarının giderlerinde kullanılmak üzere; I. Grup (a) bendi madenlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresi adına, diğer maden grup ve bentlerinde Genel Müdürlük adına kamu bankaları nezdinde açılan, ruhsat sahiplerine ait teminatların bulunduğu özel hesap.

Tahsil dairesi: Bu Kanuna göre 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında takibi gereken alacaklardan I. Grup (a) bendi madenlere ilişkin olanlar için yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresinin ilgili tahsil birimi, diğer grup ve bentlere dâhil madenlere ilişkin olanlar için ilgili vergi dairesi.”

MADDE 3- 3213 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü, yedinci ve on birinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Özel çevre koruma bölgeleri, 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa göre korunan alanlar, sulak alanlar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, ormanlar, 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa göre ilan edilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, turizm merkezleri, 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununa göre korunması gerekli alanlar, 1 inci derece askeri yasak bölgeleri, 1/5000 ölçekli imar planı onaylanmış alanlar, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında kalan sit alanları ile madencilik amacı dışında tahsis edilen ve Genel Müdürlük tarafından uygun görüş verilen elektrik santralleri, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri, petrol, doğalgaz ve jeotermal boru hatları gibi yatırım alanlarına ait koordinatlar ilgili kurumlar tarafından Genel Müdürlüğe bildirilir.

SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ
KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve fıkra aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulmasına engel teşkil etmez.”

MADDE 2- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının “Ruhsat Bedeli” tanımında yer alan “çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere teminat olarak, %20’si” ibaresi madde metninden çıkarılmış, “%50’si” ibaresi “%70’i” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yer alan “Kurul”, “Rehabilitasyon”, “Rehabilitasyon bedeli hesabı” ve “Tahsil dairesi” tanımları eklenmiştir.

“Kurul: Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı, Sanayi ve Teknoloji Bakanı ile izinler hakkında karar vermeye yetkili bakanlıkların bakanlarından oluşan, çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenen kurul.

Rehabilitasyon: Madencilik faaliyetleri nedeniyle bozulan, topografyası değişen alanlara yönelik; emniyetli hâle getirme, düzenleme, duraylılığı sağlama, düzeltme, üst toprağı serme, tohum ekme, fidan dikme, arazi yapısı uygun yerlerde rekreasyon alanları oluşturma, bitkilendirme, ağaçlandırma, kimyasal ve fiziksel iyileştirme kapsamında yapılan çalışmalar.

Rehabilitasyon Bedeli Hesabı: Rehabilitasyon çalışmalarının giderlerinde kullanılmak üzere; I. Grup (a) bendi madenlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresi adına, diğer maden grup ve bentlerinde Genel Müdürlük adına kamu bankaları nezdinde açılan, ruhsat sahiplerine ait teminatların bulunduğu özel hesap.

Tahsil Dairesi: Bu Kanuna göre 6183 sayılı Kanun kapsamında takibi gereken alacaklardan I. Grup (a) bendi madenlere ilişkin olanlar için yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresinin ilgili tahsil birimi, diğer grup ve bentlere dâhil madenlere ilişkin olanlar için ilgili vergi dairesi.”

MADDE 3- 3213 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü, yedinci ve onbirinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Özel çevre koruma bölgeleri, 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa göre korunan alanlar, sulak alanlar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, ormanlar, 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa göre ilan edilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, turizm merkezleri, 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununa göre korunması gerekli alanlar, birinci derece askeri yasak bölgeler, 1/5000 ölçekli imar planı onaylanmış alanlar, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında kalan sit alanları ile madencilik amacı dışında tahsis edilen ve Genel Müdürlük tarafından uygun görüş verilen elektrik santralleri, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri, petrol, doğal gaz ve jeotermal boru hatları gibi yatırım alanlarına ait koordinatlar ilgili kurumlar tarafından Genel Müdürlüğe bildirilir.

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

Ormanlar hariç ikinci fıkra kapsamında bildirilen alanlarda ruhsat düzenlenmeden önce Genel Müdürlük, ilgili kuruma proje hakkında görüşünü sorarak izin talebinde bulunur. İlgili kurum değerlendirmelerini tamamlayarak üç ay içinde izin talebine cevap verir. Bu süre içerisinde cevap verilmemesi durumunda ilgili kuruma Genel Müdürlükçe bir ay ilave süre verilir. Bu süre sonunda da karar bildirilmezse, izin verilmiş sayılır. Verilen izin, işletme ruhsatına geçiş veya temdit değerlendirmelerinde o alanda devam eder. Ancak idarenin projede veya rehabilitasyon projesinde değişiklik talep etmesi mümkündür.

Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesislerine 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre Genel Müdürlüğün talebi üzerine üç ay içinde yirmi dört ay süreyle bedelsiz izin verilir. Genel Müdürlükçe talep edilmesi halinde izin süresi on iki ay uzatılır. Genel Müdürlükçe alınan bedelsiz izne ilişkin taahhüt senedi Orman Genel Müdürlüğüne verilir. Ancak verilen bedelsiz iznin işletilmesi, gerçek ve tüzel kişilere devredilmesi veya işlettirilmesi halinde alınması gereken bedeller Orman Genel Müdürlüğünün özel bütçe hesabına yatırılarak, bedelli taahhüt senedi en geç bir ay içerisinde Orman Genel Müdürlüğüne verilir. Bu fıkranın yürürlüğe girmesinden önce verilen izinler ruhsat süresince devam eder ve altı ay içerisinde Genel Müdürlüğe devredilir. Arama faaliyeti için izin verilen alanlarda mücbir sebepler ve kısıtlayıcı yasal hükümler hariç işletme faaliyetine de izin verilir. İzin süreçlerinde mevzuatı gereği alınması gereken kurum görüşleri, çevresel etki değerlendirmesi belgesi gibi belgeler Genel Müdürlükçe alınır. Orman Genel Müdürlüğü tarafından verilen izin, çevresel etki değerlendirmesi yönünden uygun görüş olarak kabul edilir.

Ruhsat düzenlendikten sonra alan, izne tâbi hâle gelse dahi madencilik faaliyetlerine devam edilir. Ancak ruhsat sahasında kültür varlığının tespiti hâlinde madencilik faaliyetlerine devam edilebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüşü aranır. Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüş vermemesi durumunda Genel Müdürlük tarafından hesaplanan yatırım giderleri tutarındaki tazminat, lehine kısıtlama kararı verilen idarenin bütçesinden ruhsat sahibine ödenir.

Çevresel etki değerlendirmesi işlemleri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülür. Çevresel etki değerlendirmesi sürecinde ilgili kurumlar görüşlerini en geç üç ay içinde verir. Kurumların ilave süre talep etmeleri halinde en fazla bir ay ek süre verilir. Tüm değerlendirmelerini tamamlayarak bu süreler içinde görüş bildirmeyen kurumun görüşü olumlu kabul edilir. İzin vermiş kurumlar çevresel etki değerlendirmesi sürecinde olumsuz görüş veremez. Çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararı alınan madencilik faaliyetleri için, ilgili kurum tarafından varsa mali yükümlülükler alınarak en geç bir ay içinde diğer işlemler tamamlanır.”

“Üçüncü veya dördüncü fıkra uyarınca ilgili kurum tarafından IV. Grup ile stratejik veya kritik madenlere izin verilmeyen hâllerde; sahanın rezerv potansiyeli, yeri, cinsi ve ekonomiye katkısı gibi hususlar dikkate alınarak Bakanlıkça yapılacak başvuru üzerine izin hakkında nihai karar, üstün kamu yararı çerçevesinde Kurul tarafından verilir. Kurul, madencilik faaliyeti lehine karar verirse ilgili kurum bir ay içinde izin kararını Genel Müdürlüğe gönderir ve ruhsat düzenlenir.”

MADDE 4- 3213 sayılı Kanunun mülga 8 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Stratejik veya kritik madenler:

MADDE 8- Arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı hâlinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğabilecek, sanayi üretiminin temel girdilerinden olan ve yüksek arz riski taşıyan madenler, kritik maden olarak kabul edilir.

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Ormanlar hariç ikinci fıkra kapsamında bildirilen alanlarda ruhsat düzenlenmeden önce Genel Müdürlük, ilgili kuruma proje hakkında görüşünü sorarak izin talebinde bulunur. İlgili kurum değerlendirmelerini tamamlayarak üç ay içinde izin talebine cevap verir. Bu süre içerisinde cevap verilmemesi durumunda ilgili kuruma Genel Müdürlükçe bir ay ilave süre verilir. Bu süre sonunda da karar bildirilmezse, izin verilmiş sayılır. Verilen izin, işletme ruhsatına geçiş veya temdit değerlendirmelerinde o alanda devam eder. Ancak idarenin projede veya rehabilitasyon projesinde değişiklik talep etmesi mümkündür.

Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesislerine 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre Genel Müdürlüğün talebi üzerine üç ay içinde yirmi dört ay süreyle bedelsiz izin verilir. Genel Müdürlükçe talep edilmesi halinde izin süresi on iki ay uzatılır. Genel Müdürlükçe alınan bedelsiz izne ilişkin taahhüt senedi Orman Genel Müdürlüğüne verilir. Ancak verilen bedelsiz iznin işletilmesi, gerçek ve tüzel kişilere devredilmesi veya işlettirilmesi halinde alınması gereken bedeller Orman Genel Müdürlüğünün özel bütçe hesabına yatırılarak, bedelli taahhüt senedi en geç bir ay içerisinde Orman Genel Müdürlüğüne verilir. Bu fıkranın yürürlüğe girmesinden önce verilen izinler ruhsat süresince devam eder ve altı ay içerisinde Genel Müdürlüğe devredilir. Arama faaliyeti için izin verilen alanlarda mücbir sebepler ve kısıtlayıcı yasal hükümler hariç işletme faaliyetine de izin verilir. İzin süreçlerinde mevzuatı gereği alınması gereken kurum görüşleri, çevresel etki değerlendirmesi belgesi gibi belgeler Genel Müdürlükçe alınır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen izin, çevresel etki değerlendirmesi yönünden uygun görüş olarak kabul edilir.”

“Ruhsat düzenlendikten sonra alan, izne tâbi hâle gelse dahi madencilik faaliyetlerine devam edilir. Ancak ruhsat sahasında kültür varlığının tespiti hâlinde madencilik faaliyetlerine devam edilebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüşü aranır. Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüş vermemesi durumunda Genel Müdürlük tarafından hesaplanan yatırım giderleri tutarındaki tazminat, lehine kısıtlama kararı verilen idarenin bütçesinden ruhsat sahibine ödenir.”

“Çevresel etki değerlendirmesi işlemleri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülür. Çevresel etki değerlendirmesi sürecinde ilgili kurumlar görüşlerini en geç üç ay içinde verir. Kurumların ilave süre talep etmeleri halinde en fazla bir ay ek süre verilir. Tüm değerlendirmelerini tamamlayarak bu süreler içinde görüş bildirmeyen kurumun görüşü olumlu kabul edilir. İzin vermiş kurumlar çevresel etki değerlendirmesi sürecinde olumsuz görüş veremez. Çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararı alınan madencilik faaliyetleri için, ilgili kurum tarafından varsa mali yükümlülükler alınarak en geç bir ay içinde diğer işlemler tamamlanır.”

“Üçüncü veya dördüncü fıkra uyarınca ilgili kurum tarafından IV. Grup ile stratejik veya kritik madenlere izin verilmeyen hâllerde; sahanın rezerv potansiyeli, yeri, cinsi ve ekonomiye katkısı gibi hususlar dikkate alınarak Bakanlıkça yapılacak başvuru üzerine izin hakkında nihai karar, üstün kamu yararı çerçevesinde Kurul tarafından verilir. Kurul, madencilik faaliyeti lehine karar verirse ilgili kurum bir ay içinde izin kararını Genel Müdürlüğe gönderir ve ruhsat düzenlenir.”

MADDE 4- 3213 sayılı Kanunun mülga 8 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Stratejik veya kritik madenler:

MADDE 8- Arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı hâlinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğurabilecek, sanayi üretiminin temel girdilerinden olan ve yüksek arz riski taşıyan madenler, kritik maden olarak kabul edilir.

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

Ulusal güvenlik ve ekonomik refah için yüksek öneme sahip olan ve iç veya dış etkenler nedeniyle arzı kısıtlanabilecek madenler, stratejik maden olarak kabul edilir.

Stratejik veya kritik madenler Millî Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlık tarafından tespit edilir.

Stratejik veya kritik madenlere ilişkin madencilik faaliyetleri için 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri doğrultusunda acele kamulaştırma yapılabilir.

Bir önceki yıldaki üretim miktarının yüzde onunu geçmemek kaydıyla stratejik veya kritik madenlerin belirli bir oran veya miktarda ruhsat sahiplerince stoklanmasında Cumhurbaşkanınca karar verilebilir.”

MADDE 5- 3213 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin başlığı “Ruhsat bedeli, rehabilitasyon bedeli, cezalar ve diğer yaptırımlar.” şeklinde, birinci fıkrasında yer alan “Ruhsat bedellerinin tamamının” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin tamamının” şeklinde, “hesaba yatırılır” ibaresi “hesaba, rehabilitasyon bedelleri rehabilitasyon bedeli hesabına yatırılır” şeklinde, “%50’si” ibaresi “%70’i” şeklinde, “Ruhsat bedelinin tamamının” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedelinin tamamının” şeklinde, “artırılarak ruhsat bedeli olarak yatırılması” ibaresi “artırılarak yatırılması” şeklinde, “Ruhsat bedellerinin yatırılması” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin yatırılması” şeklinde, fıkranın yedinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, mevcut son cümlesi yürürlükten kaldırılmış, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut beşinci fıkrasında yer alan “çevre ile uyum teminatı” ibaresi “rehabilitasyon bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

“İptal edilen ruhsatlar için ocak ayının sonuna kadar ödenmesi gereken ruhsat ve rehabilitasyon bedelinin ödenmeyen kısmı ruhsatı iptal eden idarelerce 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir.”

“Genel Müdürlükçe iptal edilen ruhsatlara dair ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin takibini ilgili tahsil daireleri yapar.”

“Rehabilitasyon bedeli, işletme ruhsat bedeli kadardır. Tahsil edilen bedeller vadeli hesapta nemalandırılır. Rehabilitasyon bedeli ve nema geliri; sadece rehabilitasyon için kullanılır, haczedilemez, rehnedilemez, temlik edilemez. Nemalandırmaya ilişkin diğer hususlar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.

Rehabilitasyon yükümlülüğü kalmayan ruhsat sahiplerine ödedikleri rehabilitasyon bedelinin kullanılmayan kısmı iade edilir.

Madencilik faaliyeti yürütülen alanların rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla Genel Müdürlükçe belirlenen yükümlülükler yerine getirilinceye kadar Genel Müdürlük tarafından üretim faaliyeti durdurulabilir.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olmayan hammadde üretim izinlerine, aynı gruptaki ruhsatların rehabilitasyon yükümlülüklerine ilişkin hükümler uygulanır.

Kamu kurum ve kuruluşları uhdesindeki hammadde üretim izni sahalarının rehabilitasyonu, bu kamu kurum ve kuruluşlarının yükümlülüğündedir. Rehabilitasyon uygulamaları, izin sahibi kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesinde bu amaçla ayrılan ödenekten karşılanır. Rehabilitasyon, ayrılan bu kaynağın Tarım ve Orman Bakanlığına aktarılması suretiyle Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından da gerçekleştirilebilir. Rehabilitasyon yükümlülüğünü ihlal eden kamu kurum ve kuruluşlarına, eksiklikleri gidermesi için bir ay süre verilir. Bu sürede de eksiklik giderilmezse faaliyet durdurulur.

Kanunun rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin Genel Müdürlüğe verdiği görev ve yetkiler; I. Grup (a) bendi madenlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresi tarafından kullanılır.”

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Ulusal güvenlik ve ekonomik refah için yüksek öneme sahip olan ve iç veya dış etkenler nedeniyle arzı kısıtlanabilecek madenler, stratejik maden olarak kabul edilir.

Stratejik veya kritik madenler Millî Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlık tarafından tespit edilir.

Stratejik veya kritik madenlere ilişkin madencilik faaliyetleri için 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri doğrultusunda acele kamulaştırma yapılabilir.

Bir önceki yıldaki üretim miktarının yüzde onunu geçmemek kaydıyla stratejik veya kritik madenlerin belirli bir oran veya miktarda ruhsat sahiplerince stoklanmasına Cumhurbaşkanınca karar verilebilir.”

MADDE 5- 3213 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin başlığı “Ruhsat bedeli, rehabilitasyon bedeli, cezalar ve diğer yaptırımlar.” şeklinde, birinci fıkrasında yer alan “Ruhsat bedellerinin tamamının” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin tamamının” şeklinde, “hesaba yatırılır” ibaresi “hesaba, rehabilitasyon bedelleri rehabilitasyon bedeli hesabına yatırılır” şeklinde, “%50’si” ibaresi “%70’i” şeklinde, “Ruhsat bedelinin tamamının” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedelinin tamamının” şeklinde, “artırılarak ruhsat bedeli olarak yatırılması” ibaresi “artırılarak yatırılması” şeklinde, “Ruhsat bedellerinin yatırılması” ibaresi “Ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin yatırılması” şeklinde, fıkranın yedinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, mevcut son cümlesi yürürlükten kaldırılmış, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut beşinci fıkrasında yer alan “çevre ile uyum teminatı” ibaresi “rehabilitasyon bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

“İptal edilen ruhsatlar için ocak ayının sonuna kadar ödenmesi gereken ruhsat ve rehabilitasyon bedelinin ödenmeyen kısmı ruhsatı iptal eden idarelerce 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir.”

“Genel Müdürlükçe iptal edilen ruhsatlara dair ruhsat ve rehabilitasyon bedellerinin takibini ilgili tahsil daireleri yapar.”

“Rehabilitasyon bedeli, işletme ruhsat bedeli kadardır. Tahsil edilen bedeller vadeli hesapta nemalandırılır. Rehabilitasyon bedeli ve nema geliri; sadece rehabilitasyon için kullanılır, haczedilemez, rehnedilemez, temlik edilemez. Nemalandırmaya ilişkin diğer hususlar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.

Rehabilitasyon yükümlülüğü kalmayan ruhsat sahiplerine, ödedikleri rehabilitasyon bedelinin kullanılmayan kısmı iade edilir.

Madencilik faaliyeti yürütülen alanların rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla Genel Müdürlükçe belirlenen yükümlülükler yerine getirilinceye kadar Genel Müdürlük tarafından üretim faaliyeti durdurulabilir.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olmayan hammadde üretim izinlerine, aynı gruptaki ruhsatların rehabilitasyon yükümlülüklerine ilişkin hükümler uygulanır.

Kamu kurum ve kuruluşları uhdesindeki hammadde üretim izni sahalarının rehabilitasyonu, bu kamu kurum ve kuruluşlarının yükümlülüğündedir. Rehabilitasyon uygulamaları, izin sahibi kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesinde bu amaçla ayrılan ödenekten karşılanır. Rehabilitasyon, ayrılan bu kaynağın Tarım ve Orman Bakanlığına aktarılması suretiyle Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından da gerçekleştirilebilir. Rehabilitasyon yükümlülüğünü ihlal eden kamu kurum ve kuruluşlarına, eksiklikleri gidermesi için bir ay süre verilir. Bu sürede de eksiklik giderilmezse faaliyet durdurulur.

Kanunun rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin Genel Müdürlüğe verdiği görev ve yetkiler; I. Grup (a) bendi madenlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı veya il özel idaresi tarafından kullanılır.”

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 6- 3213 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (e) bendinde yer alan “krom,” ibaresi madde metninden çıkarılmış, beşinci fıkrasında yer alan “ruhsat bedeli” ibaresi “ruhsat bedelinin yüzde elli fazlası” şeklinde değiştirilmiş, on yedinci fıkrasının beşinci cümlesinde yer alan “ile aynı grupta bulunan işletme ruhsatlarından alınan ruhsat bedelinin %30’u oranında çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere her yıl ocak ayının sonuna kadar teminat” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve altıncı cümlesinde yer alan “Devlet hakkı ve teminatın” ibaresi “Devlet hakkının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 3213 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “İhale yolu” ibaresi “Ruhsat müracaatlarının hak sağlamasını veya ihale yolu” şeklinde değiştirilmiş, “projesinin verilmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “, proje için gerekli toplam yatırım tutarının yüzde beşi kadar yatırım teminatı sunulması” ibaresi eklenmiş, fıkranın son cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve on ikinci fıkrasında yer alan “Aynı grup ruhsatlar” ibaresi “IV. Grup ruhsatların alt bentleri hariç aynı grup ruhsatlar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 3213 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci, ikinci, beşinci ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Arama ruhsatının düzenlenmesinden sonraki ilk bir yıl ön arama dönemidir. Ön arama dönemini takip eden genel arama dönemi; IV. Grup madenlerde iki yıl, diğer grup madenlerde bir yıldır.

Genel arama dönemi yükümlülükleri yerine getirilen arama ruhsatı, IV. Grup madenlerde dört yıl detay arama dönemine hak sağlar. IV. Grup madenlerde detay arama döneminin, diğer madenlerde genel arama döneminin sonuna kadar üç boyutu ve miktarıyla rezerv belirlenmiş olarak işletme ruhsat talebinde bulunulmaması hâlinde ruhsat iptal edilir.”

“Ön, genel ve detay arama faaliyet raporlarının ilgili dönemin sonuna kadar Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Faaliyet raporlarının süresinde verilmemesi veya yönetmelikte belirlenen asgari faaliyetlerin yapılmaması hâlinde ilgili dönemin sonunda, raporlara ilişkin eksikliklerin Genel Müdürlük tarafından verilecek bir aylık sürede tamamlanmaması hâlinde ise verilen sürenin sonunda teminat irat kaydedilerek arama ruhsatı iptal edilir.

Asgari faaliyetler yapılmış olmakla birlikte arama faaliyetlerinin projeye uygun yürütülmediğinin tespiti hâlinde yıllık gerçekleşmeyen yatırıma karşılık gelen teminat miktarı irat kaydedilir. Teminatın, yatırımın gerçekleşen kısmına karşılık gelen miktarı talebi hâlinde ruhsat sahibine iade edilir. Yatırım programının iki yıl üst üste yüzde ellinin altında gerçekleştirilmesi durumunda verilen teminat irat kaydedilir ve ruhsat iptal edilir. Arama faaliyetleri sonucunda işletilebilir rezerv bulunmadığının Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre raporlanması ve talep edilmesi hâlinde arama ruhsat bedelleri ile ihale bedeli ruhsat sahibine iade edilir.”

MADDE 9- 3213 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “arama ruhsat süresi sonuna kadar” ibaresinden sonra gelmek üzere “işletme ruhsat bedeli, rehabilitasyon bedeli ve” ibaresi eklenmiş, “ve işletme ruhsat bedeli” ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan “çevre ile uyum teminatı” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasına “tamamlanmaması” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya yönetmelikle belirlenen asgari üretim faaliyetlerinin yerine getirilmemesi” ibaresi eklenmiş, on birinci fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri ile on ikinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmış, on birinci fıkrasının mevcut üçüncü cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, on üçüncü fıkrasında yer alan “madde ile 13 üncü madde” ibaresi “Kanun” şeklinde, “çevreyle uyum bedeli” ibaresi “rehabilitasyon bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bu iznin verildiği tarihten itibaren Devlet hakkı alınır.”

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 6- 3213 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (e) bendinde yer alan “krom,” ibaresi madde metninden çıkarılmış, beşinci fıkrasında yer alan “ruhsat bedeli” ibaresi “ruhsat bedelinin %50 fazlası” şeklinde değiştirilmiş, onyedinci fıkrasının beşinci cümlesinde yer alan “ile aynı grupta bulunan işletme ruhsatlarından alınan ruhsat bedelinin %30’u oranında çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere her yıl ocak ayının sonuna kadar teminat” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve altıncı cümlesinde yer alan “Devlet hakkı ve teminatın” ibaresi “Devlet hakkının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 3213 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “İhale yolu” ibaresi “Ruhsat müracaatlarının hak sağlamasını veya ihale yolu” şeklinde değiştirilmiş, “projesinin verilmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “, proje için gerekli toplam yatırım tutarının yüzde beşi kadar yatırım teminatı sunulması” ibaresi eklenmiş, fıkranın son cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve onikinci fıkrasında yer alan “Aynı grup ruhsatlar” ibaresi “IV. Grup ruhsatların alt bentleri hariç aynı grup ruhsatlar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 3213 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci, ikinci, beşinci ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Arama ruhsatının düzenlenmesinden sonraki ilk bir yıl ön arama dönemidir. Ön arama dönemini takip eden genel arama dönemi; IV. Grup madenlerde iki yıl, diğer grup madenlerde bir yıldır.

Genel arama dönemi yükümlülükleri yerine getirilen arama ruhsatı, IV. Grup madenlerde dört yıl detay arama dönemine hak sağlar. IV. Grup madenlerde detay arama döneminin, diğer madenlerde genel arama döneminin sonuna kadar üç boyutu ve miktarıyla rezerv belirlenmiş olarak işletme ruhsat talebinde bulunulmaması hâlinde ruhsat iptal edilir.”

“Ön, genel ve detay arama faaliyet raporlarının ilgili dönemin sonuna kadar Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Faaliyet raporlarının süresinde verilmemesi veya yönetmelikte belirlenen asgari faaliyetlerin yapılmaması hâlinde ilgili dönemin sonunda, raporlara ilişkin eksikliklerin Genel Müdürlük tarafından verilecek bir aylık sürede tamamlanmaması hâlinde ise verilen sürenin sonunda teminat irat kaydedilerek arama ruhsatı iptal edilir.

Asgari faaliyetler yapılmış olmakla birlikte arama faaliyetlerinin projeye uygun yürütülmediğinin tespiti hâlinde yıllık gerçekleşmeyen yatırıma karşılık gelen teminat miktarı irat kaydedilir. Teminatın, yatırımın gerçekleşen kısmına karşılık gelen miktarı talebi hâlinde ruhsat sahibine iade edilir. Yatırım programının iki yıl üst üste yüzde ellinin altında gerçekleştirilmesi durumunda verilen teminat irat kaydedilir ve ruhsat iptal edilir. Arama faaliyetleri sonucunda işletilebilir rezerv bulunmadığının Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre raporlanması ve talep edilmesi hâlinde arama ruhsat bedelleri ile ihale bedeli ruhsat sahibine iade edilir.”

MADDE 9- 3213 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “arama ruhsat süresi sonuna kadar” ibaresinden sonra gelmek üzere “işletme ruhsat bedeli, rehabilitasyon bedeli ve” ibaresi eklenmiş, “ve işletme ruhsat bedeli” ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan “, çevre ile uyum teminatı” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasına “tamamlanmaması” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya yönetmelikle belirlenen asgari üretim faaliyetlerinin yerine getirilmemesi” ibaresi eklenmiş, onbirinci fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri ile onikinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmış, on birinci fıkrasının mevcut üçüncü cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, onüçüncü fıkrasında yer alan “madde ile 13 üncü madde” ibaresi “Kanun” şeklinde, “çevreyle uyum bedeli” ibaresi “rehabilitasyon bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bu iznin verildiği tarihten itibaren Devlet hakkı alınır.”

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 10- 3213 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“I. Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi, III. Grup ve V. Grup maden ruhsatları ihale ile verilir.”

“Sahayla ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hâllerde II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden ruhsatları da ihale ile verilir.”

MADDE 11- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde ve ekli haritalar ile listeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 45- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ruhsat sahibi veya rüdvansçı olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yürütülen madencilik faaliyetlerinin tapuda zeytinlik olarak kayıtlı veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan bu Kanuna ekli Harita ve Koordinat Listesi sınırları içinde alanlara denk gelmesi ve faaliyetlerin başka alanlarda yürütülmesinin mümkün olmaması durumunda, madencilik faaliyeti yürütülecek kısımdaki zeytin ağaçlarının maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik vermek suretiyle taşınmasına, sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilir.

Zeytin ağaçlarının taşınmasından kaynaklanan tüm masraf ve taleplerden madencilik faaliyeti yürütmesi yönünde lehine karar verilen kişi sorumludur. Zeytin ağaçlarının taşınmasının mümkün olmadığı durumlarda ise ilgili sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilmesi için, iznin öncesinde aralarında biyolog ve ziraat mühendisinin de bulunduğu uzman kişilerden alınan görüşler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenecek alanda dikim normlarına uygun, faaliyet yürütülecek alan ile eşdeğer büyüklükte izin verilecek maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik verilmek suretiyle zeytin sahası tesis edilmesi zorunludur.

Bu fıkra kapsamında zeytinlik olarak kayıtlı alanlar veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan alanlarda madencilik faaliyeti yürütülen her yıl için, bu sahaların rehabilitasyon çalışmalarını temin etmek üzere ruhsat sahibinden işletme ruhsat bedeli kadar ayrıca tahsilat yapılır. Bu sahalar madencilik faaliyetlerinin öncesinde sahada bulunan zeytin ağacı sayısı ile aynı sayıda zeytin ağacı dikilerek rehabilite edilir. Zeytin ağaçlarının taşınması ile zeytin sahası tesis edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Bu madde kapsamında, yeni tesis edilecek zeytin bahçeleri ile taşınacak zeytin ağaçları için Hazine taşınmazlarına ihtiyaç duyulması halinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca uygun görülenler, zeytinliği kamulaştırılan taşınmaz maliklerinden talep edenlere rayiç bedel üzerinden on yıl süreyle doğrudan kiraya verilebilir.”

MADDE 12- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 46-13 üncü madde gereği çevre ile uyum teminatı, teminat mektubu olarak verilmiş olan ruhsatlarda, bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren herhangi bir bildirim yapılmaksızın bir yıl içerisinde teminat mektuplarındaki kayıtlı tutar kadar bedelin rehabilitasyon bedeli hesabına nakden yatırılması zorunludur. Aksi takdirde teminat mektupları nakde çevrilerek rehabilitasyon bedeli hesabına aktarılır. Karşılığı nakden ödenen ruhsatlara ait teminat mektupları ruhsat sahiplerine iade edilir.

Çevre ile uyum teminatı ödenmeyen ruhsatlara ilişkin talepler, teminatlar nakden yatırılana kadar değerlendirilmeye alınmaz.

Bu maddenin yürürlük tarihinden önce tahsil edilen ve bu madde kapsamında tahsil edilecek çevre ile uyum bedeli ve nakdi çevre ile uyum teminatları rehabilitasyon bedeli hesabına aktarılır.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan ruhsatların çevre ile uyum ve ruhsat bedellerinin hesaplanmasında ve tahsilinde, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki ilgili hükümler 1/1/2026 tarihine kadar uygulanmaya devam olunur.”

MADDE 13- 3213 sayılı Kanunun eki (2) sayılı tabloda yer alan “İRB = [TBi+(Hb x A)] x[1+(RS/100x(K+RS/100))]]” ibaresinden sonra gelmek üzere “x [0,7]” ibaresi eklenmiş ve (3) sayılı tablo aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 10- 3213 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“I. Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi, III. Grup ve V. Grup maden ruhsatları ihale ile verilir.”

“Sahayla ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hâllerde II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden ruhsatları da ihale ile verilir.”

MADDE 11- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde ve ekli haritalar ile listeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 45- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ruhsat sahibi veya rüdvansçı olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yürütülen madencilik faaliyetlerinin tapuda zeytinlik olarak kayıtlı veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan bu Kanuna ekli Harita ve Koordinat Listesi sınırları içindeki alanlara denk gelmesi ve faaliyetlerin başka alanlarda yürütülmesinin mümkün olmaması durumunda, madencilik faaliyeti yürütülecek kısımdaki zeytin ağaçlarının maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik vermek suretiyle taşınmasına, sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilir.

Zeytin ağaçlarının taşınmasından kaynaklanan tüm masraf ve taleplerden madencilik faaliyeti yürütmesi yönünde lehine karar verilen kişi sorumludur. Zeytin ağaçlarının taşınmasının mümkün olmadığı durumlarda ise ilgili sahada madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine kamu yararı dikkate alınarak Bakanlıkça izin verilebilmesi için, izin öncesinde aralarında biyolog ve ziraat mühendisinin de bulunduğu uzman kişilerden alınan görüşler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenecek alanda dikim normlarına uygun, faaliyet yürütülecek alan ile eş değer büyüklükte izin verilecek maden sahalarının bulunduğu ilçe ve il sınırlarına öncelik verilmek suretiyle zeytin sahası tesis edilmesi zorunludur.

Bu madde kapsamında zeytinlik olarak kayıtlı alanlar veya fiili olarak üzerinde zeytinlik bulunan alanlarda madencilik faaliyeti yürütülen her yıl için, bu sahaların rehabilitasyon çalışmalarını temin etmek üzere ruhsat sahibinden işletme ruhsat bedeli kadar ayrıca tahsilat yapılır. Bu sahalar madencilik faaliyetlerinin öncesinde sahada bulunan zeytin ağacı sayısı ile aynı sayıda zeytin ağacı dikilerek rehabilite edilir. Zeytin ağaçlarının taşınması ile zeytin sahası tesis edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Bu madde kapsamında, yeni tesis edilecek zeytin bahçeleri ile taşınacak zeytin ağaçları için Hazine taşınmazlarına ihtiyaç duyulması halinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca uygun görülenler, zeytinliği kamulaştırılan taşınmaz maliklerinden talep edenlere rayiç bedel üzerinden on yıl süreyle doğrudan kiraya verilebilir.”

MADDE 12- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 46- 13 üncü madde gereği çevre ile uyum teminatı, teminat mektubu olarak verilmiş olan ruhsatlarda, bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren herhangi bir bildirim yapılmaksızın bir yıl içerisinde teminat mektuplarındaki kayıtlı tutar kadar bedelin rehabilitasyon bedeli hesabına nakden yatırılması zorunludur. Aksi takdirde teminat mektupları nakde çevrilerek rehabilitasyon bedeli hesabına aktarılır. Karşılığı nakden ödenen ruhsatlara ait teminat mektupları ruhsat sahiplerine iade edilir.

Çevre ile uyum teminatı ödenmeyen ruhsatlara ilişkin talepler, teminatlar nakden yatırımlara kadar değerlendirilmeye alınmaz.

Bu maddenin yürürlük tarihinden önce tahsil edilen ve bu madde kapsamında tahsil edilecek çevre ile uyum bedeli ve nakdi çevre ile uyum teminatları rehabilitasyon bedeli hesabına aktarılır.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan ruhsatların çevre ile uyum ve ruhsat bedellerinin hesaplanmasında ve tahsilinde, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki ilgili hükümler 1/1/2026 tarihine kadar uygulanmaya devam olunur.”

MADDE 13- 3213 sayılı Kanunun eki (2) sayılı tabloda yer alan “İRB = [TBi+(Hb x A)] x[1+(RS/100x(K+RS/100))]]” ibaresinden sonra gelmek üzere “x [0,7]” ibaresi eklenmiş ve (3) sayılı tablo aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

“(3) SAYILI TABLO

Devlet Hakkı Oranı (%)	ALTIN \$/oz	GÜMÜŞ \$/oz	PLATİN \$/oz	BAKIR \$/t	KURŞUN \$/t	ÇİNKO \$/t	ALÜMİNYUM \$/t	URANYUM OKSİT \$/lb
1	<800	<10	<500	<5000	<1000	<1000	<1000	<20
2	801-900	11-12	501-600	5001-5300	1001-1175	1001-1250	1001-1150	21-30
3	901-1000	13-14	601-700	5301-5600	1 176-1350	1251-1500	1151-1300	31-40
4	1001-1100	15-16	701-800	5601-5900	1351-1525	1501-1750	1301-1450	41-50
5	1101-1200	17-18	801-900	5901-6200	1526-1700	1751-2000	1451-1600	51-60
6	1201-1300	19-20	901-1000	6201-6500	1701-1875	2001-2250	1601-1750	61-70
7	1301-1400	21-22	1001-1100	6501-6800	1876-2050	2251-2500	1751-1900	71-80
8	1401-1500	23-24	1101-1200	6801-7100	2051-2225	2501-2750	1901-2050	81-90
9	1501-1600	25-26	1201-1300	7101-7400	2226-2400	2751-3000	2051-2200	91-100
10	1601-1700	27-28	1301-1400	7401-7700	2401-2575	3001-3250	2201-2350	101-110
11	1701-1800	29-30	1401-1500	7701-8000	2576-2750	3251-3500	2351-2500	111-120
12	1801-1900	31-32	1501-1600	8001-8300	2751-2925	3501-3750	2501-2650	121-130
13	1901-2000	33-34	1601-1700	8301-8600	2926-3100	3751-4000	2651-2800	131-140
14	2001-2100	35-36	1701-1800	8601-8900	3101-3275	4001-4250	2801-2950	141-150
15	2101-2400	37-39	1801-2100	8901-9800	3276-3800	4251-5000	2951-3400	151-180
16	2401-2700	40-42	2101-2400	9801-10700	3801-4325	5001-5750	3401-3850	181-210
17	2701-3000	43-45	2401-2700	10701-11600	4326-4850	5751-6500	3851-4300	211-240
18	3001-3300	46-48	2701-3000	11601-12500	4851-5375	6501-7250	4301-4750	241-270
19	3301-3600	49-51	3001-3300	12501-13400	5376-5900	7251-8000	4751-5200	271-300
20	3601-3900	52-54	3301-3600	13401-14300	5901-6425	8001-8750	5201-5650	301-330
21	3901-4200	55-57	3601-3900	14301-15200	6426-6950	8751-9500	5651-6100	331-360
22	4201-4500	58-60	3901-4200	15201-16100	6951-7475	9501-10250	6101-6550	361-390
23	4501-4800	61-63	4201-4500	16101-17000	7476-8000	10251-11000	6551-7000	391-420
24	4801-5100	64-66	4501-4800	17001-17900	8001-8525	11001-11750	7001-7450	421-450
25	≥5101	≥67	≥4801	≥17901	≥8526	≥11751	≥7451	≥451

”

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“

Devlet Hakkı Oranı (%)	ALTIN \$/oz	GÜMÜŞ \$/oz	PLATİN \$/oz	BAKIR \$/t	KURŞUN \$/t	ÇİNKO \$/t	ALÜMİNYUM \$/t	URANYUM OKSİT \$/lb
1	<800	<10	<500	<5000	<1000	<1000	<1000	<20
2	801-900	11-12	501-600	5001-5300	1001-1175	1001-1250	1001-1150	21-30
3	901-1000	13-14	601-700	5301-5600	1176-1350	1251-1500	1151-1300	31-40
4	1001-1100	15-16	701-800	5601-5900	1351-1525	1501-1750	1301-1450	41-50
5	1101-1200	17-18	801-900	5901-6200	1526-1700	1751-2000	1451-1600	51-60
6	1201-1300	19-20	901-1000	6201-6500	1701-1875	2001-2250	1601-1750	61-70
7	1301-1400	21-22	1001-1100	6501-6800	1876-2050	2251-2500	1751-1900	71-80
8	1401-1500	23-24	1101-1200	6801-7100	2051-2225	2501-2750	1901-2050	81-90
9	1501-1600	25-26	1201-1300	7101-7400	2226-2400	2751-3000	2051-2200	91-100
10	1601-1700	27-28	1301-1400	7401-7700	2401-2575	3001-3250	2201-2350	101-110
11	1701-1800	29-30	1401-1500	7701-8000	2576-2750	3251-3500	2351-2500	111-120
12	1801-1900	31-32	1501-1600	8001-8300	2751-2925	3501-3750	2501-2650	121-130
13	1901-2000	33-34	1601-1700	8301-8600	2926-3100	3751-4000	2651-2800	131-140
14	2001-2100	35-36	1701-1800	8601-8900	3101-3275	4001-4250	2801-2950	141-150
15	2101-2400	37-39	1801-2100	8901-9800	3276-3800	4251-5000	2951-3400	151-180
16	2401-2700	40-42	2101-2400	9801-10700	3801-4325	5001-5750	3401-3850	181-210
17	2701-3000	43-45	2401-2700	10701-11600	4326-4850	5751-6500	3851-4300	211-240
18	3001-3300	46-48	2701-3000	11601-12500	4851-5375	6501-7250	4301-4750	241-270
19	3301-3600	49-51	3001-3300	12501-13400	5376-5900	7251-8000	4751-5200	271-300
20	3601-3900	52-54	3301-3600	13401-14300	5901-6425	8001-8750	5201-5650	301-330
21	3901-4200	55-57	3601-3900	14301-15200	6426-6950	8751-9500	5651-6100	331-360
22	4201-4500	58-60	3901-4200	15201-16100	6951-7475	9501-10250	6101-6550	361-390
23	4501-4800	61-63	4201-4500	16101-17000	7476-8000	10251-11000	6551-7000	391-420
24	4801-5100	64-66	4501-4800	17001-17900	8001-8525	11001-11750	7001-7450	421-450
25	≥5101	≥67	≥4801	≥17901	≥8526	≥11751	≥7451	≥451

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 14- 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına (j) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “(a), (f), (g), (ğ) ve (h)” ibaresi “(a), (f), (g), (ğ), (h) ve (k)” şeklinde değiştirilmiştir.

“k) 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun kapsamında ilan edilen yenilenebilir enerji kaynak alanları için ihtiyaç duyulan,”

MADDE 15- 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun 8 inci maddesinin başlığı “Arazi ihtiyacına ve diğer izin süreçlerine ilişkin uygulamalar” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2030” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye beşinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Orman vasıflı taşınmazlarda rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulabilmesine ilişkin izin süreci aşağıdaki esaslar dahilinde yürütülür:

a) Önlisans belgesine istinaden, süre uzatımları dahil olmak üzere, önlisans süresi kadar izin verilebilir. Üretim lisansı aşamasına geçilememesi halinde bu izin önlisans süresi sonunda resen sona erer. Üretim lisansı aşamasına geçildiğinin EPDK tarafından ilgili idareye bildirilmesi durumunda, önlisansa dayalı izin, üretim lisansı süresi sonuna kadar uzatılır.

b) Proje ve etüt aşamasındaki ölçüm ve sondaj faaliyetleri için, ilgili projenin önlisans veya üretim lisansı almış olması şartı aranmaksızın izin verilebilir. Ancak, (a) bendi kapsamında izin verilen bir saha içerisinde, izne konu projeye yönelik yapılan ölçüm ve sondaj faaliyetleri için ayrıca izin aranmaz.

c) İzin başvuruları, başvuru tarihinden itibaren azami altmış gün içerisinde sonuçlandırılır.

Rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerine ilişkin proje tanıtım dosyası veya çevresel etki değerlendirmesi raporu hazırlanması süreçlerinde, rüzgâr projelerinin ana kuş göç yolları üzerinde, güneş projelerinin ise ana kuş göç yolları üzerindeki darboğazlarda olması halinde ornitolojik gözlem yapılması zorunludur. Diğer alanlardaki rüzgâr ve güneş projeleri için ornitolojik gözlem yapılması gerekmez; ancak bu projeler için yatırımcı bu hususta ilgili idare tarafından talep edilen tedbirleri almakla yükümlüdür.”

MADDE 16- 5346 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“İmar ve ruhsat işlemleri

EK MADDE 1- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 4 üncü maddesi hükmü saklı kalmak kaydıyla, önlisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin imar planları, parselasyon planları ve bunların değişiklikleri Bakanlıkça da onaylanabilir. Bakanlık tarafından onaylanan imar planları ve parselasyon planları, onay tarihi itibarıyla yürürlüğe girer. Onaylı planlar, Bakanlık internet sitesinde on beş gün süre ile ilan edilir, itiraz olmaması halinde ilan süresinin sonunda kesinleşir.

Önlisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinde yer alan yapı ve müstemilata ilişkin yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı Bakanlıkça da düzenlenebilir.

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Devlet hakkının oluştuğu döneme ait Londra Borsası ortalama değeri esas alınır.

Devlet hakkının oluştuğu döneme ait Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ortalama döviz kuru değeri esas alınır.

Borsada işlem görmeyen madenler için Bakanlıkça açıklanan fiyatlar esas alınır.

Virgülden sonraki küsuratlı rakamlar en yakın onluk rakama yuvarlanılır.”

MADDE 14- 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “(a), (f), (g), (ğ) ve (h)” ibaresi “(a), (f), (g), (ğ), (h) ve (k)” şeklinde değiştirilmiştir.

“k) 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun kapsamında ilan edilen yenilenebilir enerji kaynak alanları için ihtiyaç duyulan,”

MADDE 15- 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun 8 inci maddesinin başlığı “Arazi ihtiyacına ve diğer izin süreçlerine ilişkin uygulamalar” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2030” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye beşinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Orman vasıflı taşınmazlarda rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulabilmesine ilişkin izin süreci aşağıdaki esaslar dahilinde yürütülür:

a) Ön lisans belgesine istinaden, süre uzatımları dahil olmak üzere, ön lisans süresi kadar izin verilebilir. Üretim lisansı aşamasına geçilememesi halinde bu izin ön lisans süresi sonunda resen sona erer. Üretim lisansı aşamasına geçildiğinin EPDK tarafından ilgili idareye bildirilmesi durumunda, ön lisansa dayalı izin, üretim lisansı süresi sonuna kadar uzatılır.

b) Proje ve etüt aşamasındaki ölçüm ve sondaj faaliyetleri için, ilgili projenin ön lisans veya üretim lisansı almış olması şartı aranmaksızın izin verilebilir. Ancak, (a) bendi kapsamında izin verilen bir saha içerisinde, izne konu projeye yönelik yapılan ölçüm ve sondaj faaliyetleri için ayrıca izin aranmaz.

c) İzin başvuruları, başvuru tarihinden itibaren azami altmış gün içinde sonuçlandırılır.

Rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerine ilişkin proje tanıtım dosyası veya çevresel etki değerlendirmesi raporu hazırlanması süreçlerinde, rüzgâr projelerinin ana kuş göç yolları üzerinde, güneş projelerinin ise ana kuş göç yolları üzerindeki darboğazlarda olması halinde ornitolojik gözlem yapılması zorunludur. Diğer alanlardaki rüzgâr ve güneş projeleri için ornitolojik gözlem yapılması gerekmez; ancak bu projeler için yatırımcı bu hususta ilgili idare tarafından talep edilen tedbirleri almakla yükümlüdür.”

MADDE 16- 5346 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“İmar ve ruhsat işlemleri

EK MADDE 1- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 4 üncü maddesi hükmü saklı kalmak kaydıyla, ön lisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinin imar planları, parselasyon planları ve bunların değişiklikleri Bakanlıkça da onaylanabilir. Bakanlık tarafından onaylanan imar planları ve parselasyon planları, onay tarihi itibarıyla yürürlüğe girer. Onaylı planlar, Bakanlık internet sitesinde on beş gün süre ile ilan edilir, itiraz olmaması halinde ilan süresinin sonunda kesinleşir.

Ön lisans veya üretim lisansı bulunan rüzgâr veya güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesislerinde yer alan yapı ve müstemilata ilişkin yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı Bakanlıkça da düzenlenebilir.

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

Birinci fıkra kapsamında imar planları Bakanlıkça onaylanan tesislerde ruhsatsız olarak yapımına başlanıldığı tespit edilen yapılar ile ikinci fıkra kapsamında yapı ruhsatı Bakanlıkça düzenlenen yapılardan ruhsata aykırılığı tespit edilenler için 3194 sayılı Kanunun 32 nci ve 42 nci maddeleri çerçevesinde yapılacak işlemler Bakanlıkça tesis edilir. Yapılara ilişkin yıkım kararı alınması hâlinde, Bakanlığın bildirimi üzerine, ilgisine göre büyükşehir belediyesi, belediye veya il özel idaresi tarafından yıkım işlemi gerçekleştirilir.

Önlisans veya üretim lisansı bulunan yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesislerine ilişkin yapı ruhsatı başvurularında, acele kamulaştırma kararına istinaden mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararı ruhsat alma şartları içerisinde değerlendirilecek belge sayılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 17- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun geçici 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “31/12/2020” ibaresi “31/12/2030” şeklinde ve “on yıl” ibaresi “on beş yıl” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 6446 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 33- (1) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı önlisans veya üretim lisansı bulunan üretim tesisleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmazların temini amacıyla Kurul tarafından 31/12/2030 tarihine kadar 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci maddesi kapsamında acele kamulaştırma kararı alınabilir. Bu süre Cumhurbaşkanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süreyle uzatılabilir.”

MADDE 19- 6446 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 34- (1) Yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan tesis edilerek 31/12/2024 tarihinden önce kısmen veya tamamen işletmeye girmiş olan lisanslı elektrik üretim tesisleri ve bunların zorunlu altyapı unsurları için, imar planlarına işlenmiş bulunmak ve üretim lisansı sahibi tüzel kişilerce bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde müracaat edilmek şartıyla; statik bakımdan uygun olduğuna dair inşaat mühendislerince hazırlanacak rapor ve fenni mesuliyetin ilgili mühendislerce üstlenildiğine dair belge sunulması durumunda Bakanlıkça bedeli mukabilinde Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi düzenlenir.

(2) Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi, elektrik üretim tesisi ve elektrik üretiminin zorunlu altyapı unsurları kapsamındaki tüm yapılar için tek bir belge olarak düzenlenir ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı yerine de geçer.

(3) Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi bedeli olarak, ilgili tesis türü için Kurum tarafından belirlenen güncel birim yatırım tutarı ile hesaplanan toplam yatırım tutarının binde l’i genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Bakanlıkça tahsil edilir.

(4) Birinci fıkra kapsamındaki elektrik üretim tesisleri için bu maddenin yürürlük tarihinden önce 3194 sayılı İmar Kanununun 32 nci ve 42 nci maddeleri uyarınca alınmış idari yaptırım kararları, yıkım kararları ve idari para cezaları uygulanmaz. Yapılmış itirazlar veya açılmış davalar hakkında resen karar verilmesine yer olmadığına karar verilir, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş olan tutarlar iade edilmez.”

MADDE 20- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 21- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Birinci fıkra kapsamında imar planları Bakanlıkça onaylanan tesislerde ruhsatsız olarak yapımına başlanıldığı tespit edilen yapılar ile ikinci fıkra kapsamında yapı ruhsatı Bakanlıkça düzenlenen yapılardan ruhsata aykırılığı tespit edilenler için 3194 sayılı Kanunun 32 nci ve 42 nci maddeleri çerçevesinde yapılacak işlemler Bakanlıkça tesis edilir. Yapılara ilişkin yıkım kararı alınması hâlinde, Bakanlığın bildirimi üzerine, ilgisine göre büyükşehir belediyesi, belediye veya il özel idaresi tarafından yıkım işlemi gerçekleştirilir.

Ön lisans veya üretim lisansı bulunan yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesislerine ilişkin yapı ruhsatı başvurularında, acele kamulaştırma kararına istinaden mahkemece verilen taşınmaza el koyma kararı ruhsat alma şartları içerisinde değerlendirilecek belge sayılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 17- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun geçici 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “31/12/2020” ibaresi “31/12/2030” şeklinde ve “on yıl” ibaresi “on beş yıl” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 6446 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 33- (1) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı önlisans veya üretim lisansı bulunan üretim tesisleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmazların temini amacıyla Kurul tarafından 31/12/2030 tarihine kadar 2942 sayılı Kanunun 27 nci maddesi kapsamında acele kamulaştırma kararı alınabilir. Bu süre Cumhurbaşkanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süreyle uzatılabilir.”

MADDE 19- 6446 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 34- (1) Yapı ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi olmadan tesis edilerek 31/12/2024 tarihinden önce kısmen veya tamamen işletmeye girmiş olan lisanslı elektrik üretim tesisleri ve bunların zorunlu altyapı unsurları için, imar planlarına işlenmiş bulunmak ve üretim lisansı sahibi tüzel kişilerce bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde müracaat edilmek şartıyla; statik bakımdan uygun olduğuna dair inşaat mühendislerince hazırlanacak rapor ve fennî mesuliyetin ilgili mühendislerce üstlenildiğine dair belge sunulması durumunda Bakanlıkça bedeli mukabilinde Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi düzenlenir.

(2) Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi, elektrik üretim tesisi ve elektrik üretiminin zorunlu altyapı unsurları kapsamındaki tüm yapılar için tek bir belge olarak düzenlenir ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı yerine de geçer.

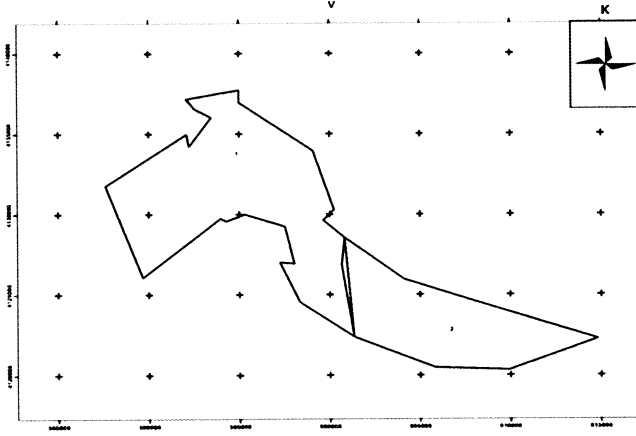
(3) Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi bedeli olarak, ilgili tesis türü için Kurum tarafından belirlenen güncel birim yatırım tutarı ile hesaplanan toplam yatırım tutarının binde biri genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Bakanlıkça tahsil edilir.

(4) Birinci fıkra kapsamındaki elektrik üretim tesisleri için bu maddenin yürürlük tarihinden önce 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 32 nci ve 42 nci maddeleri uyarınca alınmış idari yaptırım kararları, yıkım kararları ve idari para cezaları uygulanmaz. Yapılmış itirazlar veya açılmış davalar hakkında resen karar verilmesine yer olmadığına karar verilir, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş olan tutarlar iade edilmez.”

MADDE 20- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 21- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

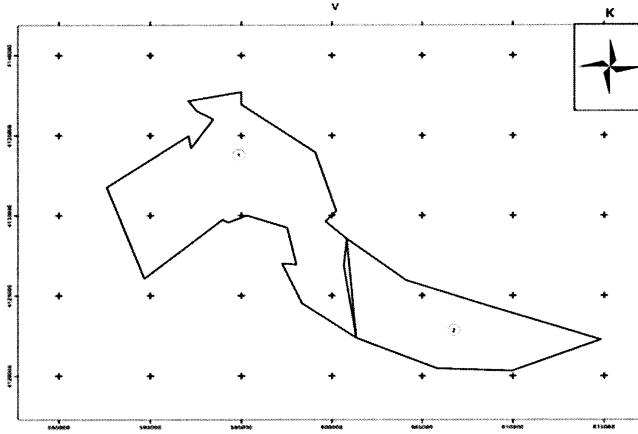
(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

KOORDİNAT LİSTESİ (ED50,6 DERECE)

Poligon No	Nokta No	Pafta	Y	X
1	1	N20A4	595000	4136950
1	2	N20A4	599080	4133950
1	3	N20A3	600240	4130280
1	4	N20A4	599640	4129630
1	5	N20A3	600820	4128550
1	6	N20A3	600660	4126860
1	7	N20D2	601350	4122380
1	8	N20A4	598350	4124525
1	9	N20A4	597240	4127000
1	10	N20A4	598040	4126930
1	11	N20A4	597525	4129240
1	12	N20A4	595300	4130000
1	13	N20A4	594275	4129560
1	14	N20A4	593960	4129740
1	15	N20A4	589670	4126060
1	16	N19B3	587620	4131770
1	17	N20A4	592100	4134980
1	18	N20A4	592230	4134210
1	19	N20A4	593458	4136025
1	20	N20A4	592539	4136549
1	21	N20A4	592415	4136714
1	22	N20A4	592357	4136789

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

KOORDİNAT LİSTESİ (ED50,6 DERECE)				
Poligon No	Nokta No	Pafta	Y	X
1	1	N20A4	595000	4136950
1	2	N20A4	599080	4133950
1	3	N20A3	600240	4130280
1	4	N20A4	599640	4129630
1	5	N20A3	600820	4128550
1	6	N20A3	600660	4126860
1	7	N20D2	601350	4122380
1	8	N20A4	598350	4124525
1	9	N20A4	597240	4127000
1	10	N20A4	598040	4126930
1	11	N20A4	597525	4129240
1	12	N20A4	595300	4130000
1	13	N20A4	594275	4129560
1	14	N20A4	593960	4129740
1	15	N20A4	589670	4126060
1	16	N19B3	587620	4131770
1	17	N20A4	592100	4134980
1	18	N20A4	592230	4134210
1	19	N20A4	593458	4136025
1	20	N20A4	592539	4136549
1	21	N20A4	592415	4136714
1	22	N20A4	592357	4136789

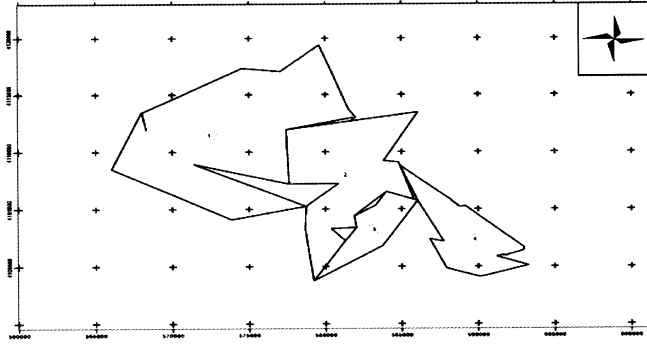
(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

1	23	N20A4	592308	4136898
1	24	N20A4	592321	4136899
1	25	N20A4	592320	4136912
1	26	N20A4	592268	4136907
1	27	N20A4	592250	4136930
1	28	N20A4	592246	4136965
1	29	N20A4	592223	4136965
1	30	N20A1	592154	4137055
1	31	N20A1	592153	4137074
1	32	N20A1	592190	4137076
1	33	N20A1	592190	4137096
1	34	N20A1	592131	4137094
1	35	N20A1	592123	4137096
1	36	N20A1	592070	4137165
1	37	N20A1	595000	4137721
2	1	N20A3	600820	4128550
2	2	N20A3	604110	4125960
2	3	N20A3	608625	4124380
2	4	N20C1	614820	4122260
2	5	N20D2	609950	4120320
2	6	N20D2	605825	4120475
2	7	N20D2	601350	4122380

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

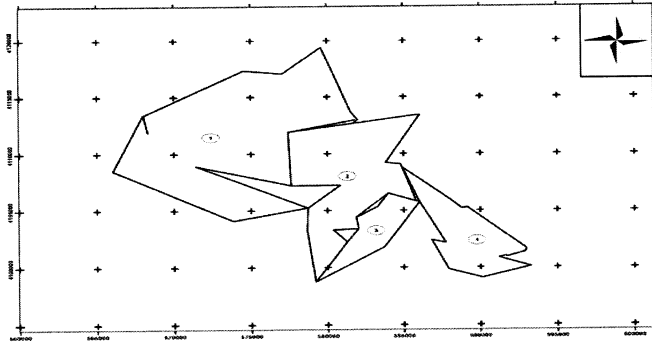
1	23	N20A4	592308	4136898
1	24	N20A4	592321	4136899
1	25	N20A4	592320	4136912
1	26	N20A4	592268	4136907
1	27	N20A4	592250	4136930
1	28	N20A4	592246	4136965
1	29	N20A4	592223	4136965
1	30	N20A1	592154	4137055
1	31	N20A1	592153	4137074
1	32	N20A1	592190	4137076
1	33	N20A1	592190	4137096
1	34	N20A1	592131	4137094
1	35	N20A1	592123	4137096
1	36	N20A1	592070	4137165
1	37	N20A1	595000	4137721
2	1	N20A3	600820	4128550
2	2	N20A3	604110	4125960
2	3	N20A3	608625	4124380
2	4	N20C1	614820	4122260
2	5	N20D2	609950	4120320
2	6	N20D2	605825	4120475
2	7	N20D2	601350	4122380

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

KOORDİNAT LİSTESİ (ED50,6 DERECE)				
Poligon No	Nokta No	Pafta	Y	X
1	1	N19C3	578730	4105230
1	2	N19C4	573850	4104100
1	3	N19D3	566040	4108500
1	4	N19C1	568000	4113440
1	5	N19C1	568319	4111904
1	6	N19C1	568320	4111904
1	7	N19C1	568025	4113430
1	8	N19C1	574449	4117245
1	9	N19C1	574510	4117320
1	10	N19C1	577060	4117030
1	11	N19C2	579600	4119400
1	12	N19C2	581544	4113684
1	13	N19C2	582000	4113000
1	14	N19C2	581674	4112674
1	15	N19C2	578245	4112072
1	16	N19C2	581785	4112975
1	17	N19C2	580950	4112774
1	18	N19C1	577440	4111930
1	19	N19C4	577630	4107190
1	20	N19C4	571400	4108920
1	21	N19C3	578730	4105230
2	1	N19C2	581674	4112674
2	2	N19C2	586075	4113450
2	3	N19C3	583820	4109210

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

KOORDİNAT LİSTESİ (ED50,6 DERECE)				
Poligon No	Nokta No	Pafta	Y	X
1	1	N19C3	578730	4105230
1	2	N19C4	573850	4104100
1	3	N19D3	566040	4108500
1	4	N19C1	568000	4113440
1	5	N19C1	568319	4111904
1	6	N19C1	568320	4111904
1	7	N19C1	568025	4113430
1	8	N19C1	574449	4117245
1	9	N19C1	574510	4117320
1	10	N19C1	577060	4117030
1	11	N19C2	579600	4119400
1	12	N19C2	581544	4113684
1	13	N19C2	582000	4113000
1	14	N19C2	581674	4112674
1	15	N19C2	578245	4112072
1	16	N19C2	581785	4112975
1	17	N19C2	580950	4112774
1	18	N19C1	577440	4111930
1	19	N19C4	577630	4107190
1	20	N19C4	571400	4108920
1	21	N19C3	578730	4105230
2	1	N19C2	581674	4112674
2	2	N19C2	586075	4113450
2	3	N19C3	583820	4109210

(Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Zonguldak Milletvekili Ahmet Çolakoğlu ile
113 Milletvekilinin Teklifi)

2	4	N19C3	584800	4109080
2	5	N19C3	585816	4105813
2	6	N19C3	583990	4106500
2	7	N19C3	581880	4104400
2	8	N19C3	582040	4103400
2	9	N19C3	580375	4103300
2	10	N19C3	581300	4102230
2	11	N19C3	579225	4098750
2	12	N19C3	578675	4103225
2	13	N19C3	578730	4105230
2	14	N19C3	580850	4107200
2	15	N19C4	577630	4107190
2	16	N19C1	577440	4111930
2	17	N19C2	578245	4112072
2	18	N19C2	581674	4112674
3	1	N19C3	583990	4106500
3	2	N19C3	585816	4105813
3	3	N19C3	586050	4105725
3	4	N19C3	583750	4101800
3	5	N19C3	579225	4098750
3	6	N19C3	581300	4102230
3	7	N19C3	582040	4103400
3	8	N19C3	581880	4104400
3	9	N19C3	582250	4104625
3	10	N19C3	583300	4105325
4	1	N19C3	586050	4105725
4	2	N19C3	584900	4108790
4	3	N19C3	588240	4105760
4	4	N19C3	588225	4105750
4	5	N19C3	588800	4105175
4	6	N20D4	589170	4105250
4	7	N20D4	593005	4101640
4	8	N20D4	592940	4101370
4	9	N20D4	591750	4100925
4	10	N20D4	591655	4101003
4	11	N20D4	591213	4100864
4	12	N20D4	593290	4100080
4	13	N20D4	590130	4099080
4	14	N19C3	587940	4099840
4	15	N19C3	586830	4102390
4	16	N19C3	587730	4102170
4	17	N19C3	587741	4102200

(Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

2	4	N19C3	584800	4109080
2	5	N19C3	585816	4105813
2	6	N19C3	583990	4106500
2	7	N19C3	581880	4104400
2	8	N19C3	582040	4103400
2	9	N19C3	580375	4103300
2	10	N19C3	581300	4102230
2	11	N19C3	579225	4098750
2	12	N19C3	578675	4103225
2	13	N19C3	578730	4105230
2	14	N19C3	580850	4107200
2	15	N19C4	577630	4107190
2	16	N19C1	577440	4111930
2	17	N19C2	578245	4112072
2	18	N19C2	581674	4112674
3	1	N19C3	583990	4106500
3	2	N19C3	585816	4105813
3	3	N19C3	586050	4105725
3	4	N19C3	583750	4101800
3	5	N19C3	579225	4098750
3	6	N19C3	581300	4102230
3	7	N19C3	582040	4103400
3	8	N19C3	581880	4104400
3	9	N19C3	582250	4104625
3	10	N19C3	583300	4105325
4	1	N19C3	586050	4105725
4	2	N19C3	584900	4108790
4	3	N19C3	588240	4105760
4	4	N19C3	588225	4105750
4	5	N19C3	588800	4105175
4	6	N20D4	589170	4105250
4	7	N20D4	593005	4101640
4	8	N20D4	592940	4101370
4	9	N20D4	591750	4100925
4	10	N20D4	591655	4101003
4	11	N20D4	591213	4100864
4	12	N20D4	593290	4100080
4	13	N20D4	590130	4099080
4	14	N19C3	587940	4099840
4	15	N19C3	586830	4102390
4	16	N19C3	587730	4102170
4	17	N19C3	587741	4102200

TBMM Basımevi - 2025